

**„PROGRAM OCHRONY ŚRODOWISKA DLA
POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO
NA LATA 2009 – 2012”
(projekt)**

LIPIEC 2009r.

Wykonywany na zlecenie:

STAROSTY CZĘSTOCHOWSKIEGO
UL. JANA III SOBIESKIEGO 9
42-217 CZĘSTOCHOWA

Wykonawca opracowania:

HYDROS Jacek Sawicki
Ul. Czysta 24/1
15 – 463 Białystok

Główny autor:

Joanna Sawicka

SPIS TREŚCI

1	WPROWADZENIE	10
1.1	PODSTAWA OPRACOWANIA.....	10
1.2	CEL, ZAKRES I FUNKCJE PROGRAMU	11
1.3	METODYKA OPRACOWANIA PROGRAMU.....	12
2	PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO	14
2.1	POŁOŻENIE GEOGRAFICZNE	14
2.2	UKSZTAŁTOWANIE POWIERZCHNI, GEOMORFOLOGIA.....	16
2.3	SYTUACJA DEMOGRAFICZNA	16
2.4	KLIMAT	19
2.5	GOSPODARKA	20
	2.5.1 Gospodarka rolna	20
	2.5.2 Turystyka	21
	2.5.3 Przemysł	24
	2.5.4 Rynek pracy.....	25
3	OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO.....	27
3.1	ZASOBY WODNE.....	27
	3.1.1 Wody powierzchniowe.....	27
	3.1.1.1 Stan aktualny	27
	3.1.1.2 Zagrożenia.....	33
	3.1.2 Wody podziemne.....	33
	3.1.2.1 Stan aktualny	33
	3.1.2.2 Zagrożenia.....	38

3.2	POWIETRZE ATMOSFERYCZNE.....	39
3.2.1	<i>Stan aktualny</i>	39
3.2.2	<i>Zagrożenia</i>	45
3.3	POWIERZCHNIA ZIEMI	45
3.3.1	<i>Gleby</i>	47
3.3.1.1	Stan aktualny	47
3.3.1.2	Zagrożenia	48
3.3.2	<i>Kopaliny</i>	50
3.3.2.1	Zagrożenia	50
3.4	WALORY PRZYRODNICZE I KRAJOBRAZOWE	51
3.4.1	<i>Lasy</i>	51
3.4.2	<i>Formy ochrony przyrody</i>	52
	<i>Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą</i>	54
3.4.3	<i>Sieć NATURA 2000</i>	59
3.4.4	<i>Zagrożenia obszarów chronionych</i>	65
3.5	INFRASTRUKTURA TECHNICZNA.....	66
3.5.1	<i>Gospodarka wodno – ściekowa</i>	66
3.5.1.1	Zaopatrzenie w wodę	66
3.5.1.2	Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków	67
3.5.2	<i>Energetyka</i>	70
3.5.2.1	Ciepłownictwo	70
3.5.2.2	Gazownictwo	71
3.5.2.3	Elektroenergetyka	71
3.5.3	<i>Gospodarka odpadami</i>	71
3.5.4	<i>Hałas</i>	72
3.5.5	<i>Promieniowanie elektromagnetyczne</i>	73
3.5.6	<i>Komunikacja i transport</i>	76

4	ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI	80
4.1	RACJONALNE GOSPODAROWANIE WODĄ.....	80
4.2	WYKORZYSTANIE ENERGII.....	80
4.3	RACJONALNE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW	81
5	NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA	82
5.1	ZAGROŻENIA ANTROPOGENICZNE.....	82
5.1.1	<i>Gospodarka komunalna</i>	82
5.1.2	<i>Transport i komunikacja</i>	82
5.1.3	<i>Działalność gospodarcza</i>	82
5.1.4	<i>Rolnictwo.....</i>	83
5.1.5	<i>Poważna awaria przemysłowa¹³</i>	83
5.1.6	<i>Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie.....</i>	85
5.2	ZAGROŻENIA NATURALNE	86
5.2.1	<i>Zagrożenie powodziowe.....</i>	86
5.2.2	<i>Zagrożenie pożarowe¹³</i>	87
5.2.3	<i>Zagrożenia erozją.....</i>	88
6	EDUKACJA EKOLOGICZNA	89
7	ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY ..	93
8	PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO.....	97
8.1	ANALIZA SWOT	97
9	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA	105
9.1	CELE I ZASADY POLITYKI EKOLOGICZNEJ PAŃSTWA	105
9.2	ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA WOJEWÓDZTWA ŚLĄSKIEGO DO 2004 R ORAZ CELE DŁUGOTERMINOWE DO ROKU 2015.	109
10	USTALENIA PROGRAMU	112

10.1	PRIORYTETY I DZIAŁANIA EKOLOGICZNE	112
10.2	PROGRAM ZADANIOWY.....	114
11	WYTYCZNE DLA SAMORZĄDÓW	128
12	ZAMIERZENIA GMIN W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA	130
13	UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU	132
13.1	UWARUNKOWANIA PRAWNE.....	132
13.2	UWARUNKOWANIA EKONOMICZNE	132
13.3	PLANOWANIE PRZESTRZENNE	143
13.4	UWARUNKOWANIA SPOŁECZNE	143
13.5	UWARUNKOWANIA ZWIĄZANE Z INTEGRACJĄ EUROPEJSKĄ.....	144
14	REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU	145
14.1	ORGANIZACJA ZARZĄDZANIA ŚRODOWISKIEM.....	145
14.2	ZARZĄDZANIE PROGRAMEM OCHRONY ŚRODOWISKA	146
14.3	MONITORING WDRAŻANIA PROGRAMU.....	147
	<i>14.3.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu.....</i>	<i>147</i>

SPIS TABEL

TABELA NR 1	Ilość mieszkańców w poszczególnych miejscowościach powiatu częstochowskiego.....	17
TABELA NR 2	Powierzchnia gruntów wg rodzaju gospodarstwa i grup obszarowych użytków rolnych [ar]	20
TABELA NR 3	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych na terenie powiatu częstochowskiego.	24
TABELA NR 4	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD na terenie powiatu częstochowskiego.....	25
TABELA NR 5	Punkty monitoringu diagnostycznego i operacyjnego na rzece Warcie .	28

TABELA NR 6	Punkty monitoringu diagnostycznego i operacyjnego rzeki Pilicy....	29
TABELA NR 7	Wykaz punktów monitorowanych na terenie powiatu częstochowskiego w 2007r. oraz rodzaj prowadzonych badań.....	29
TABELA NR 8	Lista stref(część) zakwalifikowanych do programów ochrony powietrza POP.....	42
TABELA NR 9	Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych [Mg/rok].	42
TABELA NR 10	Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2007 r. ze względu na ochronę zdrowia.	42
TABELA NR 11	Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2007 r. dokonanej ze względu na ochronę roślin.	43
TABELA NR 12	Zestawienie przypadków przekroczeń docelowego poziomu benzo(α)pirenu - stężenia średniego rocznego wynoszącego 1 ng/m ³ ...	45
TABELA NR 13	Zestawienie zbiorcze danych dotyczących powierzchni użytków rolnych, lasów w poszczególnych gminach powiatu częstochowskiego.	45
TABELA NR 14	Zbiorcze zestawienie powierzchni lasów i lesistości [ha].....	51
TABELA NR 15	Miejscowości i powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona.	53
TABELA NR 16	Rezerwaty przyrody na terenie powiatu częstochowskiego.....	55
TABELA NR 17	Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu częstochowskiego..	58
TABELA NR 18	Wykaz pomników przyrody ożywionej - drzew w powiecie częstochowskim	59
TABELA NR 19	Wodociągi według gmin powiatu częstochowskiego.	66
TABELA NR 20	Kanalizacja w powiecie częstochowskim.	67
TABELA NR 21	Komunalne oczyszczalnie ścieków na terenie powiatu częstochowskiego.	68
TABELA NR 22	Sposoby zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych w powiecie częstochowskim w roku 2007.....	70
TABELA NR 23	Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne wg. Stanu na dzień 31.XII.2006r. oraz ich stanu formalno-prawnego na terenie powiatu częstochowskiego.	72

TABELA NR 24	Drogi publiczne powiatowe i gminne w zależności od rodzaju nawierzchni	76
TABELA NR 25	Analiza SWOT.....	98
TABELA NR 26	Zadania inwestycyjne powiatu planowane do realizacji w latach 2009 – 2013	114
TABELA NR 27	Zadania własne (pozainwestycyjne) powiatu planowane do realizacji w latach 2009 – 2012	118
TABELA NR 28	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska [tys.zł] w roku 2007-ostatnie dane.....	133
TABELA NR 29	Wskaźniki monitorowania programu.....	149

SPIS RYSUNKÓW

Rysunek 1	Położenie powiatu na tle województwa śląskiego	14
Rysunek 2	Mapa powiatu częstochowskiego.....	15
Rysunek 3	Ocena jakości rzek w punktach monitoringu operacyjnego w 2007 roku	31
Rysunek 4	Ocena jakości rzek i zbiorników zaporowych w punktach monitoringu diagnostycznego w 2007 roku	32
Rysunek 5	Lokalizacja punktów pomiarowych w jednolitych częściach wód podziemnych w województwie śląskim w 2007 roku	36
Rysunek 6	Klasyfikacja wód podziemnych w punktach pomiarowych badanych w 2007r. ..	38
Rysunek 7	Porównanie stężeń pyłu PM _{2,5} i PM ₁₀ mierzonych automatycznie w 2007 roku	40
Rysunek 8	Indeks jakości powietrza dla PM _{2,5} w 2007 roku (% czasu)	41
Rysunek 9	Wyniki klasyfikacji stref dla benzo(α)piranu-kryterium ochrona zdrowia.....	44
Rysunek 10	Powiat częstochowski: parki krajobrazowe	54
Rysunek 11	Rezerwaty na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych województwa śląskiego	57

Rysunek 12 Obszary NATURA 2000 na terenie powiatu częstochowskiego	60
Rysunek 13 Powiat częstochowski: sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych	77
Rysunek 14 Powiat częstochowski: sieć kolejowa	79
Rysunek 15 Schemat zarządzania programem ochrony środowiska	146

SPIS WYKRESÓW

Wykres 1	Udział ekonomicznych grup wieku w ludności powiatu częstochowskiego.	17
Wykres 2	Udział procentowy ludności w poszczególnych gminach powiatu częstochowskiego.....	18
Wykres 3	Podział ludności na wiejską i miejską w powiecie częstochowskim.	19
Wykres 4	Powierzchnie poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego [ha].	46
Wykres 5	Powierzchnie użytków rolnych, lasów i gruntów pozostałych w gminach powiatu częstochowskiego [ha].	47
Wykres 6	Lesistość poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego [ha].	52
Wykres 7	Sposób gospodarowania osadami ściekowymi wytworzonymi w roku 2007 na terenie powiatu częstochowskiego.....	70

1 WPROWADZENIE

1.1 Podstawa opracowania

Program ochrony środowiska ma za zadanie pomóc w rozwiązywaniu istniejących problemów, a także przeciwdziałać zagrożeniom, które mogą pojawić się w przyszłości. „Program ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 - 2012” jest zarówno długoterminowym planem strategicznym do roku 2016 jak też planem wdrożeniowym na lata 2009 – 2012. Jest też aktualizacją i kontynuacją dotychczasowego „Programu ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego” uchwalonego przez Radę Powiatu Nr XIII/102/2004 z dnia 25 marca 2004r.

W myśl art. 17 Ustawy – Prawo ochrony środowiska z dnia 27 kwietnia 2001r. (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150) niniejszy program ochrony środowiska został opracowany zgodnie z polityką ekologiczną państwa. Wdrożenie programu umożliwi osiągnięcie celów założonych w tej polityce oraz realizację zasad, a także stworzenie i funkcjonowanie na analizowanym obszarze zintegrowanego zespołu instalacji i urządzeń służących ochronie środowiska naturalnego, spełniającego wymagania określone w przepisach o ochronie środowiska.

Prawo ochrony środowiska, określa w art. 14 ust. 2, iż politykę ekologiczną przyjmuje się na cztery lata i przewiduje się w niej działania w perspektywie obejmującej kolejne cztery lata. *Program Ochrony Środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009– 2012* zawiera cele i zadania krótkookresowe do 2012 oraz cele długookresowe do 2016r. Ocena i weryfikacja realizacji zadań *Programu* dokonywana będzie zgodnie z wymogami ustawy co 2 lata od przyjęcia dokumentu, stwarzając możliwości weryfikacji i aktualizacji dokumentu.

Wykaz aktów prawnych zgodnie, z którymi sporządzono niniejsze opracowanie został umieszczony w **ZAŁĄCZNIKU NR 2**.

Opracowanie niniejszego powiatowego programu ochrony środowiska wynika z art. 17 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150):

Organ wykonawczy powiatu (tj. Zarząd Powiatu) w celu realizacji polityki ekologicznej państwa sporządza powiatowy program ochrony środowiska uwzględniając wymagania art. 14 ww. ustawy, tj.: na podstawie aktualnego stanu środowiska określa w szczególności:

- ⇒ *cele ekologiczne,*
- ⇒ *priorytety ekologiczne,*
- ⇒ *poziomy celów długoterminowych,*
- ⇒ *rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,*
- ⇒ *środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.*

1.2 Cel, zakres i funkcje Programu

Głównym celem *Programu ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012*, zwanego dalej *Programem*, jest określenie polityki zrównoważonego rozwoju powiatu częstochowskiego, która ma być realizacją Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009- 2012 z perspektywą na lata 2013-2016 oraz Programu Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004 r. oraz cele długoterminowe do roku 2015 na obszarze powiatu. Dokument w pełni odzwierciedla tendencje europejskiej polityki ekologicznej, której główne cele to:

- zasada zrównoważonego rozwoju,
- zasada równego dostępu do środowiska postrzegana w kategoriach:
 - sprawiedliwości międzypokoleniowej,
 - sprawiedliwości międzyregionalnej i międzygrupowej,
 - równoważenia szans między człowiekiem i przyrodą,
- zasada przezorności,
- zasada uspołecznienia i subsydiarności,
- zasada prewencji,
- zasada „zanieczyszczający” płaci,
- zasada skuteczności efektywności ekologicznej i ekonomicznej.¹

Program uwzględnia uwarunkowania zewnętrzne i wewnętrzne, w tym ekologiczne, przestrzenne, społeczne i ekonomiczne uwarunkowania rozwoju powiatu, określa priorytetowe działania ekologiczne oraz harmonogram zadań ekologicznych. Poniżej przedstawiony jest także dokładny opis uwarunkowań realizacyjnych dokumentu, jego wdrożenie, ewaluacja i monitoring.

Główne funkcje *Programu ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012* to:

- realizacja polityki ekologicznej państwa na terenie powiatu częstochowskiego,
- strategiczne zarządzanie regionem w zakresie ochrony środowiska i gospodarki odpadami,
- wdrażanie zasady zrównoważonego rozwoju,
- przekazanie informacji na temat zasobów środowiska przyrodniczego oraz stanu poszczególnych komponentów środowiska,
- przedstawienie problemów i zagrożeń ekologicznych, proponując sposoby ich rozwiązania w określonym czasie,
- pomoc przy planowaniu wydatkowania środków finansowych z PFOŚiGW, a także podstawa do ubiegania się o środki finansowe z funduszy krajowych i zagranicznych,

¹ Zgodnie z Konstytucją RP oraz z Traktatem o Wspólnocie Europejskiej

- organizacja systemu informacji o stanie środowiska i działaniach zmierzających do jego poprawy.

Program obejmuje następujące zagadnienia merytoryczne:

- ochronę środowiska przyrodniczego,
- gospodarkę leśną,
- gospodarkę wodną,
- ochronę środowiska przed zanieczyszczeniami,
- sprawy bezpieczeństwa ekologicznego,
- kształtowania świadomości ekologicznej,
- propagowania proekologicznych form działalności gospodarczej.

1.3 Metodyka opracowania Programu

W związku z tym, że istnieje ścisła zależność pomiędzy stanem środowiska, jakością jego poszczególnych komponentów i rozwojem gospodarczym regionu, w programie zaprezentowano:

- ⇒ podejście sektorowe, w odniesieniu do analizy aktualnego stanu środowiska oraz monitorowania jego przyszłych zmian,
- ⇒ podejście integralne, dotyczące określenia działań niezbędnych do realizacji w dziedzinie ochrony środowiska, związanych z głównymi kierunkami rozwoju powiatu.

Niniejszy Powiatowy Program Ochrony Środowiska uwzględnia: założenia, kierunki rozwoju, zadania oraz inne dane wynikające, m.in. z opracowań, tj.:

- sprawozdań z realizacji PGO,
- uchwalonego powiatowego programu ochrony środowiska,
- planów rozwoju lokalnego,
- wieloletnich planów inwestycyjnych,

a także obowiązujące przepisy prawne, dotyczące ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Ponadto przy sporządzaniu niniejszego dokumentu uwzględnione zostały:

- ⇒ Wytyczne sporządzania programów ochrony środowiska na szczeblu regionalnym i lokalnym,
- ⇒ Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2009 – 2012 z perspektywą do roku 2016,
- ⇒ program wykonawczy do Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009- 2012 z perspektywą do 2016 roku,
- ⇒ Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004r. oraz cele długoterminowe do roku 2015,
- ⇒ Raport o Stanie Środowiska Województwa Śląskiego w latach 2006 – 2007- WIOŚ,
- ⇒ informacje zawarte w ankietach wypełnionych przez jednostki samorządu terytorialnego,

⇒ dane statystyczne z Głównego Urzędu Statystycznego, Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Państwowej Straży Pożarnej i Państwowego Instytutu Geologicznego.

W oparciu o przeprowadzoną analizę aktualnego stanu środowiska dokonano:

- ⇒ analizy słabych i mocnych stron oraz szans i zagrożeń powiatu metodą analizy SWOT,
- ⇒ określenia środowiska zewnętrznego – scharakteryzowano uwarunkowania realizacyjne *Programu* w zakresie rozwiązań prawnoinstytucjonalnych oraz źródeł finansowania zewnętrznego,
- ⇒ zdefiniowano priorytety ochrony środowiska,
- ⇒ skonkretyzowano priorytety poprzez sformułowanie listy zadań,
- ⇒ opracowano system monitorowania *Programu*.

2 PODSTAWOWE INFORMACJE CHARAKTERYZUJĄCE OBSZAR POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO

2.1 Położenie geograficzne

Rysunek 1 Położenie powiatu na tle województwa śląskiego

Źródło: <http://wapedia.mobi/pl>

Rysunek 2 Mapa powiatu częstochowskiego.

Źródło: <http://czestochowa.powiat.pl>

Powiat ziemski częstochowski położony jest w północno-wschodniej części województwa śląskiego. Od północy graniczy z województwem łódzkim (powiat pajęczański i powiat radomszczański), od wschodu z województwem świętokrzyskim (powiat włoszczowski), od południa z powiatem myszkowskim, od południowego wschodu z powiatem zawierciańskim, od południowego zachodu z powiatem lublinieckim, a od zachodu z powiatem kłobuckim i miastem Częstochowa.

Powiat częstochowski zajmuje powierzchnię 1522 km² i jest największym powiatem w województwie śląskim. Obszar powiatu stanowi 12,4% obszaru całego województwa śląskiego. Powiat zamieszkuje 134,5 tys. mieszkańców, co stanowi około 2,8% ludności województwa śląskiego. Powiat częstochowski jest stosunkowo słabo zaludniony, gdyż gęstość zaludnienia wynosi tylko 88 osób/km², przy średniej dla województwa 397 osób/km². Jest to najniższy wskaźnik wśród wszystkich powiatów województwa śląskiego. Ludność miejska powiatu stanowi zaledwie 12,5% ogółu ludności.

Centrum administracyjne powiatu znajduje się w mieście Częstochowa, które stanowi odrębną jednostkę samorządową, tzw. Powiat grodzki i nie wchodzi w skład powiatu częstochowskiego. Powiat częstochowski obejmuje 16 gmin, w tym 2 gminy miejsko-wiejskie (Blachownia i Koniecpol) oraz 14 gmin wiejskich (Dąbrowa Zielona, Janów,

Kamienica Polska, Kłomnice, Konopiska, Kruszyna. Lelów, Mstów, Mykanów, Olsztyn, Poczesna, Przyrów, Rędziny i Starcza).

Powiat częstochowski jest dogodnie położony pod względem komunikacyjnym. Przez teren powiatu przebiegają drogi krajowe: nr 1 Gdańsk – Cieszyn (projektowana autostrada A1), nr 46 Kłodzko – Opole – Lubliniec – Częstochowa – Szczekociny, Nr 91 Częstochowa – Piotrków Trybunalski. Odległości drogowe z Częstochowy do ważniejszych ośrodków administracyjnych i miejskich Polski wynoszą: do Warszawy – 220 km, do Katowic – 75 km, do Krakowa – 150 km, do Łodzi – 125 km, do Opola – 95 km, do Wrocławia – 180 km, do Kielc – 135 km. Najbliższe drogowe przejścia graniczne znajdują się w odległości: 150 km – Cieszyn i 160 km – Chałupki.

Ponadto teren powiatu przecinają linie kolejowe: Warszawa – Koluszki – Częstochowa – Katowice, Kielce – Koniecpol – Częstochowa – Fosowskie, Częstochowa – Chorzew Siemkowie, Koniecpol – Kozłów oraz fragment Centralnej Magistrali Kolejowej. Powiat częstochowski jest położony stosunkowo niedaleko od międzynarodowych portów lotniczych w Katowicach-Pyrzowicach i Krakowie-Balicach.

2.2 Ukształtowanie powierzchni, geomorfologia

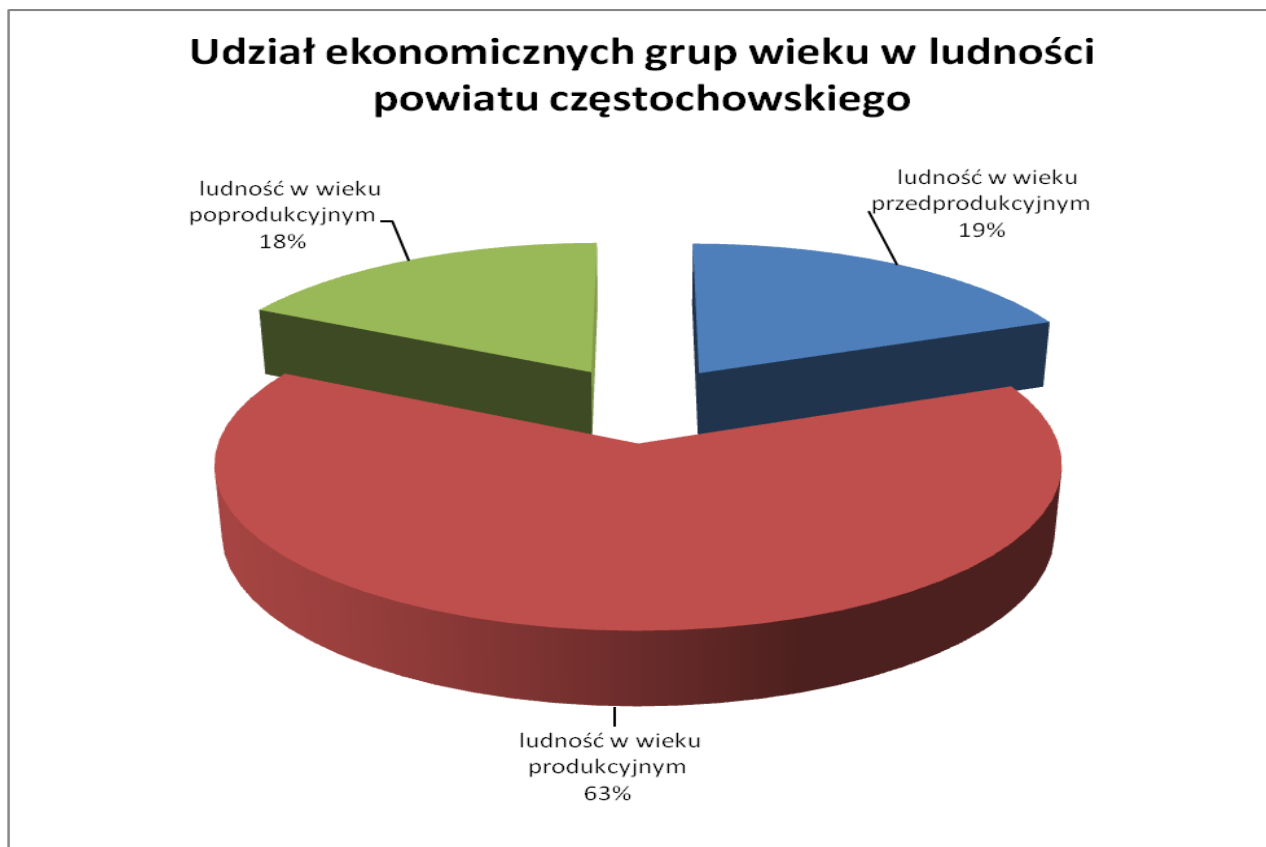
Pod względem fizyczno-geograficznym powiat częstochowski należy do prowincji Wyżyna Polskiej. Południowo-zachodnia część powiatu należy do prowincji Wyżyna Śląsko-Krakowska, a w jej ramach do makroregionów Wyżyna Woźnicko-Wieluńska i Wyżyna Krakowsko-Częstochowska, zaś północno-wschodnia część należy do podprowincji Wyżyna Małopolska, a w jej ramach do makroregionu Wyżyna Przedborska.

Powiat częstochowski leży na dziale wodnym między dorzeczem Wisły i Odry. Do dorzecza Wisły należy Pilica z dopływem Białka, a do dorzecza Odry należy Warta z dopływami (np. Wiercica). Lesistość powiatu wynosi 28,4% i jest niższa niż przeciętnie w całym województwie śląskim (32%). Lesistość jest zróżnicowana przestrzennie. Najwyższym wskaźnikiem lesistości charakteryzuje się miasto i gmina Blachownia, a ponadto wysoką lesistością odznaczają się gminy Janów, Olsztyn, Kamienica Polska i Kruszyna. Natomiast najniższy wskaźnik lesistości charakteryzuje gminy Rędziny (1,5%), Mykanów, Starcza, Mstów, Poczesna i Kłomnice.

2.3 Sytuacja demograficzna

W powiecie częstochowskim zameldowanych na dzień 31 XII 2008 roku (ostatnie dane) wg GUS było 134 156 osób w tym 65 691 mężczyzn oraz 68 465 kobiet.

Ludność w wieku przedprodukcyjnym to stanowi 19% ogółu ludności powiatu częstochowskiego. Ludność w wieku produkcyjnym stanowi 63 % ogółu ludności powiatu. W wieku poprodukcyjnym znajduje się 18% ludności powiatu. Graficznym obrazem tej sytuacji jest poniższy wykres.

Wykres 1 Udział ekonomicznych grup wieku w ludności powiatu częstochowskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2008 r. (ostatnie dostępne dane)

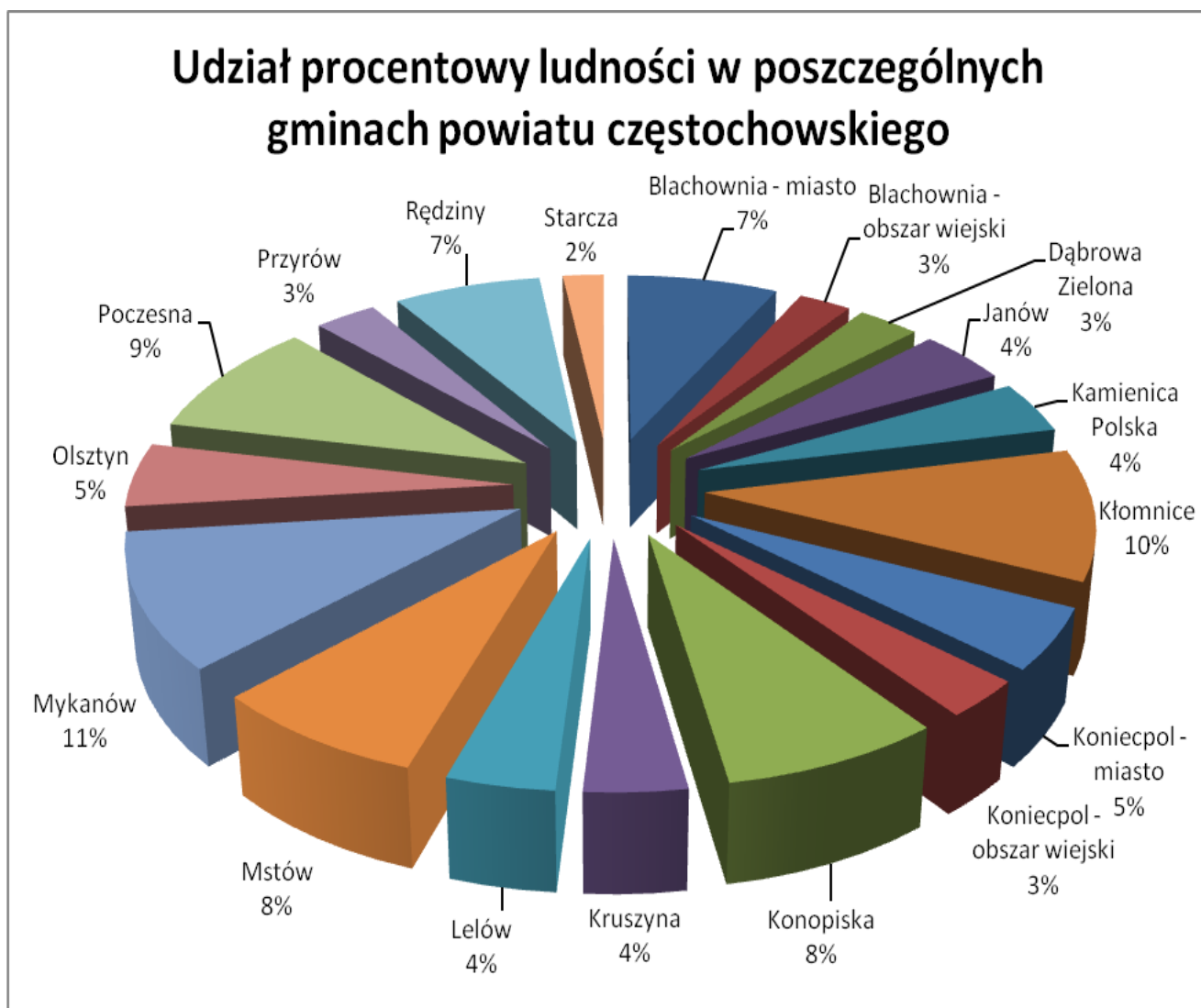
Dokonując podziału w powiecie częstochowskim na ludność wiejską i miejską zauważamy, że ludność miejska stanowi 12% ludności powiatu częstochowskiego, natomiast ludność wiejska to 88 % ludności powiatu.

TABELA NR 1 Ilość mieszkańców w poszczególnych miejscowościach powiatu częstochowskiego

Jednostka administracyjna	Ilość mieszkańców
	[szt.]
Błachownia - miasto	9 956
Błachownia - obszar wiejski	3 459
Dąbrowa Zielona	4 087
Janów	5 856
Kamienica Polska	5 577
Kłomnice	13 793
Konieczpol - miasto	6 431
Konieczpol - obszar wiejski	3 961
Konopiska	10 529
Kruszyna	4 880
Lelów	5 167
Mstów	10 444
Mykanów	14 166
Olsztyn	6 784
Poczesna	12 560

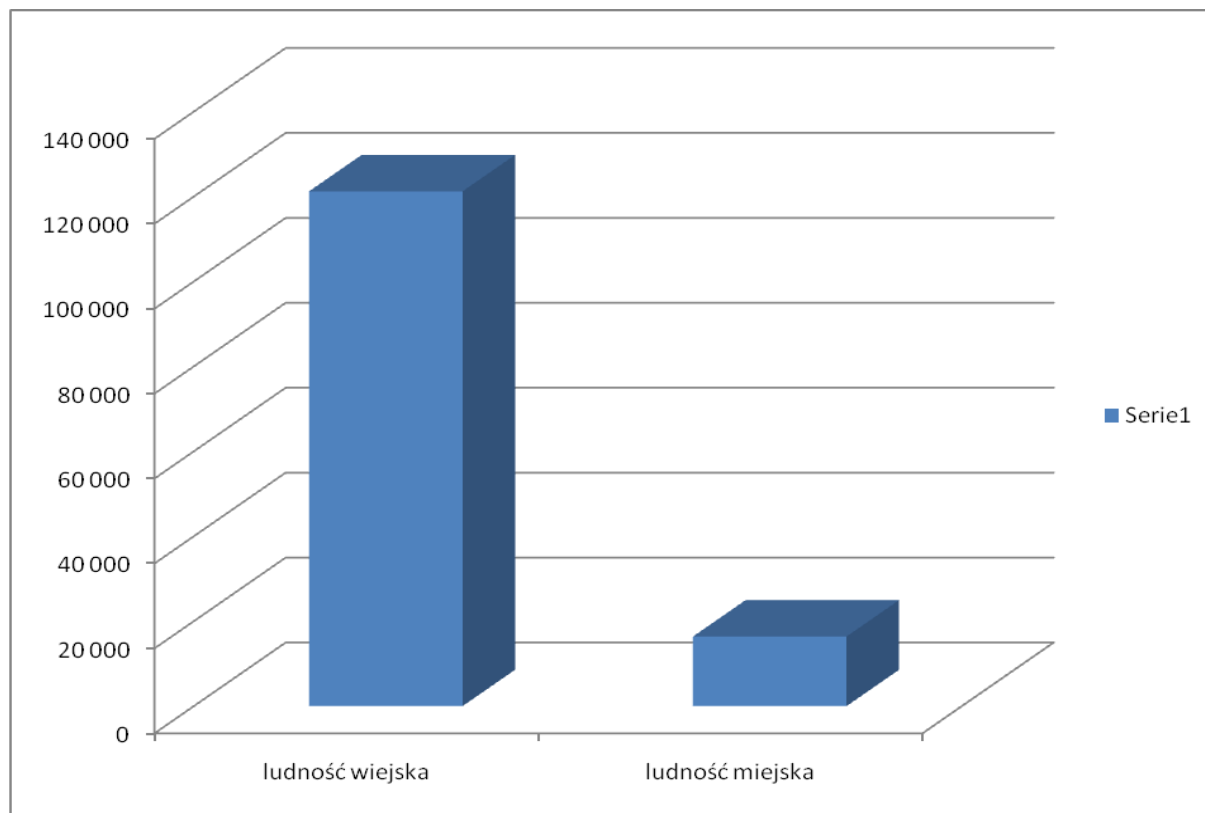
Przyrów	4 084
Rędziny	9 717
Starcza	2 705
Razem:	134 156

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2008 r.

Wykres 2 Udział procentowy ludności w poszczególnych gminach powiatu częstochowskiego.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2008 r.

Wykres 3 Podział ludności na wiejską i miejską w powiecie częstochowskim.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl stan na 31 XII 2008 r.

Przyrost ludności następuje głównie w drodze przyrostu naturalnego, kształtującego się negatywnie na poziomie ok. -378 osób rocznie (ostatnie dane z roku 2007). W ostatnich latach obserwuje się spadek przyrostu naturalnego. Wpływ poziomu umieralności na rozmiary przyrostu naturalnego jest znaczny. W roku 2008 kształtował się on 1650 osób rocznie. To o 38 osób więcej niż w roku zeszłym. Drugim czynnikiem decydującym o stałym zmniejszaniu się corocznych przyrostów ludności jest duży spadek liczby urodzeń. Współczynnik dzietności wciąż się obniża. Czynnikiem demograficznym, który z pewnością wpływa na niski poziom dzietności kobiet, jest coraz mniejsza liczba zawieranych małżeństw.

Na tle powiatów sąsiednich oraz województwa powiat częstochowski posiada jeden z najniższych wskaźników przyrostu naturalnego.

2.4 Klimat

Analizowany teren znajduje się w małopolskim regionie klimatycznym. Jest to region wyżynny. Na zachodzie dominują wpływy oceaniczne, które maleją w miarę posuwania się na wschód. Lato i zima są dłuższe w części wschodniej.

Charakterystyka poszczególnych elementów klimatu przedstawia się następująco.

Temperatura powietrza śr. roczna	7,5 – 8,0°C
Temperatura pow. śr. półrocza ciepłego	14 – 15°C
Temperatura pow. śr. półrocza chłodnego	0,5-1,5°C
Śr. roczna suma opadów	600-700 mm
Śr. suma opadów półrocza ciepłego	400-450 mm
Śr. suma opadów półrocza chłodnego	200-300 mm
Śr. roczna liczba dni z pokrywą śnieżną	ok.70

2.5 Gospodarka

2.5.1 Gospodarka rolna

W powiecie najwięcej jest gospodarstw rolnych o powierzchni powyżej 1 do mniej niż 5ha - zajmują powierzchnię 3 920 315 arów. Gospodarstwa powyżej do 5ha do mniej niż 10 ha zajmują powierzchnię 2 249 727. Najmniejszą powierzchnię ogólną zajmują gospodarstwa o najmniejszej powierzchni do 0 ha, które ogólnie zajmują obszar 5 362 ar. Obserwacje pozwalają stwierdzić, iż następuje systematyczna koncentracja obszaru gruntów w obrębie gospodarstw większych, towarowych, produkujących duże ilości dobrego produktu na rynek. Dynamika tego procesu jest dość wolna, czego przyczyną jest brak alternatywnych rozwiązań socjalnych dla rolników i ich rodzin, którzy zdecydują się na zbycie swoich gospodarstw.

TABELA NR 2 Powierzchnia gruntów wg rodzaju gospodarstwa i grup obszarowych użytków rolnych [ar]

Jednostka terytorialna	Gospodarstwa rolne [ar]							
	0 ha ogółem	Od 0,01ha do 1 ha włącznie	powyżej 1 do mniej niż 5 ha	od 5 do mniej niż 10ha	od 10 do mniej niż 20ha	od 20 do mniej niż 30 ha	od 30 do mniej niż 50 ha	50 ha i więcej
Błachownia - miasto	0	20 103	51 486	7 100	3 132	2 250	0	0
Błachownia - obszar wiejski	0	15 477	65 999	14 431	5 518	2 503	3 880	0
Dąbrowa Zielona	778	17 034	156 863	211 713	98 925	11 625	19 519	0
Janów	1 153	23 926	301 283	136 130	28 268	3 176	4 650	35 828
Kamienica Polska	194	32 809	124 677	27 295	3 451	4 570	10 993	0
Kłomnice	166	63 082	523 437	229 203	51 141	25 942	24 357	208 261
Koniecpol - miasto	500	20 323	120 808	72 886	43 659	7 796	8 440	17 611
Koniecpol - obszar wiejski	0	4 584	120 044	287 323	137 895	21 231	3 550	12 356
Konopiska	238	48 491	319 485	65 317	11 035	8 228	3 240	6 550
Kruszyna	82	23 469	171 839	83 431	26 723	16 033	7 032	83 460
Lelów	0	12 587	216 480	223 125	107 800	22 122	14 575	31 836
Mstów	895	36 489	405 461	233 458	69 018	7 515	7 460	164 591
Mykanów	484	56 370	475 370	330 395	112 822	15 540	46 169	197 681
Olsztyn	378	28 483	270 060	121 067	15 632	5 271	0	0

Poczesna	179	67 937	207 234	31 549	6 255	5 100	0	5 073
Przyrów	134	16 382	108 030	118 752	115 718	24 540	16 127	24 439
Rędziny	181	50 449	176 296	33 166	12 711	2 246	8 535	22 361
Starcza	0	10 302	105 463	23 386	4 373	0	4 993	0
RAZEM	5 362	548 297	3 920 315	2 249 727	854 076	185 688	183 520	810 047

Zródło: www.stat.gov.pl – powszechny spis rolny 2002r, ostatnie dane.

Rolnictwo stanowi jeden z ważniejszych działów gospodarki województwa śląskiego. Wysoka pozycja rolnictwa wynika z ukształtowania powierzchni, korzystnych warunków klimatycznych i glebowych. Rolnictwo jest źródłem odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) oraz zanieczyszczeń obszarowych, będących głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Istotnym zagrożeniem dla środowiska są też fermy trzody chlewnej i fermy hodowli drobiu (niektóre z nich mają obowiązek posiadania pozwoleń zintegrowanych). Przestrzenna ekspansja intensywnego rolnictwa prowadzi do przyrodniczego zubożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Niedostosowanie intensywności i form rolnictwa do warunków przyrodniczych produkcji rolnej, skutkuje aktywizacją erozji wodnej i wietrznej oraz zanieczyszczeniem wód gruntowych.

2.5.2 Turystyka

Powiat częstochowski posiada idealne warunki turystyczne: zróżnicowany krajobraz Jury Krakowsko - Częstochowskiej ze skalnymi wzgórzami i tajemniczymi jaskiniami, duża lesistość terenu oraz wiele przyrodniczych osobliwości. Tereny powiatu doskonale nadają się do uprawiania różnych form wypoczynku: od spacerów po lesie do jazdy konnej, od łowienia ryb i polowań do zwiedzania jaskiń i wspinaczki skałkowej. Najważniejsze szlaki turystyczne na terenie powiatu częstochowskiego:

Piesze:

Szlak Orlich Gniazd

Częstochowa – Kraków długość 163,7 km

Częstochowa – Kusięta – Olsztyn – Zrębice – Złoty Potok – Ostrężnik – Kraków

Szlak Jury Wieluńskiej

Częstochowa – Wąsosz długość 58,9 km

Częstochowa – Siedlec – Mstów – Wancerzów – Borowno – Kruszyna – Wąsosz

Szlak Warowni Jurajskich

Mstów – Rudawa długość 161,8 km

Mstów – Małusy – Turów – Zrębice – Siedlec – Suliszowice – Ostrężnik - Rudawa

Szlak Zamonitu

Poraj – Niegowonice długość 72,7 km

Poraj – Zaborze – Suliszowice – Złoty Potok - Bobolice

Szlak Gór Gorzkowskich

Ostrężnik – Julianka długość 20,0 km

Ostrężnik – Trzebniów – Ludwinów – Gorzków Nowy – Apolonka – Sieraków – Sygontka – Julianka

Szlak „Walk 7 Dywizji Piechoty – WRZESIEŃ 39”

Częstochowa Kręciwilk – Janów długość 32,0 km

Częstochowa – Sokole Góry – Krasawa – Siedlec – Złoty Potok – Janów

Szlak Choroński

Jastrząb – Biskupice długość 12,4 km

Jastrząb OW Huty „Częstochowa” – Poraj – Choroń – Biskupice

Szlak im. Barbary Rychlik

Jastrząb – Korwinów długość 31,5 km

Jastrząb OW Huty „Częstochowa” – Poraj – Zaborze – Biskupice – Sokole Góry – Olsztyn – Korwinów

Rowerowe:

Szlak Orlich Gniazd

Częstochowa – Kraków długości 188 km

Częstochowa – Olsztyn – Zrębice – Krasawa – Suliszowice – Ostrężnik - Kraków

Szlak Zygmunta Krasińskiego

Częstochowa – Myszków długości 70,0 km

Częstochowa – Siedlec – Mstów – Krasice – Julianka – Ponik – Janów – Złoty Potok - Ostrężnik – Myszków

Szlak „Olsztyński”

Częstochowa – Raków – Olsztyn długość 16,3 km

Częstochowa – Raków – stacja PKP – Kucelin – szpital – Odrzykoń – Skrajnic- Olsztyn – rynek

Szlak „Dębówcówka”

Częstochowa – Choroń długość 15,5 km

Cz-wa ul. Bugajska (Kręciwilk) – Korwinów Las – Choroń

Szlak Hotelu „Kmicic”

Hotel Kmicic – Hotel Kmicic (okrężny) długości 23,2 km

Złoty Potok – Hotel „Kmicic” - Kamienna Góra – Leśniczówka – Bystrzanowice – Dwór – Gorzków Stary – Gorzków Nowy – Źródła Zygmunta – Siedlec Krzyże – Złoty Potok – Hotel „Kmicic”

Szlak „Przełomu Warty”

Częstochowa – Kręciwilk – Mstów długość 31,5 km

Częstochowa – Kręciwilk – Korwinów – PKP – Dębowiec – Sokole Góry - Olsztyn – rynek -
Kusięta – Brzyszków – Małusy Małe – Mstów – rynek

Szlak „Kacpra Karlińskiego”

Olsztyn – Niegowa długość 33,5 km

Olsztyn – rynek – Sokole Góry – Biskupice – Zaborze – Suliszowice – Siedlec – Złoty
Potok – Gorzków – Niegowa

Szlak „Wokół Gór Sokolich”

Częstochowa - Kręciwilk – Olsztyn długość 34,0 km

Częstochowa Kręciwilk - Odrzykoń – Skrajnica – Olsztyn – Sokole Gór – Biskupice -
Przymiłowice – Zrębice – Kotysów - Turów - Kusięta Nowe PKP – Olsztyn – rynek

Szlak „Lubliniecki”

Częstochowa Lisiniec – Herby – Lubliniec długość 48,0 km

Częstochowa Lisiniec zb. „Bałtyk” - Łojki – Blachownia - Lubliniec PKP

Szlak „Wokół Częstochowy”

Korwinów – Blachownia – Kłobuck – Kruszyna długość 80,0 km

Korwinów PKP – Poczesna – Łaziec – Konopiska – Aleksandria – Blachownia – Kalej –
Pierzchno – Kłobuck - Kocin Stary - Cykarzew Północny – Kruszyna

Szlak „Zapomnianego pałacu”

Mstów – Borowno – Kruszyna – Radomsko długość 35,0 km

Mstów – Wancerzów – Witkowice – Borowno – Kruszyna – Wikłów - Radomsko PKP

Konny:

Transjurajski Szlak Konny PTTK - 250 km

(Kraków-Częstochowa)

Przez Jurę Krakowsko-Częstochowską prowadzi tylko jeden, ale za to niezmiernie ciekawy szlak konny, który z pewnością pozostanie najważniejszym szlakiem tego typu na Wyżynie Krakowsko - Częstochowskiej. Rozpoczyna się w Stadninie Koni Huculskich w Nielepicach pod Krakowem, a prowadzi przez atrakcyjne krajobrazowo i przyrodniczo tereny Jury aż do Częstochowy.

Ponadto, warto zauważyć, że na terenie powiatu częstochowskiego istnieje coraz lepiej rozwijająca się baza turystyczna oraz dobrze rozwinięta sieć gospodarstw agroturystycznych, których baza znajduje się na stronie: www.czestochowa.powiat.pl

2.5.3 Przemysł

Na terenie powiatu częstochowskiego przeważają jednostki gospodarcze należące do sektora prywatnego liczba ich na przestrzeni ostatnich dwóch lat w niewielkim stopniu wzrosła, co możemy zaobserwować w poniższe tabeli.

TABELA NR 3 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych na terenie powiatu częstochowskiego.

Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sektorów własnościowych	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2007	Liczba jednostek gospodarczych Rok 2008
Ogółem	8 616	8 912
Sektor publiczny		
podmioty gospodarki narodowej ogółem	377	374
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego ogółem	251	254
spółki handlowe	5	7
państwowe i samorządowe jednostki prawa budżetowego, gospodarstwa pomocnicze	1	1
Sektor Prywatny		
podmioty gospodarki narodowej ogółem	8 239	8 538
osoby fizyczne prowadzące działalność gospodarczą	7 113	7 393
spółki handlowe	282	292
spółki handlowe z udziałem kapitału zagranicznego	45	46
spółdzielnie	58	53
fundacje	4	5
stowarzyszenia i organizacje społeczne	224	239

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane z 2008 roku.

Analizując ilość jednostek gospodarczych pod względem podziału wg sekcji PKD widzimy, iż dominującym działem gospodarki powiatu jest sekcja A- rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo, następnie w sekcji G- handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego.

TABELA NR 4 Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze Regon wg sekcji PKD na terenie powiatu częstochowskiego.

Lp.	Podmioty gospodarki narodowej zarejestrowane w rejestrze REGON wg sekcji PKD		Liczba jednostek gospodarczych rok 2007	Liczba jednostek gospodarczych rok 2008
1.	Sekcja A	Rolnictwo, łowiectwo i leśnictwo	625	645
2.	Sekcja B	Rybacktwo	4	4
3.	Sekcja C	Górnictwo	5	7
4.	Sekcja D	Przetwórstwo przemysłowe	136	165
5.	Sekcja E	Wytwarzanie i zaopatrywanie w energię elektryczną, gaz, wodę	0	3
6.	Sekcja F	Budownictwo	135	190
7.	Sekcja G	Handel hurtowy i detaliczny; naprawa pojazdów samochodowych, motocykli oraz artykułów użytku osobistego i domowego	277	302
8.	Sekcja H	Hotele i restauracje	24	31
9.	Sekcja I	Transport, gospodarka magazynowa i łączność	41	51
10.	Sekcja J	Pośrednictwo finansowe	28	38
11.	Sekcja K	Obsługa nieruchomości, wynajem i usługi związane z prowadzeniem działalności gospodarczej	57	74
12.	Sekcja L	Administracja publiczna i obrona narodowa; obowiązkowe ubezpieczenia społeczne i powszechne ubezpieczenie zdrowotne	1	9
13.	Sekcja M	Edukacja	15	14
14.	Sekcja N	Ochrona zdrowia i pomoc społeczna	12	21
15.	Sekcja O	Działalność usługowa komunalna, społeczna i indywidualna, pozostała	61	60

Zródło: Opracowanie własne na podstawie danych z www.stat.gov.pl ostatnie dane na 31 XII 2008 r.

2.5.4 Rynek pracy

W powiecie częstochowskim było zatrudnionych (wg stanu na dzień 31.12.2007 r. ostatnie dane) w sektorze rolniczym 10 631 osób (ogólnie pracujących łącznie z rolnictwem

indywidualnym jest 25 698 osób). W rozbiciu na poszczególne sektory ekonomiczne sytuacja przedstawia się następująco:

- sektor rolniczy - 10 631 osób,
- sektor przemysłowy – 8 126 osób;
- sektor usługowy– 6 941 osób;
- usługi rynkowe – 2 787 osób;
- usługi nierynkowe – 4 154 osób.

Przemysł i energetyka zawodowa są źródłem zagrożeń dla środowiska w związku z emisją zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi. Powstawanie szkód w środowisku wiąże się także z wydobywaniem kopalin, co powoduje powstawanie wyrobisk, hałd odpadów przeróbczych i złożowych, zaburzenie stosunków wodnych, zanieczyszczenie powietrza, osiadanie gruntu.

3 OCENA AKTUALNEGO STANU ŚRODOWISKA POWIATU CZĘSTOCHOWSKIEGO

3.1 Zasoby wodne

3.1.1 Wody powierzchniowe

3.1.1.1 Stan aktualny

Pod względem hydrograficznym województwo śląskie ma specyficzne położenie. Przez jego obszar przechodzi dział wodny I rzędu pomiędzy dorzecziami Wisły i Odry. Największą rzeką powiatu jest Warta. Jej źródła zlokalizowane są u podnóża kuesty jurajskiej na północ od Ogrodzieńca.

Wiercica jest niewielkim ciekim (29,8 km). Początek bierze ze źródeł w Złotym Potoku (gmina Janów), przepływa przez Przyrów i Kłomnice. Około 2 km poza granicą powiatu częstochowskiego uchodzi do Warty, której jest prawym dopływem.

Wschodnia, niewielka część analizowanego terenu położona jest w dorzeczu Wisły i odwadniana przez jeden z jej lewych dopływów – Pilicę. Rzeką ta bierze swój początek na stokach Wyżyny Częstochowskiej w okolicy Ogrodzieńca, na południe od miejscowości o tej samej nazwie. Od wschodu przepływa przez obszar gmin Lelów i Koniecpol.

Wody gruntowe na omawianym obszarze to głównie wody szczelinowe i porowe w kontakcie ze szczelinowymi. W centralnej części obszaru występują wody krasowe i szczelinowo-krasowe, związane z wapiennymi skałami Wyżyny Woźnicko – Wieluńskiej i Częstochowskiej. Pierwsze zwierciadło wód podziemnych leży przeważnie na dużej głębokości (5-20m). W masywach wapiennych wody podziemne występują na znacznej głębokości (20-40m). Zasobność wód podziemnych jest na ogół znaczna w części centralnej i średnia lub zmienna na terenach niżej położonych. Występuje tu zagrożenie wód podziemnych zanieczyszczeniami z powierzchni.

Warta rzeka w zachodniej Polsce. Główny, prawy dopływ Odry. Długość : 808,2 km Powierzchnia dorzecza : 53,7 tys. km² Źródła Warty znajdują się w okolicach Kromołowa, na Wyżynie Krakowsko-Częstochowskiej. W Częstochowie Warta zmienia kierunek swego biegu na północny, płynąc tak aż do miasta Koło, gdzie skręca na zachód (Pradolina Warciańsko-Odrzańska). Koło miasta Śrem wpływa w dolinę przełomu przez rejon poznańskich wzniesień morenowych. Pod Kostrzynem (Pradolina Toruńsko-Eberswaldzka) uchodzi do Odry (szerokość przy ujściu ok. 10 km). Ciekawostką jest fakt, że długość Warty wraz z dolnym odcinkiem Odry (poniżej ujścia Warty) jest większa niż długość Odry.

Warta jest największym prawobrzeżnym dopływem Odry. Jej całkowita długość to 808,2 km. Ważniejsze dopływy Warty w granicach województwa śląskiego to: Stradomka, Wiercica i Liswarta.

Wiercica - jest prawobrzeżnym, jurajskim dopływem Warty. To niewielka rzeczka o szerokości kilkunastu metrów. Otaczają ją przede wszystkim łąki. Brzegi są wzmocnione faszyną, w kilku miejscach nurt przegradzają sztuczne spiętrzenia. Wiercica ma krystalicznie przejrzystą wodę i jasne dno pokryte wapiennym wierzchem, piaskiem, czasem większymi kamieniami. Latem rzeczka mocno zarasta. W warkoczach roślinności kryje się wiele ryb. Na

górnym odcinku Wiercicy najwięcej jest niewielkich pstrągów potokowych. Bardzo często trafiają się tęczaki. Ryby te uciekają z licznych hodowli usytuowanych w dolinie rzeki.

Pilica to rzeka w południowej i centralnej Polsce, najdłuższy lewy dopływ Wisły. Długość rzeki wynosi 319 km, a powierzchnia dorzecza 8341 km². Płynie przez Wyżynę Małopolską, Niziny Środkowopolskie oraz Nizinę Środkowomazowiecką i wpada do Wisły w okolicach wsi Ostrówek, w regionie geograficznym zwanym Doliną Środkowej Wisły.

Główne źródła zanieczyszczeń to miasta Szczekociny (poza powiatem) i Koniecpol (na terenie powiatu częstochowskiego). Zlewnia Pilicy badana była w 1 przekroju monitoringu krajowego oraz w sześciu przekrojach monitoringu regionalnego. Przekroje zlokalizowane są na Pilicy i jej dopływach: Krztyni, Żebrówce i Białce.

W 2007 roku w zlewni Warty prowadzono badania monitoringowe w 22 punktach pomiarowych, w tym 7 w zlewni Liswarty, jej największego dopływu.

W zlewni Warty (bez Liswarty) monitoring diagnostyczny prowadzony był w 6 punktach pomiarowych, w tym 5 na Warcie: powyżej Zawiercia (Kromołów), powyżej zbiornika Poraj (Lgota), w miejscowości Poraj, w miejscowości Mstów, w m. Wąsosz oraz 1 punkcie na Wiercicy m.Chmielarze. Monitoringiem operacyjnym objęto 9 punktów pomiarowych: Wartę w miejscowości Rzeki Małe, Boży Stok, Stradomkę z Gorzelanką i Konopką, Kucelinę, Wiercię w m.Złoty Potok i w Zalesicach oraz Strugę w m.Jamno. Jakość wód zlewni Warty (bez Liswarty) w 2007 roku przedstawiała się następująco: - wody zadowalającej jakości (III klasa): 3 punkty MD i 3 punkty MO, - wody niezadowalającej jakości (IV klasa): 3 punkty MD i 5 punktów MO, - wody złej jakości (V klasa): 1 punkt MO. Wyniki badań za 2007 rok wykazały, że wody Warty w punktach zlokalizowanych na początku biegu rzeki (w Kromołowie i poniżej zbiornika w Poraju) oraz Wiercicy w ujściu do Warty były zadowalającej jakości (III klasa), natomiast poniżej miast: Myszkowa (m. Lgota) i Częstochowy (m. Mstów), a także opuszczając województwo w m. Wąsosz były niezadowalającej jakości – IV klasa. Na tę klasyfikację decydujący wpływ miały wskaźniki tlenowe, biogenne oraz mikrobiologiczne. W porównaniu do roku poprzedniego poprawa jakości wody nastąpiła w Poraju (z klasy IV do III), natomiast w m. Wąsosz pogorszyła się z klasy III do IV. W punktach badanych w zakresie operacyjnym wody zadowalającej jakości wystąpiły w Kucelinie, Warcie w m. Rzeki Małe oraz Wiercicy m. Knieja. W zależności od punktu barwa, azot Kjeldahla i tlen rozpuszczony osiągały IV klasę, pozostałe badane wskaźniki nie przekroczyły wartości granicznych klasy III. Wody niezadowalającej jakości wystąpiły w badanych punktach Bożego Stoku, Konopki, Stradomki, Strugi i Wiercicy w Złotym Potoku. O jakości tych wód decydowały barwa i związki azotu. Wody złej jakości stwierdzono w Gorzelance, gdzie na 26 badanych wskaźników 12 mieściło się w IV lub V klasie, głównie z grup fizycznej, tlenowej i biogennej.

TABELA NR 5 Punkty monitoringu diagnostycznego i operacyjnego na rzece Warcie

Klasy jakości wody	Warta	
	MD	MO
II		
III	3	3
IV	6	8
V		2

MD – monitoring diagnostyczny, MO – monitoring operacyjny
 Źródło: WIOŚ w Katowicach 2008r.

W zlewni Pilicy jedynie sama rzeka Pilica w Szczekocinach badana była w zakresie diagnostycznym. W 2007 roku płynęły tam wody III klasy, zatem zadowalającej jakości. Na ocenę tych wód miały wpływ: barwa, fosfor ogólny i liczba bakterii grupy coli typu kałowego (IV klasa) oraz ChZT-Cr (klasa V). Stężenia pozostałych wskaźników nie przekroczyły wartości III klasy czystości. W zlewni tej nie było rzek badanych w zakresie operacyjnym.

TABELA NR 6 Punkty monitoringu diagnostycznego i operacyjnego rzeki Pilicy

Klasy jakości wody	Pilica	
	MD	MO
II		
III	1	
IV		
V		

MD – monitoring diagnostyczny, MO – monitoring operacyjny
 Źródło: WIOŚ w Katowicach 2008r.

TABELA NR 7 Wykaz punktów monitorowanych na terenie powiatu częstochowskiego w 2007r. oraz rodzaj prowadzonych badań

Nazwa JCWP	Kod JCWP	Nazwa rzeki	Km.	Nazwa punktu	Rodzaj monitoringu
Pilica od dopływu z Węgrzynowa do dopływu spod Nakła	PLRW20009254157	Pilica	270,4	Pilica powyżej dopływu spod Nakła-Ląkietka	R
Białka	PLRW20006254169	Białka	0,5	Białka Lelowska ujście do Pilicy-Konieczpol	R
Pilica od Kanału Konieczpol-Radoszewnica do Zwłoczy	PLRW200010254179	Pilica	256,5	Pilica m. Konieczpol	R
Warta od wypływu ze zb. Poraj do Wiercicy	PLRW600019181359	Warta	721,0	Warta miejscowość Mstów	D, R
Warta od wypływu ze zb. Poraj do Wiercicy	PLRW600019181359	Warta	707,0	Warta m. Rzeki Małe	O, R
Wiercica	PLRW600017181369	Wiercica	28,5	Wiercica poniżej pstrągarni-Złoty Potok	O, R
Wiercica	PLRW600017181369	Wiercica	9,4	Wiercica poniżej zb. w Zalesicach-	O, R

				Knieja	
Wiercica	PLRW600017181369	Wiercica	1,0	Wiercica m. Chmielarze	D, R

JCWP- jednolita część wód powierzchniowych

Rodzaj monitoringu: D-diagnostyczny, O-operacyjny, R-pod kątem bytowania ryb

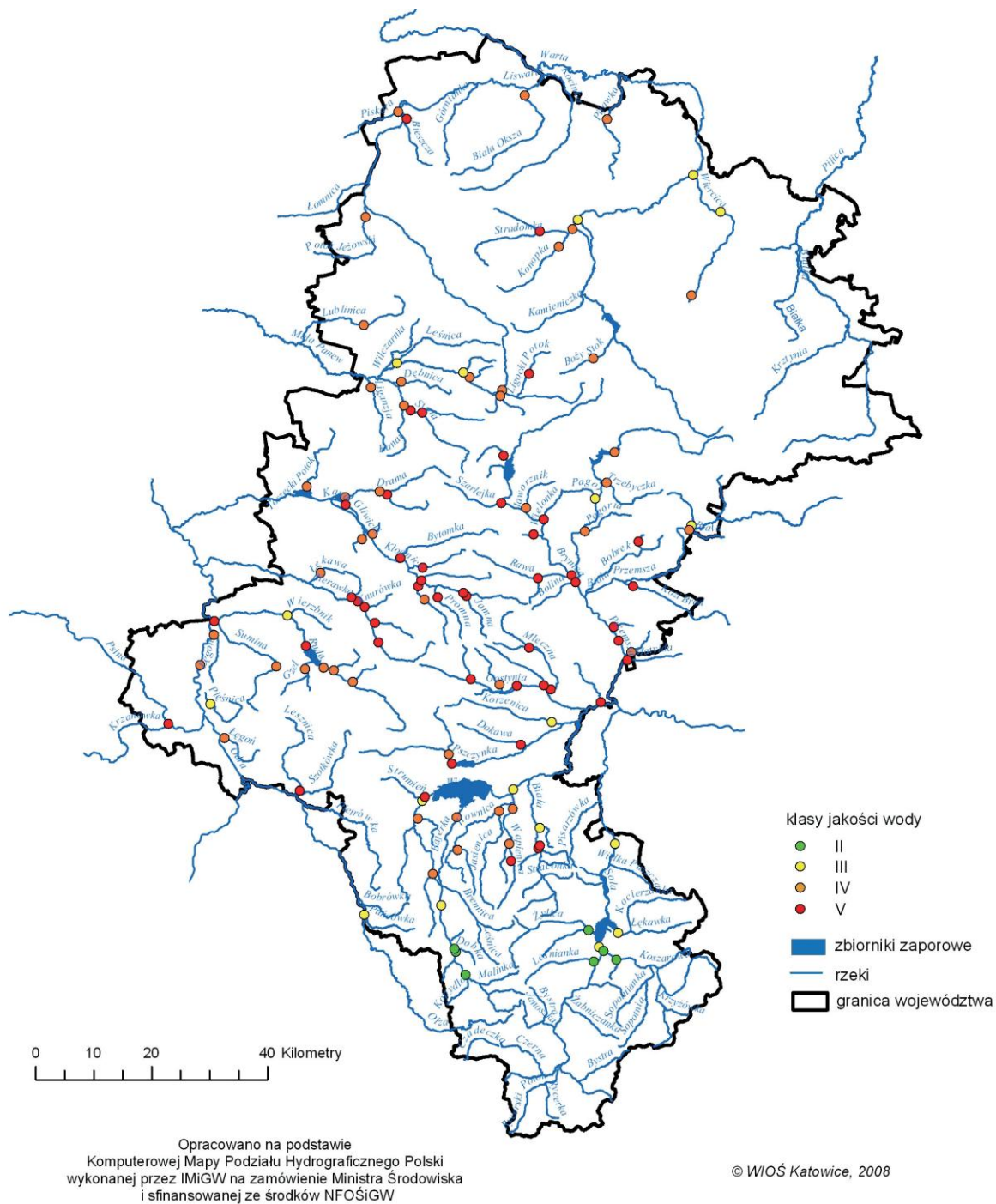
Źródło: WIOŚ w Katowicach 2008r.

Obowiązek badania i oceny jakości wód powierzchniowych w ramach PMŚ wynika z art. 155a ust. 2 ustawy z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 239, poz. 2019 z późn. zm.). Celem wykonywania badań jest stworzenie podstaw do podejmowania działań na rzecz poprawy stanu wód oraz ich ochrony przed zanieczyszczeniem, w tym ochrony przed eutrofizacją powodowaną wpływem sektora bytowo-komunalnego i rolnictwa oraz ochrony przed zanieczyszczeniami przemysłowymi, w tym zasoleniem, substancjami szczególnie szkodliwymi dla środowiska wodnego i substancjami priorytetowymi. Oceny stanu wód powierzchniowych będą wykorzystywane do zintegrowanego zarządzania wodami w układzie dorzeczy. Lata 2007-2009 to okres zasadniczych zmian w programach badawczych jakości wód w rzekach, których głównym celem jest wdrożenie i dopracowanie nowego systemu monitoringu wód powierzchniowych oraz systemu klasyfikacji ich stanu ekologicznego i chemicznego. System ten wdrażany jest stopniowo, w miarę możliwości organizacyjnych i finansowych tak, by w okresie pierwszego cyklu planowania, tzn. do roku 2009 odpowiadał w pełni wymaganiom Ramowej Dyrektywy Wodnej. W roku 2007 prowadzone były badania jakości wód w rzekach wg programu monitoringu rzek, obejmującego monitoring diagnostyczny i operacyjny. Punkty pomiarowe zlokalizowano na jednolitych częściach wód powierzchniowych (JCWP). Monitoringiem diagnostycznym objęto punkty położone na zamknięciu scalonych części wód powierzchniowych (SCWP), jednostek powstałych w wyniku agregacji JCWP oraz w punktach sieci Eionetwaters (kontynuacja badań). Monitoringiem operacyjnym objęto punkty położone na jednolitych częściach wód powierzchniowych zagrożonych nieosiągnięciem celów środowiskowych ze względu na występujące w zlewni źródła zanieczyszczeń. W ramach monitoringu prowadzono także badania jakości wód użytkowych w zakresie warunków do bytowania ryb, wykorzystywanych do zaopatrzenia ludności w wodę do spożycia, w zakresie zanieczyszczenia związkami azotu pochodzenia rolniczego. Badania prowadzone były z częstotliwością raz na miesiąc, z wyjątkiem punktu tzw. reperowego, dla którego częstotliwość oznaczeń wynosiła raz na 2 tygodnie. W ramach poszczególnych monitoringów prowadzono badania wskaźników fizykochemicznych i biologicznych. Wykaz stanowisk pomiarowych wraz z opisem JCWP i określeniem rodzajów badań w nich wykonywanych przedstawiono w tabeli nr 7.

Na terenie powiatu częstochowskiego występują zbiorniki retencyjne (bądź małej retencji), zlokalizowane są:

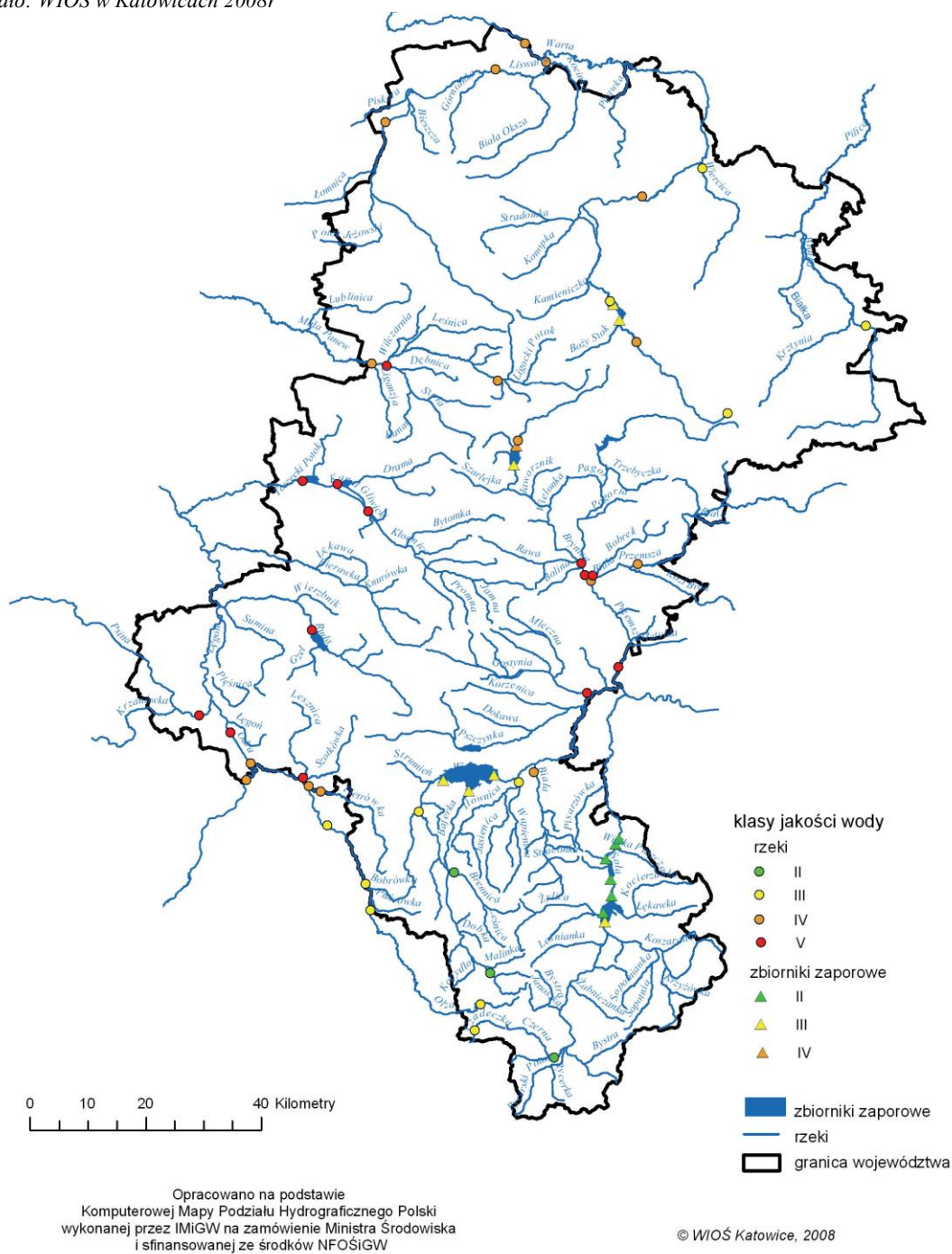
- Blachownia- zalew ul Sienkiewicza,
- Zalesice-zbiornik „Staw Wielki”
- Wola Mokrzeska-zbiornik p. poż,
- Sygontca-stawy rybne,
- Wiercica-stawy rybne,
- Knieja-stawy rybne,
- Koniecpol-2 zbiorniki rekreacyjno-retencyjne,
- Złoty Potok-zbiornik ‘Amerykan’,
- Kłomnice-1 zbiornik,
- Rzerzęczyce-2 zbiorniki,

- Nieznanice-1 zbiornik,
- Zdrowa-1 zbiornik,
- Zawada- 1 zbiornik,
- Pacierzów- 1 zbiornik,
- Konary-1 zbiornik,
- Konopiska- zbiornik małej retencji „Pająk”,
- Lelów-1 zbiornik

Rysunek 3 Ocena jakości rzek w punktach monitoringu operacyjnego w 2007 roku

Źródło: WIOŚ w Katowicach 2008r

Rysunek 4 Ocena jakości rzek i zbiorników zaporowych w punktach monitoringu diagnostycznego w 2007 roku

Źródło: WIOŚ w Katowicach 2008r.

3.1.1.2 Zagrożenia

Największe zagrożenia dla stanu jakości wód powierzchniowych stanowi działalność człowieka w środowisku, główne presje to:

- pobór wody,
- wprowadzanie ścieków komunalnych i przemysłowych oraz wód pochlodniczych i kopalnianych,
- zanieczyszczenia obszarowe,
- zmiany hydro- morfometryczne (regulacje rzek, ochrona przeciwpowodziowa).

Głównym źródłem zanieczyszczeń wód powierzchniowych są ścieki odprowadzane zrzutami punktowymi z zakładów komunalnych i przemysłowych. Nie bez znaczenia pozostają spływy powierzchniowe z obszarów rolniczych a także utwardzonych powierzchni na terenach miejskich i przemysłowych. Trudnym do zmierzenia źródłem zanieczyszczenia wód są wcześniej wspomniane niekontrolowane spływy powierzchniowe z obszarów rolnych, w tym chemizowanych i nawożonych (znaczne ilości zanieczyszczeń mineralnych: nawozy mineralne, pestycydy, nawozy organiczne, w szczególności azotany). Pomimo, że ilość wywożonej na użytki rolne gnojowicy w ostatnich latach znacznie zmalała- ze względu na spadek pogłowia zwierząt, stanowi ona nadal lokalną uciążliwość dla środowiska. Zmalała również, głównie ze względów ekonomicznych, ilość zużywanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin. Czynniki te wpływają na zmniejszenie niekorzystnego wpływu rolnictwa na stan czystości wód. Wody powierzchniowe są także odbiornikiem często nieoczyszczonych wód opadowych.

Główne zanieczyszczenia spowodowane są zrzucaniem ścieków komunalnych do rzek. W gminach Dąbrowa Zielona, Blachownia i Kruszyna tylko niewielki odsetek mieszkańców jest podłączonych do kanalizacji. W gminie Koniecpol nie ma wcale sieci kanalizacyjnej. Aktualnie ścieki są przepompowywane z szamb do wozów asenizacyjnych i wylwane do specjalnych zbiorników znajdujących się przy oczyszczalniach. Kłopotem są odkryte szamba, gdzie zanieczyszczenia dostają się do wód gruntowych. Kolejnym źródłem zanieczyszczenia jest produkcja rolnicza i niedbałość rolników o czystość rzek, stawów i wód gruntowych. Zanieczyszczenia spowodowane są spływem nawozów i środków ochrony roślin, pozostawionymi i niezabezpieczonymi opakowaniami.

Zagrożeniem dla jakości wód podziemnych stanowi nieczynne lub niewłaściwie zabezpieczone studnie wiercone. Są one źródłem bakteriologicznego skażenia warstwy wodonośnej. Również niedostateczny zakres prowadzenia prac melioracyjnych prowadzi do strat powodowanych przez wody płynące.

3.1.2 Wody podziemne

3.1.2.1 Stan aktualny

Na terenie powiatu częstochowskiego występują wody podziemne:

- w utworach kredowych,
- w utworach jury górnej,
- oraz w utworach jury środkowej.

Wody podziemne w utworach kredy

Kredowe zbiorniki wód podziemnych występują w dwóch rejonach województwa śląskiego: w części północno-wschodniej, w pobliżu granicy z województwem świętokrzyskim i małopolskim oraz w części południowej w rejonie Beskidu Śląskiego i Małego.

W obrębie powiatu częstochowskiego wody te tworzą poziom wodonośny w spękanych marglach, opokach i wapieniach górno kredowych oraz piaszczysto-piaskowcowych utworach kredy dolnej. Poziom ten charakteryzuje się na tyle dobrymi parametrami, że pozwoliło to na wydzielenie szczelinowo-porowego GZWP Żarnowiec, który jest częścią GZWP Niecka Miechowska NW o numerze 408.

Zbiornik ten jest monitorowany przez:

- 1 punkt sieci krajowej,
- 11 punktów sieci regionalnej,
- 1 sieć lokalną.

Zasoby tego zbiornika zdominowane są przez wody wodorowęglanowo-wapniowe. Wody te charakteryzują się średnią i niską jakością, co związane jest ze słabą izolacją poziomu i łącznością hydrauliczną z zanieczyszczonymi wodami zbiorników czwartorzędowych. Pod względem przydatności do picia i na potrzeby gospodarcze w wodach tych występują ponadnormatywne stężenia żelaza i fosforanów.

Wody podziemne w utworach jury górnej

Wody w utworach jury górnej występują w północnym i częściowo wschodnim rejonie województwa śląskiego. Tworzą one szczelinowo-krasowy GZWP nr 326 zwany Częstochowa E. Jest to zbiornik o fundamentalnym znaczeniu dla zaopatrzenia w wodę miasta Częstochowy oraz wielu miast i gmin powiatów: częstochowskiego, kłobuckiego, myszkowskiego i zawierciańskiego. Jest to zbiornik charakteryzujący się niską odpornością na zanieczyszczenia przenikające z powierzchni, głównie z powodu braku pokrywy izolującej utworów czwartorzędu. Odkrycie zbiornika na znacznej powierzchni, przy obecności niewielkich nawet punktowych ognisk zanieczyszczeń i charakterystycznym krasowym i szczelinowym systemie przewodzenia powoduje, że nawet najmniejsze skażenie jest przyczyną szybkiej i długotrwałej degradacji wód podziemnych.

Zbiornik ten jest monitorowany:

- 12 punktami sieci krajowej,
- 26 punktami sieci regionalnej,
- 8 sieciami lokalnymi,

W środowisku naturalnym wody zbiornika charakteryzują się dobrą jakością. Przeważają wody wysokiej jakości, choć w rejonie Częstochowy stwierdzano w nich fenole, cyjanki, azotany i amoniak. Składowiska odpadów poprodukcyjnych Zakładów Chemicznych w Aniołowie i Rudnikach powodowały w przeszłości zanieczyszczenie wód podziemnych związkami chromu, którego podwyższone stężenia stwierdzono także na północ od Częstochowy w rejonie wsi Wąsosz i Florków.

Wody tego poziomu stanowią doskonałe źródło zaopatrzenia w wodę pitną. Poza wspomnianym wyżej rejonem, stwierdzonego skażenia, ujmowane wody spełniały wymogi przepisów sanitarnych. Niemniej jednak w większości badanych studni, stwierdzono podwyższone zawartości związków azotu, pochodzących z bezpośredniej infiltracji w rejonach nieskanalizowanych.

Wody podziemne w utworach jury środkowej

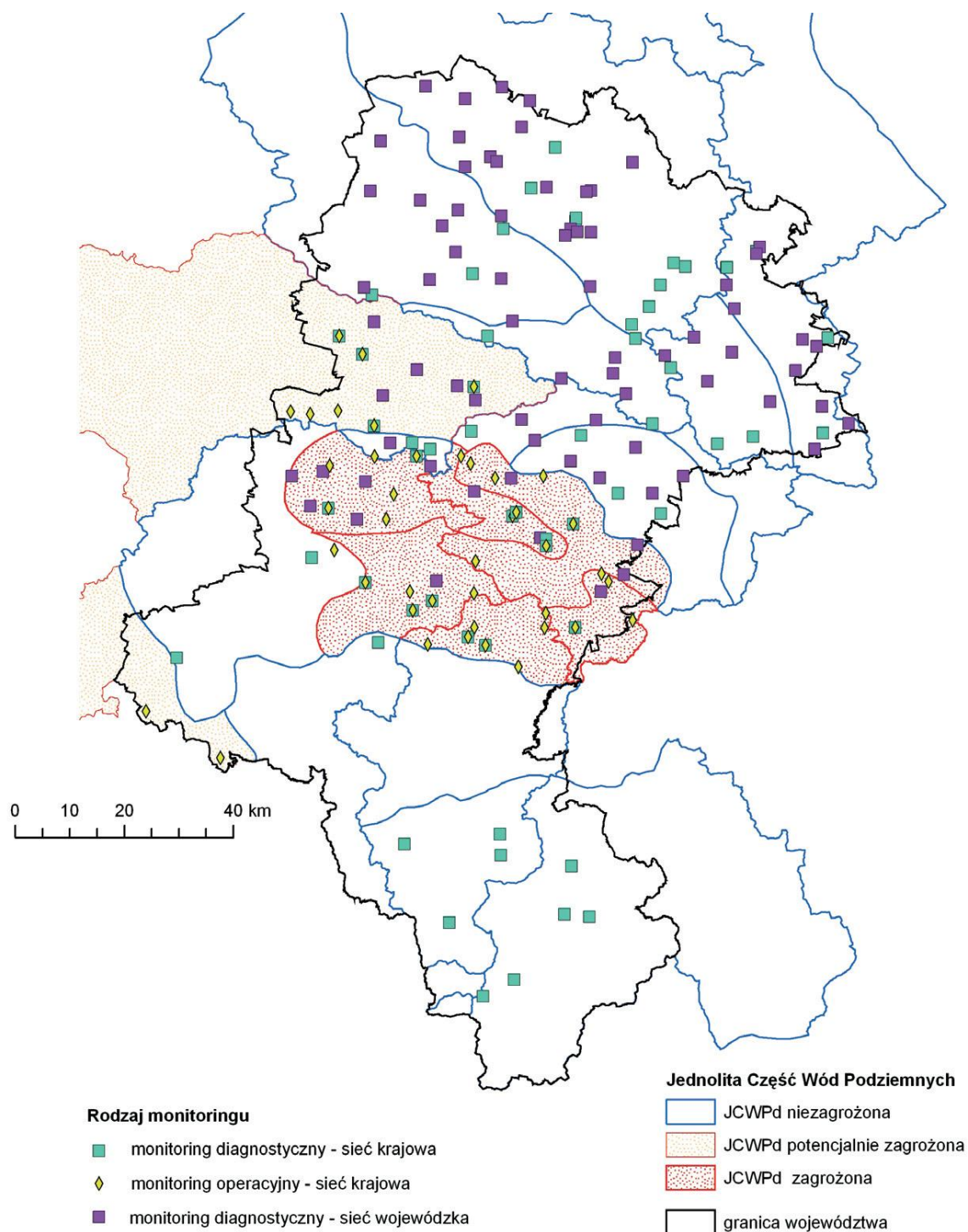
Wodonośne utwory jury środkowej ciągną się od północno-zachodnich krańców województwa śląskiego poprzez rejon Częstochowy aż po Zawiercie. W północnej części tworzą szczelinowo-porowe GZWP nr 325 o nazwie Częstochowa W, przechodzący w części południowej w UPWPJI Poraj. Główną warstwą wodonośną są tu piaski i piaskowce warstw kościeliskich o miąższości 20 – 40 m i dobrych parametrach hydrogeologicznych. Na znacznym obszarze warstwy kościeliskie mają kontakt hydrauliczny z niżej ległymi dolno-jurajskimi piaskami warstw łysieckich górnych.

Poziom ten jest monitorowany przez;

- 3 punkty sieci krajowej,
- 6 punktów sieci regionalnej,
- 1 sieć lokalną.

Istotnym zagrożeniem opisywanych wód w rejonie wychodni są liczne punktowe ogniska zanieczyszczeń, zaś w rejonach gdzie warstwa wodonośna pokryta jest iłami rudonośnymi pojawia się zagrożenie ze strony zatopionych kopalń rud żelaza. W wyniku ługowania związków chemicznych w wodach wypełniających wyrobiska kopalniane notuje się zwiększone stężenia siarczanów, żelaza i manganu. Generalnie jakość wód jury środkowej jest zróżnicowana. Ich przydatność do picia i na potrzeby gospodarcze jest ograniczona przekraczającymi normy stężeniami żelaza i manganu.

Ze względu na złą jakość wód w studniach czerpalnych, w szczególności w gminach: Kruszyna (wody pozaklasowe), Blachownia, Starcza, Koniecpol i Rędziny (wody III klasy) oraz zagrożenie przekroczenia dopuszczalnych zawartości w wodach podziemnych - chromu na terenie Rędzin i Mykanowa oraz fenolu na terenie Mstowa, należy rozważyć możliwość dalszej rozbudowy systemu wodociągowego.

Rysunek 5 Lokalizacja punktów pomiarowych w jednolitych częściach wód podziemnych w województwie śląskim w 2007 roku

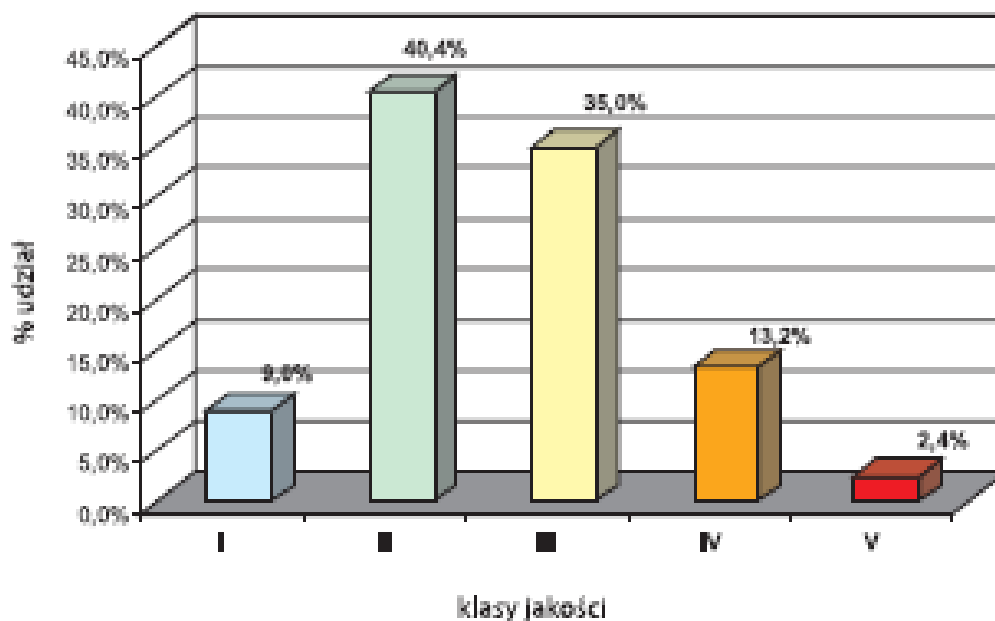
Źródło: WIOŚ w Katowicach 2007r.

W 2007 roku jakość wód podziemnych oceniono w 166 punktach pomiarowych zlokalizowanych w utworach czwartorzędu, trzeciorzęd, kredy, jury, triasu i karbonu. Monitoringiem objęto 20 jednolitych części wód podziemnych. W sieci diagnostycznej pobrano 142 próby, w sieci operacyjnej 44 próby (20 punktów zostało opróbowanych zarówno w sieci diagnostycznej jak i operacyjnej). Pobór prób w każdej z sieci odbywał się 1 raz w roku. W ramach badań pobrano łącznie 186 prób, które oznaczono zgodnie z programem PMS. W przypadku uzyskania dwóch wyników w punkcie pomiarowym do oceny przyjęto średnią arytmetyczną ze stężeń badanych elementów fizykochemicznych. Przy klasyfikacji ogólnej wód nie brano pod uwagę oznaczeń tlenu rozpuszczonego. Ocena jakości wód podziemnych została wykonana dla każdego z punktów pomiarowych w sieci krajowej i wojewódzkiej w oparciu o rozporządzenia:

- Ministra Zdrowia z dnia 29 marca 2007 roku w sprawie jakości wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi (Dz. U. 61, poz. 417),
- Ministra Środowiska z dnia 23 lipca 2008 r. w sprawie kryterium i sposobu oceny stanu wód podziemnych (Dz. U. Nr 143, poz. 896).

Z przeprowadzonej oceny wynika, że w 2007 roku 48% punktów pomiarowych, w zakresie badanych wskaźników, spełniało normy określone dla wód do picia w ww. rozporządzeniu Ministra Zdrowia. Wskaźnikami, które najczęściej nie mieściły się w normach dla wód pitnych były: żelazo, mangan, odczyn pH, związki azotu, nikiel, chrom, fluor, chlorki, siarczany, ogólny węgiel organiczny i węglowodory chlorowane.

W punktach pomiarowych przeważały wody klasy II (40,4%) i klasy III (35,0%). Wody klasy I wystąpiły w 9% badanych punktów, a klasy V tylko 2,4% punktów. Rozporządzenie z dnia 23 lipca 2008 roku dotyczące oceny wód podziemnych wprowadziło definicję klasyfikacji dobrego stanu chemicznego i słabego stanu chemicznego wód podziemnych. Zgodnie z tymi zapisami badane wody podziemne w 140 punktach osiągnęły dobry stan chemiczny (klasy: I, II i III) i w 26 punktach słaby stan chemiczny (klasy: IV i V) wód podziemnych. O słabym stanie chemicznym wód w badanych punktach decydowały wskaźniki: żelazo, mangan, związki azotu, odczyn pH, wodorowęglany, chrom, fluor, nikiel, siarczany, sól, potas, przewodność, miedź, cynk, bor. Na podstawie wyników badań wód podziemnych uzyskanych w 2007 roku stwierdzono, że na znacznym obszarze dominowały wody typu HCO₃-Ca i HCO₃-Ca-Mg, HCO₃-Cl-Ca, HCO₃-SO₄-Ca, SO₄-Ca-Mg. Udział wód typów bardziej złożonych był mniejszy, świadczył o częściowym, antropogenicznym przeobrażeniu naturalnego reżimu chemicznego tych wód. Procentowy udział punktów w klasach jakości wód przedstawiono na rysunku nr.6.

Rysunek 6 Klasyfikacja wód podziemnych w punktach pomiarowych badanych w 2007r.

Źródło: WIOŚ w Katowicach 2007r.

Wody podziemne chronione są poprzez ustanawianie obszarów ochronnych GZWP (ONO i OWO). Pomimo, że proces ustanawiania obszarów ochronnych GZWP jest w toku, ochronę prawną tych zbiorników zapewniają pośrednio zarówno przepisy ustawy Prawo ochrony środowiska, jak też generalnie regulacje Prawa wodnego. Główne zbiorniki wód podziemnych na terenie województwa śląskiego charakteryzują się brakiem naturalnych warstw izolujących piętra wodonośne od powierzchni terenu.

3.1.2.2 Zagrożenia

Wody podziemne należące do zasobów naturalnych, coraz bardziej zagrożone są zanieczyszczeniami z powierzchni ziemi. Konieczna jest ich szczególna ochrona, jako zasobów nieodnawialnych. Niezbędna jest ochrona znacznych obszarów, pod którymi znajdują się Główne Zbiorniki Wód Podziemnych. W Polsce jest ich około 180, a obszar obejmuje ponad 52 % powierzchni naszego kraju.

Źródła zanieczyszczeń stanowią naturalne, samoczynne i skoncentrowane wypływy wód podziemnych na powierzchnię ziemi. Pojawiają się w miejscach, gdzie powierzchnia terenu przecina warstwę wodonośną lub statyczne zwierciadło wody podziemnej.

Najczęściej wody podziemne zanieczyszczone są lokalnie lub na większych obszarach różnymi substancjami chemicznymi, głównie są to azotany, fosforany, chlorki, siarczany i bardzo często substancje ropopochodne. Zanieczyszczenia siarczanami występują przede wszystkim na terenach uprzemysłowionych, azotanami i fosforanami na terenach rolniczych, są one także przyczyną degradacji zbiorników wodnych. Najpowszechniej występującymi przyczynami zanieczyszczeń wód podziemnych są wycieki z nieizolowanych wysypisk odpadów, z baz paliwowych i stacji sprzedaży paliw do pojazdów samochodowych.

3.2 Powietrze atmosferyczne

3.2.1 Stan aktualny

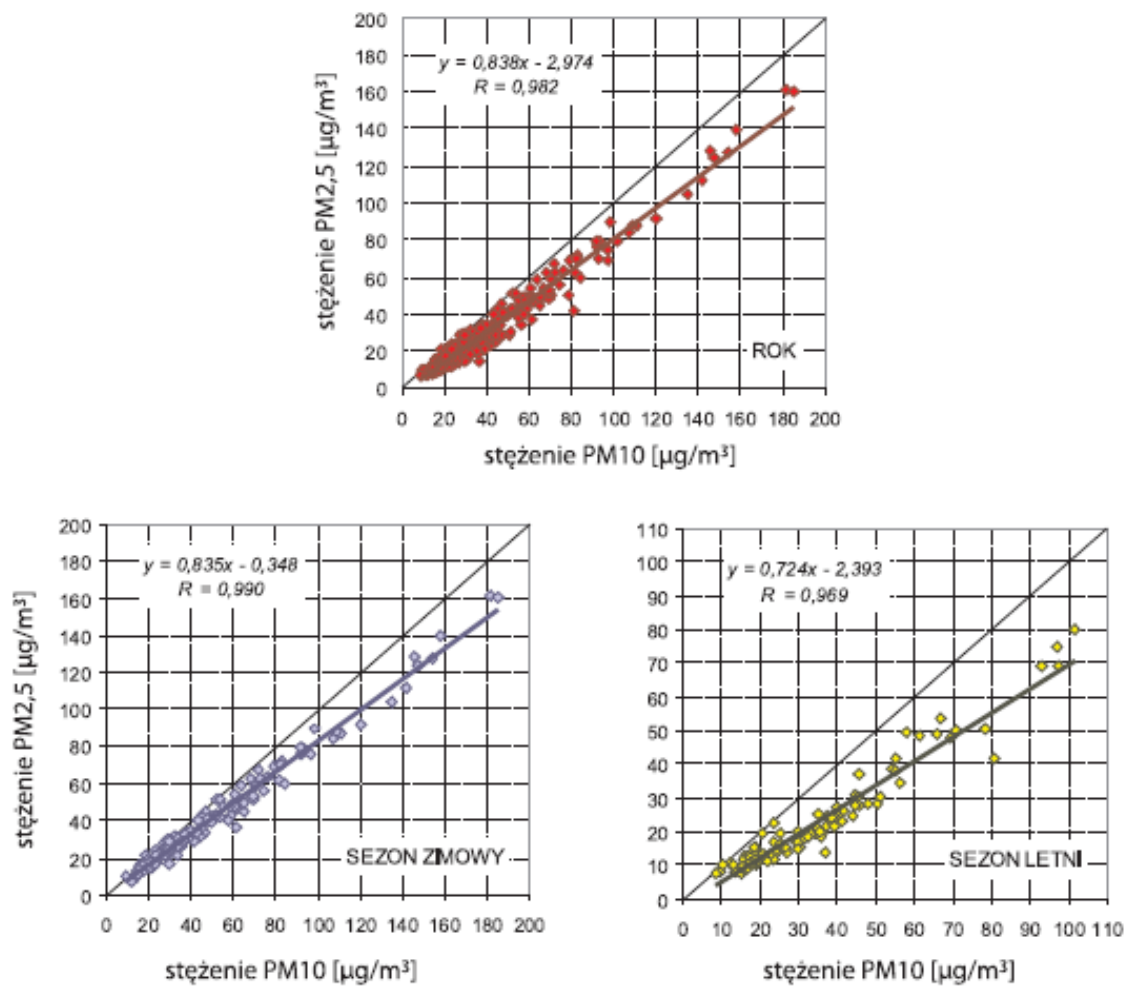
Jakość powietrza w województwie śląskim w 2007 roku określona została w szostej rocznej ocenie, wykonanej przez Wojewódzki Inspektorat Ochrony Środowiska w ramach państwowego monitoringu środowiska. Ocenę dokonano z uwzględnieniem dwóch grup kryteriów ustanowionych ze względu na ochronę zdrowia ludzi oraz ochronę roślin. Lista zanieczyszczeń pod kątem spełnienia kryteriów określonych w celu ochrony zdrowia obejmuje: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył PM10, arsen, benzo(α)piren, kadm oraz nikiel.

Na poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu mają wpływ: wielkość napływowej i lokalnej emisji zanieczyszczeń do powietrza, warunki klimatyczne i topografia terenu.

Głównymi źródłami zanieczyszczeń powietrza na terenie powiatu są: zakłady przemysłowe, ciągi komunikacji kolejowej i drogowej oraz gospodarstwa domowe (piece wykorzystujące paliwa węglowe).

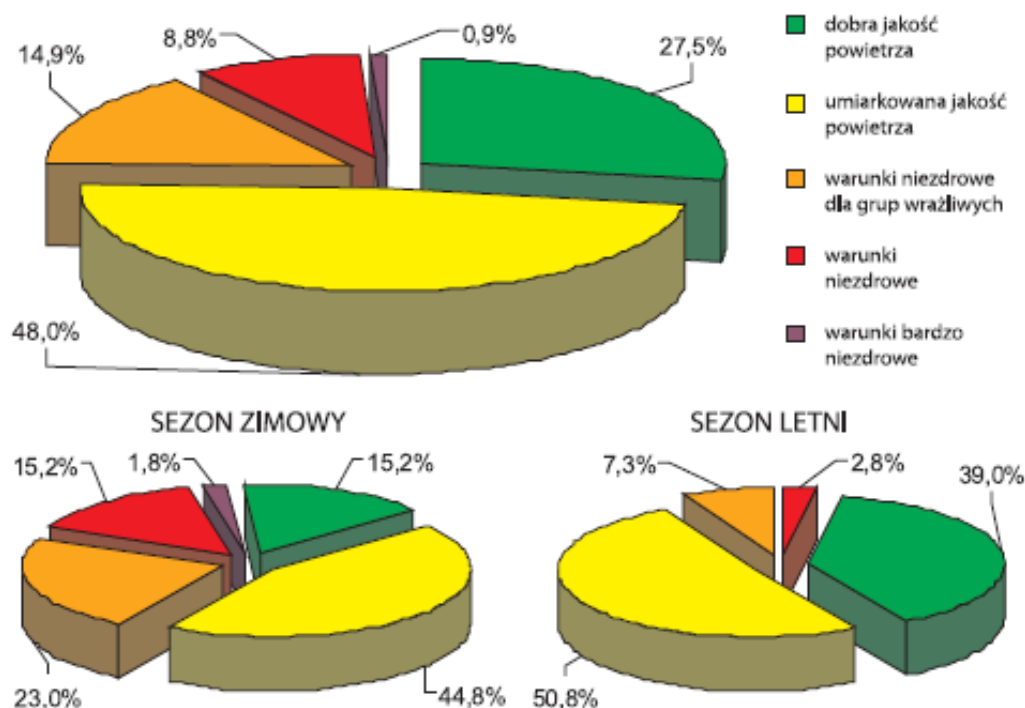
W roku 2007 przeprowadzono analizę korelacji wyników pomiarów stężeń pyłu PM_{2,5} i PM₁₀ uzyskanych metodą automatyczną (TEOM1400a). Porównanie wyników serii pomiarowych przedstawiono na ryc. 14. Stwierdzono wysoką korelację stężeń uzyskiwanych oboma miernikami, współczynnik korelacji R wynosi: dla okresu roku – 0,982, dla sezonu letniego – 0,969, dla sezonu zimowego – 0,99. Tak wysokie korelacje należy wiązać z dominującym udziałem frakcji PM_{2,5} w PM₁₀ w szczególności w okresie zimowym (pyły ze spalania paliw). Oceniając stan zanieczyszczenia powietrza pyłem PM_{2,5} w aspekcie narażania zdrowia wg wspomnianej klasyfikacji AQI stwierdzono, że w 2007 roku:

- przez 27,5% czasu w roku, stan zanieczyszczenia powietrza zaliczany był do warunków dobrych, przy czym w sezonie letnim warunki dobre występowały przez 39% czasu, a w sezonie grzewczym przez 15,2% czasu;
- przez 48% czasu w roku, stan zanieczyszczenia powietrza klasyfikowano jako warunki umiarkowane, w sezonie letnim warunki takie występowały przez 50,8% czasu, a w sezonie grzewczym przez 44,8% czasu;
- przez 14,9% czasu w roku występowały warunki klasyfikowane jako niezdrowe dla grup o zwiększonej wrażliwości na zanieczyszczenie powietrza (osoby chore na serce i choroby układu oddechowego, dzieci, osoby w podeszłym wieku), w sezonie letnim warunki takie występowały przez 7,3% czasu, a w sezonie grzewczym przez 23% czasu;
- przez 8,8% czasu w roku występowały warunki klasyfikowane jako niezdrowe; warunki takie występowały w lutym i w październiku przez 6 dni, w marcu przez 3 dni, w kwietniu przez 2 dni, we wrześniu przez 1 dzień, w listopadzie przez 5 dni i w grudniu przez 7 dni; w miesiącach styczeń oraz maj-sierpień nie odnotowano przypadków w tej grupie stężeń; warunki niezdrowe panowały przez 15,2% czasu w sezonie grzewczym i tylko przez 2,8% czasu w sezonie letnim;
- przez 0,9% czasu w roku wystąpiły sytuacje klasyfikowane jako bardzo niezdrowe (warunki stwarzające bezpośrednie zagrożenie zdrowia dla wszystkich mieszkańców); sytuacje takie miały miejsce jedynie w listopadzie przez 3 dni;
- w 2007 roku nie występowały sytuacje klasyfikowane jako warunki niebezpieczne dla zdrowia.

Rysunek 7 Porównanie stężeń pyłu PM2,5 i PM10 mierzonych automatycznie w 2007 roku

Źródło: WIOŚ w Katowicach-Raport o stanie powietrza 2007r.

Rysunek 8 Indeks jakości powietrza dla PM_{2,5} w 2007 roku (% czasu)

Źródło: WIOŚ w Katowicach-Raport o stanie powietrza 2007r.

Największy udział w zanieczyszczeniach mają substancje pochodzące z procesów energetycznego spalania paliw. Należy do nich dwutlenek siarki, tlenki azotu, tlenek węgla i pyły. Pozostałe zanieczyszczenia emitowane z zakładów przemysłowych zlokalizowanych na terenie powiatu wynikają z rodzaju produkcji i stosowanej technologii. Wśród najczęściej występujących zanieczyszczeń technologicznych są: węglowodory alifatyczne, aromatyczne, benzyna, alkohole alifatyczne, węglowodory pierścieniowe, kwas octowy, butanol, ketony, formaldehyd, ksylen, amoniak oraz w mniejszej ilości inne zanieczyszczenia związane ze specyfiką produkcji zakładów. Ważnymi zagadnieniami są: emisja zanieczyszczeń ze środków transportu samochodowego oraz emisja pochodząca z ogrzewania indywidualnych domostw. Szacuje się, że wielkość tych emisji wykazuje tendencję rosnącą, zwłaszcza jeżeli chodzi o emisję komunikacyjną.

Standardy oceny jakości powietrza określa Rozporządzenie Ministra Środowiska z dnia 3 marca 2008r. w sprawie poziomów niektórych substancji w powietrzu (Dz. U. nr. 47 poz. 281).

Powiat częstochowski należy do strefy częstochowsko-lublinieckiej oceny jakości powietrza. Jakość powietrza na terenie powiatu częstochowskiego, w świetle badań przeprowadzonych do Raportu o Stanie Środowiska Województwa Śląskiego w latach 2007 jest zadawalająca jedynie dla benzo(α)pirenu strefa ma klasę C co powoduje że powiat częstochowski jest objęty Programem Ochrony Powietrza.

TABELA NR 8 Lista stref(część) zakwalifikowanych do programów ochrony powietrza POP

Nazwa strefy	Kod strefy	Kryterium stanowiące podstawę do zakwalifikowania strefy do klasy C		Obszary przekroczeń			
		Zanieczyszczenie, (czas uśredniania)	Typ obszaru	Powiat, miasto, gmina, dzielnica	Obszar w km ²	Liczba mieszk. w tys.	Nr mapy i nr obszaru
strefa częstochowsko-lubliniecka	PL.24.07.z.04	benzo(α)piren (rok)	Z	powiaty: częstochowski, kłobucki, lubliniecki, myszkowski	3712	366,5	Ryc. 24

Typ obszaru: (Z) - substancje określone pod kątem ochrony zdrowia
 Źródło: WIOŚ w Katowicach-Raport o stanie powietrza 2007r.

W ocenie uwzględniono następujące substancje: benzen, dwutlenek azotu, dwutlenek siarki, ołów, tlenek węgla, ozon, pył zawieszony PM10, arsen, kadm, nikiel i benzo/α/piren dla kryteriów ochrony zdrowia, dwutlenek siarki, tlenki azotu, ozon dla kryteriów ochrony roślin.

Do klasyfikacji wykorzystano dane pomiarowe Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska, Wojewódzkiej i Powiatowych Stacji Sanitarno-Epidemiologicznych oraz Instytutu Meteorologii i Gospodarki Wodnej, a także metody inne niż pomiarowe.

TABELA NR 9 Emisja zanieczyszczeń gazowych z zakładów szczególnie uciążliwych [Mg/rok].

Ogółem	Ogółem (bez dwutlenku węgla)	SO ₂	CO	CO ₂	N ₂ O
707 248	3 367	710	944	703 881	1 713

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane na rok 2007.

TABELA NR 10 Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2007 r. ze względu na ochronę zdrowia.

Nazwa strefy	Kod strefy	Zanieczyszczenia podlegające ocenie											Działania wynikające z klasyfikacji	Uwagi	
		C ₆ H ₆	SO ₂	No ₂	PM10	Co	Pb	As	Cd	Ni	b/a/p	O ₃			
strefa częstochowsko-lubliniecka	PL. 24. 07. z. 04	A	A	A	A	A	A	A	A	A	A	C	-	dz6	U4

Działania wynikające z klasyfikacji:

dz 6 Opracowanie Programu Ochrony Powietrza dla benzo(α)pirenu

Uwagi:

U4 Klasa strefy C ze względu na klasę zanieczyszczenia benzo(α)pirenu B(a)P. Pozostałe zanieczyszczenia w klasie A.

Źródło: Raport o Stanie Środowiska Województwa Śląskiego w 2007r.

TABELA NR 11 Klasa strefy uzyskana w ocenie jakości powietrza za 2007 r. dokonanej ze względu na ochronę roślin.

Nazwa strefy Kod strefy	Zanieczyszczenia podlegające ocenie			Działania wynikające z klasyfikacji	Uwagi
	O ₃	SO ₂	NO _x		
strefa częstochowsko-lubliniecka PL.24.07.z.04	-	A	A	dz2	U2

Działania wynikające z klasyfikacji:

dz 1 Opracowanie Programu Ochrony Powietrza dla O3

dz 2 Brak działań. Utrzymanie jakości powietrza w strefie na tym samym lub lepszym poziomie

Uwagi:

U1 Klasa strefy C ze względu na klasę zanieczyszczenia O3. Pozostałe zanieczyszczenia w klasie A.

U2 Zanieczyszczenia w klasie A

Źródło: Raport o Stanie Środowiska Województwa Śląskiego w 2007r.

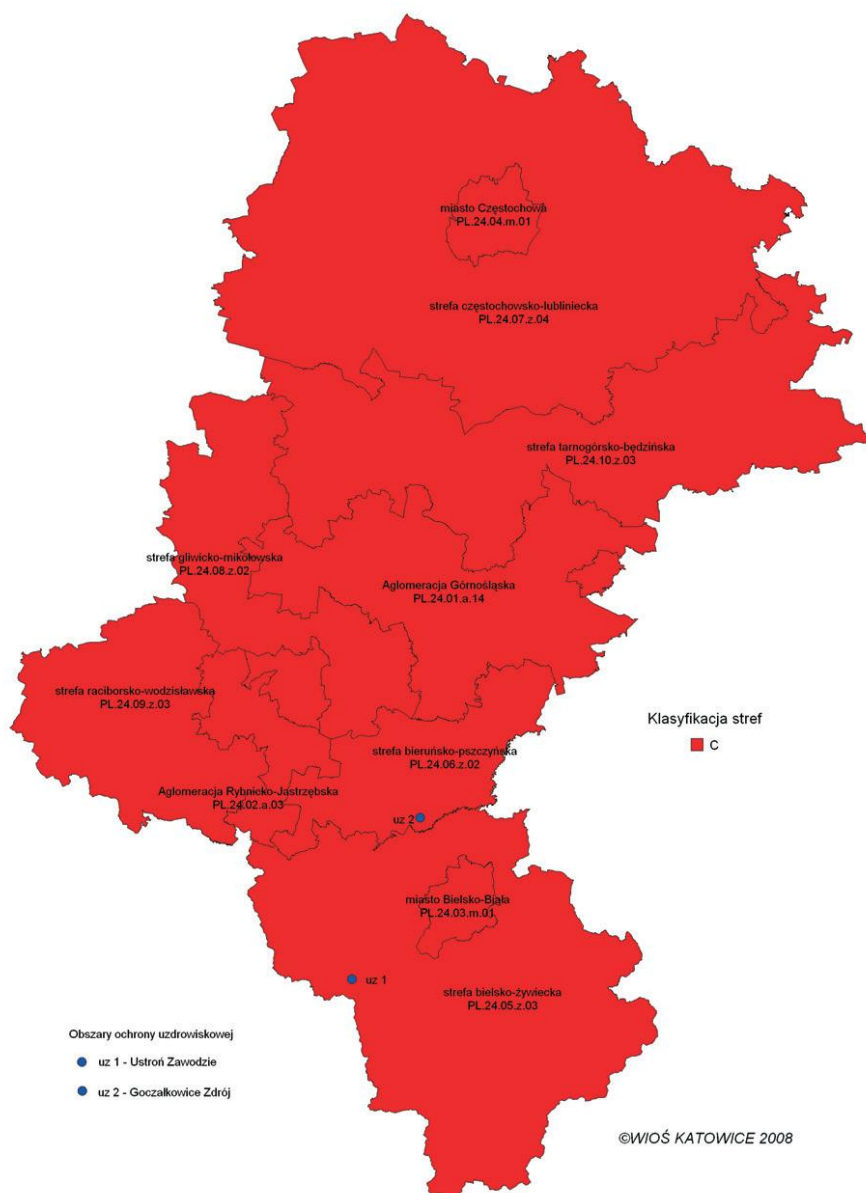
Wstępna ocena dla metali i benzo/a/pirenu wykonana została w 2007 r. Ocena poziomów substancji w powietrzu oraz klasyfikacja stref została przeprowadzona na podstawie wyników pomiarów oraz metod innych niż pomiarowe, tj.: analogie do innej strefy gdzie prowadzono pomiary, obiektywne metody szacowania na podstawie wyników pomiarów okresowych bądź danych emisyjnych. Do analizy poziomu zanieczyszczenia powietrza metalami wzięto również pod uwagę wyniki oznaczeń chemizmu opadu atmosferycznego.

W ramach niniejszej oceny, obejmującej lata 2001-2007 (ostatnie dane), dokonano klasyfikacji stref dla następujących substancji: arsenu, kadmu, niklu i benzo/a/pirenu wyodrębniając strefy w których:

klasa C. - poziom substancji jest wyższy od górnego progu oszacowania, do oceny jakości powietrza wymagane są pomiary wysokiej jakości,

klasa B. - poziom substancji zawiera się pomiędzy górnym i dolnym progiem oszacowania; do oceny jakości powietrza wymagane są pomiary mniej intensywne uzupełniane informacjami z innych źródeł,

klasa A. - poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania; do oceny jakości powietrza wystarczające może być modelowanie matematyczne lub metody obiektywnego szacowania.

Rysunek 9 Wyniki klasyfikacji stref dla benzo(a)piranu-kryterium ochrona zdrowia

Źródło: Raport o Stanie Środowiska Województwa Śląskiego w 2007r..

Strefę częstochowsko-lubliniecką w zakresie arsenu, kadmu, niklu zaliczono do klasy A, gdzie poziom substancji nie przekracza dolnego progu oszacowania; do oceny jakości powietrza wystarczające może być modelowanie matematyczne lub metody obiektywnego szacowania. W zakresie benzo/a/piranu zaliczono do klasy C, gdzie poziom substancji jest wyższy od górnego progu oszacowania, do oceny jakości powietrza wymagane są pomiary wysokiej jakości. Emisja zanieczyszczeń powietrza z zakładów szczególnie uciążliwych według danych z GUS z roku 2007 wyniosła:– emisja zanieczyszczeń pyłowych 392 Mg/rok.,- emisja zanieczyszczeń gazowych 707 248 Mg/rok.

TABELA NR 12 Zestawienie przypadków przekroczeń docelowego poziomu benzo(a)pirenu - stężenia średniego rocznego wynoszącego 1 ng/m³

Nazwa strefy	Kod powiatu	Kod stacji (krajowy)	Wartość Nazwa strefy [ng/m ³]	Przyczyna wystąpienia przekroczenia ¹⁾
Strefa częstochowsko-lubliniecka	PL.24.09.z.03	SIŁubiLubl_piask	1,6	S5, PL15, PL19

Przyczyna wystąpienia przekroczenia 1): S1 - ośrodek miejski o dużym natężeniu ruchu drogowego, S5 - emisja z indywidualnego ogrzewania budynków,

S10 - napływ zanieczyszczenia powietrza spoza granic kraju, PL15 - niekorzystne warunki meteorologiczne w rozważanym okresie, PL19 - napływ zanieczyszczenia powietrza spoza granic strefy

Źródło: Raport o Stanie Środowiska Województwa Śląskiego w 2007r.

3.2.2 Zagrożenia

W zakładach kontrolowanych przez WIOŚ w Katowicach źródłami zanieczyszczeń do powietrza są procesy technologiczne, kotłownie węglowe, kotłownie na biomasę, kotły utylizacyjne, które nie posiadają urządzeń redukujących emisję, kotły olejowe oraz obrót substancjami zubożającymi warstwę ozonową (kontrolowanymi). Zagrożenie sprawiają również zanieczyszczenia pyłowe ze spalania paliw i z produkcji wyrobów ceramicznych. Gazowe związki nieorganiczne pochodzą głównie z dwutlenku węgla, dwutlenku siarki, tlenku węgla, ditlenków azotu.

3.3 Powierzchnia ziemi

Najczęstszymi formami użytkowania terenu na terenie powiatu częstochowskiego są: użytki rolne, grunty orne oraz grunty leśne Zestawienie zbiorcze danych dotyczących powierzchni użytków rolnych, lasów w poszczególnych gminach powiatu częstochowskiego przedstawia tabela nr. 13.

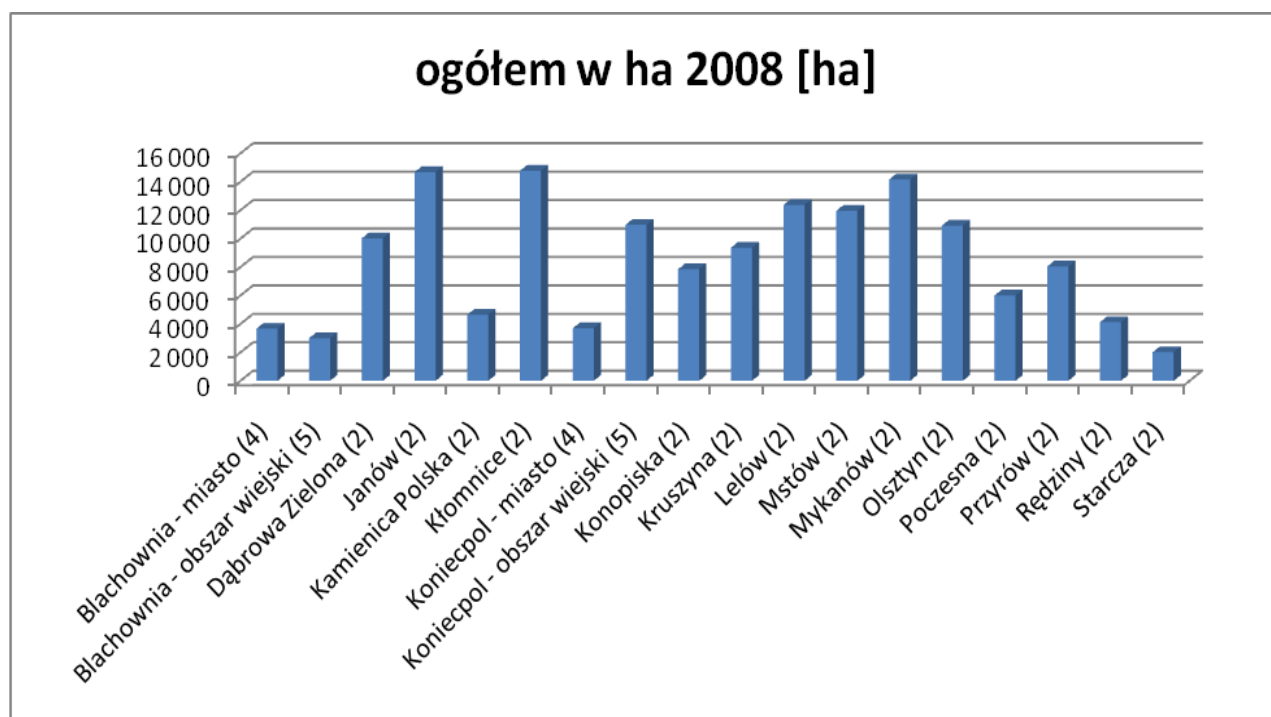
TABELA NR 13 Zestawienie zbiorcze danych dotyczących powierzchni użytków rolnych, lasów w poszczególnych gminach powiatu częstochowskiego.

Jednostka terytorialna	powierzchnia użytków rolnych [ha]	grunty orne [ha]	sady [ha]	łąki [ha]	pastwiska [ha]	lasy i grunty leśne [ha]
Błachownia - miasto	829	530	10	239	50	2 432
Błachownia - obszar wiejski	1 412	1 027	13	283	89	1 316
Dąbrowa Zielona	6 010	3 488	20	2 071	431	3 220
Janów	6 415	5 657	38	380	340	7 375
Kamienica Polska	2 257	1 493	14	483	267	2 040
Kłomnice	10 593	7 440	110	2 631	412	2 612
Koniecpol - miasto	1 608	805	6	700	97	1 043
Koniecpol - obszar wiejski	6 534	3 630	6	2 070	828	2 299
Konopiska	4 669	2 956	73	1 305	335	2 457
Kruszyna	4 708	3 600	8	850	250	3 700
Lelów	7 802	6 038	65	1 546	153	3 215
Mstów	9 369	7 811	294	711	553	1 829
Mykanów	11 387	10 417	82	718	170	1 705

Olsztyn	4 978	4 531	32	89	326	4 898
Poczesna	3 962	2 631	26	952	353	983
Przyrów	4 887	2 903	7	1 750	227	2 207
Rędziny	3 138	2 963	88	70	17	63
Starcza	1 612	1 189	4	266	153	228
RAZEM	92 170	69 109	896	17 114	5 051	43 622

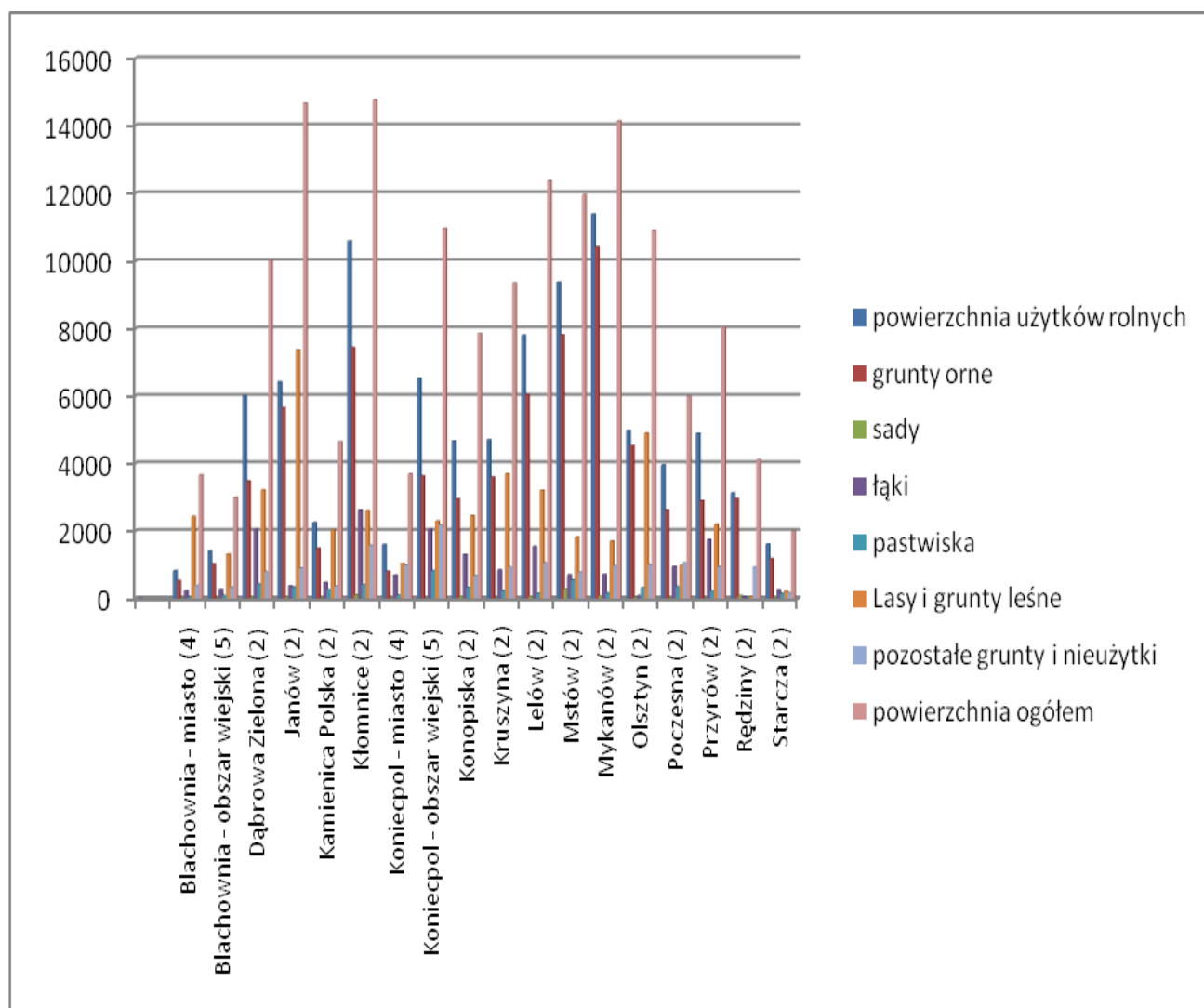
Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2005r.

Strukturę użytkowania terenów w powiecie częstochowskim przedstawia poniższy wykres. Użytki rolne zajmują w powiecie obszar 92 170 ha, grunty orne 69 109 ha, grunty leśne zajmują powierzchnię 43 622ha, natomiast , lasy 43078,6 ha.

Wykres 4 Powierzchnie poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego [ha].

Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2008r.

Wykres 5 Powierzchnie użytków rolnych, lasów i gruntów pozostałych w gminach powiatu częstochowskiego [ha].

Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2005r.

3.3.1 Gleby

3.3.1.1 Stan aktualny

Gleby powiatu częstochowskiego są zróżnicowane i pozostają w ścisłej korelacji z budową litologiczną podłoża oraz formami roślinnymi. Wpływ na typologię gleb mają również warunki klimatyczne i wodne, rzeźba terenu oraz działalność człowieka. Na badanym obszarze przeważają gleby płowe i rdzawe, wykształcone na osadach polodowcowych. Są to przeważnie gleby słabej klasy bonitacyjnej IV i V optymalnie uwilgotnione lub okresowo suche o odczynie kwaśnym. Towarzyszą im gleby bielcowe i brunatne. W okolicach rzek występują gleby mułowe, zaś w dolinie Warty mady rzeczne, które zaliczane są do gleb użytków zielonych I klasy bonitacyjnej. W południowo-wschodniej części znajdują się płaty rędzin o odczynie obojętnym i wyższej klasie przydatności rolniczej.

gleby brunatne właściwe; powstały z utworów lessowych, pyłów ilastych, i glin pylastych. Gleby te w górnej części profilu są kwaśne lub bardzo kwaśne, w spągu wykazują odczyn zbliżony do obojętnego. Są ubogie w przyswajalny fosfor, średnio zasobne lub ubogie w potas i średnio zasobne w magnez. Na ogół mają uregulowane stosunki wodne.

gleby brunatne wylugowane; różnią się od gleb brunatnych właściwych właściwościami chemicznymi; są głębiej odwapnione, wykazują odczyn kwaśny lub słabo kwaśny. Powstały najczęściej z utworów lessowych, lessopodobnych i piasków gliniastych. Znaczna ich część powstała na stokach pod wpływem uprawy i zachodzących procesów erozji wodnej.

gleby bielcowe; powstały na bazie piasku słabo gliniastego bądź piasku luźnego. Są to gleby okresowo za suche, kwaśne, ubogie w składniki pokarmowe i wykazują niski stopień kultury. Zaliczono je do kompleksu żytniego słabego i bardzo słabego.

mady tworzą się wzdłuż dolin rzecznych w obrębie terasy zalewowej. Wylewy wód rzecznych powodują ciągłe nagromadzanie się materiału na powierzchni gleby. Jeśli z różnych przyczyn ten proces jest zahamowany (np. wskutek wybudowania obwałowań rzek), mogą wyraźnie zacząć rozwijać się inne procesy glebotwórcze, np. akumulacja próchnicy, brunatnienie. Kierunek tych procesów jest uzależniony od szeregu czynników glebotwórczych, m.in. pokrywy roślinnej, charakteru skały macierzystej i warunków hydrologicznych. Mady tworzą zazwyczaj siedliska lasów łęgowych.

gleby płowe; wykształcone są z utworów pyłowych zwykłych i ilastych, z lessów, utworów aluwialnych, glin i iłów. Są one średnio zasobne w przyswajalny fosfor i potas, o uregulowanym odczynie; występują w zagłębieniach i obniżeniach terenu, często na obrzeżach dolin rzecznych oraz torfowisk, gdzie jest wysoki poziom wód gruntowych (zaliczają się do kompleksu zbożowo-pastewnego mocnego)

gleby torfowe i torfowo-mułowe występują w szerszych dolinach rzecznych, gdzie w określonych warunkach zmian szybkości przepływu wody mogą przebiegać procesy glebotwórcze – proces torfotwórczy i aluwialno-deluwialny. Gleby te zajęte są przez użytki zielone. Są to gleby żyzne i urodzajne jednak trudne w użytkowaniu ze względu na okresową stagnację wód.

gleby rdzawe - gleby autogeniczne, bielicoziemne, o rdzawej barwie, kwaśne, powstają na piaskach słabo gliniastych lub luźnych, słabo uwilgotnione. Poziomy gleb rdzawych: O - poziom ściółki leśnej, A - poziom próchnicy, B - poziom rdzawy, C - skała macierzysta

W dolinach rzek terenu występują gleby mady. Tworzą się na skutek gromadzenia materiałów niesionych przez wody oraz zbieranego przy wytrącaniu energii wody. Mady posiadają naprzemianległe warstwy w profilu, które mają różny skład granulometryczny. Są żyzne i wykorzystywane w rolnictwie. Rodzaje mad: ciężkie, średnie, lekkie.

3.3.1.2 Zagrożenia

Głównym zagrożeniem powierzchni ziemi są erozja, odpady i chemizacja rolnictwa, zanieczyszczenia wód powierzchniowych i podziemnych. Negatywny wpływ na powierzchnię ziemi może mieć również postępująca urbanizacja i osadnictwo, między innymi ze względu na zmianę sposobu użytkowania gleby, powstawanie odpadów, wytwarzanie ścieków.

Szczegółowe informacje na temat odpadów na terenie powiatu zawiera *Plan Gospodarki Odpadami dla Powiatu Częstochowskiego na lata 2009-2012*.

Głównymi i potencjalnymi przyczynami zanieczyszczeń gleby na terenie powiatu są składowiska odpadów komunalnych oraz tzw. „dzikie” wysypiska śmieci. Część składowisk odpadów posiada już system zabezpieczeń i monitoringu, zgodnie z planem gospodarki odpadami wszystkie istniejące składowiska odpadów komunalnych zostaną odpowiednio poddane procesom dostosowawczym i monitoringowi zgodnie z obowiązującymi w tej materii przepisami.

Innymi potencjalnymi źródłami zanieczyszczeń gleby na terenie powiatu są:

- wprowadzane do gleby nieczyszczone cieciki komunalne, w szczególności z nieszczelnych szamb;
- chemizacja rolnictwa /nawozy sztuczne, pestycydy;
- emisje do atmosfery zanieczyszczeń gazowych i pyłowych;
- urbanizacja i osadnictwo;
- zlokalizowane na terenie powiatu stacje paliw, magazyny substancji chemicznych itp.;
- pogłębiające się niedobory wody, zwłaszcza w okresie letnim;
- zanieczyszczenie wód powierzchniowych i podziemnych;
- degradacja gleb, erozja, zakwaszenie

Nadmierne zakwaszenie gleb jest czynnikiem zmniejszającym efektywność stosowania większości zabiegów agrotechnicznych, a zwłaszcza nawożenia mineralnego oraz przyczynia się do ograniczenia plonów. Oprócz tego obserwuje się wtórne skutki zakwaszenia gleby, do których należy zmniejszenie trwałości wiązań pakietów minerałów, rozpad makrokryształicznej struktury wtórnych minerałów ilastych, zmniejszenie zdolności sorpcyjnej, a przede wszystkim pojawienie się dużych ilości glinu i manganu toksycznego dla roślin. Główną przyczyną tego stanu jest nasz umiarkowany klimat z przewagą opadów nad parowaniem, w wyniku czego kationy zasadowe, głównie magnez (Mg^{2+}) i wapń (Ca^{2+}), przemieszczane są w głąb gleby. Również duży wpływ na zakwaszenie mają rośliny, które zubożają glebę pobierając z niej niezbędne do wzrostu i rozwoju pierwiastki, w tym kationy zasadowe (Ca^{2+} i Mg^{2+}). Oprócz czynników naturalnych nie mniej ważne są tzw. Czynniki antropogeniczne do których należą: stosowanie nawozów (szczególnie azotowych typu amonowego i nawozów potasowych), zanieczyszczenie powietrza, zwłaszcza związkami siarki i azotu (w postaci kwaśnych opadów mokrych lub suchych). Szczególną rolę w procesie zakwaszenia odgrywa niedostosowanie dawek nawozów fizjologicznie kwaśnych do faktycznych potrzeb nawozowych roślin.

Zabiegiem ograniczającym niepożądane skutki zakwaszenia gleb jest wapnowanie. Naturalna zasobność gleb uprawnych w składniki pokarmowe nie zabezpiecza w pełni potrzeb pokarmowych roślin. Brak odpowiedniej ilości składników w formach przystępnych w środowisku bytowania roślin wpływa na spadek plonów oraz obniżenie ich wartości biologicznej. Konsekwencją zbyt niskiej zasobności gleb w składniki pokarmowe w stosunku do potrzeb pokarmowych roślin jest spadek żyzności gleby, wynikający z wyczerpania jej ze składników pokarmowych. Składniki pokarmowe roślin występują w glebie w różnych formach i ilościach. Z rolniczego punktu widzenia czyli żywienia roślin, najważniejszą grupę stanowią formy przyswajalne, na które to składają się ilości pierwiastka znajdujące się w

roztworze glebowym, kompleksie sorpcyjnym oraz występujące w formie słabiej rozpuszczalnych soli. O ich pobraniu decyduje wiele czynników, z których najważniejsze to wiek i gatunek rośliny, wilgotność i napowietrzenie gleby, odczyn, stosunki jonowe, a także temperatura i nasłonecznienie. Do najważniejszych makroelementów mających największy wpływ na jakość i wysokość plonów oprócz azotu należy wymienić fosfor, potas i magnez. Obecnie określenie obok odczynu zawartości przyswajalnych form fosforu, potasu i magnezu jest podstawowym elementem oceny stanu żyzności gleb mającej na celu prowadzenie racjonalnego nawożenia tymi składnikami. Nawozić powinno się tymi składnikami, których w glebie brakuje. Stąd też nieuzasadnione jest stosowanie nawożenia bez znajomości zasobności gleby w przyswajalne składniki pokarmowe. Nawozy mineralne, jako jeden z głównych środków do produkcji rolnej powinny być stosowane racjonalnie, tzn. w takich ilościach i w taki sposób, aby zapewnić uprawianym roślinom określoną ilość składników pokarmowych w odpowiednim czasie, uzyskując przy tym możliwie największy efekt i nie stanowić zagrożenia dla środowiska naturalnego.

Wpływ emisji zanieczyszczeń komunikacyjnych na jakość gleb

Wpływ motoryzacji na gleby objawia się przede wszystkim w zanieczyszczeniu terenów przy drogach związkami ołowiu i cynku oraz związkami pochodzącymi ze ścierania opon i nawierzchni dróg. Przez wiele lat uważano, że zasięg zanieczyszczeń obejmuje obszar najbliższego sąsiedztwa drogi, natomiast badania wykonane w ostatnich latach skazują, że zasięg ten jest znacznie większy i może dochodzić nawet do 300 m.

3.3.2 Kopaliny

Na obszarze powiatu występują różnorodne kopaliny użyteczne, a w szczególności: surowce okrzuchowe, surowce ilaste, surowce węglanowe, piaski formierskie i surowce energetyczne (torfy). Ważnym zasobem naturalnym powiatu częstochowskiego są wody podziemne. Powiat częstochowski położony jest na obszarze dwóch Głównych Zbiorników Wód Podziemnych (GZWP) o znaczeniu użytkowym, a mianowicie: GZWP Nr 325 Częstochowa W i GZWP Nr 326 Częstochowa E.

3.3.2.1 Zagrożenia

Zagrożeniem dla środowiska jest nielegalna eksploatacja kopaliny. W chwili obecnej nie istnieje żadna ewidencja, ani inwentaryzacja tego zjawiska, w związku z tym nie ma danych na temat, wielkości obszarów do rekultywacji. Brak rekultywacji terenów pogórnich stanowi poważne zagrożenie dla środowiska.

Najważniejsze problemy to:

- Ingerencja w środowisko naturalne (przekształcenia rzeźby terenu, zanieczyszczenie ziemi, zaburzenia stosunków wodnych, zubożenie szaty roślinnej),
- Przekształcenie krajobrazu obniżające wartości estetyczne,
- Brak inwentaryzacji terenów przekształconych w wyniku prowadzenia legalnego (także nielegalnego) wydobycia kopaliny pospolitych,
- Kosztowny i złożony proces rekultywacji terenów zdegradowanych.

3.4 Walory przyrodnicze i krajobrazowe

3.4.1 Lasy

Lasy spełniają wielorakie funkcje, wynikające z potencjału biotycznego ekosystemów leśnych i preferencji społecznych. Są to funkcje ekologiczne (ochronne), gospodarcze (produkcyjne) i społeczne (socjalne). Funkcje lasu mają charakter współzależny, a płynące z użytkowania lasów korzyści dla społeczeństwa są wielkościami nieograniczonymi.

Przeważająca część powiatu to tereny rolne, użytki rolne stanowią 61%, a lasy 28,4% powierzchni ogółem. Analizowany obszar cechuje się raczej niskim poziomem lesistości. Największe połacie lasu znajdują się w gminach Blachownia (56%), Janów (50%), Kamienica Polska (42%), przy czym na terenie trzech pierwszych gmin znajdują się parki krajobrazowe wraz z ich otulinami. Gminy o najmniejszej powierzchni lasów to: Rędziny (1,5%), Mykanów (11%), Starcza (12%), Mstów (14,5%), Poczesna (16%).

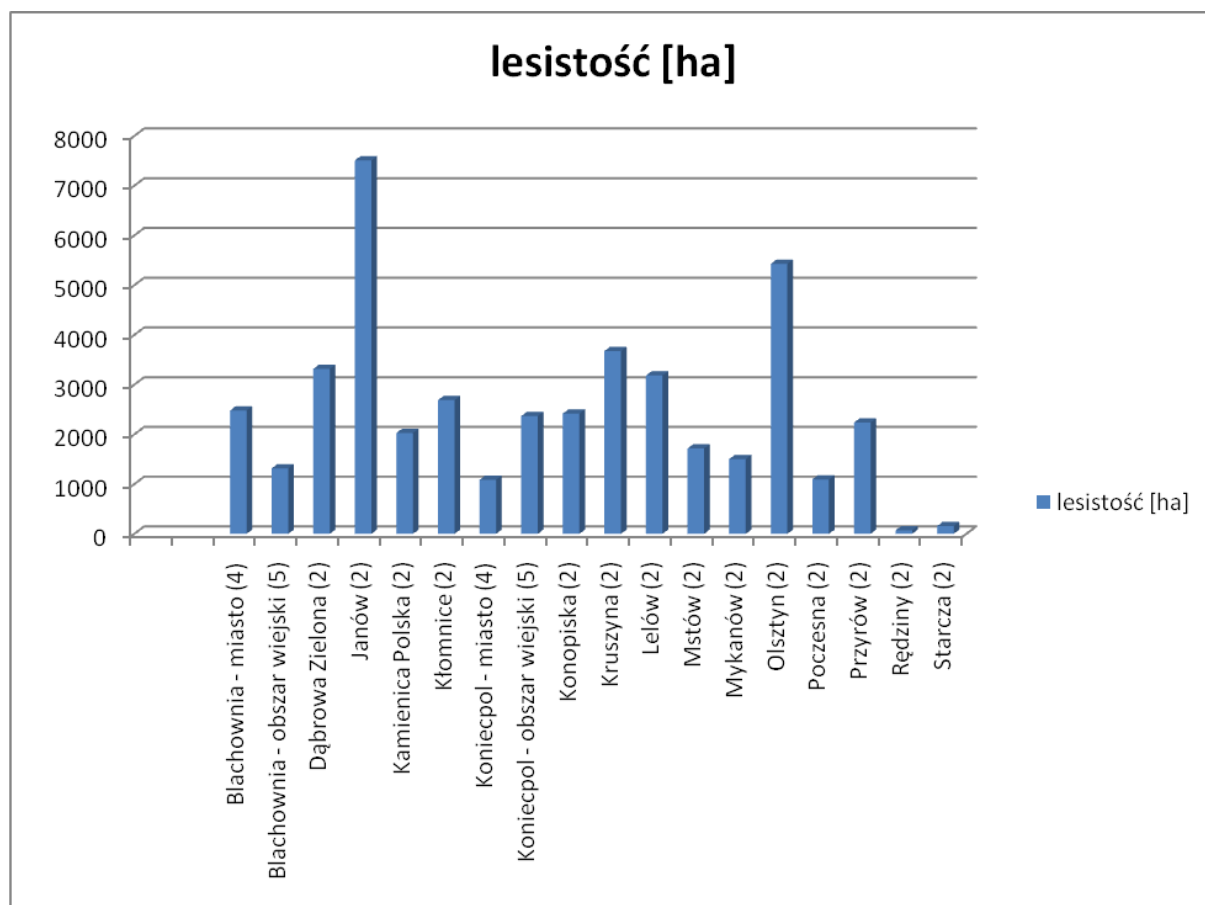
TABELA NR 14 Zbiorcze zestawienie powierzchni lasów i lesistości [ha].

Jednostka terytorialna	ogółem	lasy ogółem	grunty leśne publiczne ogółem	grunty leśne publiczne Skarbu Państwa	grunty leśne publiczne Skarbu Państwa w zarządzie Lasów Państwowych	grunty leśne prywatne
Blachownia - miasto	2 479,2	2 427,8	2 402,2	2 383,9	2 373,9	77,0
Blachownia - obszar wiejski	1 316,3	1 272,4	1 287,3	1 287,3	1 283,3	29,0
Dąbrowa Zielona	3 315,1	3 230,3	2 608,1	2 608,1	2 546,1	707,0
Janów	7 507,7	7 344,9	6 516,7	6 504,6	6 307,6	991,0
Kamienica Polska	2 028,3	1 978,3	1 703,3	1 687,3	1 679,3	325,0
Kłomnice	2 688,8	2 636,0	1 542,8	1 526,9	1 441,2	1 146,0
Koniecpol - miasto	1 086,2	1 052,6	922,2	920,5	896,5	164,0
Koniecpol - obszar wiejski	2 366,5	2 320,9	1 433,5	1 420,8	1 398,8	933,0
Konopiska	2 416,7	2 377,0	1 822,7	1 810,6	1 799,0	594,0
Kruszyna	3 673,8	3 581,2	3 034,8	3 025,5	2 939,5	639,0
Lelów	3 183,9	3 121,7	2 166,9	2 151,9	2 110,9	1 017,0
Mstów	1 715,8	1 699,6	772,8	696,4	598,4	943,0
Mykanów	1 502,1	1 479,3	1 004,1	995,0	940,0	498,0
Olsztyn	5 428,7	5 281,0	4 472,7	4 380,4	4 067,3	956,0
Poczesna	1 095,3	1 068,4	889,3	724,3	707,3	206,0
Przyrów	2 236,4	2 183,9	1 950,4	1 945,2	1 905,2	286,0
Rędziny	70,8	68,9	45,8	45,8	45,8	25,0
Starcza	156,9	156,9	3,9	2,0	0	153,0

Źródło: opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl – ostatnie dane z 2007r.

Tereny wchodzące w skład powiatu częstochowskiego wykazują znaczne zróżnicowanie obszarów szaty roślinnej i świata zwierzęcego. Urozmaiczone ukształtowanie powierzchni, istniejące kontrasty fizjograficzne, glebowe i czynniki mikroklimatyczne

składają się na bogatą różnorodność ekologiczną tego obszaru, która to została objęta różnorodną formą ochrony. Na terenie powiatu częstochowskiego znajdują się trzy parki krajobrazowe: Park Orlich Gniazd, Park Krajobrazowy Stawki i Lasy nad górną Liswartą, które zajmują łącznie 23 724 ha, co stanowi 15,6% powierzchni.

Wykres 6 Lesistość poszczególnych gmin powiatu częstochowskiego [ha].

Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2007r.

3.4.2 Formy ochrony przyrody

Ważnym elementem polityki ekologicznej państwa są obecnie wieloprzestrzenne obszary chronione, które łącznie obejmują już ponad 30 % powierzchni kraju. Na system obszarów chronionych składają się: parki narodowe, rezerваты przyrody, parki krajobrazowe i obszary chronionego krajobrazu.

Zgodnie z art. 6 ust 1 obowiązującej ustawy o ochronie przyrody poddanie pod ochronę następuje przez:

- tworzenie parków narodowych
- uznawanie określonych obszarów za rezerваты przyrody
- tworzenie parków krajobrazowych
- wyznaczenie obszarów chronionego krajobrazu
- wprowadzanie ochrony gatunkowej roślin i zwierząt

- wprowadzanie ochrony w drodze uznania za:
 - pomniki przyrody
 - stanowiska dokumentacyjne
 - użytki ekologiczne
 - zespoły przyrodniczo-krajobrazowe
- obszary NATURA 2000

Tereny chronione występujące na obszarze powiatu częstochowskiego obejmują 34 478,7 ha. Składają się na nie: parki krajobrazowe o wartości 25 159,0 ha, obszary chronionego krajobrazu o wartości 9 196,0 ha, rezerwy przyrody, które zajmują 558,5 ha terenu, oraz użytki ekologiczne o łącznej wartości 61,5 ha (tabela 17).

TABELA NR 15 Miejscowości i powierzchnia o szczególnych walorach przyrodniczych prawnie chroniona.

Jednostka terytorialna	ogółem	rezerwy przyrody	parki krajobrazowe razem	obszary chronionego krajobrazu	parki krajobrazowe rezerwy i pozostałe formy ochrony przyrody	Użytki ekologiczne
	[ha]					
Błachownia	1 592,0	0	1 592,0	0	0	0
Janów	14 360,0	230,9	6 599,0	7 761,0	230,9	0
Kamienica Polska	380,0	0	0	380,0	0	0
Konieczpol	68,4	64,7	0	0	0	3,7
Konopiska	3 458,0	0	3 458,0	0	2,5	2,5
Lelów	43,0	0	0	30,0	0	13,0
Mstów	4 330,0	0	3 305,0	1 025,0	0	0
Olsztyn	8 362,3	230,6	8 352,0	0	230,6	10,3
Poczesna	83,0	0	51,0	0	0	32,0
Przyrów	1 732,0	32,3	1 732,0	0	32,3	0
Starcza	70,0	0	70,0	0	0	0
Ogółem	34 478,7	559	25 159,0	9 196	496	62

Źródło: www.stat.gov.pl – ostatnie dane za 2007r.

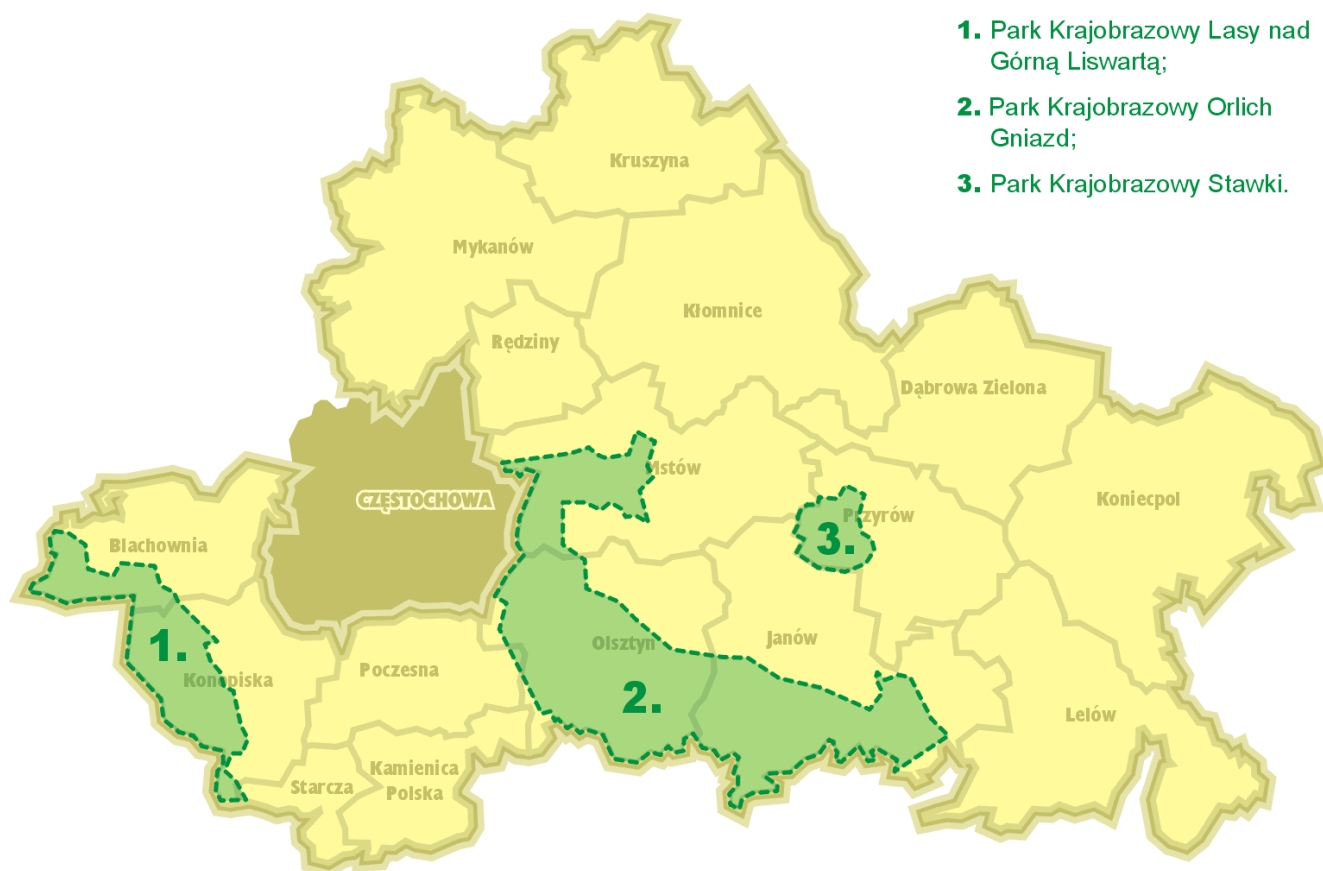
PARKI KRAJOBRAZOWE

Powiat częstochowski posiada liczne walory przyrodnicze, których atrakcyjność ma charakter ponadregionalny.

Na terenie powiatu znajdują się trzy parki krajobrazowe:

- Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą (częściowo na terenie powiatu, w gminach: Błachownia, Konopiska i Starcza).

- Park Krajobrazowy Orlich Gniazd (częściowo na terenie powiatu w gminach: Mstów, Olsztyn, Janów i Poczesna)
- Park Krajobrazowy Stawki — w całości na terenie powiatu w gminie Przyrów.

Rysunek 10 Powiat częstochowski: parki krajobrazowe

Park Krajobrazowy Lasy nad Górną Liswartą

Park Krajobrazowy „Lasy nad Górną Liswartą” utworzył Rozporządzeniem nr 28/98 z dnia 21 grudnia 1998 roku Wojewoda Częstochowski. Park zajmuje łączną powierzchnię 50.746 ha (w tym park krajobrazowy - 38.701 ha i otulina - 12.045 ha) i obejmuje swoim zasięgiem kompleks lasów położonych w górnej zlewni rzeki Liswarty. Teren parku wraz z otuliną obejmuje w całości lub fragmencie gminy powiatu częstochowskiego: Blachownia, Konopiska i Starcza.

Park Krajobrazowy Orlich Gniazd

Administracyjnie obszar Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd położony jest na terenie województwa śląskiego i małopolskiego. Park obejmuje teren Wyżyny Krakowsko – Częstochowskiej. Powierzchnia parku to 600,85 km², otuliny 483,88 km². Powierzchnia i budowa geologiczna terenu Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd ma odbicie w

zróznicowaniu krajobrazowym i przyrodniczym. Zbudowany jest głównie ze skał mezozoicznych. Zasadnicza część utworów pochodzi z okresu jurajskiego. Czynnikiem wpływającym na rozwój rzeźby tego terenu jest zjawisko krasowienia. Występujące tutaj jaskinie oraz schroniska skalne to jedne z najbardziej interesujących i piękniejszych obiektów. Jest ich około 500 w granicach województwa śląskiego. Największymi skupiskami odznaczają się Sokole Góry i rejon Olsztyna – około 80 jaskiń, z najgłębszą na obszarze całej wyżyny jaskinią Studnisko o głębokości 75 m. Pierwszoplanową formą krajobrazu Parku Krajobrazowego Orlich Gniazd stanowiąca również jeden z elementów rzeźby krasowej są licznie występujące tu ostańce wapienne zwane inaczej mogotami.

Park Krajobrazowy Stawki

Park krajobrazowy w województwie śląskim, gminie Przyrów, na terenie Niecki Włoszczowskiej; jeden z najmniejszych w Polsce. Cechą charakterystyczną parku jest występowanie licznych strumieni, stawów i bagien. W tych warunkach rozwinęły się olsy, grądy niskie oraz lasy łąkowe. Najcenniejsze obszary leśne objęto ochroną jako rezerwat przyrody Wielki Las. Oprócz lasów na terenie parku rozwinęły się też torfowiska i śródleśne łąki. Do jednych z ciekawszych roślin występujących na tym obszarze należą: kosaciec żółty, rzeżucha niecierpkowa, bez koralowy, widłak jałowcowaty, podkolan biały, gnieźnik leśny, liczydło górskie. Ze względu na wilgotne tereny i dogodne środowisko życia w parku występują między innymi takie zwierzęta jak: błotniak stawowy, bocian czarny, żuraw, traszka, ropucha szara, jaszczurka zwinka, jaszczurka żyworódka, padalec.

REZERWATY, POMNIKI PRZYRODY, UŻYTKI EKOLOGICZNE

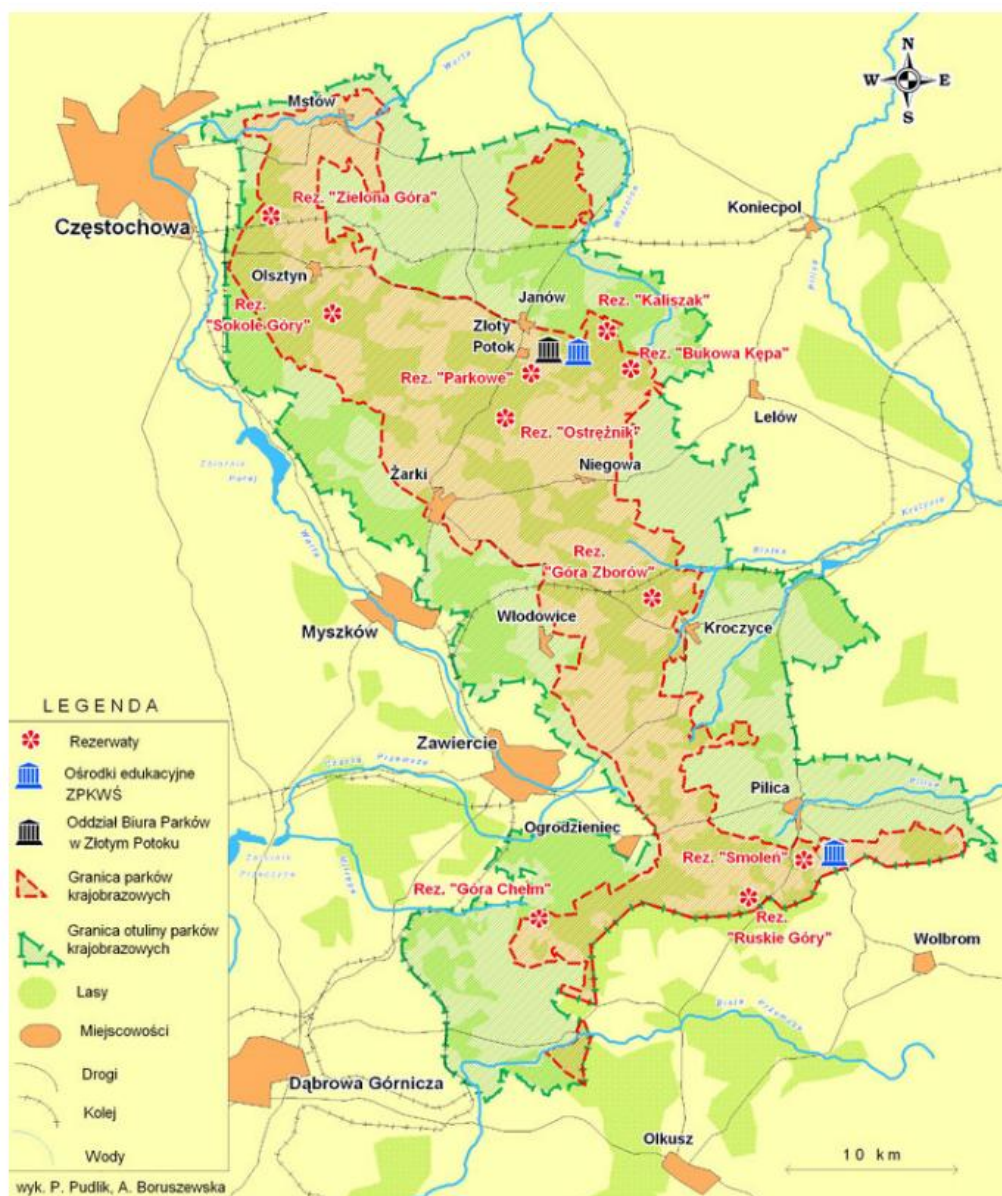
Rezerwaty przyrody:

TABELA NR 16 Rezerwaty przyrody na terenie powiatu częstochowskiego

Nazwa rezerwatu	Pow. [ha] (otulina)	Rok utw. podst. prawna	Powiat gmina nadleśnictwo	Typ przedmiot ochrony
Borek	64.7	1953-03-19 Zarz. ML Nr A-30, poz 386 +Zarz. MLiDP z 03.05.1965r. M.P. Nr 33, poz. 180	Częstochowski Koniecpol Gidle	Leśny kompleks leśny o urozmaiconych wielogatunkowych drzewostanach, posiadających cechy zespołów naturalnych
Bukowa Kępa	52.84	1995-12-11 16.04.2008 r. Rozp. Woj. Śl. Dz. Urz. Woj Śląskiego Nr 77, poz. 1681	Częstochowski Janów Złoty Potok	Leśny zbiorowisko lasów bukowych na podłożu wapiennym i lessowym

Kaliszak	14.64	1953-12-18 Zarz. ML M.P. Nr A-1, poz. 20	Częstochowski Janów Złoty Potok	Leśny las mieszany, jodłowo - sosnowy z domieszką innych gatunków o cechach zespołu naturalnego
Ostreżnik	4.1	1960-02-01 Zarz. MLiPD M.P. Nr 29, poz. 138 + Zarz. MLiPD z 25.08.1964r. M.P. Nr 65, poz. 308	Częstochowski Janów Złoty Potok	fragment naturalnego lasu bukowego przy dawnym zamczysku
Parkowe	153.22	1957-09-03 Zarz. MLiPD M.P. Nr 75, poz. 464 + Zarz. MLiPD z 15.05.1962r. M.P. Nr 50, poz. 247	Częstochowski Janów Złoty Potok	Krajobrazowy obszar doliny rzeki Wiercicy z dobrze zachowanymi fragmentami lasu o charakterze pierwotnym i z licznymi wapiennymi tworami powierzchniowymi
Sokole Góry	215.95	1953-12-30 08.12.1953r. Zarz. ML M.P. Nr A-116, poz. 1509 + Zarz. MLiPD z 26.04.1963r. M.P. Nr 47, poz. 233	Częstochowski Olsztyn Złoty Potok	Leśny różne typy lasów mieszanych i sosnowych, wschodnie skał wapiennych uformowane i wyżłobione przez erozję, jaskinie
Wielki Las	32.12	1953-03-19 Zarz. ML M.P. Nr A-30, poz. 385	Częstochowski Przyrów Złoty Potok	Leśny las olszowo- jesionowy
Zielona Góra	19.66	1953-04-27 Zarz. ML M.P. Nr A-42, poz 510 + Zarz MLiPD z 08.07.1963r. M.P. Nr 57, poz 290	Częstochowski Olsztyn Złoty Potok	Leśny wzgórza wapienne z różnymi typami lasów mieszanych, wschodnie skał, jaskinie

Źródło: <http://www.katowice.uw.gov.pl/urzedkatowice.php?wojewodztwo/rezerwy>

Rysunek 11 Rezerwy na terenie Zespołu Parków Krajobrazowych województwa śląskiego

Źródło: http://www.zpk.com.pl/parki_mapy

Użytki ekologiczne są to pozostałości ekosystemów, które mają znaczenie dla zachowania unikatowych zasobów genowych i typów środowisk. Do nich zaliczyć możemy naturalne zbiorniki wodne: oczka, bagienka, kępy drzew i krzewów, torfowiska, płaty nie użytkowanej roślinności, starorzecza, wydmy.

Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu częstochowskiego zaprezentowano w poniższej tabeli..

TABELA NR 17 Wykaz użytków ekologicznych na terenie powiatu częstochowskiego

Lp.	Gmina Obręb ewidencyjny Nr. Ewid. Działki	Postawa Prawna Dziennik Urzędowy Województwa Śląskiego	Powierzchnia [ha]	Właściciel	Data utworzenia Akt prawny powołujący	Rodzaj użytku
1	2	3	4	5	6	7
1	Konopiska/ Herby	Dz. Urz. Nr 20.02 z 27.03.02 poz. 660	2,5	Skarb Państwa	Rozporządzenie Wojewody Nr 12/02 z 13.03.02	torfowisko
2	Konieczpol/ Konieczpol	Dz. Urz. Nr 20/02 z 27.03.02 poz. 661	3,36	Skarb Państwa	Rozporządzenie Wojewody Nr 13/02 z 15.03.02	bagno
3	Lelów/Obręb Szczekociny Leśnictwo Siedlisko oddz 183j, 184g, 192f, 184i, 192d, 195i, 193b, 193m	(Dz Urz nr 47, poz 1614) zm (Dz Urz nr 111, poz 3409	12,97	Skarb Państwa	Rozp Wojewody nr 44/2002 z 26 czerwca 2002 (Dz Urz nr 47, poz 1614) zm Rozp nr 32/2003 z 12 grudnia 2003r (Dz Urz nr 111, poz 3409	torfowisko
4	Konieczpol/ Konieczpol	Dz. Urz. Nr 42/02 z 14.06.02 poz. 1456	0,35	Skarb Państwa	Rozporządzenie Wojewody Nr 24/02 z 10.06.02	torfowisko
5	Poczesna/ Olsztyn	Dz. Urz. Nr 42/02 z 14.06.02 poz. 1458	3	Skarb Państwa	Rozporządzenie Wojewody Nr 26/02 z 10.06.02	torfowisko
6	Poczesna/ Olsztyn	Dz. Urz. Nr 47/02 z 1.07.02 poz. 1613	28,97	Skarb Państwa	Rozporządzenie Wojewody Nr 43/02 z 19.06.02	torfowisko
7	Olsztyn /Olsztyn	Dz. Urz. Nr 77/03 z 8.08.03 poz. 2147	10,38 4	prywatny	Rozporządzenie Wojewody Nr 17/03 z 29.07.03	Skąły krasowe

Źródło: www.2007.przyroda.katowice.pl

Pomniki przyrody

Analizując poniższą tabelę na terenie powiatu częstochowskiego jest 76 pomników przyrody ożywionej

TABELA NR 18 Wykaz pomników przyrody ożywionej - drzew w powiecie częstochowskim

Gmina	Pojedyncze drzewa powołane przez:		Grupy drzew powołane przez:		Aleje/Szpalery powołane przez:		Łączna liczba
	G	W	G	W	G	W	
Błachownia	0	9	0	0	0	0	9
Dąbrowa Zielona	0	3	0	2	0	0	5
Janów	0	14	0	3	0	1	18
Kamienica Polska	0	3	0	0	0	0	3
Kłomnice	0	2	0	0	0	0	2
Konieczpol	0	1	0	0	0	0	1
Konopiska	0	3	0	1	0	1	5
Kruszyna	0	1	0	2	0	0	3
Lelów	0	7	0	3	0	0	10
Mstów	0	4	0	0	0	0	4
Olsztyn	0	9	0	5	0	0	14
Poczesna	0	1	0	0	0	0	1
Przyrów	0	0	0	1	0	0	1

G - Pomniki przyrody powołane przez gminy.

W - Pomniki przyrody powołane przez wojewodów.

Źródło: www.2007.przyroda.katowice.pl

3.4.3 Sieć NATURA 2000

Natura 2000 to sieć obszarów chronionych na terenie państw członkowskich Unii Europejskiej. Celem wyznaczania tych obszarów jest ochrona cennych pod względem przyrodniczym i zagrożonych składników różnorodności biologicznej w państwach Unii Europejskiej. W skład sieci Natura 2000 wchodzi:

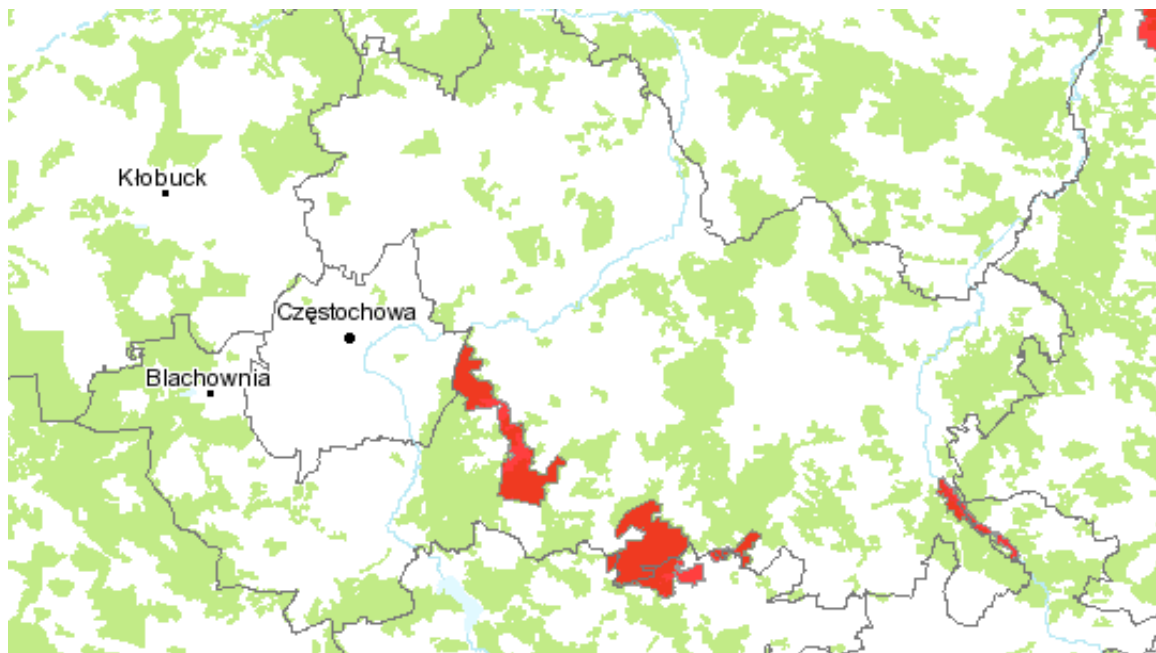
- obszary specjalnej ochrony ptaków (OSO) – wyznaczono na podstawie Dyr. Rady 79/409/EWG w sprawie siedlisk dziko żyjących ptaków, tzw. Dyrektywy Ptasiej,
- specjalne obszary ochrony siedlisk (SOO) – wyznaczone na podstawie Dyr. Rady 92/43/EWG w sprawie ochrony siedlisk przyrodniczych oraz dzikiej fauny i flory, tzw. Dyrektywa Siedliskowa.

Województwo śląskie ma na liście NATURA 2000 siedemnaście obszarów. Są to: Beskid Mały, Beskid Śląski, Beskid Żywiecki, Cieszyńskie Źródła Tufowe, Dolina Górnej

Wisły, Graniczny Meander Odry, Kościół w Górkach Wielkich, Kościół w Radziechowach, **Ostoja Olsztyńsko-Mirowska**, Ostoja Środkowojurajska, **Ostoja Złotopotocka**, Pierściec, Podziemia Tarnogórsko-Bytomskie, Pustynia Błędowska, Stawy Łęczczok, **Suchy Młyn**, **Bagno w Korzonku**, **Walaszczyki w Częstochowie (zlokalizowane śladowo w gminie Konopiska)**, **Poczesna koło Częstochowy**, **Przełom Warty koło Mstowa**, **Białka Lelowska** i Szachownica.

Cztery obszary przyrodnicze w regionie częstochowskim zostały wpisane przez Komisję Europejską do europejskiej sieci ekologicznej Natura 2000.

Są to ostoje siedliskowe: Suchy Młyn – w gminach Koniecpol, Lelów w dolinie rzeki Pilicy, Olsztyńsko-Mirowska – w gminach Olsztyn, Mstów, w Parku Orlich Gniazd, Środkowo-Jurajska – w Parku Orlich Gniazd, sięgająca gminy Niegowa, Złotopotocka – w Parku Orlich Gniazd, w gminie Janów. W siedliskach z regionu częstochowskiego, które znalazły się na liście, żyje m.in. kilka gatunków nietoperzy, jak nocek duży, podkowiecmały, a także wydry, żaba jeziorkowa, wąż gniewosz płamisty. W niektórych siedliskach projektowane są rezerwy przyrody. W Ostoi Złotopotockiej będą rezerwy Góry Niegowskie i Góry Bukowe. A w Ostoi Olsztyńsko-Złotopotockiej już są dwa rezerwy przyrody – Zielona Góra i Sokole Góry.

Rysunek 12 Obszary NATURA 2000 na terenie powiatu częstochowskiego

Źródło: <http://natura2000.mos.gov.pl>

Ostoja Olsztyńsko-Mirowska

Ostoja Olsztyńsko-Mirowska położona jest na wschód od Częstochowy, na północnym krańcu Wyżyny Częstochowskiej, stanowiąc enklawę naturalnych i półnaturalnych ekosystemów wśród silnie zurbanizowanych terenów okręgów przemysłowych Śląska i Częstochowy. Obszar ten leży w całości na terenie Parku Orlich Gniazd. Utworzono tu dotychczas 2 rezerwy przyrody - Zielona Góra i Sokole Góry oraz

jeden użytek ekologiczny Góry Towarne. Ostoja obejmuje kompleks wzgórz wapiennych (mogotów) z licznymi formami krasowymi, takimi jak: jaskinie, ostańce, studnie i leje krasowe. Wzgórza zbudowane są z wapieni górnej jury. Najtwardsze z nich - wapień skalisty - tworzą charakterystyczne ostańce w postaci wież, bloków, grzybów i bram skalnych. W wyniku wietrzenia i erozji skał, u podnóży ostańców tworzą się niewielkie rumowiska wapienne. Procesy krasowe doprowadziły tu do powstania licznych jaskiń, o długości ponad 100 m, z bardzo bogatą szatą naciekową. Wzgórza pokrywają naturalne fitocenozy leśne lub zbiorowiska murawowe. Zbocza wzniesień porośnięte są lasami liściastymi: grądami, kwaśnymi, żyznymi i ciepłolubnymi buczynami oraz - bardzo rzadko - świetlistą dąbrową. Spotyka się także stare drzewostany modrzewia polskiego - gatunku umieszczonego w *Czerwonej liście gatunków zagrożonych IUCN*. Nasłonecznione i wylesione zbocza, użytkowane do niedawna jako pastwiska, pokrywają kwieciste murawy kserotermiczne i naskalne, z udziałem gatunków stepowych oraz malownicze formacje jałowca pospolitego. W dolinach między wzgórzami, wypełnionych piaskami fluwioglacjalnymi, występują bory sosnowe oraz wrzosowiska i murawy napiaskowe. Tereny w sąsiedztwie wzgórz zajęte są przez lasy (przeważnie sosnowe) użytkowane gospodarczo lub pola uprawne. Wśród pól, na ugorach i miedzach, występują mozaikowo rozmieszczone czyste - zarośla ciepłolubnych krzewów, takich jak: tarnina, glóg i dereń.

Teren ten cechuje duże zróżnicowanie siedliskowe. Szczególnie ważne są siedliska nieleśne związane z wapiennymi skałami, gdzie występują liczne, rzadkie i zagrożone, ciepłolubne gatunki roślin i bezkręgowców (w tym gatunek z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej - modraszek telejus). Szereg gatunków osiąga tutaj kres zasięgu (na ogół północny). W obrębie ostoi występują bardzo licznie chronione i rzadkie gatunki roślin nasiennych i zarodnikowych oraz bezkręgowców. Do najcenniejszych gatunków roślin należy przytulia krakowska - endemit występujący jedynie w murawach naskalnych kilku wzgórz w okolicy Olsztyna. W ostoi stwierdzono również obuwika pospolitego i bezlist okrywkowy, gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Spośród płazów wymienionych w tym załączniku, stwierdzono tu obecność traszki grzebieniastej i kumaka nizinnego. Ostoja charakteryzuje się bogatą chiropterofauną. Jaskinie są miejscem zimowania 14 gatunków nietoperzy, w tym 6 z załącznika II Dyrektywy. W jaskini Pod Sokolą Górą żyją dwa, endemiczne i jedyne w naszej faunie gatunki chrząszczy troglobiontycznych z rodzajów *Choleva* i *Catops*.

Łącznie zidentyfikowano na terenie ostoi 13 rodzajów siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej (w tym 4 siedliska priorytetowe) oraz 12 gatunków roślin i zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Lęgnię się tu także 8 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej: dzięcioł czarny, dzięcioł zielonosiwy, gąsiorek, lelek, lerka, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, świergotek polny.

Ostoja Złotopotocka

Ostoja Złotopotocka leży w granicach Parku Orlich Gniazd. Obejmuje dolinę górnej Wiercicy wraz z jej obszarem źródłiskowym oraz okoliczne wzgórza, zbudowane z utworów górnourajskich. Utworzono tu 4 rezerваты przyrody: *Bukowa Kępa*, *Kaliszak*, *Ostrężnik* i *Parkowe* oraz jeden pomnik przyrody nieożywionej *Brama Twardowskiego*. Od wielu lat trwają starania o utworzenie na tym obszarze Jurajskiego Parku Narodowego. Na terenie ostoi bogato reprezentowane są formy krasu powierzchniowego i podziemnego w postaci: ostańców, jaskiń, ponorów, lejów i studni krasowych. Grzbiety i stoki pokryte są ostańcami z interesującą roślinnością naskalną. Wzgórza porastają lasy liściaste o naturalnym charakterze.

Fitocenozy leśne reprezentowane są przez trzy, dobrze zachowane, typy buczyn (kwaśne, żyzne i ciepłolubne), wśród których dominuje żyzna buczyna sudecka. Wąwozy i dolinki okresowo czynnych potoków porastają fitocenozy grądu subkontynentalnego. W obniżeniach terenu, wypełnionych piaskami polodowcowymi, występują płaty borów sosnowych i sosnowo - dębowych, pochodzące ze sztucznych nasadzeń. Bory sosnowe zajmują znaczną powierzchnię. W dolinie Wiercicy założono kompleks stawów hodowlanych; występują tu fragmenty lasów łęgowych. W północnej części obszaru znajduje się rezerwat *Kaliszak*, chroniący istotną w skali regionu populację jodły, występującą w płacie zniekształconego, w wyniku niewłaściwej gospodarki leśnej, wyżynnego, jodłowego boru mieszanego. Jedno ze źródeł wapiennych jest stanowiskiem zastępczym endemicznego dla Polski gatunku - warzuchy polskiej.

W wodach Wiercicy żyją: minóg strumieniowy i głowacz białopłetwy (gatunki z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej). Na terenie ostoi występuje wiele jaskiń i schronisk skalnych o bogatej szacie naciekowej i wyspecjalizowanej faunie bezkręgowców. Część z jaskiń wykorzystywana jest przez nietoperze jako miejsce hibernacji. W ostoi stwierdzono obecność 15 gatunków tych ssaków, w tym 7 z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. Wśród bezkręgowców na uwagę zasługuje obecność dwóch gatunków z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej: pachnicy dębowej - gatunku priorytetowego oraz kozioroga dębosza.

Udokumentowane jest tu występowanie 10 siedlisk z załącznika I Dyrektywy Siedliskowej, w tym jednego priorytetowego oraz 17 gatunków roślin i zwierząt z załącznika II Dyrektywy Siedliskowej. W lasach i na terenach otwartych zaobserwowano 12 gatunków ptaków wymienionych w załączniku I Dyrektywy Ptasiej (należą do nich: bocian czarny, dzięcioł czarny, dzięcioł średni, dzięcioł zielonosiwy, gąsiorzek, kropiatka, lerka, muchołówka białoszyja, muchołówka mała, ortolan, trzmielojad, zimorodek), w tym 9 łęgowych i 3 niełęgowe.

Suchy Młyn

Ostoja siedliskowa obejmuje fragment doliny rzeki Pilicy w jej górnym biegu - od ujścia Krztyni do Kisielca i Łysakowa, o łącznej długości ok. 11 km. Rzeka na tym odcinku nie jest uregulowana i płynie w głębokim, naturalnie wyżłobionym i silnie meandrującym korycie. Dolina jest płaska, bez wyraźnej strefy krawędziowej (do 1 km szerokości), a jej duże fragmenty są zabagnione; w wielu miejscach zachowały się starorzecza.

Na terenie ostoi stwierdzono występowanie 7 siedlisk wymienionych w załączniku I Dyrektywy Siedliskowej. Dno doliny porastają niżowe łąki kośne, wśród których w miejscach zabagnionych rozwijają się torfowiska przejściowe i niskie, natomiast na piaszczystych wyniesieniach terenu występują murawy szczotlichowe.

Nad brzegami Pilicy zachowały się resztki lasów łęgowych i nadrzecznych zarośli wierzbowych, uznanych w Unii Europejskiej za siedlisko priorytetowe. Do krawędzi doliny dochodzą duże kompleksy leśne, wśród których spotkać można także priorytetowe siedliska lasów i borów bagiennych.

Na terenie ostoi znajduje się stanowisko jednej z najrzadszych roślin w Polsce - jęczyczki syberyjskiej. Jest to gatunek krytycznie zagrożony w skali kraju, umieszczony w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Populacja jęczyczki niegdyś licznie porastała torfowisko w dolinie Pilicy. Wskutek przeprowadzonych melioracji naturalne siedlisko jęczyczki zostało zniszczone. Obecnie gatunek ten występuje na siedlisku zastępczym, w lesie olchowym, a jego populacja liczy zaledwie około 100 osobników.

W wodach Pilicy i jej dopływów żyją 4 gatunki kręgowców wymienionych w załączniku II Dyrektywy Siedliskowej. Wysoki wskaźnik czystości oraz dobre natlenienie wód, stanowią dogodne warunki bytowania dla głowacza białopłetwego oraz zanikającego w skali kraju przedstawiciela krąglostych - minoga strumieniowego.

Stałymi mieszkańcami wód tego obszaru są także bóbr i wydra. Duże zróżnicowanie siedlisk wpływa na bogactwo ornitofauny. Zaobserwowano tu ponad 120 gatunków ptaków, w tym rzadkie gatunki, takie jak np. kszyc, brodziec samotny, cietrzew.

Bagno w Korzonku

Teren torfowiska "Bagno w Korzonku" znajduje się w głębi borów sosnowych w pobliżu miejscowości Konopiska. Tworzy go mozaika zbiorowisk roślinnych typowych dla torfowiska wysokiego (dominujące), torfowiska przejściowego i z dużo mniejszym udziałem - zbiorowiska szuwarowe. Całość obszaru jest pokryta lasem iglastym. W obrębie powierzchni torfowiska znajdują się dwa, stosunkowo duże zbiorniki wodne, powstałe w wyniku eksploatacji torfu. Do torfowiska przylega różnej szerokości pas boru bagiennego, w większości dobrze wykształconego o różnym stopniu uwilgotnienia podłoża. Bór ma typowy dla tego zbiorowiska skład florystyczny i strukturę. Miejsca mniej wilgotne zajmują płaty z dorodnym, bardzo starym drzewostanem. Dalej od torfowiska teren się wznosi i jest porośnięty przez dobrze wykształcone zbiorowisko subatlantyckiego boru świeżego.

Siedliska zbiorowisk torfowych wysokich i przejściowych, zajmujących łącznie powierzchnię około 60%, a także boru bagiennego, są wykształcone typowo i w większości dobrze zachowane. Płaty boru bagiennego są ważnym elementem naturalnej otuliny torfowiska. Pozostałą część powierzchni torfowiska stanowią zbiorniki wodne, fitocenozy zbiorowisk szuwarowych i boru bagiennego. Płaty poszczególnych zbiorowisk torfowisk słabo wyodrębniają się w roślinności, jedynie wyraźnie zaznaczają się granice pomiędzy brzegami zbiorników wodnych, szuwarów i boru bagiennego.

We florze opisywanego terenu odnotowano licznie rosnące tu gatunki chronione i rzadkie dla województwa śląskiego i Polski jak np.: rosiczka okrągłolistna (tysiące okazów), bagno zwyczajne, żurawina błotna, borówka bagienna i inne gatunki torfowiskowe. Do bardzo cennych walorów przyrodniczych opisywanego terenu należą duże powierzchnie dobrze wykształconych i zachowanych zbiorowisk torfowisk wysokich, przejściowych i boru bagiennego. Z rzadkich gatunków zwierząt gniazduje tutaj żuraw i brodziec samotny.

Torfowisko jest dobrze izolowane przez rozległe powierzchnie otaczających go borów. Dobry stan zachowania typowych siedlisk zbiorowisk roślinnych, a także gniazdowanie żurawi - typowych elementów dla torfowisk wysokich i przejściowych, świadczy o trwałości i stabilności układów przyrodniczych w "Bagnie w Korzonku".

Walaszczyki w Częstochowie

Kompleks opisywanych łąk znajduje się w dzielnicy Częstochowy - Walaszczkach, na terenach dawnej eksploatacji rud żelaza. Obszar praktycznie w całości pokryty jest siedliskami rolniczymi (95%), pozostała część obszaru to tzw. Inne tereny (miasta, wsie, drogi, śmietniska, kopalnie, tereny przemysłowe).

Obszar tworzą go w większości słabo wykształcone, często znacznie zdegenerowane zbiorowiska z rzędu Arrhenatheretalia i znacznie lepiej zachowane i wykształcone fitocenozy z rzędu Molinietalia, a zwłaszcza ze związku Molinion. Ponadto stwierdzono tu także niewielkie fragmenty torfowiska przejściowego, roślinności szuwarowej i wodnej w

istniejących tu niewielkich zbiornikach oraz zadrzewień i zarośli krzewów. Dobrze wykształcone płaty zbiorowiska z rzędu Molinietales zajmują siedliska żyzne i wilgotne.

Siedliska łąk trzęślicowych są wykształcone typowo i bardzo dobrze zachowane. Podobnie jak i porastające je płaty zespołów Molinietum caeruleae. W tym kompleksie łąki trzęślicowe stanowią około 20% powierzchni. Poprzez swoją fizjonomię i skład gatunkowy (zwłaszcza obecność kosańca syberyjskiego) dobrze wyodrębniają się wśród innych zbiorowisk, tworząc z nimi wyraźne granice. Obszar charakteryzują się dużym bogactwem florystycznym i udziałem wielu gatunków chronionych i rzadkich jak np.: kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, goryczka wąskolistna, sierpik barwierski i storczyki: kruszczyk błotny, kukułka szerokolistna i podkolan biały. Do najcenniejszych zalicza się tu dobrze wykształcone fitocenozy zespołu *Molinietum caeruleae*.

Poczesna koło Częstochowy

W miejscowości Poczesna (Poczesna Łąkowa) koło Częstochowy występuje rozległy kompleks łąkowo-leśny na terenach po dawnej eksploatacji rud żelaza. Teren w 77 % pokrywają siedliska łąkowe i zaroślowe, pozostałą część obszaru zajmują siedliska rolnicze. Szatę roślinną tworzą duże powierzchnie łąk z rzędów Arrhenatheretalia, Molinietales, zbiorowisk szuwarowych oraz różnej wielkości słabo wykształcone zagajniki z młodym drzewostanem osikowym i brzoźowym, nawiązujące warunkami siedliskowymi i składem florystycznym do lasów łągowych i grądów. Siedliska najwartościowszych przyrodniczo łąk trzęślicowych są wykształcone typowo i dobrze zachowane. Należy podkreślić duże bogactwo florystyczne i liczny udział wielu gatunków chronionych i rzadkich, takich jak: kosaciec syberyjski, mieczyk dachówkowaty, goryczka wąskolistna, sierpik barwierski i kukułka szerokolistna. Ogólnie łąki są zdegenerowane i w znacznym stopniu niewykasane, z tendencją do zarastania krzewami i drzewami. Do najslabiej wykształconych należą łąki rajgrasowe. Teren ten posiada także duże walory krajobrazowe.

Przełam Warty koło Mstowa

Obszar leży na wysokości 235 – 290 m n.p.m., obejmuje naturalny fragment doliny rzeki Warty od Mirowa do Skrzydłowa. W okolicy Jaskrowa i Skrzydłowa w dolinie występują starorzecza. Zbiorowiska roślin wodnych, ze związków Nymphaeion i Potamion, są w większości dobrze zachowane, nie zajmują jednak dużej powierzchni - do najcenniejszych należą zbiorowiska z grążelem żółtym i rdestnicą kędzierzawą. Żyją tu m.in. kumak nizinny i bóbr. Zróżnicowana szata roślinna obejmuje zbiorowiska od wodnych, poprzez wilgotne łąki, po suche murawy (łąki – 71% powierzchni), występują tu olsy i łągi oraz grądy i bory sosnowe. Lasy mieszane zajmują 13% obszaru, a tereny rolne - 16% powierzchni. W środkowej części Mirowskiego Przełomu Warty, na granicy gminy Mstów i miasta Częstochowy, znajduje się 7 ha płąt subkontynentalnego lasu grądowego, w odmianie małopolskiej, o nazwie "Gąszczyk". Las leży na północnym, bardzo stromym zboczu wapiennej Przepróśnej Górki. Licznie występuje lipa szerokolistna oraz grab, buk, dąb szypułkowy i klon zwyczajny. Lipa szerokolistna osiąga tu północną granicę występowania. W warstwie krzewów występują pojedyncze okazy trzmieliny brodawkowej i wiciokrzewu suchodrzewu. Rośnie tu bluszcz pospolity. Runo reprezentują: groszek wiosenny, miodunka ćma, przylaszczka, wawrzynek wilczętyko, zawilec gajowy i zdrojówka rutewkolistna. Masowo rosną także: czerniec gronkowy, dąbrówka rozłogowa, gajowiec żółty, zerwa kłosowa, konwalijka dwulistna, kopytnik pospolity, marzanka wonna, perlówka zwisła, piżmaczek, podagrycznik, sałatnik leśny, szczawik zajęczy i szczyr trwały. Występują tu

rośliny rzadkie i chronione, jak np.: lilia złotogłów, skrzyp zimowy, storczyki - buławnik wielkokwiatowy i kruszczyk szerokolistny; oraz gatunki górskie: przewiercień długolistny i parzydło leśne. Do osobliwości przyrodniczych należy rzadko spotykany groszek wschodniokarpacki, który ma na Gąszczyku jedno z trzech istniejących na Wyżynie Śląsko-Krakowskiej stanowisk. W tej części województwa śląskiego las grądowy należy do rzadkości. Brak tutaj starych drzew. Ptaki są reprezentowane m.in. przez łabędzia niemego, perkozka, derkacza, bąka i błotniaka stawowego. W pobliżu Mstowa w dolinie Warty występują zbiorowiska łąkowe. Łąki trzęślicowe nie należą do najcenniejszych - z powodu zaniechania koszenia w wielu miejscach przekształciły się w turzycowiska i zbiorowiska ziołorośli z dominacją pokrzywy i trzcinnika. Dolina Warty pełni rolę korytarza ekologicznego.

Białka Lelkowska

Rzeka Białka na odcinku Lelów-Wąsosz stanowi jeden z lepiej zachowanych cieków o charakterze pstrągowym w województwie śląskim. Krajobraz przez który płynie jest urozmaicony - są to łąki kośne i rolniczo wykorzystywane, fragmenty nieużytków, zbiorowiska leśne. Obszar w 86% pokrywają siedliska łąkowe i zaroślowe, lasy iglaste zajmują 10% , a pozostałą część torfowiska, bagna, roślinność na brzegach wód, młaki. Na odcinku Lelów - Aleksandrów brzeg porastają fragmenty łągu z olchą czarną, wierzbami. Rzeka niesie czyste wody a koryto jest piaszczyste. Niektóre odcinki są uregulowane, na innych rzeka meandruje. Z żyjących tutaj ryb na uwagę zasługuje pstrąg potokowy, kielb, głowacz białopłetwy, śliz. Pod nawisami traw obserwować można sporo narybku. Spotykane są żaby "zielone" i żaba trawna. W strefie przybrzeżnej koryta miejscami pojawia się moczarka, manna mielec, pałka. W korycie w okolicy Aleksandrowa częste są zawady w postaci fragmentów zwalonych drzew. Brzegi porośnięte pałką szerokolistną, sadzcem konopiastym, wierzbówką, miejscami ostem. Rzeka Biała przed mostem w Wąsoszu jest w dobrej kondycji przyrodniczej. Piaszczyste dno jest czyste, podobnie jak płynąca woda. Na całym odcinku spotyka się ślady aktywności bobrów. Wielkość populacji minoga strumieniowego w chwili obecnej jest trudna do oszacowania, chociaż wydaje się być stosunkowo liczna (dotyczy to również bezimiennego potoku zasilającego Białkę). W stawach hodowlanych w okolicy wsi Biała stwierdzono występowanie kumaka nizinnego i wydry. W najbliższym sąsiedztwie brak jest bezpośrednich obiektów mogących pogorszyć jej stan sanitarny.

3.4.4 Zagrożenia obszarów chronionych

Wszystkie zagrożenia środowiska przyrodniczego, dotyczą również obszarów chronionych. Część tych zagrożeń może być jednak szczególnie groźna właśnie dla takich obszarów. Na terenie powiatu ich ilość nie jest wielka a ich intensywność nie jest zbyt wysoka. Tym niemniej kilka z nich występuje i w większości są pochodzenia antropogenicznego. Do najważniejszych zaliczyć należy:

- zagrożenia pożarowe obszarów leśnych i torfowisk,
- urbanizacja obszarów cennych przyrodniczo,
- zagrożenia związane z gospodarką komunalną,

- nadmierna eksploatacja przez turystykę i rekreację obszarów o wyjątkowej atrakcyjności.

3.5 Infrastruktura techniczna

3.5.1 Gospodarka wodno – ściekowa

Ścieki komunalne są zazwyczaj nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone. Największe zagrożenie występuje na terenach wiejskich, charakteryzujących się niskim stopniem skanalizowania przy równocześnie wysokim stopniu zwodociągowania.

3.5.1.1 Zaopatrzenie w wodę

W powiecie częstochowskim 82,2% ogółu mieszkańców korzysta z instalacji wodociągowej. W miastach stopień zwodociągowania sięga 85,3% mieszkańców, natomiast na wsi 81,8% mieszkańców zostało podłączonych do wodociągu.

Źródłem zaopatrzenia w wodę ludności, rolnictwa i przemysłu powiatu częstochowskiego są wody podziemne. Według GUS (ostatnie dane na stan z 2007 r.) łączna długość rozdzielczej sieci wodociągowej w powiecie częstochowskim wynosiła 1 239,9 km. Z zaopatrzenia w wodę siecią komunalną korzysta 110 064 mieszkańców powiatu częstochowskiego (tabela nr 21). Zużycie wody na potrzeby socjalne wynosi 3 534,2 dam³/rok.

TABELA NR 19 Wodociągi według gmin powiatu częstochowskiego.

Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci rozdzielczej [km]	połączenia prowadzące do budynków mieszkalnych i zbiorowego zamieszkania [szt]	woda dostarczona gospodarstwu domowemu [dam ³]	ludność korzystająca z sieci wodociągowej [osoba]
Błachownia - miasto	47,0	1 618	312,8	8 975
Błachownia - obszar wiejski	28,1	815	78,1	2 619
Dąbrowa Zielona	36,9	871	67,4	2 043
Janów	70,6	1 824	105,8	5 513
Kamienica Polska	42,4	1 514	147,5	4 548
Kłomnice	179,6	3 530	330,5	10 443
Koniecpol - miasto	33,2	1 010	118,7	4 845
Koniecpol - obszar wiejski	19,7	365	14,9	686
Konopiska	90,4	2 699	254,1	8 839
Kruszyna	72,7	1 374	115,6	4 145
Lelów	87,8	1 413	93,7	3 487
Mstów	120,1	3 090	298,4	9 562
Mykanów	134,4	3 627	489,4	12 324
Olsztyn	79,4	2 599	234,8	6 419
Poczesna	77,6	3 035	429,3	11 834
Przyrów	38,5	1 165	70,2	3 016
Rędziny	56,2	2 435	309,9	8 420
Starcza	25,3	660	63,1	2 346
RAZEM	1 239,9	33 644	3 534,2	110 064

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane 2007r.

Należy stwierdzić, że infrastruktura z zakresu zaopatrzenia w wodę w większości gmin powiatu jest zadawalająca. Należy sukcesywnie uzupełniać braki. Szczególną uwagę poświęcić stacjom wodociągowym, należy je sukcesywnie remontować i modernizować. Wykaz ujęć wód podziemnych na terenie powiatu umieszczony jest w **ZAŁĄCZNIKU NR 6**.

3.5.1.2 Kanalizacja i oczyszczalnie ścieków

W powiecie częstochowskim 25,0% ludności korzysta z sieci kanalizacyjnej. W miastach 62,1% mieszkańców zostało podłączonych do sieci kanalizacyjnej, natomiast na wsi z kanalizacji ściekowej korzysta jedynie 19,9% gospodarstw.

Z komunalnych oczyszczalni ścieków w roku 2007 korzystało 26,13% mieszkańców. Jest to 2,58% więcej w porównaniu do roku zeszłego, gdzie procent mieszkańców powiatu wynosił 23,55%, natomiast w roku 2005 liczba ludności korzystająca z komunalnej oczyszczalni ścieków wynosiła 22,11%.

Prowadzona gospodarka wodno-ściekowa w powiecie częstochowskim wpływa niekorzystnie na stan czystości rzek, wód podziemnych i gleb. Na 1 239,9 km wodociągów istnieje tylko 339,6 km czynnej sieci kanalizacyjnej w powiecie. Powoduje to wzrost ilości ścieków odprowadzanych bezpośrednio do środowiska naturalnego bez poddawania procesom oczyszczania. Ścieki gromadzone są również w zbiornikach bezodpływowych. W powiecie z sieci kanalizacyjnej korzysta 33 509 mieszkańców (ostatnie dane na rok 2007). Jest to o 1648 osób więcej w porównaniu do roku poprzedniego. Na terenie powiatu częstochowskiego największa liczba ludności korzystającej z sieci kanalizacyjnej jest w mieście Blachownia 6 094 mieszkańców. W układzie gmin wiejskich najwyżej skanalizowana jest gmina Mykanów (60,5km), gdzie z sieci korzysta 1 304 mieszkańców oraz gmina Kłomnice (46,6km), w której 3 570 osób odprowadzają zanieczyszczenia do sieci kanalizacyjnej (tabela 22).

TABELA NR 20 Kanalizacja w powiecie częstochowskim.

Jednostka terytorialna	długość czynnej sieci kanalizacyjnej		ludność korzystająca z sieci kanalizacyjnej
	2007		
	[km]	[osoba]	
Blachownia - miasto	27,4	6 094	
Blachownia - obszar wiejski	3,1	186	
Dąbrowa Zielona	0,2	52	
Janów	24,1	2 162	
Kamienica Polska	15,2	1 446	
Kłomnice	46,6	3 570	
Koniecpol - miasto	10,8	3 967	
Koniecpol - obszar wiejski	0	17	
Konopiska	20,9	2 445	
Kruszyna	4,5	666	
Lelów	10,0	951	
Mstów	32,3	2 110	

Mykanów	60,5	1 304
Olsztyn	24,3	1 727
Poczesna	21,3	2 802
Przyrów	11,6	1 230
Rędziny	6,2	1 059
Starcza	20,6	1 721
Powiat częstochowski	339,6	33 509

Zródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane na rok 2007.

W powiecie częstochowskim funkcjonuje 7 biologicznych oczyszczalni ścieków o przepustowości wg projektu 2111 m³/dobę oraz 9 oczyszczalni ścieków z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości 7520 m³/dobę, Z oczyszczalni ścieków korzysta 34968 mieszkańców powiatu przy równoważnej liczbie mieszkańców wynoszącej 134 156 osób. Oczyszczalnie komunalne obsługują 26,13% ludności powiatu, w tym 63,67% mieszkańców miast i tylko 20,96% mieszkańców wsi. Oczyszczalnie komunalne w 2007 roku oczyściły 1059 dam³ ścieków. Na terenie powiatu funkcjonują 4 przemysłowe oczyszczalnie ścieków; 1 - chemiczna o przepustowości wg projektu 1500 dam³ ścieków (Rędziny), 2 - biologiczne o przepustowości wg projektu 1798 dam³ ścieków (Koniecpol, Rędziny) i 1 - z podwyższonym usuwaniem biogenów o przepustowości wg projektu 300 dam³ ścieków (Konopiska).

TABELA NR 21 Komunalne oczyszczalnie ścieków na terenie powiatu częstochowskiego.

Gmina	Rodzaj oczyszczalni	Adres / zarządzający oczyszczalnią	Przepustowość wg projektu [m ³ /d]	Ilość mieszkańców obsługiwanych [szt]
Gmina Blachownia	z podwyższonym usuwaniem biogenów	Blachownia, ul.Starowiejska / PWiK Częstochowa, ul.Jaskrowska 14/44	2450	8 442
Gmina Rędziny	biologiczna	Osiedlowa oczyszczalnia ścieków w Rędzinach Osiedlu	176	1 560
Gmina Przyrów	biologiczna	Przyrów, ul.Filtrowal / Gminny Zakład Komunalny w Przyrowie ul.Częstochowska 7	500	1 800
Gmina Koniecpol	mechaniczno-biologiczna	Gminna Oczyszczalnia Ścieków w Koniecpolu ul.Rzeczna	500	4 200
Gmina Janów	Typ: ECOLO-CHIEF	Zakład Gospodarki Komunalnej, ul. Leśna 3/1,42-253 Janów	220	1 190
	Typ: ELA-6M	Oczyszczalnia Ścieków w Żłotym Potoku / Zakład Gospodarki Komunalnej ul.Leśna 3/1	160	1 080
Gmina Kłomnice	SUPERBOSS-1000 mechaniczno-biologiczna	Ul.Częstochowska, 42-270 Kłomnice / Gmina Kłomnice ul. Strażacka 20, 42-270 Kłomnice	1 000	3 856

Gmina Lelów	SUPERBOS	bd	150	805
Gmina Mykanów	SUPERBOS	Oczyszczalnia Ścieków Superbos w Rybnej	1 000	2 200
Gmina Starcza	biologiczno-mechaniczna	Rudnik Mały, ul.Targowa,42-261 starcza / Urząd Gminy w Starczy	300	2 350
Gmina Poczesna	mechaniczno-biologiczna	Huta Stara B/ Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A ul. Jaskrowska 14/44, 42-202 Czestochowa	350	3 231
	SUPERBOS	Kolonia Poczesna / Przedsiębiorstwo Wodociągów i Kanalizacji Okręgu Częstochowskiego S.A ul. Jaskrowska 14/44, 42-202 Czestochowa	650	
Gmina Olsztyn	SUPERBOS 900	Oczyszczalnia Ścieków w Olsztynie, ul. Storczykowa 20,42-256 olsztyn	900	2 580
Gmina Mstów	biologiczna	Zakład Gospodarki Komunalnej Gminy Mstów , ul. Starowiejska 21a, Jaskrów,42-244 Mstów	320	725
Gmina Kamienica Polska	biologiczna	Oczyszczalnia Ścieków w Kamienicy Polskiej, ul.Konopnickiej 402a / EKOKAM Sp. z o.o., ul.Konopnickiej12, 42-260 Kamienica Polska	300	2 000
Gmina Kruszyna	biologiczna	Gminna Oczyszczalnia Ścieków w Widzowie	600	755

Źródło: opracowanie własne na podstawie danych ankietowych przesłanych przez gminy.

Komunalne osady ściekowe

Komunalne osady ściekowe powstają w komunalnych oczyszczalniach ścieków w procesie oczyszczania ścieków. Ilość powstających osadów uzależniona jest od zawartości zanieczyszczeń w ściekach, przyjętej i realizowanej technologii oczyszczania, oraz stopnia rozkładu substancji organicznych w procesie tzw. stabilizacji. Odpady te są klasyfikowane w grupie 19 i określone kodem 19 08 05 - ustabilizowane komunalne osady ściekowe. Wg najnowszych danych GUS na terenie powiatu częstochowskiego w roku 2007 powstało 508 Mg.s.m. komunalnych osadów ściekowych Informacje na temat oczyszczalni ścieków w powiecie częstochowskim oraz sposób postępowania z osadami ściekowymi pochodzącymi z komunalnych oczyszczalni ścieków na terenie powiatu częstochowskiego przedstawiają poniższe tabele.

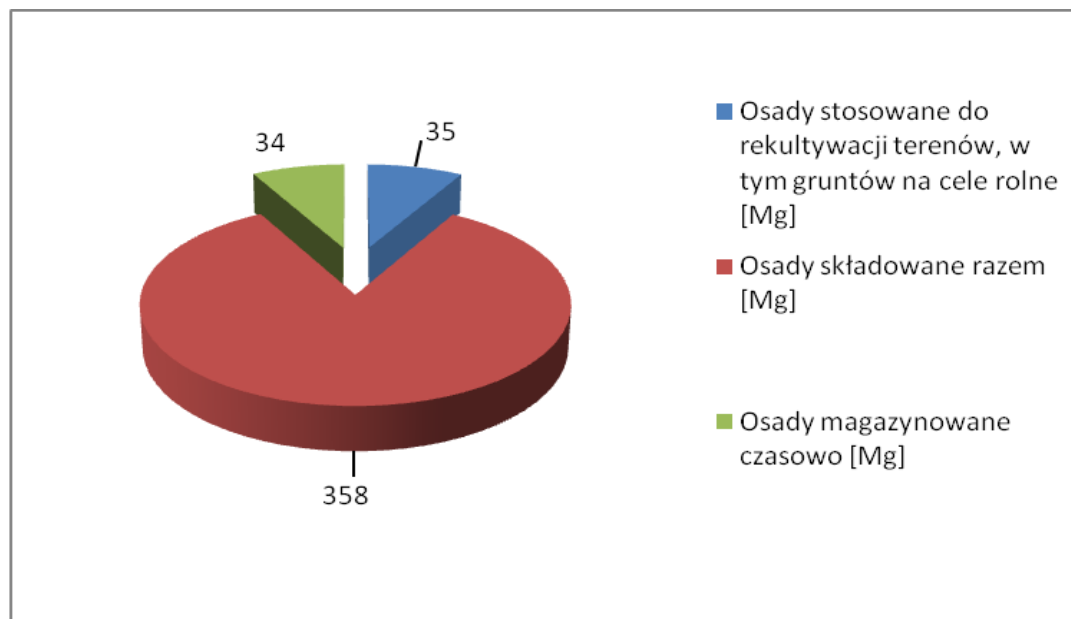
TABELA NR 22 Sposoby zagospodarowania komunalnych osadów ściekowych w powiecie częstochowskim w roku 2007.

Osady ściekowe ogółem [Mg]	Osady stosowane do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne [Mg]	Osady składowane razem [Mg]	Osady magazynowane czasowo [Mg]
508	35	358	34

Źródło: www.stat.gov.pl, ostatnie dane 2007r.

W wyniku analizy danych zebranych za rok 2007 dotyczących komunalnych osadów ściekowych widzimy, że przeważająca ilość komunalnych osadów ściekowych jest składowana razem 358 Mg s.m., stosowana do rekultywacji terenów, w tym gruntów na cele rolne – 35 Mg s.m., magazynowane czasowo 34 Mg s.m.

Ilustracją graficzną sposobu gospodarowania osadami ściekowymi wytworzonymi w roku 2007 na terenie powiatu częstochowskiego jest wykres poniżej.

Wykres 7 Sposób gospodarowania osadami ściekowymi wytworzonymi w roku 2007 na terenie powiatu częstochowskiego

Źródło: Opracowanie własne na podstawie www.stat.gov.pl.

3.5.2 Energetyka

3.5.2.1 Ciepłownictwo

Na terenie powiatu częstochowskiego istnieje 19 kotłowni, a długość sieci cieplnej przesyłowej wynosi 10,7 km. Długość sieci cieplnej połączeń do budynków i innych obiektów wynosi 5,5 km. Do spółdzielni mieszkaniowych przynależy 3 kotłownie, a długość

sieci ciepłej przesyłowej 0,5 km. Długość sieci ciepłej połączeń do budynków i innych obiektów wynosi 0,6 km.

Powszechnymi nośnikami energii ciepłej w gospodarstwach domowych powiatu są: drewno i trociny, rzadziej węgiel.

3.5.2.2 Gazownictwo

Długość sieci czynnej w powiecie częstochowskim ogółem wynosi 587 713 m, długość sieci przesyłowej wynosi 49 416 m. Długość czynnej sieci rozdzielczej w powiecie wynosi 538 297 m. Ilość podłączonych budynków wynosi 7 310, ilość budynków ogrzewanych gazem 4 895. Większość gospodarstw w powiecie nie jest wyposażona w sieć gazową. Wobec braku sieci gazu przewodowego mieszkańcy powiatu korzystają z gazu propan-butan, dystrybuowanego w butlach. W powiecie częstochowskim z gazu sieciowego korzysta 23 035 osób.

W powiecie częstochowskim 17,2 % z ogółu społeczności jest podłączonych do sieci gazowej.

3.5.2.3 Elektroenergetyka

W powiecie częstochowskim ogólnie jest 48 789 odbiorów energii elektrycznej na niskim napięciu. W gospodarstwach domowych w miastach jest 6 492 odbiorców, którzy zużywają 11 821 MW/h energii elektrycznej na niskim napięciu, gdzie zużycie ogólne wynosi 90 350 MW/h.

3.5.3 Gospodarka odpadami²

Źródłem powstawania odpadów komunalnych i przemysłowych są skupiska ludzkie, obiekty użyteczności publicznej oraz zakłady produkcyjno – usługowo – handlowe. Istotnym elementem wpływającym na skład oraz jakość odpadów komunalnych jest charakter danego obszaru. Tereny wiejskie wykazują odpady z mniejszym udziałem materii organicznej, papieru oraz relatywnie większej zawartości tworzyw sztucznych oraz szkła, częstokroć odpady organiczne, papier, tektura, popiół i żużel zagospodarowywane są na własne potrzeby. Na terenie powiatu można wyróżnić obszary rolnicze, turystyczno - rekreacyjne, leśne oraz zurbanizowane. Ma to wpływ na strukturę odpadów komunalnych trafiających na składowiska. Należy również wziąć pod uwagę fakt, że w niektórych gminach powiatu częstochowskiego na wzrost ilości odpadów (głównie opakowaniowych) wpływa ruch turystyczny.

System zbiórki odpadów w gminach prowadzony jest w systemie „umownym” tj. gminy i instytucje powierzyły obowiązek wykonywania zadań z zakresu gospodarki odpadami podmiotom prawnym na drodze umowy. Odpady objęte zbiórką są odbierane na

² Gospodarka odpadami w powiecie częstochowskim została szczegółowo opracowana w „Planie gospodarki odpadami dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012”-aktualizacja

podstawie indywidualnych umów z mieszkańcami oraz z podmiotami gospodarczymi przez wyspecjalizowane firmy. System gromadzenia odpadów komunalnych w gminach powiatu częstochowskiego oparty jest na: pojemnikach z tworzyw sztucznych o pojemności 240 l, 110 l lub workach oraz pojemnikach metalowych o pojemności 1100 l.

W powiecie częstochowskim wszystkie gminy prowadzą selektywną zbiórkę odpadów. Zbierany jest: papier, tektura, szkło, tworzywa sztuczne oraz zużyty sprzęt elektryczny i elektroniczny, w niektórych gminach zbierane są również: baterie, opony i odpady wielkogabarytowe. Na terenie powiatu częstochowskiego funkcjonują 3 składowiska odpadów komunalnych spełniające wymogi ochrony środowiska. Tabela 23 przedstawia szczegółowe dane na temat składowisk komunalnych.

TABELA NR 23 Składowiska odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne, na których są składowane odpady komunalne wg. Stanu na dzień 31.XII.2006r. oraz ich stanu formalno-prawnego na terenie powiatu częstochowskiego.

Gmina	Nazwa/Adres składowiska	Termina ważności pozwolenia zintegrowanego	Deklarowany lub prognozowany rok zamknięcia	Przybliżona pozostała ilość odpadów do przyjęcia [Mg]	Przybliżona pozostała pojemność składowisk [Mg]
Konopiska	Składowisko odpadów komunalnych/Konopiska, ul.Przemysłowa	do 2018	2014	88 700	104 300
Poczesna	Składowisko odpadów innych niż niebezpieczne i obojętne/Sobuczyna, ul.Konwaliowa	do 2016	po 2018	5 405 200	6 359 000
Konieczpol	Składowisko odpadów komunalnych/Radoszewnica,	do 2008, wniosek o przedłużeniu	2013	113 400	133 400

Źródło: Aktualizacja Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego

Na terenie powiatu częstochowskiego jedna z gmin, gmina Kłomnice, wywozi odpady na składowisko odpadów w Dylowie, województwo Łódzkie.

Oprócz składowisk na których są unieszkodliwiane odpady komunalne na terenie powiatu częstochowskiego funkcjonuje sortownia odpadów komunalnych, przy ul. Spółdzielczej w miejscowości Konopiska o zdolności przerobowej 76 200 Mg/rok. W sortowni wykorzystuje się proces odzysku o symbolu R14 oznaczający inne działania polegające na wykorzystywaniu odpadów w całości lub części. Sortownia posiada zezwolenie na prowadzenie działalności do roku 2017.

3.5.4 Hałas

Do podstawowych czynników mających wpływ na klimat akustyczny powiatu zaliczyć należy komunikację drogową oraz w znacznie mniejszym stopniu hałas przemysłowy, którego uciążliwość ma charakter lokalny o stosunkowo niedużym zasięgu.

Skala zagrożeń hałasem przemysłowym nie jest zbyt duża, a zasięg jego oddziaływania ma zwykle charakter lokalny.

Hałas komunikacyjny jest obecnie najpowszechniejszym i najbardziej uciążliwym źródłem hałasu w środowisku zurbanizowanym. Ciągły wzrost ilości pojazdów mechanicznych, przy jednoczesnym braku właściwych rozwiązań drogowych, braku obwodnic miejskich, złej jakości nawierzchni znacząco powiększa obszar środowiska o ponadnormatywnym hałasie drogowym.

W ramach „Programu Państwowego Monitoringu Środowiska dla województwa śląskiego na lata 2007-2009”, w 2007 roku przeprowadzono badania akustyczne na terenie Mikołowa, Siemianowic Śląskich, Myszkowa, Lublińca, Cieszyna, Żywca i Pszczyny, uwzględniając w wyborze rejonów badań, drogi o charakterze krajowym, wojewódzkim i lokalnym przebiegające przez struktury urbanistyczne tych miejscowości. Ponieważ na terenie powiatu częstochowskiego badania te nie były przeprowadzane, odniesiemy się do miejscowości najbliższej położonej, czyli Myszkowa.

Wyniki pomiarów wykazały przekroczenia dopuszczalnego poziomu hałasu zarówno dla pory dnia i nocy, na poziomie od 8,0 do 13,5 dB dla pory dnia i od 8,0 do 17,7 dB dla pory nocy.

Przeprowadzone w 2007 roku badania akustyczne realizowane przez WIOŚ w Katowicach na terenie województwa śląskiego wykazały negatywny wpływ klimatu akustycznego na zabudowę mieszkaniową w bezpośrednim sąsiedztwie podstawowych ciągów komunikacji drogowej przebiegającej przez strukturę urbanistyczną badanych miast. Na podstawie dokonanej analizy akustycznej należy uznać obecny stan warunków akustycznych w otoczeniu analizowanych odcinków dróg (ulic) za negatywny, co wymagać będzie działań ograniczających ich oddziaływanie akustyczne. Podkreślić należy także niekorzystny fakt intensyfikacji negatywnych emisji (imisji) hałasu na tereny chronione pod względem akustycznym w porze nocnej. Wynika to zasadniczo ze wzmożenia ruchu tzw. ciężkiego w tym okresie. Przy obecnej niekorzystnej strukturze przewozu towarów środkami komunikacji kolejowej, zintensyfikował się przewóz towarów „pociągami drogowymi” (np. TIR-ami) i to w najmniej korzystnej porze doby, czyli nocy, która służyć ma ogółowi mieszkańców jako czas snu.

Brak jest natomiast informacji na temat zagrożeń hałasem kolejowym.

3.5.5 Promieniowanie elektromagnetyczne

Wśród zidentyfikowanych, szkodliwych dla środowiska, rodzajów promieniowania powodowanego działalnością człowieka, wyróżnia się :

- **promieniowanie jonizujące**, pojawiające się w wyniku użytkowania zarówno wzbogaconych, jak i naturalnych substancji promieniotwórczych w energetyce jądrowej, ochronie zdrowia, przemyśle, badaniach naukowych,
- **promieniowanie niejonizujące**, pojawiające się wokół linii energetycznych wysokiego napięcia, radiostacji, pracujących silników elektrycznych oraz instalacji przemysłowych, urządzeń łączności, domowego sprzętu elektrycznego,

elektronicznego itp., nadmierne dawki promieniowania działają szkodliwie na człowieka i inne żywe organizmy, stąd ochrona przed szkodliwym promieniowaniem jest jednym z ważnych zadań ochrony środowiska.

Promieniowanie jonizujące

Przy opracowywaniu zbiorczych ocen zagrożeń radiacyjnych dla ludzi i środowiska rozróżnia się zagrożenia pochodzące od radionuklidów naturalnych i sztucznych. Sytuację radiologiczną Polski określają poziomy promieniowania:

- Obecnych w środowisku radionuklidów naturalnych głównie radionuklidów szeregu uranowo-radowego, szeregu uranowo-aktynowego, szeregu torowego i potasu K-40 (radionuklidów o dużym połowicznym okresie zaniku w porównaniu z czasem istnienia Ziemi) oraz takich radionuklidów, jak H-3, Be-7, Na-22 i C-14, powstających w wyniku oddziaływania promieniowania kosmicznego na pierwiastki występujące na powierzchni ziemi i w atmosferze,
- Radionuklidów pochodzenia sztucznego, które przedostały się do środowiska w wyniku prób z bronią jądrową lub zostały uwolnione z obiektów jądrowych i składowisk paliwa w trakcie ich normalnej eksploatacji lub w stanach awaryjnych (np. katastrofa elektrowni jądrowej w Czarnobylu), a także promieniowanie generowane przez różnego rodzaju urządzenia stosowane w diagnostyce medycznej, przemyśle, badaniach naukowych i innych dziedzinach działalności ludzkiej.

Ogólną sytuację radiacyjną w środowisku charakteryzują obecnie następujące wielkości podstawowe:

- Poziom promieniowania gamma, obrazujący zagrożenie zewnętrzne naturalnymi i sztucznymi źródłami promieniowania jonizującego, istniejące w środowisku lub wprowadzone przez człowieka,
- Stężenia naturalnych i sztucznych izotopów promieniotwórczych w komponentach środowiska, a w konsekwencji w artykułach spożywczych, obrazujące narażenie wewnętrzne ludzi w wyniku wchłonięcia izotopów drogą pokarmową.

Wymienione wielkości charakteryzuje naturalna zmienność, są one także w poważnym stopniu uzależnione od wprowadzonych do środowiska substancji promieniotwórczych w wyniku wybuchów jądrowych oraz katastrofy w Czarnobylu.

Biorąc pod uwagę informacje zawarte w roczniku statystycznym GUS, a także opierając się na aktualnym komunikacie Prezesa Państwowej Agencji Atomistyki w sprawie sytuacji radiacyjnej Polski w I kwartale 2002 r., należy stwierdzić, że rejestrowane obecnie w Polsce moce dawek promieniowania oraz zawartość cezu-137 w powietrzu i mleku (podstawowy wskaźnik reprezentujący skażenie promieniotwórcze materiałów środowiskowych oraz artykułów spożywczych sztucznymi izotopami promieniotwórczymi) utrzymują się na poziomie z 1985 r. tzn. z okresu przed awarią czarnobylską.

Promieniowanie niejonizujące

Głównymi źródłami promieniowania niejonizującego w środowisku są:

- Elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia,
- Stacje radiowe i telewizyjne,
- Łączność radiowa, w tym CB radio, radiotelefony i telefonia komórkowa,
- Stacje radiolokacji i radionawigacji.

Znaczenie tego oddziaływania w ostatnich latach rośnie. Powodowane jest to przez rozwój radiokomunikacji oraz powstawanie coraz większej liczby stacji nadawczych radiowych i telewizyjnych (operatorów publicznych i komercyjnych). Dodatkowymi źródłami promieniowania niejonizującego są stacje bazowe telefonii komórkowej, systemów przywoławczych, radiotelefonicznych, alarmowych komputerowych itp., pokrywających coraz gęstszą siecią obszary dużych skupisk ludności, jak również coraz powszechniej stosowane radiotelefony przenośne.

Wymieniony rozwój źródeł pól elektromagnetycznych powoduje zarówno ogólny wzrost poziomu tła promieniowania elektromagnetycznego w środowisku, jak też zwiększenie liczby i powierzchni obszarów o podwyższonym poziomie natężenia promieniowania. Należy jednak stwierdzić, że wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie zwiększa istotnie zagrożenia środowiska i ludności. W dalszym ciągu poziom promieniowania w tle pozostaje wielokrotnie niższy od natężeń, przy których możliwe jest jakiegokolwiek szkodliwe oddziaływanie na organizm ludzki. Nie dotyczy to jednak pól elektromagnetycznych w bezpośrednim otoczeniu wszelkiego rodzaju stacji nadawczych, które lokalnie, w odległościach zależnych od mocy, częstotliwości i konstrukcji stacji, mogą osiągać natężenie na poziomie uznawanym za aktywny pod względem biologicznym.

Zagrożenie promieniowaniem niejonizującym może być stosunkowo łatwo wyeliminowane lub ograniczone pod warunkiem zapewnienia odpowiedniej separacji przestrzennej człowieka od pól przekraczających określone wartości graniczne.

W przepisach obowiązujących w Polsce ustalone są dopuszczalne poziomy elektromagnetycznego promieniowania niejonizującego na terenach dostępnych dla ludzi. Szczególnej ochronie podlegają obszary zabudowy mieszkaniowej, a także obszary, na których zlokalizowane są szpitale, żłobki, przedszkola, internaty.

Głównymi potencjalnymi źródłami zanieczyszczenia środowiska promieniowaniem elektromagnetycznym są:

- elektroenergetyczne linie napowietrzne wysokiego napięcia;
- stacje radiowe i telewizyjne;
- łączność radiowa, telefonia komórkowa itp.
- stacje radiolokacji i radionawigacji;
- obecność w środowisku radionuklidów naturalnych /jonizujące/;
- radionuklidów pochodzenia sztucznego, powstałych w wyniku działalności człowieka np. diagnostyce medycznej, przemyśle /jonizujące/.

Praktycznie cały obszar powiatu (poza nielicznymi wyjątkami) objęty jest zasięgiem wszystkich funkcjonujących w Polsce operatorów sieci komórkowej (GSM/GPRS). Na terenie powiatu częstochowskiego działa nowoczesny węzeł telekomunikacyjny oraz funkcjonuje cyfrowa centrala telefoniczna, oferująca szeroki zakres usług

teleinformatycznych. Dynamicznie zwiększa się ilość osób korzystających z Internetu (modemowy, ISDN (cyfrowy), DSL (stałe łącze), dostarczanego zarówno poprzez tradycyjne łącza, jak i drogą radiową. Gorzej sytuacja wygląda na wiejskim obszarze powiatu, gdzie dominuje modemowy dostęp do Internetu. Dostęp do internetu jest oferowany przez dwóch działających w powiecie operatorów. Urzędy, szkoły, instytucje, przedsiębiorstwa itp. mają dostęp do szerokopasmowego internetu oferowanego przez TP S.A.. Trudno dokładnie oszacować liczbę osób korzystających z internetu, ale biorąc pod uwagę dosyć wysokie opłaty abonamentowe, należy sądzić, że jest to ciągle niewielki odsetek mieszkańców. Wielu mieszkańców korzysta z usług operatora sieci bezprzewodowej Soft-Com oraz Zebranet.

W chwili obecnej w miejscach dostępnych dla ludności, zlokalizowanych w bezpośrednim sąsiedztwie źródeł promieniowania elektromagnetycznego, nie stwierdzono przekraczania dopuszczalnych poziomów określonych wyżej wymienionym rozporządzeniem.

3.5.6 Komunikacja i transport

W powiecie istnieje 522,6 km dróg powiatowych i 594,3 km dróg gminnych o nawierzchni twardej, 518,8 km dróg powiatowych i 428,7 km dróg gminnych o nawierzchni twardej ulepszonej oraz 52,2 km dróg powiatowych i 531,4 km dróg gminnych o nawierzchni gruntowej. Obraz sieci drogowej ze względu na stan techniczny jest niekorzystny (tabela 23).

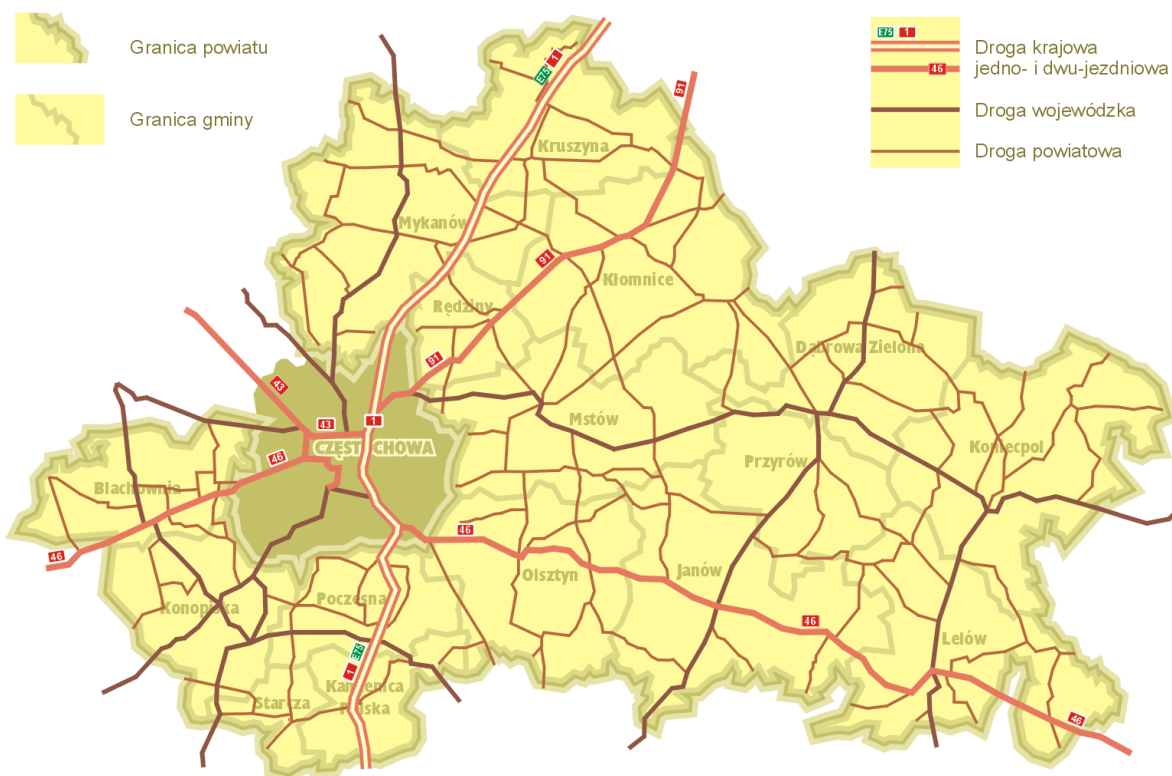
TABELA NR 24 Drogi publiczne powiatowe i gminne w zależności od rodzaju nawierzchni

	Drogi o nawierzchni twardej	Drogi o nawierzchni twardej ulepszonej	Drogi o nawierzchni gruntowej
	[km]		
Drogi powiatowe	522,6	518,8	52,2
Drogi gminne	594,3	428,7	531,4

Źródło: www.stat.gov.pl.

Rozwój powiatu napotyka na zróżnicowane szanse i zagrożenia wynikające ze zbiegu czynników: położenia, warunków lokalnych, jakości potencjału ludzkiego, jakości lokalnej infrastruktury technicznej, a także — niejednakowego skomunikowania z sąsiednimi terenami. Jednym z zadań powiatu jest (oczywiście jedynie w ramach realizacji zadań własnych) wyrównywanie szans rozwojowych poszczególnych gmin na jego terenie.

Wschodnia część powiatu częstochowskiego ma zdecydowanie słabszą sieć dróg krajowych niż część zachodnia, a dodatkowo jedyna w tej części powiatu droga krajowa 46 (przebiegająca przez gminy: Olsztyn, Janów i Lelów) prowadzi w kierunku kielecko-radomskiego obszaru. Wobec tego istotne jest, jak sieć dróg krajowych jest uzupełniona siecią dróg wojewódzkich. Wprawdzie wschodnia część powiatu ma sieć dróg wojewódzkich, ale znów jest ona rzadsza od zagęszczonej sieci dróg wojewódzkich w części zachodniej powiatu. Wynika z tego przesłanka do traktowania systemu dróg powiatowych na obszarze całego powiatu jako podstawowego narzędzia wyrównania dostępności komunikacyjnej poszczególnych części powiatu ze wszystkich kierunków. Sieć dróg publicznych na terenie powiatu częstochowskiego (za wyjątkiem dróg gminnych) ilustruje poniższa mapa.

Rysunek 13 Powiat częstochowski: sieć dróg krajowych, wojewódzkich i powiatowych

Źródło: Strategia rozwoju powiatu częstochowskiego 2007-2015

Wykaz dróg krajowych w powiecie

1. Droga krajowa nr 1 (DK1) - droga krajowa o długości ponad 600 km łącząca południe Polski (Cieszyn) z północą (Gdańsk) Jest jedną z głównych tras północ-południe w Polsce. Stanowi polską część międzynarodowego szlaku komunikacyjnego E75 Helsinki - Gdańsk - Łódź - Katowice - Budapeszt - Ateny. Biegnie przez województwa: pomorskie, kujawsko-pomorskie, łódzkie i śląskie.
2. Droga krajowa nr 43 (DK43) – droga krajowa przebiegająca przez województwa: łódzkie, opolskie i śląskie o długości 75,5 km. Łączy Wieluń z Częstochową. Połączeniem alternatywnym dla DK43 jest szlak takiej samej długości o nieznacznie gorszych parametrach jezdnych, złożony z DW486 i DW491. Droga posiada wspólny odcinek z DK42 pomiędzy Rudnikami a Jaworzmem o długości ok. 4 km oraz krótki wspólny odcinek z DK46 w Częstochowie.
3. Droga krajowa nr 46 (DK46) – droga krajowa o długości 270 km przebiegająca przez województwa dolnośląskie, opolskie i śląskie. Od strony Kłodzka stanowi odnogę drogi krajowej DK8 (choć formalnie nie łączy się z nią) biegnącej od ważnego przejścia granicznego Kudowa-Zdrój – Nachod. Trasa łączy Kotlinę Kłodzką i południowo-zachodnią Opolszczyznę z Opolem, Lublińcem oraz Częstochową. Droga tworzy wspólny krótki odcinek z DK43 na terenie Częstochowy.
4. Droga krajowa nr 91 (DK91) - droga krajowa łącząca Głuchów z Częstochową. Przebiega przez województwa łódzkie i śląskie.

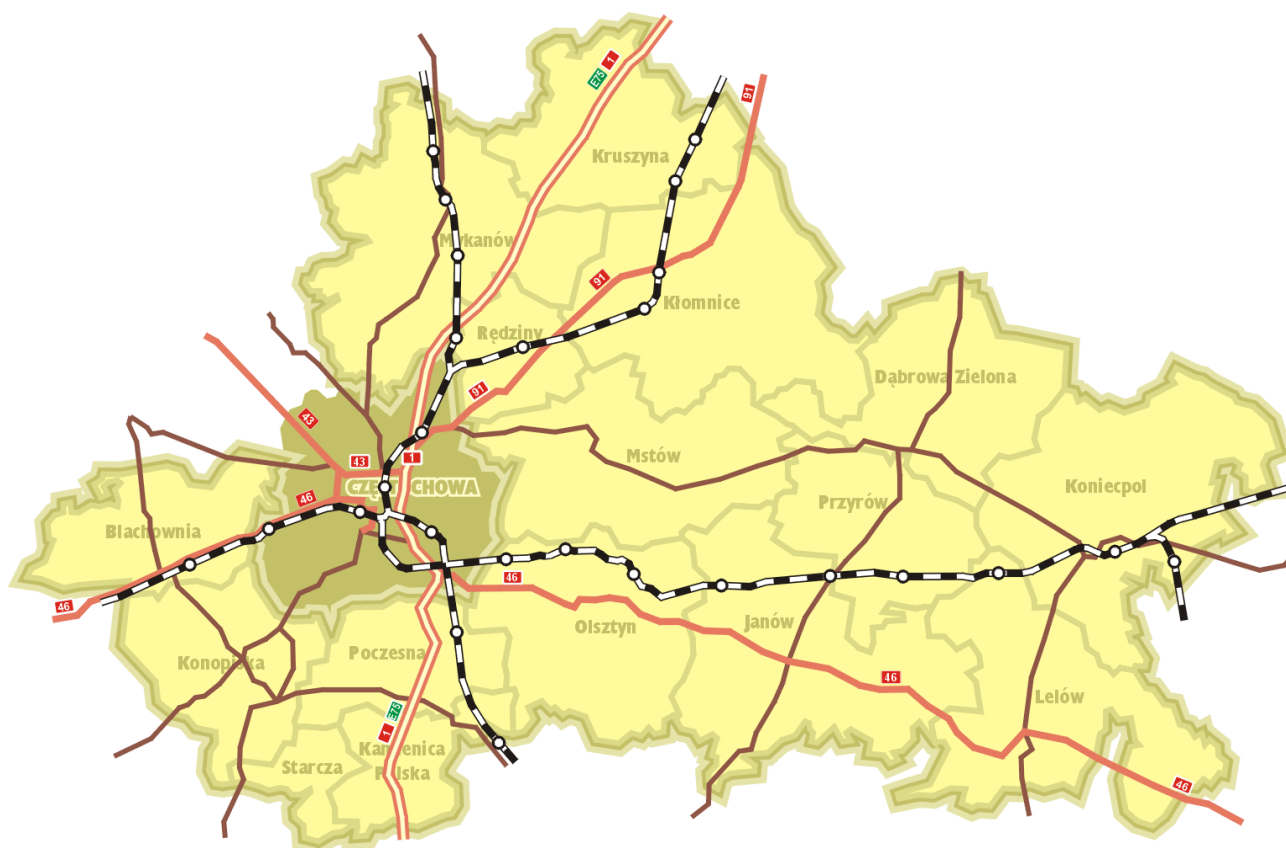
DK91 biegnie równoległe do istniejącego odcinka autostrady A1 od Głuchowa do Piotrkowa Trybunalskiego oraz do wybudowanego w latach 70. XX wieku fragmentu DK1 pomiędzy Piotrkowem Trybunalskim i Częstochową.

Wykaz dróg wojewódzkich w powiecie

1. DW 483 (od granicy woj. łódzkiego do granicy m. Częstochowa) długość na terenie powiatu 15,8 km.
 2. DW 492 (od DW 494 -Wręczyca Wielka - do DK 46) długość na terenie powiatu 9,2 km.
 3. DW 786 (od granicy m. Częstochowa do granicy woj. Świętokrzyskiego) długość na terenie powiatu 44,3 km.
 4. DW 793 (od DW 786 do skrzyżowania w m. Janów (DK 46)) długość na terenie powiatu 13,8 km.
 5. DW 794 (od DW 786 w m. Koniecpol do DK 46 w m. Lelów) długość na terenie powiatu 11,5 km.
 6. DW 904 (od DK 46 w m. Błachownia do DK 1 w m. Wanaty) długość na terenie powiatu 17,7 km.
 6. DW 907 (od DW 908 do DW 905 w m. Boronów) długość na terenie powiatu 7,8 km.
 7. DW 784 (od granicy woj. łódzkiego do m. Św. Anna) długość na terenie powiatu 10,2 km.
 8. DW 907 (od DW908 (Wygoda) do granicy pow. lublinieckiego (gm. Boronów)) długość na terenie powiatu 7,8 km.
 9. DW 908 (od m. Częstochowa do skrzyżowania m. Hutki) długość na terenie powiatu 10,5 km.
- RAZEM 140,8 km.

Sieć dróg powiatowych obejmuje równomierną siecią cały teren powiatu. Drogi powiatowe w wielu wypadkach pełnią funkcje o znaczeniu ponadlokalnym. Stanowią często wyłączny dojazd (pomijając możliwy dojazd koleją) do wschodniej części Częstochowy, gdzie usytuowany jest obszar szczególnie intensywnej działalności gospodarczej i strefa ekonomiczna, co w przyszłości musi generować rosnący strumień ruchu.

Sieć kolejowa na terenie powiatu ma znaczenie uzupełniające, a w przyszłości, w miarę postępów reformy PKP, może mieć znaczenie rosnące dla przewozów lokalnych, ruchu towarowego i atrakcyjności turystycznej. Przez teren powiatu przebiega ważna linia kolejowa relacji Katowice – Zawiercie – Częstochowa – Kolutzki – Skierniewice – Warszawa. Na terenie powiatu linia ta obsługuje stacje i przystanki osobowe: Korwinów, Częstochowa Raków, Częstochowa, Częstochowa Aniołów, Rudniki, Rzerzeczyce, Kłomnice, Jacków, Widzów, Teklinów. Tą samą umową jest objęta linia kolejowa Częstochowa – Zduńska Wola, która jest częścią trasy biegnącej dalej przez Inowrocław – Bydgoszcz – Laskowice Pomorskie – Tczew — Gdańsk do Gdyni. Na terenie powiatu częstochowskiego linia ta obsługuje stacje i przystanki: Częstochowa, Częstochowa Aniołów, Rząsawa, Mykanów, Cykarzew Stary i Cykarzew.

Rysunek 14 Powiat częstochowski: sieć kolejowa

Źródło: Strategia rozwoju powiatu częstochowskiego 2007-2015

Poważne źródło zagrożenia na terenie powiatu, oceniane nawet na większe niż pochodzące od obiektów stacjonarnych, mogą stwarzać katastrofy kolejowe oraz wypadki drogowe środków transportu, przewożących materiały niebezpieczne. Szczególnie groźne są awarie w rejonach przepraw mostowych- na tych trasach, grożą one bezpośrednim skażeniem wód płynących.

4 ZRÓWNOWAŻONE WYKORZYSTANIE MATERIAŁÓW, WODY I ENERGII – WNIOSKI

Na obszarze powiatu częstochowskiego największe oddziaływanie na środowisko występuje poprzez:

- transport,
- zakłady przemysłowe,
- gospodarkę komunalną – głównie oczyszczalnie ścieków oraz składowiska odpadów.

Istotne kierunki oddziaływania na środowisko to: emisja hałasu oraz zanieczyszczeń do wód i powietrza, wytwarzanie odpadów. Uzyskanie efektów zmniejszania wodochłonności, materiałochłonności i energochłonności jest sprawą bardzo ważną, ponieważ koszt pozyskania energii, surowców ze źródeł pierwotnych i wody jest wysoki.

4.1 Racjonalne gospodarowanie wodą

Szybki wzrost gospodarczy kraju nie zwiększa poboru wody na potrzeby gospodarki narodowej. Jest to możliwe zarówno dzięki wdrażaniu wodooszczędnych technologii przez podmioty gospodarcze, jak również w wyniku realizacji celów polityki ekologicznej państwa (np. kontrole przedsiębiorstw wykorzystujących wodę). Dalsze ograniczenie zużycia wody wymagać będzie kontynuowania działań takich jak:

- wprowadzenie normatywów zużycia wody w wybranych, szczególnie wodochłonnych procesach produkcyjnych w oparciu o dane o najlepszych dostępnych technikach (BAT),
- opracowanie i wprowadzenie systemu kontroli wodochłonności produkcji w formie obowiązku rejestracji zużycia wody do celów przemysłowych i rolniczych w przeliczeniu na jednostkę produktu,
- ograniczenie zużycia wody z ujęć podziemnych,
- właściwe utrzymanie wód i urządzeń wodnych,
- intensyfikacja stosowania zamkniętych obiegów wody.

4.2 Wykorzystanie energii

Rozwój energetyki opartej na wykorzystaniu odnawialnych źródeł energii (OZE) stanowi jeden z priorytetów krajowej polityki energetycznej³. Podstawowym celem polityki w tym zakresie jest zwiększenie udziału energii ze źródeł odnawialnych w bilansie paliwowo-energetycznym kraju do 7,5% w 2010r. i do 14% w 2020r. w strukturze zużycia nośników pierwotnych. Racjonalne wykorzystanie energii odbywać się będzie przez:

³ Polityka energetyczna Polski do 2025r. – dokument przyjęty przez Radę Ministrów w dn. 4 stycznia 2005r.

- zmniejszenie energochłonności gospodarki poprzez stosowanie energooszczędnych technologii (również z wykorzystaniem kryteriów BAT), racjonalizację przewozów oraz wydłużenie cyklu życia produktów;
- zmniejszenie zużycia energii poprzez wprowadzanie indywidualnych liczników energii elektrycznej, wody i ciepła;
- wzrost wykorzystania odnawialnych źródeł energii.

4.3 Racjonalne wykorzystanie materiałów

Ograniczenie materiałochłonności przez zakłady przemysłowe i rolnictwo zalecane jest zarówno przez kierunki polityki ekologicznej Polski, jak i Unii Europejskiej poprzez zastosowanie najlepszych możliwych technologii. Do podstawowych zasad jakie zalecane są przez BAT należą:

- zapobieganie i ograniczanie powstawania odpadów u źródła, a także zmniejszenie ich negatywnego oddziaływania na środowisko;
- zmniejszenie materiałochłonności gospodarki poprzez wprowadzanie technologii niskoodpadowych oraz recykling;
- zmniejszenie oddziaływania rolnictwa na środowisko poprzez rozpropagowanie i stosowanie Kodeksu Dobrych Praktyk, kontynuacja budowy płyt obornikowych i zbiorników na gnojówkę;
- racjonalne gospodarowanie kopalinami poprzez opracowanie planów eksploatacji kopalni i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych.

Na terenie powiatu częstochowskiego występują w znaczącej ilości materiały do produkcji biopaliw typu: słoma, drewno oraz możliwości rozwoju upraw do produkcji biopaliw (np. rzepak, wierzba energetyczna). Natomiast nie jest w pełni wykorzystywany potencjał hydroenergetyczny rzek.

5 NADZWYCZAJNE ZAGROŻENIA ŚRODOWISKA

5.1 Zagrożenia antropogeniczne

Zagrożenia antropogeniczne dla środowiska naturalnego wynikają z działalności człowieka, tj. wykorzystywaniem i przetwarzaniem zasobów. Źródłem presji na środowisko są poszczególne dziedziny gospodarki oraz codzienne bytowanie mieszkańców. Obszarami o największym potencjalnym zagrożeniu są obszary uprzemysłowione i zurbanizowane.

5.1.1 Gospodarka komunalna

Wśród zagrożeń środowiska związanych z gospodarką komunalną należy wymienić:

- Gospodarka ściekowa: ścieki komunalne nieoczyszczone lub niedostatecznie oczyszczone. Największe zagrożenie występuje na terenach wiejskich, charakteryzujących się niskim stopniem skanalizowania przy równocześnie wysokim stopniu zwodociągowania. Zagrożenie dla środowiska stwarza także niedostatecznie uporządkowana gospodarka wodami opadowymi, zwłaszcza na terenach zurbanizowanych.
- Gospodarka odpadami. Nadal notuje się małą ilość odpadów komunalnych poddawanych procesom odzysku, a główną metodą ich unieszkodliwiania jest składowanie.
- Emisja zanieczyszczeń powietrza. W ostatnich latach emisje zanieczyszczeń do powietrza z zakładów przemysłowych znacznie się zmniejszyły, natomiast nadal dużym problemem jest emisja niska z ogrzewania indywidualnego. Znajduje to odzwierciedlenie we wzrostach stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie

5.1.2 Transport i komunikacja

Wzrost liczby pojazdów samochodowych przy wolno zmieniającej się sieci dróg, stanowi źródło zagrożenia dla środowiska. Transport drogowy, w tym tranzytowy (tzw. TIR), powoduje emisję spalin, hałasu i wibracji, degradację walorów przyrodniczych (w tym fragmentację korytarzy ekologicznych) i krajobrazowych oraz nadzwyczajne zagrożenia środowiska. Duże zagrożenie hałasem i emisją spalin występuje wzdłuż dróg krajowych nr DK1, DK43, DK46, DK49 i dróg wojewódzkich nr DW483, DW492, DW784, DW786, DW793, DW794, DW904, DW907, DW908.

Na terenie powiatu zagrożenia pożarowe i inne miejscowe zagrożenia mogą wystąpić również podczas transportu materiałów niebezpiecznych następującymi szlakami komunikacji drogowej, po których może odbywać się transport materiałów niebezpiecznych:

5.1.3 Działalność gospodarcza

Przemysł i energetyka zawodowa są źródłem zagrożeń dla środowiska w związku z emisją zanieczyszczeń do powietrza, odprowadzaniem ścieków, wytwarzaniem odpadów, degradacją powierzchni ziemi, zużywaniem zasobów naturalnych, emisją hałasu i awariami przemysłowymi. Powstawanie szkód w środowisku wiąże się także z wydobywaniem kopalin, co powoduje powstawanie wyrobisk, hałd odpadów przerobczych i złożowych, zaburzenie

stosunków wodnych, zanieczyszczenie powietrza, osiadanie gruntu. W ostatnich latach znacznie zmniejszył się zakres oddziaływania przemysłu na stan środowiska.

Potencjalnym źródłem zanieczyszczenia środowiska powiatu mogą być zdarzenia powstałe poza terenem powiatu. Dotyczy to przede wszystkim napływu zanieczyszczeń z powietrzem napływającym nad teren powiatu tzw. imisją, zanieczyszczenia wód w szczególności podziemnych, oraz zdarzeń losowych np. poważne awarie. Do zagrożeń zewnętrznych należy dodać zagrożenia zanieczyszczenia środowiska niepożądanym promieniowaniem np. jonizującym powstałym w wyniku awarii w elektrowni atomowej.

5.1.4 Rolnictwo

Pozycja rolnictwa wynika z ukształtowania powierzchni, korzystnych warunków klimatycznych i glebowych. Rolnictwo jest źródłem odpadów niebezpiecznych (pozostałości po środkach ochrony roślin) oraz zanieczyszczeń obszarowych, będących głównym zagrożeniem dla jakości wód powierzchniowych. Istotnym zagrożeniem dla środowiska są też fermy trzody chlewnej i fermy hodowli drobiu. Przestrzenna ekspansja intensywnego rolnictwa prowadzi do przyrodniczego zubożenia rolniczej przestrzeni produkcyjnej. Niedostosowanie intensywności i form rolnictwa do warunków przyrodniczych produkcji rolnej, skutkuje aktywizacją erozji wodnej i wietrznej oraz zanieczyszczeniem wód gruntowych.

W powiecie częstochowskim średnia powierzchnia gospodarstwa wynosi 4,68 ha użytków rolnych. W strukturze zasiewów dominują zboża, co stanowi 77,13 % gruntów ornych i uprawa roślin okopowych w tym ziemniaki oraz warzywa gruntowe. Wiodącą uprawą są zboża tj. pszenica, żyto, owies, jęczmień. Profil produkcji rolnej w powiecie częstochowskim nie odbiega znacząco od krajowego, bowiem opiera się głównie na uprawie zbóż i ziemniaków. Natomiast w produkcji zwierzęcej dominuje chów bydła mleczno - mięsnego oraz trzody chlewnej. Produkty uzyskane z działalności rolniczej są dobrym zapleczem surowcowym dla przetwórstwa rolno - spożywczego. Dlatego też istnieje zapotrzebowanie na modernizację już działających, jak i tworzenie nowych, zakładów tej branży.

5.1.5 Poważna awaria przemysłowa¹³

Poważne awarie mogą powstawać w przypadku awarii i katastrof w obiektach przemysłowych zlokalizowanych na terenach miast powiatu oraz w wyniku wypadków kolejowych i drogowych z udziałem cystern i autocystern przewożących materiały niebezpieczne. Zdarzenia te charakteryzują się specyficznymi cechami takimi jak niepewność ich wystąpienia, złożoność przyczyn, różnorodność bezpośrednich skutków oraz indywidualnym, niepowtarzalnym przebiegiem.

Istotnym zagrożeniem dla środowiska i zdrowia człowieka są zakłady mogące być sprawcami poważnych awarii przemysłowych. Zwiększenie prawdopodobieństwa wystąpienia poważnej awarii przemysłowej lub pogłębienie jej skutków może mieć miejsce na obszarach, gdzie w niedużej odległości od siebie zlokalizowane są dwa lub więcej zakładów dużego ryzyka (ZDR) i/lub zakładów zwiększonego ryzyka (ZZR) wystąpienia poważnej awarii przemysłowej.

Na obszarze powiatu zostały zlokalizowane zakłady przemysłowe, które stwarzałyby zagrożenie poważną awarią. Zakłady na terenie powiatu, które użytkują substancje chemiczne, są placówkami o zagrożeniu lokalnym. Zagrożenia w tych zakładach mogą powstać w związku z awarią instalacji i uwolnienia substancji chemicznych. Zdarzenia takie mogą zagrozić okolicznemu skupiskom ludzkim oraz środowisku naturalnemu. WIOŚ w Częstochowie prowadzi rejestr i kontrole obiektów mogących spowodować poważne awarie w środowisku.

Zakłady o dużym ryzyku wystąpienia awarii oraz o zwiększonym ryzyku wystąpienia awarii na terenie powiatu częstochowskiego to:

- Koniecpolskie zakłady Płyt Pilsniowych w Koniecpolu,
- INCO-VERITAS w Koniecpolu,
- REMKO w Koniecpolu,
- Zakłady chemiczne „Rudniki” w Rudnikach,
- CEMEX Sp. z o.o. w Rudnikach,
- Zakład Oczyszczania Miasta „Zbigniew Strach w Konopiskach
- Firma Professional S.c. w Rąbieniach
- Sita Częstochowa Sp. z o.o. w Częstochowie

04.06.2008 w miejscowości Kruszyna gm. Kruszyna, pow. częstochowski, województwo śląskie. Nastąpił wyciek benzyny w Kruszynie.

Przedstawiciele Delegatury Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Częstochowie przeprowadzili rozpoznanie zdarzenia oraz wizję lokalną, z których wynikało, że:

- Nieznani sprawcy wykonali odwiert, w celu kradzieży, na rurociągu przesyłowym PERN Przyjaźń S.A.
 - Doszło do zanieczyszczenia gruntu węglowodorami wokół rurociągu.
 - Akcją usuwania skutków wycieku prowadziły Jednostki Ratowniczo Gaśnicze, Jednostki Ratowniczo Chemiczne, oraz pracownicy PERN. Polegała ona na zabezpieczeniu miejsca zdarzenia, odkopaniu rurociągu i jego uszczelnianiu.
 - Benzyna wydobywała się z nielegalnego nawiertu w postaci pojedynczych kropeł.
- Zanieczyszczenie usunięto i poddano unieszkodliwieniu.

29.03.2007 Wanaty, gm. Kamienica Polska, pow. Częstochowski, woj. Śląskie. Wyciek roztworu mocznika na pobocze drogi krajowej nr 1 w następstwie wypadku drogowego.

Przedstawiciele Delegatury Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Częstochowie przeprowadzili rozpoznanie zdarzenia i wizję lokalną na miejscu zdarzenia, z których wynikało, że:

- Kierowca cysterny należącej do firmy Omega Servis Holding a.s 753-16 Želatovice 147 prawdopodobnie z powodu zaśnięcia za kierownicą, spowodował wywrocenie się cysterny na pobocze drogi.
- Nastąpiło częściowe rozszczelnienie cysterny wypełnionej 25 Mg preparatu o nazwie handlowej ADBLUE - 32% roztwor mocznika w wodzie, nr CAS 57136.
- Według karty charakterystyki jest to substancja zasadowa pH 9,8, biodegradowalna w 96% po upływie 16 godzin. Nie jest klasyfikowana, jako substancja niebezpieczna według

przepisów dotyczących przewozu materiałów niebezpiecznych oraz przepisów dotyczących substancji i preparatów chemicznych.

- W wyniku zdarzenia wyciekło ok. 1 Mg mocznika na grunt przy drodze.
- Akcję ratowniczą przeprowadziła PSP z Częstochowy oraz firma Omega Servis Holding. Polegała ona na: o zabezpieczeniu miejsca zdarzenia poprzez zamknięcie dopływu roztworu do kanalizacji deszczowej. O przepompowaniu z wykopanego dołu roztworu mocznika do beczki przez PSP, o przepompowaniu przez firmę Omega Servis mocznika z uszkodzonej cysterny do nowo podstawionej, które było nadzorowane przez PSP, o zebraniu roztworu z powierzchni drogi za pomocą sorbentu, o oczyszczeniu i uporządkowaniu terenu. Sprawdzone wyloty z kanalizacji deszczowej do rowu melioracyjnego o długości 1km łączącego się z rzeką Wartą. Nie stwierdzono zanieczyszczenia wylotów roztworem mocznika. Skutki zdarzenia zostały usunięte.

5.1.6 Biotechnologia i organizmy zmodyfikowane genetycznie

Biotechnologia jest dyscypliną nauk technicznych wykorzystującą procesy biologiczne na skalę przemysłową. Konwencja o różnorodności biologicznej, sporządzona w Rio de Janeiro dnia 5 czerwca 1992 r. (Dz. U. z 2002 r., Nr 184, poz. 1532) podaje jedną z najszerzych definicji: „Biotechnologia oznacza zastosowanie technologiczne, które używa systemów biologicznych, organizmów żywych lub ich składników, żeby wytwarzać lub modyfikować produkty lub procesy w określonym zastosowaniu.” Biotechnologie są w stosunku do tradycyjnych (chemicznych) znacznie mniej energochłonne, bezodpadowe lub niskoodpadowe, tańsze i wydajniejsze oraz często mniej obciążające środowisko, znajdują zastosowanie także w działalności służącej ochronie środowiska (w oczyszczaniu ścieków, neutralizacji odpadów, w produkcji biogazu).

Organizmy Modyfikowane Genetycznie (GMO) są to rośliny lub zwierzęta, które dzięki modyfikacji w ich genomie - materiale genetycznym - uzyskały nowe cechy. Modyfikacja genetyczna zwykle polega na wstawieniu nowego genu (co fizycznie jest fragmentem DNA) do genomu modyfikowanego organizmu. Jednak można także i wyciszać geny poprzez wprowadzenie komplementarnego genu kodującego tzw. nonsensowne RNA, czy też za pomocą kierowanej mutagenyzy, wywołać mutacje w konkretnym genie, co może doprowadzić do jego inaktywacji (dokładnie inaktywacji produktu tego genu).

Na świecie ma miejsce dynamiczny rozwój badań w zakresie inżynierii genetycznej i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach.

Produkty nowoczesnej biotechnologii (organizmy genetycznie zmodyfikowane) coraz częściej pojawiają się na rynku, budząc wiele kontrowersji, szczególnie w odniesieniu do problematyki bezpieczeństwa tych produktów dla zdrowia człowieka i ewentualnego ich wpływu na inne organizmy w środowisku. W związku z powyższym zachodzi potrzeba dokonywania oceny stopnia zagrożenia tych produktów dla zdrowia ludzi i środowiska. Procedury i mechanizmy oceny ryzyka związanego z wykorzystywaniem genetycznie zmodyfikowanych organizmów są ciągle doskonalone.

W 2006r. przyjęto Ramowe Stanowisko Rządu RP dotyczące GMO. Jest to dokument wyznaczający kierunek działań dotyczących GMO, na podstawie, którego realizowana będzie w Polsce polityka w tym zakresie.

Biotechnologie i rozwój przemysłu opartego na biotechnologiach daje nowe możliwości rozwoju. Korzystanie z osiągnięć biotechnologii związane może być jednak z nieznanym dotąd zagrożeniem bezpieczeństwa biologicznego.

Najważniejsze problemy:

- brak nadzoru nad wprowadzaniem GMO,
- brak świadomości społecznej w zakresie biotechnologii i bezpieczeństwa biologicznego,
- zagrożenie rodzimych gatunków roślin i zwierząt przez obce gatunki lub nowe organizmy wytworzone technikami transgenezy,
- brak jednoznacznych regulacji prawnych w zakresie rozwiązań systemowych dotyczących ochrony środowiska, a zwłaszcza koegzystencji upraw roślin modyfikowanych i niemodyfikowanych.

5.2 Zagrożenia naturalne

Zagrożenia środowiska mogą mieć charakter naturalny lub antropogeniczny. Rodzaj i intensywność zagrożeń wiąże się ze specyfiką danego obszaru, tj. rozwojem gospodarczym w powiązaniu z warunkami fizyczno - geograficznymi. Nadzwyczajnymi zagrożeniami dla środowiska, jakie mogą wystąpić na terenie powiatu częstochowskiego są:

- pożary,
- susze,
- powodzie,
- gradobicia,
- silne wiatry,
- awarie urządzeń infrastruktury technicznej,
- katastrofy komunikacyjne drogowe i kolejowe, w tym katastrofy związane z transportem materiałów niebezpiecznych.

5.2.1 Zagrożenie powodziowe⁴

Na terenie powiatu częstochowskiego istnieje zagrożenie powodziowe, które może być spowodowane zbyt wysokim stanem wód rzecznych oraz występowaniem znacznych ilości wód opadowych. Powiat jest dość bogaty w wody powierzchniowe jak i źródłowe. Na terenie powiatu znajduje się ciek wodny, które należą do zlewni Warty i Wisły. W skład wchodzi następujące ciek wodny:

⁴ Komenda Państwowa Straży Pożarnej w Częstochowie.

- Liswarta- lewy dopływ Warty.
- Wiercica- prawy dopływ Warty
- Pilica- lewy dopływ Wisły.

Największe zagrożenie powodziowe może wystąpić w związku z nagłym przybojem wód, mogącym zaistnieć w przypadku odwilży i długotrwałych opadów występujących w okresie wiosennym, a także z zatorami kry.

Jednostki straży pożarnej PSP Częstochowa w dniu 23 06 2009r. interweniowały przy 68 zdarzeniach spowodowanych nagłymi opadami deszczu.

Powiat częstochowski - 68 interwencji związanych z opadami atmosferycznymi. Działania straży polegały na udrażnianiu studzienek i przepływów, pompowaniu wody z zalanych posesji i piwnic. Działaniami koordynował Oficer operacyjny z KM PSP Częstochowa. Na terenie gminy Mykanów, gdzie było zalanych 15 posesji nadzorował Wójt Mykanowa. Interwencje w toku: Czarny Las - 1 posesja, pompowanie, Rudnik Wielki - 1 posesja, pompowanie oraz przepompowywanie wody z rowu w celu ochrony ujęcia wody pitnej.

Na podstawie analizy zaistniałych zdarzeń na terenie powiatu stwierdza się, iż w ostatnich latach zdarzenia związane z zagrożeniem powodziowym spowodowane były przede wszystkim gwałtownymi opadami atmosferycznymi oraz gwałtownymi przyborami wód. Analizując stopień przygotowania urzędów gmin na terenie, w których występuje zagrożenie powodziowe należy stwierdzić, że poszczególne gminy posiadają na wyposażeniu środki niezbędne do zabezpieczenia obiektów przed skutkami powodzi /worki, łopaty, koparko-spycharki oraz zawarte porozumienia na transport piasku/.

5.2.2 Zagrożenie pożarowe¹³

Największe zagrożenie pożarowe na obszarach leśnych powodowane są przez osoby korzystające z letniego wypoczynku na tych obszarach oraz przez osoby zbierające owoce runa leśnego. Zagrożenie pożarowe lasów jest związane z nagminnym naruszaniem przepisów przeciwpożarowych, a przede wszystkim z używaniem ognia otwartego w lasach, to jest paleniem papierosów, ognisk, użytkowaniem grilli, w miejscach do tego nieprzeznaczonych. Ponadto pożary lasów powstają w wyniku wyrzucania niedopałków papierosów z przejeżdżających przez tereny leśne samochodów.

Podatność lasów na pożar zależy przede wszystkim od warunków pogodowych. Wpływają one na wilgotność ściółki, której spadek poniżej 28% znacznie zwiększa podatność na zapalenie ściółki. Las jest doskonałym materiałem palnym. Jednak, aby powstał pożar potrzebne jest źródło ognia - to człowiek odpowiada za ponad 90% pożarów lasów. Umyślne podpalenia, wczesnowiosenne wypalanie roślinności, nieostrożność ludzi to tylko niektóre przyczyny pojawienia się ognia w lesie. Większość pożarów występuje przy najwyższym III stopniu zagrożenia pożarowego lasu. Z reguły mają one charakter powierzchniowy, pali się poszycie leśne, zarośla i pojedyncze drzewa. Utrzymujące się wysokie temperatury powodują wysychanie ściółki i roślinności dna lasu. Najbardziej zagrożone pożarem są drzewostany młodszych klas wieku, lasy młode zwłaszcza sadzone przez człowieka (I i II kl. wieku). W

takich drzewostanach ogień w pokrywie ściółkowej łatwo przeistacza się w pożar wierzchołkowy, trudny do opanowania i ugaszenia.

Oprócz warunków przyrodniczo-leśnych na zagrożenie pożarowe duży wpływ ma dostępność drzewostanów dla ogółu ludności oraz rozwijający się ruch turystyczny poprzez większe prawdopodobieństwo pojawienia się bodźców energetycznych mogących wzniecić pożar.

W przypadku utrzymującego się katastrofalnego zagrożenia pożarami, występującego najczęściej w okresie wakacyjnym, wprowadzane są okresowe zakazy wstępu do lasu. Wystąpienie 5 dniowego okresu, w którym wilgotność ściółki mierzona o godz. 9.00 jest niższa od 10% nadleśniczy, dyrektor parku narodowego wprowadza zakaz wstępu do lasu. Podstawą do wprowadzenia zakazu są określane codziennie prognozy zagrożenia pożarowego lasu.

5.2.3 Zagrożenia erozją

Erozja gleb na obszarze województwa śląskiego ma zróżnicowane nasilenie i jest efektem zarówno gospodarczej działalności człowieka, jak i procesów naturalnych. Według danych dla 2006 roku erozją wietrzną potencjalnie zagrożonych jest blisko 35% gleb użytkowanych rolniczo (prawie 4,3 tys. km², z tego większość w stopniu słabym). Zagrożenie erozją wodną gruntów rolnych i leśnych dotyczy około 40% ich powierzchni i dla połowy z nich określone jest, jako słabe. Duże natężenie procesów erozji wodnej gleb ma miejsce w górach, co jest uwarunkowane nie tylko wyższymi sumami opadów, ale i znacznym nachyleniem stoków. Gleby górskie objęte są też procesami osuwiskowymi, ale największe zmiany w pokrywie glebowej terenów górskich zachodzą na obszarach wyrębów leśnych. Na wyżynach wchodzących w obręb województwa śląskiego degradacja gleb wskutek erozji wodnej jest mniej intensywna, ale – jako, że zachodzi na obszarach typowo rolniczych – ma istotne znaczenie. Wnoszenie drobnych cząstek glebowych jest szczególnie efektywne przy wzdłużstokowej uprawie roślin okopowych. Erozją wąwozową zagrożonych jest 15% gruntów rolnych i leśnych.

6 EDUKACJA EKOLOGICZNA

Warunkiem koniecznym i niezbędnym do realizacji celów związanych z ochroną środowiska zgodną z zasadą zrównoważonego rozwoju jest dobrze zaplanowany, zorganizowany i realizowany proces powszechnej edukacji, obejmujący nie tylko dzieci i młodzież, ale też całe społeczeństwo.

Edukacja ekologiczna zwana także edukacją środowiskową, to koncepcja kształcenia i wychowywania społeczeństwa w duchu poszanowania środowiska przyrodniczego zgodnie z hasłem myśleć globalnie - działać lokalnie. Obejmuje ona wprowadzanie do programów szkół wszystkich szczebli tematyki z zakresu ochrony i kształtowania środowiska, umożliwiającej łączenie wiedzy przyrodniczej z postawą humanistyczną, tworzenie krajowych i międzynarodowych systemów kształcenia specjalistów i kwalifikowanych pracowników dla różnych działów ochrony środowiska, nauczycieli ochrony środowiska, doksztalcanie inżynierów i techników różnych specjalności oraz menedżerów gospodarki, a także powszechną edukację szkolną i pozaszkolną. W potocznym rozumieniu są to wszelkie formy działalności skierowanej do społeczeństwa, ze szczególnym uwzględnieniem dzieci i młodzieży, które mają na celu wpływanie na poziom świadomości ekologicznej, propagowanie konkretnych zachowań korzystnych dla środowiska naturalnego, upowszechnianie wiedzy o przyrodzie. Działania te prowadzone są przez szkoły, przez specjalistyczne placówki edukacyjne zarówno publiczne jak i niepubliczne, a także przez liczne organizacje ekologiczne.

Edukacja ekologiczna może przyjmować różne formy:

- kształcenie ustawiczne (wykłady, seminaria, rozdawanie ulotek i programy edukacyjne),
- kształcenie dzieci i młodzieży w zakresie ekologii,
- zielone szkoły.

Niestety istnieje moda na konsumpcyjny styl życia. Zauważalny jest brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach ochrony środowiska, w szczególności gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej. Niejednokrotnie wiąże się to z niskim poziomem socjalnym społeczeństwa, a działania „ekologiczne”, to wciąż działania kosztowne. Mieszkańcy województwa niechętnie stosują się do zasad zrównoważonego rozwoju. Wciąż zbyt wolno postępuje wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla środowiska.

Edukacja ekologiczna obecna jest w formalnym systemie kształcenia od 2002 roku. Wprowadzona została prawnie poprzez *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej i Sportu z dnia 26 lutego 2002 roku w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół*. Rozporządzenie wprowadza edukację ekologiczną w postaci oddzielnej ścieżki edukacyjnej o charakterze wychowawczo-dydaktycznym począwszy od II etapu edukacyjnego (klasy IV-VI).

Edukacja powinna być akceptowana i realizowana przez ogół nauczycieli, poprzez właściwe wykorzystanie treści ekologicznych zawartych w programach nauczania danego szczebla szkolnictwa. Treści związane z nauczaniem i wychowaniem pro środowiskowym należy

prezentować w sposób bardzo interesujący, aby w następstwie uczyły one nowego podejścia do problemów związanych z ekologią. Cóż dają najpiękniejsze nawet treści werbalne, które nie rozbudzają autentycznych potrzeb czynnego uczenia się i rozwiązywania wysuwanych problemów. W edukacji ekologicznej każde dziecko powinno stać się aktywnym uczestnikiem, i umieć współdecydować o tym, czego i w jaki sposób się uczyć.

Z otrzymanych informacji wynika, iż najczęściej podejmowaną inicjatywą jest edukacja ekologiczna, która prowadzona jest w większości szkół podstawowych oraz gimnazjach. Działają tam koła i kluby ekologiczne, a młodzież bierze czynny udział w różnego rodzaju akcjach i konkursach proekologicznych takich jak: "Sprzątanie Świata", "Dzień Ziemi", "Ogólnopolski Konkurs Ekologiczny EKO-Planeta", "Alert Ekologiczno-Zdrowotny". Ponadto placówki oświatowe same organizują konkursy wiedzy z zakresu ochrony środowiska, np.: Miejski Turniej Ekologiczny, Sejmik Ekologiczny, "Żyjmy z przyrodą w zgodzie", "Wiedza o polskich Parkach Narodowych", "Ziemia to nasz dom" czy "Międzyszkolny Turniej Ekologiczny". Szkoły organizują także wycieczki krajoznawcze w celu lepszego poznania walorów przyrodniczych okolicy, a także obiektów takich jak składowisko odpadów czy oczyszczalnia ścieków. Ponadto biorą udział w akcjach sadzenia lasów, zbiórkach surowców wtórnych, zimowym dokarmianiu zwierząt, organizują wystawy prac o tematyce ekologicznej i projekcje filmów przyrodniczych. Edukacja sformalizowana prowadzona jest również w przedszkolach.

Dodatkowo ankietowane urzędy prowadzą różnego rodzaju szkolenia, w ramach, których mieszkańcy mogą nabyć wiedzę o tworzeniu gospodarstw ekologicznych i agroturystycznych, czy możliwością wykonania inwestycji proekologicznych takich jak przydomowe oczyszczalnie ścieków. Przeprowadzane są również akcje informacyjne, polegające na wydawaniu materiałów edukacyjnych: plakatów, ulotek i broszur dotyczących organizacji zbiórki odpadów na terenie danej gminy. Z inicjatywy administracji lokalnej prezentowane są wystawy prac plastycznych o tematyce ekologicznej.

W większości gmin znajdują się ścieżki edukacyjne oraz infrastruktura turystyczna. Są to w szczególności trasy rowerowe prowadzące przez tereny o cennych walorach przyrodniczych. Wzór stanowi wiele gmin, gdzie ścieżki rowerowe już mają swoją bazę noclegową i wypożyczalnię rowerów, a gajówka będzie restaurowana i przystosowywana do działalności dydaktycznej i gospodarczej.

Przez tereny rezerwatu ścieżki edukacyjne wytyczone są wzdłuż dawnych dróg leśnych. Często spotkać można deszczochrony -zadaszone stoły i ławy, oraz wieże obserwacyjne.

Jako że siedmiokilometrowa ścieżka w gminie Blachownia wyposażona jest w dziesięć przystanków z informacjami o poszczególnych elementach środowiska i zabytkach historycznych terenu, oraz szereg udogodnień takich jak deszczochrony, tarasy widokowe, ambonki, czy pomosty, może stanowić ona ciekawostkę zarówno dla ornitologów, fotografów i przyrodników szukających rzadkich skarbów natury, jak i turystów pragnących nacieszyć się odpoczynkiem w ciszy i zieleni.

Podstawą tworzenia systemu edukacji ekologicznej może być *Narodowy Program Edukacji Ekologicznej*, będący rozwinięciem i konkretyzacją zapisów *Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej*. System edukacji ekologicznej powinien eliminować działania pozorne i mało

efektywne, propagować zaś działania, które przyczynią się, aby zachować zdrowe środowisko oraz jego walory dla przyszłych pokoleń zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

Główne cele Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Wdrożenie zaleceń Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej z uwzględnieniem zmian zachodzących w procesie reformowania Państwa oraz integracji z Unią Europejską;
2. Stworzenie mechanizmów pozwalających sprostać wyzwaniom związanym z wdrażaniem idei i zasad rozwoju zrównoważonego, pozwalających kształtować świadomość ekologiczną w warunkach demokratyzacji życia społecznego i wzrastającej roli komunikacji społecznej;
3. Zwiększenie efektywności edukacji ekologicznej przez promowanie najskuteczniejszych jej form i najważniejszych treści, wskazanie sposobów optymalnej alokacji środków finansowych, uporządkowanie przepływu informacji i decyzji z wykorzystując najlepsze krajowe i zagraniczne doświadczenia.

Cele operacyjne Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej to:

1. Dokonanie kompleksowej, empirycznej diagnozy funkcjonowania edukacji ekologicznej w Polsce, ze szczególnym uwzględnieniem jej źródeł, priorytetów i stosowanych w niej metod i procedur wdrożenia.
2. Dostarczenie informacji o optymalnym systemie edukacji ekologicznej w kraju i o warunkach dochodzenia do takiego systemu.
3. Wypełnienie zobowiązań wynikających z sygnowanych przez RP porozumień międzynarodowych.
4. Inspirowanie potencjalnych podmiotów do tworzenia branżowych, resortowych, regionalnych, lokalnych, instytucjonalnych oraz innych programów edukacji ekologicznej.
5. Stworzenie jednolitego dokumentu pozwalającego monitorować rozwój edukacji ekologicznej w Polsce w kontekście oczekiwań społecznych i możliwości realizacyjnych.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej* wyróżniono następujące trzy sfery implementacji zapisów Narodowej Strategii Edukacji Ekologicznej:

1. Edukacja formalna to zorganizowany system kształcenia zgodny z określonymi zasadami sformułowanymi w odpowiednich aktach prawnych (ustawy i rozporządzenia). Polski system edukacji formalnej obejmuje system oświaty i szkolnictwa wyższego.
2. Ekologiczną świadomość społeczną możemy określić jako stan wiedzy, poglądów i wyobrażeń ludzi o środowisku przyrodniczym, jego antropogennym obciążeniu, stopniu wyeksploatowania, zagrożeniach i ochronie, w tym także stan wiedzy o sposobach i instrumentach sterowania, użytkowania i ochrony środowiska. Świadomość ta kształtowana jest przede wszystkim przez organizacje państwowe, społeczne (Pozarządowe Organizacje Społeczne - POS) oraz media.

3. Szkolenia to zinstytucjonalizowane formy przekazywania wiedzy i umiejętności dla określonej grupy zawodowej lub społecznej służące podnoszeniu kwalifikacji niezbędnych zarówno w życiu zawodowym, działalności społecznej jak i dla potrzeb indywidualnych.

Trzy wyodrębnione sfery edukacji ekologicznej w chwili obecnej są ze sobą dość luźno powiązane i nie stymulują się wzajemnie, stąd też efektywność edukacji ukierunkowanej na propagowanie idei i zasad rozwoju zrównoważonego jest niewielka.

Zgodnie z zapisami *Narodowego Programu Edukacji Ekologicznej*, edukacja ekologiczna na obszarze województwa śląskiego realizowana będzie poprzez priorytet 4 *Programu Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004 roku oraz cele długo terminowe do roku 2015*: Budowa świadomości ekologicznej społeczeństwa. Priorytet ten będzie realizowany poprzez następujące cele:

- zwiększenie świadomości ekologicznej mieszkańców województwa,
- propagowanie ekologicznego stylu produkcji i konsumpcji,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży w szkołach i przedszkolach,
- tworzenie lokalnych ośrodków edukacji ekologicznej,
- kształtowanie polityki informacyjnej mającej na celu rezygnację przez firmy i instytucję z kotłowni węglowych,
- mobilizowanie społeczeństwa do podejmowania działań proekologicznych,
- wspieranie instytucji i organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska,
- podnoszenie skuteczności przestrzegania przepisów dotyczących ochrony środowiska.

Edukacja ekologiczna nie ogranicza form stosowanych przy jej realizacji. Warunek atrakcyjności, niezbędny w procesie przebudowy postaw i utrwalania dobrych nawyków każe stosować możliwie bogatą gamę stymulatorów. Planowane formy edukacji ekologicznej to: akcje, festiwale, święta, manifestacje oraz inne imprezy uliczne, protesty, interpelacje i procedury odwoławcze, aukcje, festyny, happeningi, pokazy i zloty, olimpiady, targi, wystawy i dni otwarte w miejscach (instytucjach) związanych z ekologią, wycieczki, turystyka kwalifikowana, ścieżki dydaktyczne i przyrodnicze, publikacje, strony internetowe.

7 ZARZĄDZANIE ŚRODOWISKIEM I INSTRUMENTY OCHRONY

Proces zarządzania obejmuje następujące czynności: planowanie, organizowanie, decydowanie, motywowanie, kontrolowanie. W każdym systemie zarządzania można wyodrębnić sferę procesów realnych i sferę regulacji. Sfera procesów realnych obejmuje działalność człowieka skierowaną bezpośrednio na podmioty materialne i przekształcenie materii, a sfera regulacji – całość procesów informacyjnych, myślowych i decyzyjnych, podejmowanych z myślą o kształtowaniu systemu sfery realnej.

W Polsce zarządzanie środowiskiem funkcjonuje na 4 poziomach: centralnym, wojewódzkim, powiatowym i gminnym. Podział kompetencji stanowi dużą uciążliwość zarówno dla administracji publicznej, jak i dla wszystkich stron biorących udział w działaniach podejmowanych na rzecz ochrony środowiska. Struktura organizacyjna ochrony środowiska nie ma charakteru hierarchicznego. Składają się na nią odrębne i niezależne od siebie organy rządowe i samorządowe, a dany szczebel administracji realizuje w zasadzie tylko te zadania, których nie można realizować na szczeblu niższym.

Do organów ochrony środowiska należą:

- Organy decyzyjne państwa: Sejm wraz z Senatem i Prezydentem oraz Rada Ministrów.
- Centralne organy administracji państwowej: premier, ministrowie, w szczególności Minister Środowiska i kierownicy urzędów centralnych, ministerstwa i urzędy centralne.

Minister Środowiska – odpowiedzialny za realizację Polityki ekologicznej państwa, konwencji międzynarodowych, przygotowanie projektów ustaw ekologicznych i rozporządzeń wykonawczych.

- Terenowe organy administracji rządowej: wojewodowie i urzędy wojewódzkie.

Wojewoda – zarządza ochroną przyrody w województwie.

- Samorządy terytorialne: gminne, powiatowe, wojewódzkie.

Samorząd Województwa dysponuje kompetencjami o charakterze strategicznym: ustala strategię rozwoju województwa, politykę przestrzenną w postaci planu zagospodarowania przestrzennego a także wojewódzkie programy. Z mocy prawa opracowanie i realizacja tych dokumentów należy do *Zarządu Województwa*.

Marszałek Województwa – zajmuje się egzekwowaniem opłat z tytułu gospodarczego korzystania ze środowiska i ich redystrybucją na rzecz funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej; prowadzi także bazę danych o emisjach substancji, wytwarzanych odpadach, pobranej ilości wody w województwie. Jest organem w zakresie melioracji wodnych. Wydaje decyzje analogiczne do starosty, ale w odniesieniu do przedsięwzięć mogących znacząco oddziaływać na środowisko, wymagających obligatoryjnie raportu o oddziaływaniu na środowisko.

Sejmik - uchwała wojewódzki plan zagospodarowania przestrzennego, strategię rozwoju województwa, program ochrony środowiska i plan gospodarki odpadami.

Starosta – główny decydent w ochronie środowiska, wydający decyzje dla przedsięwzięć, które są klasyfikowane jako przedsięwzięcia mogące znacząco oddziaływać na środowisko (**ZAŁĄCZNIK NR 6**) sprawujący nadzór nad lasami niestanowiącymi własności Skarbu Państwa, spółkami wodnymi, racjonalną gospodarką łowiecką, realizujący zadania z zakresu edukacji ekologicznej.

Rada Powiatu - uchwała *Program ochrony środowiska wraz z planem gospodarki odpadami*, co 2 lata analizuje raporty z realizacji *Programu ochrony środowiska i planu gospodarki odpadami*, ustanawia obszary ograniczonego użytkowania wokół niektórych instalacji (składowiska odpadów komunalnych, kompostowni, oczyszczalni ścieków, tras komunikacyjnych, linii i stacji elektroenergetycznych oraz instalacji radiokomunikacyjnej, radionawigacyjnej i radiolokacyjnej), wyraża zgodę na powołanie społecznej straży rybackiej.

Wójt, burmistrz, prezydent miasta - rozpatrują sprawy związane z korzystaniem ze środowiska przez osoby fizyczne niebędące przedsiębiorcami, wycinaniem drzew, krzewów, utrzymaniem zieleni, realizują uchwały rad gmin w sprawie utrzymania czystości i porządku w gminach, zaopatrzenia w wodę, ciepło, energię, odprowadzenia ścieków, systemu zbierania odpadów komunalnych, realizacji postanowień planu zagospodarowania przestrzennego gminy.

Rada Gminy – uchwała miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwała budżet gminy, uchwała plany gospodarcze i rozwojowe mikroregionu, ustala zakres działań jednostek pomocniczych, uchwała podatki i opłaty lokalne, w tym np.: stawki za usuwanie i unieszkodliwianie odpadów, czy podejmuje decyzje odnośnie współpracy z innymi jednostkami, jak np.: utworzenie związku gmin.

— Jednostki kontrolno – monitoringowe

Inspekcja Ochrony Środowiska – wykonuje kontrole przestrzegania wymogów ochrony środowiska przez wszystkich korzystających ze środowiska, bada i ocenia stan środowiska (monitoring środowiska), wymierza kary za nieprzestrzeganie wymogów ochrony środowiska, prowadzi działania zapobiegające nadzwyczajnym zagrożeniom środowiska.

Zadania z ochrony środowiska niejednokrotnie są także realizowane przez stowarzyszenia i związki gmin, powołane np. w celu wspólnej gospodarki odpadami.

Podział kompetencji w zakresie ochrony środowiska nakłada na wszystkie szczeble samorządu i organów rządowych obowiązek wzajemnego informowania się i uzgadniania. Należy podkreślić wzmocnienie relacji i wpływu organów samorządowych na działanie Inspekcji Ochrony Środowiska oraz uprawnienia kontrolne organów samorządowych.

Do instrumentów prawnych ochrony środowiska należą:

1. Pozwolenia na wprowadzanie do środowiska substancji lub energii, w tym pozwolenia:
 - zintegrowane,
 - na wprowadzanie gazów lub pyłów do powietrza,
 - na emitowanie hałasu do środowiska,
 - na emitowanie pól elektromagnetycznych,
 - na wprowadzanie ścieków do wód lub do ziemi,
 - na pobór wody,
 - na wytwarzanie odpadów.
2. Zezwolenia między innymi na:
 - przewóz lub wywóz odpadów niebezpiecznych za granicę,
 - odzysk, unieszkodliwianie i transport, zbieranie odpadów,
 - przewożenie przez granicę państwa określonych roślin i zwierząt.
3. Oceny między innymi:
 - jakości powietrza,
 - jakości wód powierzchniowych i podziemnych,
 - stanu akustycznego środowiska,
 - pól elektromagnetycznych w środowisku.
4. Rejestry terenów, na których, między innymi:
 - stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów substancji w powietrzu,
 - stwierdzono przekroczenie dopuszczalnych poziomów pól elektromagnetycznych,
 - stwierdzono przekroczenie standardów jakości gleby,
 - występują obszary lub obiekty objęte ochroną.
5. Raporty między innymi:
 - bezpieczeństwa,
 - oddziaływaniu na środowisko
6. Zgody między innymi:
 - na przeznaczenie gruntów rolnych na cele nierolnicze,
 - na gospodarcze wykorzystanie odpadów
7. Koncesje wydane na podstawie Prawa geologicznego i górniczego; pkt. 1, pkt. 6,
8. Zgłoszenia, np. poważnych awarii do GIOŚ,
9. Informacje np. o stanie środowiska.
10. Programy między innymi:
 - ochrony środowiska,

- ochrony powietrza,
- zalesień,
- ochrony środowiska przed hałasem.

11. Plany między innymi:

- gospodarki odpadami,
- działań, sporządzane w przypadku ryzyka występowania przekroczeń dopuszczalnych lub alarmowych poziomów substancji w powietrzu,
- gospodarowania wodami dorzecza,
- zewnętrzne plany ratownicze,
- ochrony przeciwpowodziowej.

Do instrumentów strukturalnych umożliwiających realizację *Programu Ochrony Środowiska* należą:

- plany zagospodarowania przestrzennego (przygotowywane przez gminy),
- programy obszarowe realizujące różne cele ekologiczne,
- strategie sektorowe (które powinny również spełniać wymogi ochrony środowiska).

8 PODSUMOWANIE ANALIZY STANU OBECNEGO

8.1 Analiza SWOT

Celem syntetycznego ujęcia pozycji powiatu częstochowskiego w stosunku do występujących warunków, zarówno wewnętrznych jak i zewnętrznych, zastosowano system analizy SWOT. Zastosowanie tej metody pozwala na identyfikację słabych i mocnych stron powiatu oraz szans i zagrożeń zarówno tych obecnie występujących, jak też potencjalnych. Każde planowanie, aby mogło być obarczone stosunkowo najmniejszym błędem, winno brać pod uwagę maksymalną ilość czynników mogących mieć wpływ na przebieg zdarzeń. Precyzyjna i obiektywna analiza w tym zakresie pozwala dokonać właściwego wyboru kierunków rozwoju i możliwości realizacji.

W ramach uwarunkowań wewnętrznych i zewnętrznych przeanalizowano następujące obszary:

- Ochrona wód,
- Gospodarka wodno – ściekowa,
- Warunki glebowe,
- Środowisko przyrodnicze,
- Ochrona atmosfery,
- Ochrona przed hałasem,
- Gospodarka odpadami,
- Edukacja ekologiczna,
- Gospodarka finansowa.

Uwarunkowania wewnętrzne podzielono za zagadnienia dotyczące:

- Stanu infrastruktury służącej ochronie środowiska,
- Sfery gospodarczej,
- Sfery społecznej,
- Sfery prawnej i politycznej,
- Sfery przyrodniczej.

Poniżej w tabeli przedstawiono mocne i słabe strony oraz szanse i zagrożenia, które wywierają istotny wpływ na istnienie i rozwój środowiska.

Analiza wskazuje na szereg uwarunkowań wpływających na możliwości rozwojowe powiatu. Wiele czynników jest niezależnych bezpośrednio od lokalnych ośrodków decyzyjnych, co ogranicza możliwość działania. Niemniej jednak są również te, na które mamy wpływ i które winny być prawidłowo wykorzystane.

TABELA NR 25 Analiza SWOT.

Uwarunkowania wewnętrzne	
Stan infrastruktury służącej ochronie środowiska	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. niskie zużycie wody na potrzeby gospodarki komunalnej i przemysłu, ponieważ powiat posiada charakter typowo rolniczo – turystyczny, 2. istniejące rezerwy wydajności ujęć wody w powiecie pozwolą w perspektywie na swobodny rozwój mieszkalnictwa i gospodarki, 3. rozwinięta sieć wodociągowa oraz jej dobry stan w miastach jak również intensywnie rozwijające się wodociągowanie terenów wiejskich podnosi atrakcyjność inwestycyjną powiatu. Istnieją znaczne rezerwy przepustowości w oczyszczalniach ścieków. Daje to możliwość dociążenia tych obiektów poprzez przesył, bądź dowóz ścieków 4. stały wzrost ilości mieszkańców obsługiwanych przez oczyszczalnie ścieków oraz wzrost podłączeń do sieci kanalizacyjnej w gospodarce komunalnej, 5. stała poprawa sprawności technologicznej oczyszczalni ścieków oraz ich modernizacja, 6. niska liczba zakładów szczególnie uciążliwych dla środowiska, 7. istniejący system oceny zagrożenia pożarowego w lasach, 8. w Parkach Krajobrazowych oraz na terenach prawnie chronionych są na ogół przestrzegane normy w zakresie ograniczenia emisji hałasu przez podmioty gospodarcze, 9. Funkcjonowanie sztucznych źródeł radiacji na terenie powiatu nie stwarza zagrożenia dla ludności i nawet ewentualna awaria może mieć charakter wyłącznie miejscowy. Dotychczasowy wzrost poziomu tła elektromagnetycznego nie powoduje znaczącego zagrożenia środowiska i ludności, 10. spadek ilości wywożonej na użytki rolne gnojowicy, 11. niższa ilość używanych nawozów sztucznych i środków ochrony roślin, 12. duża liczba stawów rybnych, które wywierają korzystny wpływ na lokalną retencję wód powierzchniowych, 13. wdrażanie zasad gospodarki leśnej sprzyjających zachowaniu różnorodności biologicznej, stopniowa „ekologizacja” gospodarki leśnej, 14. Nieagresywna w stosunku do środowiska gospodarka rolna, rozwój przyjaznych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak wody tam, gdzie nie ma sieci wodociągowej- ludzie zaopatrują się w wodę ze studni kopanych, 2. potrzeba remontu i modernizacji stacji wodociągowych , 3. niski stopień skanalizowania zwłaszcza na terenach wiejskich, niekorzystny stosunek sieci kanalizacyjnej do wodociągowej, 4. konieczność modernizacji niektórych istniejących oczyszczalni ścieków z uwagi na potrzebę dostosowania parametrów oczyszczanych ścieków do obowiązujących norm, 5. symboliczny wymiar selektywnej zbiórki odpadów u źródła, gminy nie przeprowadzają selektywnej zbiórki odpadów niebezpiecznych oraz odpadów wielkogabarytowych, 6. występowanie uciążliwości w postaci „niskiej emisji” pochodzącej ze spalania paliw wysoko zanieczyszczających, głównie węgla z ogrzewania indywidualnego, 7. niski stopień wykorzystania źródeł energii odnawialnej, 8. niedostateczna gazyfikacja powiatu, 9. wzrastający wskaźnik zanieczyszczeń komunikacyjnych, 10. pogarszanie się klimatu akustycznego, głównie na terenach zurbanizowanych spowodowane przez wzrost natężenia ruchu, w tym wzrost udziału samochodów ciężarowych w ruchu. 11. problem z „dzikim zagospodarowaniem” obszarów cennych przyrodniczo, 12. brak rozwiązanej gospodarki gnojowicą w gospodarstwach, 13. duża wypadkowość w ruchu drogowym, 14. brak I oraz II klasy czystości wód powierzchniowych, 15. spływy powierzchniowe z terenów rolniczych wskutek przenawożenia a także z utwardzonych powierzchni na terenach miejskich i przemysłowych. 16. obecność „dzikich” wysypisk śmieci; 17. podtapiania gruntów ornych, użytków zielonych oraz budynków położonych w pobliżu rzek wskutek zaniedbania w zakresie konserwacji rzek (zamulenie i wypływanie),

<p>środowisku form gospodarowania.</p>	<ol style="list-style-type: none"> 18. straty powodowane przez wody płynące wskutek niedostatecznego zakresu prowadzenia prac melioracyjnych, 19. zanieczyszczenia wód podziemnych w miejscach wypływów na powierzchnię ziemi, 20. wycieki z niezolowanych wysypisk odpadów, z baz paliwowych i stacji sprzedaży paliw do pojazdów samochodowych do wód podziemnych, 21. wzrost stężeń dwutlenku siarki i pyłu w powietrzu w sezonie grzewczym 22. występowanie źródeł zanieczyszczeń powietrza z procesów technologicznych oraz zanieczyszczenia pyłowe ze spalania paliw, z produkcji wyrobów ceramicznych, 23. modyfikacja procesami antropogenicznymi gleb i przypowierzchniowych gruntów, 24. brak ewidencji bądź inwentaryzacji na temat nielegalnej eksploatacji kopalni, 25. brak rekultywacji terenów pogórnich, 26. nie jest w pełni wykorzystywany potencjał hydroenergetyczny rzek, 27. mała ilość odpadów komunalnych poddawanych procesom odzysku, 28. niedostosowanie intensywności i form rolnictwa do warunków przyrodniczych produkcji rolnej, 29. nagminne naruszanie przepisów przeciwpożarowych, a przede wszystkim z używaniem ognia otwartego w lasach, w miejscach do tego nieprzeznaczonych, 30. duża ilość wyrobów zawierających azbest zainstalowanych w obiektach budowlanych, 31. zanieczyszczenia pochodzące z ferm trzody chlewnej i fermy hodowli drobiu,
Sfera gospodarcza	
Mocne strony	Słabe strony

<ol style="list-style-type: none"> 1. baza noclegowa regionu to bogata sieć obiektów o różnym standardzie, 2. region niezwykle atrakcyjny turystycznie, 3. rozwój gospodarstw ekologicznych, 4. Wysoka pozycja rolnictwa, 5. korzystne warunki klimatyczne, 6. duża liczba podmiotów gospodarczych, 7. wzrost liczby zakładów przemysłowych spełniających wymogi BAT, 8. korzystne położenie geograficzne i dostępność komunikacyjna, 9. Możliwość rozwoju upraw do produkcji biopaliw (np. rzepak, wierzba energetyczna), 10. potencjał przemysłowy, 11. występowanie dużych zakładów produkcyjnych, 12. położenie przy szlaku komunikacyjnym- droga E77 13. duży potencjał ludzki, 14. różnorodność zwierzyny łownej, 15. tereny i obiekty pod inwestycje, 16. Możliwość tworzenia dużych gospodarstw rolnych, 17. Możliwość rozwoju agroturystyki, 18. Możliwość rozwoju łowiectwa, 19. Rozwój bazy hotelowej, 20. Możliwość rozwoju sfery usług, 21. Zwiększenie poczucia bezpieczeństwa ludności powiatu, 22. Produkcja zdrowej żywności. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niewielka liczba gospodarstw rolnych produkujących „zdrową żywność”- ekologicznych, 2. niski poziom uprzemysłowienia, 3. Dynamika systematycznej koncentracji obszaru gruntów jest dość wolna, czego przyczyną jest brak alternatywnych rozwiązań socjalnych dla rolników i ich rodzin, którzy zdecydują się na zbycie swoich gospodarstw, 4. niedostateczny stan infrastruktury drogowej, 5. spadek pogłowia zwierząt, 6. słaby stan dróg powiatowych, 7. brak regulacji prawnych własności gruntów w pasach drogowych, lasach, 8. rozdrobnienie gospodarstw rolnych, 9. ukryte bezrobocie w rolnictwie, 10. brak zainteresowania inwestorów zewnętrznych, 11. degradacja obiektów budowlanych i zabytkowych.
Sfera społeczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. prowadzenie projektów z zakresu aktywnej ochrony przyrody oraz czynny udział samorządów w ich realizacji, 2. prowadzenie działalności dydaktycznej, edukacyjnej i wydawniczej oraz turystycznej w parku krajobrazowym, 3. kształcenie na rzecz zrównoważonego rozwoju, 4. niski stopień urbanizacji, niewielka powierzchnia terenów miejskich, 5. powstawanie stowarzyszeń i związków gmin podejmujących wspólne działania dla zapewnienia zrównoważonego rozwoju obszarów o wysokich walorach przyrodniczych 	<ol style="list-style-type: none"> 1. niedostateczny stopień stosowania zasad zrównoważonego rozwoju przez społeczeństwo, 2. niski poziom socjalny części społeczeństwa, 3. wysoki poziom bezrobocia, 4. niski budżet jednostek samorządu terytorialnego na inwestycje, 5. zbyt wolno postępujący wzrost świadomości społecznej dotyczącej konieczności gospodarowania w sposób przyjazny dla przyrody środowiska, 6. moda na konsumpcyjny styl życia, 7. utrzymujące się kłusownictwo na zwierzynie oraz kłusownictwo rybackie

<ol style="list-style-type: none"> 6. wprowadzanie do programów edukacji szkolnej zagadnień ekologicznych, 7. upowszechnianie informacji na temat środowiska i ekologii – Internet media. 8. Bardzo niska gęstość zaludnienia terenu powiatu, 9. Wzrost świadomości ekologicznej społeczeństwa, 10. Wysokokwalifikowana kadra pedagogiczna, 11. dobrze rozwinięta sieć placówek ochrony zdrowia, 12. Upowszechnianie wiedzy na temat ochrony środowiska przez środki masowego przekazu, 13. Rosnące doświadczenie i kwalifikacje osób zajmujących się ochroną środowiska przyrodniczego., 14. Rozwój organizacji pozarządowych zajmujących się ochroną środowiska naturalnego, 15. dobrze rozwinięta sieć placówek oświatowych, 16. Potencjał kadrowy w dziedzinie ochrony zdrowia. 	<ol style="list-style-type: none"> 8. brak myślenia w kategoriach ponadlokalnych o problemach gospodarki odpadami i gospodarki wodno-ściekowej 9. przyrodnicze zubożenie rolniczej przestrzeni produkcyjnej poprzez przestrzenną ekspansję intensywnego rolnictwa, 10. ujemny przyrost naturalny, 11. brak obiektów sportowych, sal gimnastycznych ogólnodostępnych, 12. braki sprzętowe w placówkach służby zdrowia, 13. niedoinwestowanie placówek oświatowych, 14. odpływ młodzieży z terenu powiatu, 15. negatywny przyrost naturalny.
Sfera prawna i polityczna	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. każda gmina i powiat ma uchwalony Program Ochrony Środowiska i Plan Gospodarki Odpadami, 2. rosnące nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska – dotacje w ramach funduszy strukturalnych. 3. uchwalenie przez część gmin przepisów prawa miejscowego regulujących gospodarkę odpadami. 4. obwarowania w zakresie lokalizacji nowych obiektów budowlanych w zakresie proekologicznych źródeł ogrzewania i przestrzegania norm poszanowania krajobrazu. 5. konsensus lokalnych środowisk politycznych w kwestiach utrzymania ochrony środowiska naturalnego w dotychczasowym kształcie. 6. wzrost nakładów na ochronę środowiska naturalnego, 7. rosnące nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska – dotacje w ramach funduszy strukturalnych. 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak regulacji prawnych w pełni uniemożliwiających realizację zadań z zakresu ochrony środowiska, 2. brak systematycznej realizacji przez jednostki samorządu terytorialnego Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami, 3. niepełna inwentaryzacja i waloryzacja stanu przyrody województwa 4. mała skuteczność egzekwowania obowiązujących przepisów z zakresu ochrony środowiska, 5. niechęć do stosowania przepisów ochrony przyrody i środowiska przez społeczeństwo i podmioty gospodarcze.
Sfera przyrodnicza	
Mocne strony	Słabe strony
<ol style="list-style-type: none"> 1. większość zasobów wód podziemnych na terenie powiatu nadaje się do bezpośredniego wykorzystania na cele gospodarcze, a po uzdatnieniu (usunięciu 	<ol style="list-style-type: none"> 1. brak dostatecznej liczby przejść dla zwierzyny przez drogi, szybkiego ruchu tzw. „zielonych mostów”,

<ol style="list-style-type: none"> 2. naturalnych pierwiastków, jakimi są żelazo i mangan) na cele konsumpcyjne, 2. nie występuje deficyt wody w rozumieniu deficytu zasobowego, 3. niski stopień zanieczyszczeń o charakterze toksycznym, 4. dobry stan jakości wód powierzchniowych i wód podziemnych, 5. jakość powietrza zadawalająca, 6. dobry stan gleb, 7. duże zróżnicowanie gleb, 8. wysoka jakość środowiska przyrodniczego, 9. występowanie obszarów chronionych - parki krajobrazowe, rezerwy przyrody, obszary chronionego krajobrazu, pomniki przyrody, 10. wysoka różnorodność krajobrazowa, ekosystemowa, siedliskowa, gatunkowa i genetyczna, występowanie rzadkich gatunków roślinnych i zwierzęcych, 11. zadowalający stan zdrowotny lasów, 12. Występowanie złóż kopaliny (kruszywo naturalne, surowce ilaste) stanowiących potencjał dla przemysłu materiałów budowlanych, 13. Występowanie w znaczącej ilości biopaliw typu: słoma, drewno, 14. Mało skażone środowisko naturalne. 	<ol style="list-style-type: none"> 2. zagrożenia pożarowe lasów, 3. zaśmiecanie lasów, 4. słabe zróżnicowanie faunistyczne, 5. spadek ilości zalesień i zakrzaczeń śródpolnych stanowiących ostoje zwierzyzny drobnej, 6. zagrożenie rodzimych gatunków flory i fauny przez obce gatunki inwazyjne, 7. brak finansów na uporządkowanie zaniechanych eksploatacji surowców naturalnych, 8. niewystarczające nakłady finansowe na aktywną ochronę przyrody. 9. Występowanie gleb mało urodzajnych, 10. Zagrożenie erozją gleb na skutek niedostosowania intensywności i form rolnictwa, 11. wpływ do wód zanieczyszczeń z obszarów rolnych i zurbanizowanych, 12. Słabe rozpoznanie zasobów wód geotermalnych, 16. nielegalne korzystanie z zasobów naturalnych.
Uwarunkowania zewnętrzne	
Szanse	Zagrożenia
<ol style="list-style-type: none"> 1. Trwała koniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, umożliwiająca wzrost eksportu polskich towarów, co sprzyjać będzie poprawie koniunktury gospodarczej w Polsce, a w konsekwencji wzrostowi zatrudnienia i dochodów osobistych ludności. 2. Członkostwo Polski w Unii Europejskiej. Maksymalne wykorzystanie przez Polskę unijnej pomocy z funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności. 3. Systemowa pomoc i wsparcie ze strony Rządu RP dla rozwoju małych i średnich przedsiębiorstw, w tym firm rodzinnych. 4. Współfinansowanie z budżetu państwa tworzenia nowych miejsc pracy, zwłaszcza dla absolwentów szkół. 5. Preferencyjne kredyty i ulgi podatkowe dla przedsiębiorców zwiększających zatrudnienie 6. Decentralizacja finansów publicznych, umożliwiająca generowanie większych dochodów własnych jednostkom samorządu terytorialnego oraz stabilne „reguły gry” w zakresie ich finansowania z budżetu państwa (dotacje, subwencje). 7. Ekologizacja procesów rozwoju kraju, tj. powszechne i współzależne uwzględnianie uwarunkowań przyrodniczych w sterowaniu procesami rozwoju 	<ol style="list-style-type: none"> 1. Skomplikowane procedury ubiegania się przez gminy o środki pomocowe Unii Europejskiej, co grozić będzie nie wykorzystaniem środków finansowych przeznaczonej dla Polski w latach 2007-2013 (fundusze strukturalne i Fundusz Spójności). 2. Niskie tempo rozwoju gospodarczego kraju (PKB poniżej 5%), co będzie powodowało utrzymywanie się wysokiej stopy rejestrowanego bezrobocia. 3. Dekoniunktura gospodarcza w krajach Unii Europejskiej i na Wschodzie, co w konsekwencji będzie powodować spadek eksportu polskiej gospodarki. 4. Utrzymywanie się niskiego poziomu innowacyjności polskiej gospodarki. 5. Tendencje do ograniczania roli samorządu terytorialnego w decydowaniu o swoich sprawach - centralizacja państwa. 6. Brak aktywnej polityki państwa w zakresie tworzenia nowych miejsc pracy, a tym samym przeciwdziałania bezrobociu. Zbyt małe środki z budżetu państwa na aktywne formy przeciwdziałania bezrobociu. 7. Zwiększanie się rozmiarów przestępczości i innych przejawów patologii społecznej przy jednoczesnym utrzymywaniu się nie dofinansowania służb odpowiedzialnych za bezpieczeństwo publiczne (Policja, Straż Pożarna) oraz

<p>społeczno-gospodarczego oraz zagospodarowania przestrzeni - praktyczna realizacja zasady zrównoważonego rozwoju kraju.</p> <ol style="list-style-type: none">8. Znacząca poprawa stanu środowiska przyrodniczego (osiągnięcie norm ekologicznych, obowiązujących w Unii Europejskiej).9. Opracowanie i realizacja długookresowej polityki mieszkaniowej państwa zawierającej m.in. instrumenty finansowo-kredytowe wspomagające działania gmin na rzecz rozwoju mieszkalnictwa (budownictwo komunalne, remonty zasobów komunalnych, uzbrojenie terenów).10. Wzrost nakładów finansowych z budżetu państwa na edukację (do min. 4% PKB – jest to minimalny standard określony przez UNESCO) i ochronę zdrowia (składka na ubezpieczenia zdrowotne ok. 10%) oraz pomoc społeczną.11. Poprawa stanu bezpieczeństwa publicznego i aktywne zwalczanie patologii społecznych.12. Rozwój sektora pozarządowego (organizacje społeczne, fundacje, stowarzyszenia, itp.) oraz wolontariatu.13. Istnienie uzgodnionej społecznie strategii przeciwdziałania wykluczeniu społecznemu - Narodowej Strategii Integracji Społecznej, wskazującej przyczyny wykluczenia oraz sposoby integracji grup społecznych zmarginalizowanych lub zagrożonych marginalizacją.14. Rozwój współpracy sektora publicznego (państwowego i samorządowego) z organizacjami pozarządowymi na rzecz rozwoju edukacji, kultury i sztuki oraz opieki społecznej.15. Wspieranie rozwoju wolontariatu, jako formy pomocy osobom i rodzinom znajdujących się w trudnej sytuacji życiowej.16. Stały wzrost zainteresowania turystycznego Polską przez mieszkańców krajów członkowskich Unii Europejskiej i spoza niej.17. Tworzenie warunków dla rozwoju społeczeństwa informacyjnego18. Istotne dla rozwoju turystyki, wybitne walory przyrodnicze, w tym parków krajobrazowych, jezior, kompleksów leśnych i terenów bagiennych.19. Realizacja rządowego programu budowy i modernizacji dróg, w tym szybkiego ruchu.20. Budowa i modernizacja wojewódzkiej infrastruktury drogowej,21. Wzrastający poziom wykształcenia mieszkańców - wzrost wskaźnika uczestnictwa mieszkańców województwa mazowieckiego w edukacji szczebla wyższego.	<p>wymiaru sprawiedliwości (sądy i prokuratura). W społecznym odczuciu występuje obecnie duże zagrożenie bezpieczeństwa publicznego. Dotyczy to zarówno przestępczości wobec osób i rodzin, jak i ich mienia.</p> <ol style="list-style-type: none">8. Brak określonych przez Ministerstwo Edukacji standardów kształcenia, zatrudnienia nauczycieli i pracowników obsługi oraz administracji szkół, liczebności oddziałów szkolnych, itp., będących podstawą naliczania subwencji oświatowej dla jednostek samorządu terytorialnego.9. Spadek nakładów finansowych na oświatę i wychowanie z budżetu państwa (obecnie stanowią one ok. 3,1% ogólnych wydatków). Natomiast według UNESCO nakłady na oświatę powinny kształtować się na poziomie 5,2% produktu krajowego brutto, a nakłady w granicach 4% to niezbędne minimum.10. Spadek realnej wartości subwencji oświatowej, co spowoduje konieczność coraz większego dofinansowywania oświaty z budżetów samorządów terytorialnych, kosztem innych dziedzin.11. Wzrost zjawiska ubóstwa ekonomicznego w polskim społeczeństwie - pauperyzacja osób i rodzin prowadząca do ich wykluczenia społecznego.12. Pogorszenie w odczuciu społecznym dostępności pacjentów do świadczeń medycznych, zwłaszcza usług o charakterze specjalistycznym (wizyty u lekarzy specjalistów, specjalistyczne badania diagnostyczne, pomoc szpitalna).13. Zbyt małe środki finansowe z budżetu państwa na zabezpieczenie potrzeb ludności w zakresie pomocy społecznej.14. Zmniejszanie się liczby miejsc pracy dla osób niepełnosprawnych.15. Brak spójnej i aktywnej długookresowej polityki mieszkaniowej państwa, w tym zwłaszcza wsparcie taniego budownictwa mieszkaniowego dla osób niezamożnych (budownictwo komunalne, w tym socjalne).16. Niski poziom nakładów finansowych na budowę i modernizację dróg kołowych (krajowych, wojewódzkich i powiatowych), co przy dynamicznym rozwoju motoryzacji powoduje stałe pogarszanie się warunków podróży i bezpieczeństwa ruchu.17. Brak spójnej i kompleksowej polityki państwa odnośnie rolnictwa i obszarów wiejskich.18. Duże rozmiary rejestrowanego bezrobocia wśród ludzi młodych w wieku 18-34 lata. Ukryte bezrobocie na terenach wiejskich.19. Niska zdolność przystosowawcza osób pozostających bez pracy do nowych warunków gospodarczych, a także niewystarczające instrumenty i instytucje nastawione na kształcenie ustawiczne, dzięki któremu osoby bezrobotne mogłyby uzyskać nowe kwalifikacje zawodowe, a przez to podnieść swoje
--	--

	szanse na dynamicznie zmieniającym się rynku pracy, 20. Postępujące ubożenie rodzin i rosnące dysproporcje w poziomie życia ludności.
--	--

9 ZAŁOŻENIA WYJŚCIOWE PROGRAMU OCHRONY ŚRODOWISKA

9.1 Cele i zasady Polityki ekologicznej państwa

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. - Prawo ochrony środowiska (Dz. U. z 2008 r. Nr 25, poz. 150, z późn. zm.) stanowi, że wymagane jest sporządzanie polityki ekologicznej państwa na najbliższe 4 lata z perspektywą 4-letnią. W dniu 8 maja 2003 r. Sejm RP przyjął dokument „Polityka ekologiczna Państwa na lata 2003-2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007-2010”. W 2006 r. Rada Ministrów przedłożyła Sejmowi RP projekt następnej polityki ekologicznej państwa na lata 2007-2010 z perspektywą do roku 2014, jednakże – ze względu na skrócenie kadencji - parlament nie zdążył jej uchwalić w 2007 r. Analiza tekstu projektu przeprowadzona w 2008 r. wykazała jego nadmierną ogólnikowość, a także nieaktualność wielu istotnych elementów, szczególnie w odniesieniu do prawodawstwa Unii Europejskiej. Konieczna była zatem jego aktualizacja, co jednak spowodowało nieuniknione opóźnienie w przygotowaniu polityki ekologicznej państwa i w konsekwencji konieczne było przyjęcie nowego horyzontu czasowego. Tak więc, niniejsze opracowanie jest drugim z rzędu tego rodzaju dokumentem strategicznym wymaganymi ustawą – Prawo ochrony środowiska. Generalnie zachowano strukturę dokumentu podobną do „Polityki ekologicznej Państwa na lata 2003-2006”, inaczej akcentując potrzebę działań uznanych jako priorytetowe. Istotne jest też dodanie rozdziału 1 zawierającego podsumowanie całego dokumentu, krótkie zestawienie działań podjętych w latach 2007-2008 i wskazującego na główne wyzwania i najważniejsze priorytety polityki ekologicznej RP w najbliższych 4-8 latach.

Planowane działania w obszarze ochrony środowiska w Polsce wpisują się w priorytety w skali Unii Europejskiej i cele 6. Wspólnotowego programu działań w zakresie środowiska naturalnego. Zgodnie z ostatnim przeglądem wspólnotowej polityki ochrony środowiska do najważniejszych wyzwań należy zaliczyć:

- działania na rzecz zapewnienia realizacji zasady zrównoważonego rozwoju;
- przystosowanie do zmian klimatu;
- ochrona różnorodności biologicznej.

Ważny jest aktywny udział strony polskiej w prowadzonych na forum Unii Europejskiej dyskusjach nad przyszłym kształtem prawa wspólnotowego w zakresie ochrony środowiska, szczególnie w odniesieniu do zagadnienia zmian klimatu. Niezwykle ważny będzie wynik prac nad propozycjami legislacyjnymi wchodzącymi w skład tzw. pakietu klimatyczno-energetycznego opublikowanego przez Komisję Europejską w styczniu 2008 r., tj. projektu decyzji ws. starań podejmowanych przez państwa członkowskie zmierzających do ograniczenia emisji gazów cieplarnianych w celu realizacji do 2020 r. zobowiązań wspólnoty dotyczących redukcji emisji gazów cieplarnianych (tzw. „decyzja non – ETS”), projektu dyrektywy zmieniającej dyrektywę 2003/87/WE w celu usprawnienia i rozszerzenia wspólnotowego systemu handlu przydziałami emisji gazów cieplarnianych (tzw. „dyrektywa nowy ETS”), projektu dyrektywy w sprawie geologicznego składowania dwutlenku węgla (tzw. „dyrektywa CCS”). Wyzwanie stanowić będzie wdrożenie nowej dyrektywy 2008/50/WE w sprawie jakości powietrza i czystego powietrza Europy. Kolejna ważna inicjatywa legislacyjna na poziomie wspólnotowym to projekt dyrektywy w zakresie emisji przemysłowych (tzw. „nowa IPPC”). Działania w tym zakresie koncentrować się będą na usprawnieniu systemu zapobiegania zanieczyszczeniom powodowanym przez działalność

przemysłową oraz ich kontroli, przy jednoczesnym zapewnieniu, że nowe wymagania będą wprowadzane w sposób przemyślany, możliwy do wdrożenia oraz z poszanowaniem idei zrównoważonego rozwoju. Biorąc pod uwagę przyszłą prezydencję RP w 2011 r. jako wstępną strategię można wskazać tematy:

- ochrona bioróżnorodności,
- renaturalizacja i udrażnianie rzek.

Jednocześnie RP, jako członek Unii Europejskiej, jest zobowiązana do implementacji całego prawodawstwa unijnego do krajowego systemu prawnego, co powoduje szereg trudnych do wypełnienia zobowiązań. W sumie więc można powiedzieć, że przystąpienie Polski do Unii Europejskiej stanowi ogromny bodziec do uczynienia dalszego, dużego postępu w ochronie środowiska w najbliższych 8 latach. Jest to właśnie okres, którego dotyczy „Polityka ekologiczna Państwa”. Zgodnie z generalną zasadą obowiązującą w Unii Europejskiej, okres ten powinien cechować się szybkim rozwojem gospodarczym kraju, jednak z pełnym respektowaniem zasad ochrony środowiska i ochrony przyrody. Wartości ekologiczne i społeczne są bowiem w Unii stawiane na równi z wartościami ekonomicznymi, zgodnie z kardynalną zasadą zrównoważonego rozwoju. Jednym z prewencyjnych instrumentów ochrony środowiska, który umożliwia uwzględnienie aspektów środowiskowych już na etapie przygotowania dokumentów o charakterze strategicznym, a następnie w możliwie najwcześniejszej fazie projektowania technicznego i podejmowania decyzji dla konkretnych przedsięwzięć, są procedury ocen oddziaływania na środowisko. Procesy decyzyjne powinny być proste i przejrzyste z pełnym dostępem do informacji dla przedstawicieli społeczeństwa, w tym w szczególności dla pozarządowych organizacji ekologicznych. Aby sprostać temu zadaniu niezbędna jest głęboka reforma służb ochrony środowiska i podporządkowanie ich w zakresie kontroli inwestycji strategicznych centralnym organom administracji rządowej. Ponadto, aby móc osiągnąć zakładane cele środowiskowe, zarządzanie zasobami wodnymi musi być realizowane w układzie jednostek hydrograficznych a nie administracyjnych w myśl wspólnej polityki wodnej Unii Europejskiej.

W „Polityce ekologicznej Państwa” dużo uwagi poświęcono ochronie zasobów naturalnych jakie kraj nasz posiada. Wielką wartością jest różnorodność biologiczna przyrody w naszym kraju. Obecnie terytorium kraju objęte jest różnymi formami prawnej ochrony najcenniejszych walorów przyrodniczych, przy czym powierzchnia 23 parków narodowych i 1 400 rezerwatów to jedynie 1,5% powierzchni kraju, a powierzchnia 120 parków krajobrazowych to 8% powierzchni. Na ten system jest nakładana europejska sieć obszarów Natura 2000, obejmująca obszary specjalnej ochrony ptaków oraz specjalne obszary ochrony siedlisk. Obecnie obszary Natura 2000 stanowią około 18% terenu kraju, a celem Ministra Środowiska jest, aby wspólnie z organizacjami ekologicznymi, zamknąć listę obszarów Natura 2000 w 2009 r., równocześnie prowadząc prace nad planami ochrony dla nich. W pracy tej jest niezwykle użyteczna, prowadzona na terenie całego kraju, inwentaryzacja zasobów różnorodności biologicznej, które powinny być chronione. Zamknięcie listy jest niezbędne, szczególnie dla sprawnego planowania przebiegu wszelkiego rodzaju liniowych inwestycji infrastrukturalnych (autostrady, kolektory kanalizacyjne, linie energetyczne itp.).

Innym, wielkim bogactwem kraju są tereny leśne, zajmujące 28,9% terytorium Polski. Największym gospodarzem lasów jest Państwowe Gospodarstwo Leśne „Lasy Państwowe”, w którego zarządzie jest 78,1% obszarów leśnych. Najważniejszym wyzwaniem, jakie obecnie stoi przed Lasami Państwowymi, jest przestawienie gospodarki leśnej z dominacji

celów gospodarczych nawielofunkcyjność, zgodnie z zasadami trwale zrównoważonej gospodarki leśnej, gdyż las obok dostarczenia drewna pełni wiele innych cennych funkcji, jak: ochrona różnorodności biologicznej, zwiększenie retencji wody, ochrona przed erozją gleby, stanowi także miejsce rekreacji i wypoczynku. Od ponad 10 lat Dyrektor Generalny Lasów Państwowych ustanawiają tzw. leśne kompleksy promocyjne, w których są doskonalone zasady wielofunkcyjnej gospodarki leśnej. Jest już 19 takich kompleksów obejmujących blisko 1/8 powierzchni lasów państwowych. Ten kierunek należy rozwijać, gdyż stanowi on wzór gospodarowania w lasach w przyszłości. Ważnym zadaniem jest zwiększenie lesistości do 30% powierzchni kraju w 2020 r., a także zalesienie bądź zadrzewienie tzw. korytarzy ekologicznych, łączących poszczególne kompleksy leśne. Korytarze mają szczególnie duże znaczenie dla zachowania i rozwoju różnorodności biologicznej fauny i flory. Zalesieniami nie mogą być jednak obejmowane ważne dla różnorodności biologicznej ekosystemy nieleśne stanowiące odrębne bogactwo przyrodnicze kraju. Polska jest krajem, w którym rolnictwo stanowi ważny dział gospodarki. Ponad 60% powierzchni zajmują użytki rolne, w tym 45% powierzchni to grunty orne. Niestety, 34% tych gruntów mają bonitację klasy V i VI, są to więc gleby słabe, dające niewielkie plony. Na domiar złego, aż 25% gleb jest zagrożonych erozją wietrzną i 28% - erozją wodną. Stąd także ochrona przed erozją przez zakrzewianie śródpolne i wzdłuż cieków wodnych oraz stosowanie dobrych praktyk rolnych jest priorytetem w zakresie ochrony powierzchni ziemi. Innym priorytetem jest rekultywacja terenów zdegradowanych i zdewastowanych przyrodniczo przez przywracanie im wartości przyrodniczej lub użytkowej. Obecnie jest w Polsce 65 000 ha takich terenów, a rekultywacji w 2006 r. poddano jedynie 1 500 ha. Jednym z trudniejszych zadań, jakie stoją przed Polską w najbliższych dekadach, jest racjonalne gospodarowanie zasobami wodnymi. Ten ważny sektor z punktu widzenia społecznego, ekologicznego i gospodarczego jest niedoinwestowany od dziesięć lat. Jest konieczne, aby w perspektywie najbliższych lat, zreformować go w taki sposób, aby uczynić go samowystarczalnym finansowo. Dotychczasowa zależność od budżetu państwa powoduje jego chroniczne niedoinwestowanie. Tymczasem pełni on ważne zadanie mające na celu nie tylko zapewnienie wystarczającej ilości wody o odpowiedniej, jakości dla potrzeb społeczeństwa, rolnictwa czy przemysłu, ale równocześnie ochronę ludność i jej mienia przed skutkami zjawisk ekstremalnych, jak chociażby przed powodzią. Powołanie w 2006 r. Krajowego Zarządu Gospodarki Wodnej jest dobrym krokiem, jednak brakuje jeszcze narzędzi dla skutecznego kierowania gospodarką wodną w kraju w aspekcie wymogów jakościowych wód. Te ostatnie narzuca unijna dyrektywa 200/60/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2000 r. ustanawiająca ramy wspólnotowego działania w dziedzinie polityki wodnej (Ramowa Dyrektywa Wodna) i dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2008/56/WE z dnia 17 czerwca 2008 r. ustanawiająca ramy działań Wspólnoty w dziedzinie środowiska morskiego (Strategia Morska), której integralnym elementem jest Bałtycki Plan Działań, strategiczny dokument wypracowany przez konferencję ministerialną w ramach Konwencji o ochronie środowiska morskiego obszaru Morza Bałtyckiego (HELCOM). Poza tym, ze względu na niewielkie zasoby wodne Polski, jest konieczna szeroka akcja wśród społeczeństwa dotycząca oszczędności wody pitnej. Jej marnotrawstwo w Polsce jest nadal bardzo duże. Innym ważnym zadaniem jest ochrona głównych zbiorników wód podziemnych przed nadmierną i nieuzasadnioną ich eksploatacją oraz przed zanieczyszczeniem z powierzchni terenu. Zbiorniki te stanowią strategiczną rezerwę czystej wody dla ludności, co jest szczególnie ważne w obliczu prognozowanych deficytów wody w Polsce w nadchodzących dekadach. Duże znaczenie dla stanu zdrowia społeczeństwa, a także dla stanu środowiska przyrodniczego, ma ochrona powietrza przed zanieczyszczeniem. W minionym 20-leciu RP uczyniła wielki postęp w ograniczeniu emisji

pyłów i gazów do atmosfery, niemniej jednak w skali Unii Europejskiej emisja ta stale jeszcze jest znaczna. Wiąże się to przede wszystkim z faktem, że spalanie węgla jest źródłem 95% energii elektrycznej i 80% energii cieplnej. Rzeczpospolita Polska zobowiązała się w Traktacie Akcesyjnym i dyrektywie 2001/81/WE Parlamentu Europejskiego i Rady z dnia 23 października 2001 r. w sprawie krajowych poziomów emisji dla niektórych rodzajów zanieczyszczenia powietrza (dyrektywie pułapowej) do znacznej redukcji emisji SO₂, NO_x, NH₃ i lotnych związków organicznych do roku 2010, ale także do znacznej redukcji emisji SO₂ i NO_x z kotłów o mocy powyżej 50 MW już w 2008 r. Trzeba przyznać, że limity narzucone RP są niezwykle trudne do dotrzymania.

Polska polityka ekologiczna opiera się na konstytucyjnej zasadzie zrównoważonego rozwoju, dlatego jej zalecenia muszą być uwzględniane we wszystkich dokumentach strategicznych oraz programach, których realizacja może mieć wpływ na stan środowiska. W praktyce oznacza to, że wiele jej celów będzie osiągnięte tylko wtedy i w takim zakresie, w jakim zostały one uwzględnione w tych strategiach. Nakłada to na wszystkie instytucje publiczne obowiązek dbałości o stan środowiska, co jest zgodne z wymaganiami art. 74 Konstytucji RP⁵.

Ustawa Prawo ochrony środowiska w art. 13 stwierdza, że polityka ekologiczna państwa ma na celu stworzenie warunków niezbędnych do realizacji ochrony środowiska.

We współczesnym świecie oznacza to przede wszystkim, że polityka ta powinna być elementem równoważenia rozwoju kraju i harmonizowania z celami ochrony środowiska celów gospodarczych i społecznych. Oznacza to także, że realizacja polityki ekologicznej państwa w coraz większym stopniu powinna dokonywać się poprzez zmiany modelu produkcji i konsumpcji, zmniejszanie materiałochłonności, wodochłonności i energochłonności gospodarki oraz stosowanie najlepszych dostępnych technik i dobrych praktyk gospodarowania, a dopiero w dalszej kolejności poprzez typowo ochronne, tradycyjne działania takie jak oczyszczanie gazów odlotowych i ścieków, unieszkodliwianie odpadów.

Oznacza to również, że aspekty ekologiczne powinny być obligatoryjnie włączane do polityk sektorowych we wszystkich dziedzinach gospodarowania, a także do strategii i programów rozwoju na szczeblu regionalnym i lokalnym.

Nadrzędną wartością w polityce ekologicznej państwa jest człowiek, co oznacza, że zdrowie społeczeństwa, komfort środowiska, w którym żyją i pracują ludzie, życie obywatela są głównym kryterium realizacji polityki ekologicznej na każdym szczeblu. Polityka ekologiczna państwa ma służyć zaspokojeniu rosnących potrzeb człowieka.

Wiodącą zasadą polityki ekologicznej państwa jest przyjęta w Konstytucji RP zasada zrównoważonego rozwoju, która uzyskała prawo obywatelstwa wśród społeczeństw świata w wyniku Konferencji Narodów Zjednoczonych w Rio de Janeiro w 1992 r. Istotą

⁵ Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997r. (Dz.U. Nr 78, poz. 483).

zrównoważonego rozwoju jest równorzędne traktowanie racji społecznych, ekonomicznych i ekologicznych.

Właściwemu osiągnięciu celów polityki ekologicznej sprzyja przestrzeganie następujących zasad:

- Zasada równorzędności polityki ekologicznej, gospodarczej i społecznej;
- Zasada integralności polityki ekologicznej z każdą wyodrębnioną polityką sektorową w skali państwa z polityką międzynarodową, (uwzględnienie celów ekologicznych na równi z celami gospodarczymi i społecznymi);
- Zasada równego dostępu do środowiska przyrodniczego i jednakowego obowiązku jego ochrony;
- Zasada „zanieczyszczający płaci” (odpowiedzialność za skutki zanieczyszczenia i stwarzania zagrożeń ponosi jednostka użytkująca zasoby środowiska);
- Zasada uspołecznienia przez stworzenie warunków do uczestnictwa obywateli;
- Zasada ekonomizacji polityki ekologicznej, czyli osiągnięcia postawionych celów minimalnym nakładem sił i środków;
- Zasada przezorności (podwojenie działań, gdy pojawia się uzasadnione prawdopodobieństwo wystąpienia problemu);
- Zasada prewencji (podejmowanie działań zabezpieczających na wszystkich etapach realizacji przedsięwzięć);
- Zasada stosowania najlepszych dostępnych technik (BAT);
- Zasada subsydiarności (stopniowe przekazywanie kompetencji i uprawnień na niższych szczeblach zarządzania środowiskiem).

9.2 Założenia wyjściowe Programu Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004 r oraz cele długoterminowe do roku 2015.

„Program ochrony środowiska województwa śląskiego do 2004 r. oraz cele długoterminowe do roku 2015” na podstawie głównych zagrożeń środowiska⁶, określa:

- wojewódzkie priorytety polityki ekologicznej,
- strategię działań w zakresie ochrony środowiska do 2015 roku,
- plan operacyjny na lata 2007-2013,
- monitoring realizacji „Programu ...”,
- aspekty finansowe wdrażania „Programu ...”.

Strategia działań w zakresie ochrony środowiska ujęta jest w kilku blokach tematycznych, a mianowicie:

⁶ Główne zagrożenia środowiska w województwie śląskim zostały opracowane na podstawie analizy stanu środowiska i uciążliwości, która została przedstawiona w odrębnym dokumencie.

- a) ochrona dziedzictwa przyrodniczego i racjonalne użytkowanie zasobów przyrody,
- b) zrównoważone wykorzystanie surowców, materiałów, wody i energii,
- c) dalsza poprawa jakości środowiska i bezpieczeństwa ekologicznego,
- d) cele i zadania o charakterze systemowym.

Jako punkt odniesienia dla planowania wojewódzkiej polityki ekologicznej przyjęto:

- Aktualny stan środowiska i infrastruktury ochrony środowiska (na dzień 31.12.2007r., a tam gdzie to możliwe na dzień 31.12.2008 r.). Podstawowym źródłem danych był „Raport o stanie środowiska województwa śląskiego w 2006-2007” (WIOŚ w Katowicach, Katowice 2008), opracowania przygotowane przez Urząd Marszałkowski, dane uzyskane bezpośrednio z WIOŚ w Katowicach, Urzędu Marszałkowskiego i Urzędu Wojewódzkiego, dane statystyczne ogólnopolskie i wojewódzkie, dane ankietowe uzyskane od samorządów lokalnych i najważniejszych podmiotów gospodarczych,
- Cele i zadania zdefiniowane w „Strategii krótkoterminowej 2001-2004”. Niektóre cele i zadania pozostają nadal aktualne i zostały przeniesione do niniejszego dokumentu,
- Cele, priorytety i działania w zakresie ochrony środowiska zdefiniowane w krajowych i wojewódzkich dokumentach programowych.
- Celem strategicznym polityki ekologicznej województwa śląskiego, podobnie jak polityki ekologicznej państwa, jest zapewnienie bezpieczeństwa ekologicznego województwa (mieszkańców, zasobów przyrodniczych i infrastruktury społecznej) oraz harmonizacja rozwoju gospodarczego i społecznego z ochroną walorów środowiskowych.

Jednym z sześciu priorytetów rozwoju województwa jest poprawa jakości środowiska przyrodniczego i kulturowego, w tym zwiększenie atrakcyjności terenu. W ramach tego priorytetu zdefiniowano osiem celów strategicznych, które zostały uwzględnione w niniejszym programie. Są to:

- Utworzenie systemu kształtowania i wykorzystania zasobów wodnych
- Uporządkowanie i wdrożenie systemu gospodarki odpadami
- Polepszenie jakości powietrza
- Rewitalizacja terenów przemysłowych oraz pogórnicych
- Zagospodarowanie centrów miast
- Przebudowa starych dzielnic zdegradowanych lub przeludnionych
- Ukształtowanie regionalnego systemu obszarów chronionych
- Kształtowanie ośrodków wiejskich.

Powyższe cele strategiczne rozwoju województwa śląskiego odnoszą się do ochrony i kształtowania zasobów środowiska, obejmujących wody, powietrze, przestrzeń, zasoby powierzchni, tereny rolne, walory przyrodnicze. Ponadto, w programie ochrony środowiska wzięto pod uwagę również i inne zagadnienia, które uznano ważne z punktu widzenia zagrożenia środowiska i człowieka. Są to: hałas, elektromagnetyczne promieniowanie niejonizujące i nadzwyczajne zagrożenia środowiska.

Cele długoterminowe w zakresie ochrony środowiska:

1. Ochrona zasobów wodnych
2. Ochrona powietrza atmosferycznego
 - Polepszenie jakości powietrza atmosferycznego
 - Emisja z procesów przemysłowych, energetyki i elektrociepłowni
 - Niska emisja
3. Ochrona przed hałasem
 - Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów
4. Ochrona przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym
 - Kontrola i ograniczenie emisji promieniowania niejonizującego do środowiska
5. Zapobieganie awariom przemysłowym
 - Eliminowanie i zmniejszanie skutków dla środowiska z tytułu awarii przemysłowych
6. Gospodarka odpadami
 - Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i bezpieczne składowanie pozostałych odpadów.
7. Tereny przemysłowe
 - Przekształcenie terenów przemysłowych i zdegradowanych województwa śląskiego.
8. Ochrona gleb
 - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych
9. Ochrona zasobów kopalin
 - Ochrona zasobów złóż poprzez ich racjonalne wykorzystywanie w koordynacji z planami rozwoju regionu.
10. Ochrona przyrody
 - Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej (genetycznej gatunkowej i siedliskowej) i krajobrazowej oraz wzrost lesistości województwa i ochrona lasów.

10 USTALENIA PROGRAMU

10.1 Priorytety i działania ekologiczne

Misją⁷ Programu jest

**POPRAWA JAKOŚCI ŚRODOWISKA PRZYRODNICZEGO I
KULTUROWEGO,
W TYM ZWIĘKSZENIE ATRAKCYJNOŚCI TERENU**

Powyższa misja będzie realizowana poprzez priorytety i działania ekologiczne powiatu, z którymi będą spójne gminne priorytety i działania planowane w programach ochrony środowiska. *Program* będzie realizowany przez cele długoterminowe, nazywane dalej priorytetami, obejmujące lata 2009-2016 oraz przez cele krótkoterminowe (szczegółowe) w ramach każdego z celów długoterminowych, realizowane w latach 2009 – 2012.

Biorąc pod uwagę powyższe kryteria sformułowano następujące powiatowe priorytety ekologiczne:

1. Ochrona zasobów wodnych.
2. Ochrona powietrza atmosferycznego:
 - Polepszenie jakości powietrza atmosferycznego.
 - Emisja z procesów przemysłowych, energetyki i elektrociepłowni.
 - Niska emisja.
3. Ochrona przed hałasem:
 - Zmniejszenie uciążliwości hałasu dla mieszkańców i środowiska poprzez obniżenie jego natężenia do poziomu obowiązujących standardów.
4. Ochrona przed niejonizującym promieniowaniem elektromagnetycznym:
 - Kontrola i ograniczenie emisji promieniowania niejonizującego do środowiska.
5. Zapobieganie awariom przemysłowym:
 - Eliminowanie i zmniejszanie skutków dla środowiska z tytułu awarii przemysłowych.
6. Gospodarka odpadami:
 - Minimalizacja ilości powstających odpadów, wzrost wtórnego wykorzystania i bezpieczne składowanie pozostałych odpadów.
7. Tereny przemysłowe:
 - Przekształcenie terenów przemysłowych i zdegrdowanych.
8. Ochrona gleb:
 - Racjonalne wykorzystanie zasobów glebowych.
9. Ochrona zasobów kopalin:

⁷ Misja zgodna z dokumentem „Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004r. oraz cele długoterminowe do roku 2015”

- Ochrona zasobów złóż poprzez ich racjonalne wykorzystywanie w koordynacji z planami rozwoju regionu.

10. Ochrona przyrody:

- Ochrona i wzrost różnorodności biologicznej (genetycznej gatunkowej i siedliskowej) i krajobrazowej oraz wzrost lesistości powiatu i ochrona lasów.

10.2 Program zadaniowy

TABELA NR 26 Zadania inwestycyjne powiatu planowane do realizacji w latach 2009 – 2013

Lp.	Nazwa zadania	Jednostka realizująca zadanie	Okres realizacji	Wysokość wydatków w latach [tys.zł]					Źródła dofinansowania
				2009	2010	2011	2012	2013	
1	Poprawa spójności komunikacyjnej poprzez przebudowę kluczowych elementów sieci dróg powiatowych Subregionu Północnego	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	3.550,00	3.550,00				W tym: budżet powiatu-4% środki, pomocowe –27%, Inne-36%
2	Poprawa stanu dróg kluczem do poprawy stanu gospodarki Subregionu Północnego	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	6.167,00	6.297,00				W tym: budżet powiatu-27% środki, pomocowe –46%, Inne-27%
3	Przebudowa ciągu komunikacyjnego na odcinku Wygoda-Konopiska-Blachownia (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	3.334,00					W tym: budżet powiatu-12% środki, pomocowe –77%, Inne-11%
4	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj. przebudowa drogi powiatowej 1023 S Kamienica Polska-Romanów (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	2.915,317					W tym: budżet powiatu-25%, Inne-75%
5	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj. przebudowa drogi powiatowej 1025 S (ul Żwirki i Wigury)w m.	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	1.775,0	1.775,00				W tym: budżet powiatu-26% środki, pomocowe –48%, Inne-26%

	Widzów(kontynuacja zadania)								
6	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj. przebudowa drogi powiatowej 1031 S od DK 91-Zberezka-Zawada i nr 1032 S Zawada-Konary-Pacierzów (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	4.271,20	4.271,20				W tym: budżet powiatu-32% środki, pomocowe -36%, Inne-32%
7	Obwodnica drogi DK1 na odcinku Poczesna-Wrzosowa (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	94,06	2739,00				W tym: budżet powiatu-14% środki, pomocowe -76%, Inne-10%
8	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj. przebudowa dróg powiatowych nr 1091S i nr 1108-ul Żeromskiego i Armii Ludowej w m. Koniecpol (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	2.170,00	3.455,00				W tym: budżet powiatu-42%, Inne-58%
9	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj. przebudowa drogi powiatowej nr 1018 S Borowno (ul Świerczewskiego)-Grabowa-do drogi krajowej Nr.1 (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	2.835,00	2.835,00				W tym: budżet powiatu-27% środki, pomocowe -46%, Inne-27%
10	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj.	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	1.856,00	665.311				W tym: budżet powiatu-11% środki, pomocowe

	przebudowa drogi powiatowej nr 1007 S Siedlec-do gr. m. Częstochowa i od gr. miasta Częstochowa-Jaskrów								-78%, Inne-11%
11	Przebudowa uzupełniającej sieci dróg powiatowych Subregionu Częstochowskiego tj. przebudowa drogi powiatowej nr 1059 S DK91-Rudki Nowe-Kościelec-DK1(konkurs RPO) (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	2.296,50	3100,00				W tym: budżet powiatu-10% środkii, pomocowe -80%, Inne-10%
12	Zadanie inwestycyjne na drogach powiatowych(m.inn.konkursy RPO)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2013	1.643,00	6.667,00	6.667,00	6.667,00	55.500,00	W tym: budżet powiatu-15% środkii, pomocowe -85%,
13	Przebudowa obiektów mostowych ze względu na stan techniczny(kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2012	100,00	1.000,00	1.000,00	1.000,00		W tym: budżet powiatu-52% środkii, pomocowe -48%,
14	Przebudowa DP 1025 S m Bromowo, ul Sobieskiego(od ul Cmentarnej do ul Jasnej) (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	200,00					W tym: budżet powiatu-50% Inne-50%
15	Przebudowa DP 1073 S m Czarny Las, dł. 4,1 km.(kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	1.527,55	2.664,058				W tym: budżet powiatu-50% Inne-50%
16	Przebudowa DP 1036 S m Wierzchowisko, dł. 2,7 km.(kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	3.510,00					W tym: budżet powiatu-25% Inne-75%
17	Przebudowa DP 1051 S m Aleksandria, ul Gościnną(kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	1.000,00					W tym: budżet powiatu-50% Inne-50%

18	Poprawa bezpieczeństwa na uzupełniającej sieci dróg- budowy chodnika i odwodnienia przy drodze DP 1057 S Wrzosowa ul Długa-Huta Stara B ul Główna. -konkurs RPO (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	2.000,00	3.535,00				W tym: budżet powiatu-19% środki, pomocowe -65%, Inne-16%
19	Przebudowa DP 1088 S Dąbrowa Zielona-Borowce-konkurs RPO(kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	593,00					W tym: budżet powiatu-7% środki, pomocowe -86%, Inne-7%
20	Poprawa połączenia pomiędzy DK-1 i planowaną A-1 poprzez przebudowę drogi powiatowej 1053 S Starcza-DW 908-konkurs RPO(kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009-2010	2.040,00	3.160,00				W tym: budżet powiatu-16% środki, pomocowe -68%, Inne-16%
21	Modernizacja drogi powiatowej S 1103 Wąsosz-Gródek o dł. 2,5 km. (kontynuacja zadania)	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	111,628					W tym: budżet powiatu-79% Inne-21%
22	Przebudowa drogi powiatowej nr 1046 Blachownia, ul Sienkiewicza	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	2.153,48					W tym: budżet powiatu-50%, Inne-50%
23	Przebudowa mostu tymczasowego na most klasy A przy DP 1027 S w m. Kocin Stary	Zarząd Dróg Powiatowych w Częstochowie	2009	1.580,00					W tym: budżet powiatu-50% Inne-50%

Źródło: WPI 2007 - 2013 powiatu częstochowskiego.

TABELA NR 27 Zadania własne (pozainwestycyjne) powiatu planowane do realizacji w latach 2009 – 2012

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
1.	Efektywne zarządzanie zasobami wodnymi: — rozpoznanie i udokumentowanie zasobów wodnych, — zapewnienie odpowiedniej ilości i jakości wody dla ludności, — ochrona zasobów wodnych przed zanieczyszczeniem oraz niewłaściwą lub nadmierną eksploatacją, — utrzymywanie lub poprawa stanów ekosystemów wodnych i od wody zależnych, — ochrona przed powodzią oraz suszą, — zapewnienie wody na potrzeby rolnictwa i przemysłu, — zaspokojenie potrzeb związanych z turystyką, sportem, rekreacją, — tworzenie warunków dla energetycznego, transportowego oraz rybackiego wykorzystania wód.	Do 2012	Wojewoda, samorzady terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
2.	Ochrona zasobów i poprawa stanu wód podziemnych i powierzchniowych	Zadanie ciągle	Wojewoda, samorzady terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, Inspekcja Sanitarna	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
3.	Zapewnienie mieszkańcom wody pitnej dobrej jakości	Zadanie ciągle	Wojewoda, samorzady terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, Fundusz Spójności, fundusze unijne, Program Life, banki kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
4.	Zwiększenie retencyjności zlewni oraz poprawa stanu technicznego urządzeń zabezpieczenia przeciwpowodziowego	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, RZGW, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
5.	Ochrona gleb użytkowanych rolniczo	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, ARiMR, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
6.	Ograniczenie emisji pyłu celem niedopuszczenia do przekroczenia stężeń w powietrzu	Do 2012 r.	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
7.	Ograniczenie emisji niskiej	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
8.	Ograniczenie emisji z procesów przemysłowych, energetyki i ciepłowni	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
9.	Zwiększenie wykorzystania niekonwencjonalnych źródeł energii	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
			gospodarcze	wodnej, EkoFundusz, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
10.	Ograniczenie uciążliwości akustycznej dla mieszkańców	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
11.	Ocena stanu akustycznego środowiska i obserwacja zmian klimatu akustycznego	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, GDDKiA, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
12.	Ochrona przed polami elektromagnetycznymi	Zadanie ciągłe	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, fundusze unijne, Program Life, banki - kredyty

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
13.	Ochrona, rozwój i uporządkowanie systemu obszarów chronionych	Zadanie ciągle	Wojewoda, samorzady terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Krajobrazowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
14.	Kształtowanie przestrzeni regionu z uwzględnieniem wartości przyrodniczych i krajobrazowych	Do 2012	Wojewoda, samorzady terytorialne – i podległe im jednostki Parki Krajobrazowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
15.	Ochrona gatunkowa roślin, zwierząt i grzybów	Do 2012	Wojewoda, samorzady terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Krajobrazowe	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
16.	Rozwój rolnictwa zrównoważonego i promocja produktów ekologicznych	Zadanie ciągle	Wojewoda, samorządy terytorialne – i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki - kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
17.	Zapobieganie rozpowszechnianiu GMO	Zadanie ciągle	Wojewoda, samorządy terytorialne – i podległe im jednostki,	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki - kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
18.	Zapewnienie ochronnych, gospodarczych i społecznych funkcji lasu oraz powszechnej ochrony lasów w związku z bieżącymi zagrożeniami	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, Parki Krajobrazowe, administracja LP	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa, banki – kredyty

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
19.	Zmniejszenie ryzyka wystąpienia poważnej awarii i ograniczanie skutków w przypadku jej wystąpienia	Do 2012	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
20.	Bezpieczny transport substancji niebezpiecznych	Do 2012	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, podmioty gospodarcze, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, środki własne podmiotów gospodarczych, banki – kredyty preferencyjne oraz komercyjne kredyty bankowe
21.	Edukacja ekologiczna	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
22.	Realizacja programu, w tym współpraca z instytucjami zagranicznymi i krajowymi, administracją rządową i samorządową	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
23.	Monitoring stanu środowiska, w tym bazy danych nt. emisji zanieczyszczeń - powietrze, odpady, ścieki, hałas i in.	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
				wodnej, EkoFundusz
24.	Wdrożenie i utrzymanie systemu zarządzania i informacji o środowisku	Zadanie ciągle	samorządy terytorialne – i podległe im jednostki, organizacje pozarządowe, WIOŚ	Budżet państwa, środki własne samorządów, krajowe fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej, EkoFundusz
25.	Tworzenie użytków ekologicznych na terenie gminy	Zadanie ciągle	Gmina	środki własne Gminy, Budżet RDOŚ
26.	Uznanie nowych pomników przyrody na terenie gminy Tworzenie obszarów chronionego krajobrazu	Zadanie ciągle	Gmina Regionalna Dyrekcja Ochrony Środowiska	środki własne Gminy, Budżet RDOŚ
27.	Lokalizacja zalesień i zadrzewień w miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego	Zadanie ciągle	Gmina	środki własne,
28.	Systematyczne zalesianie gruntów nieprzydatnych rolniczo	Zadanie ciągle	Gmina Nadleśnictwo	środki własne, Nadleśnictwa
29.	Edukacja ekologiczna w zakresie wzbogacania i racjonalnego użytkowania zasobów leśnych	Zadanie ciągle	Gmina, jednostki oświatowe	środki własne, Nadleśnictwa
30.	Zwiększenie różnorodności gatunkowej szczególnie w nasadzeniach porolnych – kampania edukacyjna	zadania ciągle	Gmina, jednostki oświatowe	środki własne,
31.	Budowa sieci kanalizacyjnej wraz z przyłączami, przepompowni ścieków,	do 2015	Gmina	środki własne, WFOŚiGW, środki UE

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
	przyłączy wodociągowego do przepompowni ścieków			
32.	Budowa sieci wodociągowej i kanalizacji sanitarnej	do 2015	Gmina	środki własne, WFOŚIGW, środki UE
33.	Rejestr przydomowych oczyszczalni ścieków	do 2015	Gmina	środki własne,
34.	Rejestr zbiorników bezodpływowych (szamb) oraz kontrola stanu technicznego szamb i umów na opróżnianie szamb	2010	Gmina	środki własne,
35.	Wymiana starych urządzeń na nowoczesne technologie bardziej ekologiczne (np. system gazowy)	Zadanie ciągle	Gmina, mieszkańcy	Gmina, inwestorzy
36.	Termomodernizacja budynków użyteczności publicznej (świetlice wiejskie i szkoły)	2010	Gmina	środki własne; WFOŚIGW
37.	Budowa dróg oraz autostrady A - 1	2010		środki własne, fundusze unijne
38.	Zwiększenie liczby ścieżek rowerowych i spacerowych na terenie gminy oraz ich jakości	do 2015	środki własne, środki gminy miejskiej, środki powiatowe, wojewódzkie, UE	Gmina Głogów Gmina Miejska Głogów Starostwo Powiatowe
39.	Monitorowanie zakwaszenia gleb	Zadanie ciągle	Gmina,	środki własne, WFOŚIGW, środki UE

LP.	Nazwa zadania	Planowany termin realizacji zadania	Jednostka realizacyjna	Źródła finansowania
			Starostwo Powiatowe	
40.	Racjonalne użytkowanie środków ochrony roślin	Zadanie ciągle	Gmina, rolnicy	środki własne, WFOŚIGW, środki UE
41.	Wapnowanie gleb kwaśnych	Zadanie ciągle	Gmina, rolnicy	środki własne, WFOŚIGW, środki UE
42.	Wdrażanie programów rolno środowiskowych, w tym Krajowego Programu Rolnośrodowiskowego, uwzględniających działania prewencyjne w zakresie ochrony gleb	2010	Wojewoda Śląski, Gmina	środki własne, TFOGR, WFOŚIGW, środki UE
43.	Upowszechnianie dobrych praktyk rolniczych – szkolenia rolników	Zadanie ciągle	Gmina ODR	środki własne, WFOŚIGW, środki UE
44.	Edukacja mieszkańców gminy w zakresie szeroko pojętej ochrony środowiska oraz edukacja w placówkach oświatowych	Zadanie ciągle	Gmina	środki własne,
45.	Szkolenia pracowników z zakresu ochrony środowiska i edukacja ekologiczna w miejscu pracy	Zadanie ciągle	Gmina	środki własne,
46.	Zakup nagród i upominków dla uczestników przedsięwzięć ekologicznych	Zadanie ciągle	Gmina	środki własne,

11 WYTYCZNE DLA SAMORZĄDÓW

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska należy uwzględnić ustalenia zawarte w dokumentach:

- *Programie wykonawczym do “Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywą do 2016r.”*
- *Polityce ekologicznej państwa na lata 2009 - 2012 z perspektywą do 2016r.,*
- *Programie Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004r oraz cele długoterminowe do roku 2015.,*
- *Programie ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012.*

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska muszą być uwzględniane wszystkie wymagania obowiązujących przepisów prawnych, dotyczących ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Przy sporządzaniu gminnych programów ochrony środowiska powinny być brane pod uwagę także różne programy rządowe, które w tym, czy innym stopniu dotyczą ochrony środowiska i racjonalnego wykorzystania zasobów naturalnych.

Programy gminne powinny składać się z:

- zadań własnych gminy (przedsięwzięcia, które będą finansowane w całości lub częściowo ze środków będących w dyspozycji gminy);
- zadań koordynowanych (pozostałe zadania związane z ochroną środowiska i racjonalnym wykorzystaniem zasobów naturalnych, które są finansowane ze środków przedsiębiorstw oraz ze środków zewnętrznych, będących w dyspozycji organów i instytucji szczebla wojewódzkiego i centralnego, bądź instytucji działających na terenie gminy, ale podległych bezpośrednio organom wojewódzkim lub centralnym).

Zadania własne powinny być w programie ujęte z pełnym zakresem informacji niezbędnej do kontroli ich realizacji (opis przedsięwzięcia, terminy realizacji, instytucja odpowiedzialna, koszty, źródła finansowania). Zadania koordynowane powinny być w programie ujęte z takim stopniem szczegółowości, jaki jest dostępny na terenie gminy.

Gminny Program Ochrony Środowiska powinien być skoordynowany ze sporządzanymi na szczeblu gminy programami sektorowymi, gminnymi programami rozwoju infrastruktury: mieszkalnictwa, transportu, zaopatrzenia w wodę, itd., gminnym planem gospodarowania odpadami, sporządzonym zgodnie z ustawą o odpadach, a także obejmującym obszar gminy programem ochrony powietrza, programem ochrony środowiska przed hałasem i programem ochrony wód, (jeżeli programy takie dla obszarów obejmujących daną jednostkę samorządową lub jego część zostały lub zostaną opracowane w związku z wymaganiami wynikającymi z ustawy Prawo ochrony środowiska).

Ponadto gminne programy ochrony środowiska powinny uwzględniać:

- zadania wynikające z ustawy o ochronie przyrody, tj. uwzględnienie rejestru pomników przyrody, stanowisk dokumentacyjnych użytków ekologicznych oraz zespołów przyrodniczo - krajobrazowych;
- zadania wynikające z ustawy Prawo geologiczne i górnicze w zakresie ochrony złóż kopalin i rekultywacji terenów poeksploatacyjnych;
- zadania wynikające z ustawy Prawo ochrony środowiska i ustawy o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz zmianie niektórych ustaw w zakresie programu działań dotyczącego m.in.:
 - problematyki hałasu - opracowanie map akustycznych;
 - gospodarki wodnej i ochrony przeciwpowodziowej;
 - rolnictwa ekologicznego;
 - edukacji ekologicznej;
- rozwiązania wynikające ze Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego do 2020 r. oraz Planu Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego do 2020r., Planu Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego na lata 2003 – 2006 z perspektywą do 2015;
- założenia z gminnych programów branżowych.

Polityka ekologiczna państwa wyznacza cele realizacyjne w postaci limitów krajowych. Limity te muszą znaleźć swoje odzwierciedlenie w wojewódzkich planach ochrony środowiska. W planach gminnych powinny być ujęte - wybiórczo lub w pełnym pakiecie - w zależności od specyficznych warunków danej gminy.

Realizacja polityki ekologicznej jest obowiązkiem organu wykonawczego gminy, tj. wójta (burmistrza). Sporządza on gminny program ochrony środowiska. Program uchwała rada gminy. Program podlega opiniowaniu przez zarząd powiatu. Wójt (burmistrz) sporządza co dwa lata raport z wykonania programu, który przedstawia radzie gminy.

12 ZAMIERZENIA GMIN W ZAKRESIE OCHRONY ŚRODOWISKA

Zamierzenia gmin powiatu częstochowskiego w zakresie ochrony środowiska analizowano na podstawie ankiet i zadań długoterminowych w opracowanych dotychczas programach ochrony środowiska oraz innych dokumentach strategicznych samorządów. Zadania gmin ujęte zostały w **ZAŁĄCZNIKU NR 7**. Analizą objęto następujące rodzaje dokumentów:

- programy ochrony środowiska,
- plany gospodarki odpadami,
- plany rozwoju lokalnego,
- studia uwarunkowań i kierunków zagospodarowania przestrzennego gmin,
- strategie rozwoju lub zrównoważonego rozwoju gmin,
- raporty i sprawozdania z realizacji programów ochrony środowiska i planów gospodarki odpadami.

Programy ochrony środowiska poszczególnych gmin powiatu obejmują analizę aktualnego stanu poszczególnych komponentów środowiska oraz infrastruktury technicznej służącej ochronie środowiska, a także wynikające z przeprowadzonej analizy priorytety i zadania. W większości programy zawierają wykaz przedsięwzięć niezbędnych do realizacji ze wskazaniem źródeł ich finansowania.

Plany gospodarki odpadami w sposób szczegółowy bilansują ilościowo wytwarzane odpady, opisują stan istniejący składowisk odpadów i sposób postępowania z odpadami oraz przedstawiają propozycje organizacyjne i techniczne selektywnej zbiórki odpadów wraz z metodami ich usuwania i unieszkodliwiania. Celem planów jest wybór i wskazanie optymalnej drogi postępowania w zakresie gospodarki odpadami. Zawierają one szacunkowe koszty i źródła finansowania poszczególnych przedsięwzięć.

Pozostałe rodzaje dokumentów nakreślają przeważnie jedynie cele i kierunki rozwoju gmin z uwzględnieniem potrzeby ochrony środowiska.

Główne zamierzenia gmin powiatu częstochowskiego z zakresu ochrony środowiska to:

- rozbudowa kanalizacji sanitarnej
- modernizacja oczyszczalni ścieków,
- budowa przyzagrodowych oczyszczalni ścieków na terenach wiejskich
- modernizacja wodociągów,
- modernizacja - zmniejszenie uciążliwości kotłowni, niejednokrotnie przy zastosowaniu energii odnawialnej wraz z termomodernizacją budynków,
- modernizacja systemów ciepłowniczych
- budowa sieci gazowniczej
- rozwój systemów selektywnej zbiórki odpadów,
- rozwój systemu zbiórki odpadów niebezpiecznych
- rekultywacja zamkniętych składowisk lub ich wydzielonych części,

- rozwój systemu postępowania z odpadami zawierającymi azbest – inwentaryzacja wyrobów zawierających azbest na terenie gmin, ew. finansowe wsparcie działań w zakresie usuwania wyrobów zawierających azbest przez osoby fizyczne,
- modernizacja dróg,
- budowa ścieżek rowerowych,
- edukacja ekologiczna dzieci i młodzieży.

Zadania te mają być finansowane ze środków własnych gmin, z gminnych, powiatowego i Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach oraz ze środków finansowych NFOŚiGW oraz Funduszy Strukturalnych. Wartości inwestycji podane w poszczególnych dokumentach są jedynie szacunkowe, a potrzeby finansowe w tym zakresie ogromne. Planowane zamierzenia będą realizowane przez szereg kolejnych lat.

13 UWARUNKOWANIA REALIZACYJNE PROGRAMU

Realizacja *Programu* odbywać się będzie poprzez wykorzystanie przez władze samorządowe instrumentów prawnych, ekonomiczno – finansowych i społecznych. Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również przynależność Polski do Wspólnoty Europejskiej. Koordynatorem i głównym wykonawcą *Programu* będzie organ wykonawczy powiatu – Zarząd Powiatu Częstochowskiego.

13.1 Uwarunkowania prawne

W celu realizacji polityki ekologicznej państwa na poziomie regionalnym Zarząd Powiatu Częstochowskiego w art. 17 ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska został obligowany do sporządzenia powiatowego programu ochrony środowiska.

Zgodnie z art. 14 ww. ustawy *Program* określa w szczególności:

- cele ekologiczne,
- priorytety ekologiczne (w tym: poziomy celów długoterminowych),
- rodzaj i harmonogram działań proekologicznych,
- środki niezbędne do osiągnięcia celów, w tym mechanizmy prawno – ekonomiczne i środki finansowe.

Projekt *Programu* podlega zaopiniowaniu przez zarząd województwa, a następnie uchwaleniu przez zarząd powiatu. Z wykonania programu zarząd powiatu sporządza co 2 lata raport, który przedstawia radzie powiatu.

Realizacja *Programu ochrony środowiska powiatu częstochowskiego na lata 2009 - 2012* odbywać się będzie zgodnie z przepisami prawa polskiego i unijnego, w szczególności przy uwzględnieniu zasady zrównoważonego rozwoju.

13.2 Uwarunkowania ekonomiczne

Szczególne znaczenie ma ekonomiczny aspekt realizacji *Programu*. Bez zabezpieczenia odpowiednich środków finansowych oraz źródeł finansowania nie jest możliwa realizacja *Programu*. Analizując wydatki z budżetów gmin powiatu częstochowskiego, zauważyć można, że zadania z zakresu ochrony środowiska są bardzo kosztowne. Gminy muszą korzystać ze źródeł zewnętrznego finansowania. Konieczne jest zabezpieczenie odpowiednich środków finansowych na realizację priorytetów i celów niniejszego *Programu*.

Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska w skali powiatu częstochowskiego stanowiły w 2007 roku 10 116,1zł. Wśród ponoszonych wydatków środki własne na inwestycje z zakresu ochrony środowiska i gospodarki wodnej jednostek samorządu terytorialnego powiatu częstochowskiego w 2007 roku stanowiły 25%.

Analizując strukturę nakładów inwestycyjnych jednostek samorządu terytorialnego powiatu częstochowskiego (tabela 27) można stwierdzić, że największy udział procentowy w nakładach inwestycyjnych na ochronę środowiska stanowiły środki pochodzące z funduszy

ekologicznych(36%) następnie ze środków własnych (25%), z kredytów i pożyczek krajowych(24%), środki zagraniczne (13%) i inne środki (1%).

TABELA NR 28 Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska [tys.zł] w roku 2007- ostatnie dane.

Wyszczególnienie	Ogółem	Środki						Fundusze ekologiczne (pożyczki kredyty dotacje)	Kredyty i pożyczki krajowe (w tym bankowe)	Inne środki (w tym nakłady niefinansowe)
		własne	z budżetu			z zagranicy				
			centralne	wojewódzkie	powiatowe		gminy			
w tys. zł.										
Powiat częstochowski										
2007r.	40 824,1	10 116,1	539,2	0	110,0	0	5 249,5	14 730,7	9 598,1	480,5

Źródło: www.stat.gov.pl

Główne źródła „dochodu” wspomagające realizację niniejszego Programu, na wszystkich szczeblach administracji samorządowej w województwie śląskim, to:

✓ instytucjonalne:

- budżety własne jednostek samorządu terytorialnego,
- Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej,
- Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach,
- powiatowy i gminne fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej,
- Fundacja Ekofundusz
- fundusze pomocowe Unii Europejskiej
- budżet Państwa
- banki

✓ przedmiotowe:

- administracyjne kary pieniężne wymierzone za niedopełnianie standardów określonych decyzjami administracyjnymi,
- grzywny,
- opłaty koncesyjne, za eksploatację kopalni,
- opłaty za korzystanie ze środowiska, realizowane zgodnie z zasadą „zanieczyszczający płaci”,
- kary i opłaty za brak pozwoleń w zakresie ochrony środowiska,
- środki mieszkańców i przedsiębiorców,
- dotacje, spadki i darowizny.

Środki własne samorządu terytorialnego

Na realizację części zadań jednostki samorządu terytorialnego będą musiały przeznaczyć własne środki. Do uzyskania niektórych dotacji konieczne jest zainwestowanie w przedsięwzięcie własnych środków na wymaganym poziomie. Fundusze te pochodzą z

bieżących środków, takich jak np. podatki i opłaty lokalne, udziały w podatkach stanowiących dochód budżetu państwa.

Fundusze ochrony środowiska i gospodarki wodnej

Zasady funkcjonowania narodowego, wojewódzkich, powiatowych i gminnych funduszy ochrony środowiska i gospodarki wodnej określa Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. – Prawo ochrony środowiska (tekst jednolity, Dz.U. z 2008 Nr 25 r., poz. 150 z póź. zm.).

Zasadniczym celem Narodowego Funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć podejmowanych dla poprawy jakości środowiska w Polsce. Główne kierunki jego działalności określa Polityka Ekologiczna Państwa, natomiast co roku aktualizowane są cele szczegółowe, w tym zwłaszcza zasady udzielania pomocy finansowej oraz lista przedsięwzięć priorytetowych www.nfosigw.gov.pl. W zakresie ochrony powierzchni ziemi, w tym ochrony środowiska przed odpadami, zakłada się dofinansowanie zadań inwestycyjnych zgodnych z niżej wymienionymi programami priorytetowymi.:

- likwidacja uciążliwości starych składowisk odpadów niebezpiecznych,
- unieszkodliwianie odpadów powstających w związku z transportem samochodowym oraz zbiórka i wykorzystanie olejów przepracowanych,
- przeciwdziałanie powstawaniu i unieszkodliwianie odpadów przemysłowych i odpadów niebezpiecznych,
- realizacja międzygminnych i regionalnych programów zagospodarowania odpadów komunalnych (w tym budowa zakładów przetwórstwa odpadów oraz wspomaganie systemów zagospodarowania osadów ściekowych).

Rolą wojewódzkiego funduszu jest wspieranie finansowe przedsięwzięć proekologicznych o zasięgu regionalnym, a podstawowym źródłem ich przychodów są wpływy z tytułu opłat za korzystanie ze środowiska i administracyjnych kar pieniężnych. W każdym województwie WFOŚiGW przygotowują na wzór NFOSiGW listy zadań priorytetowych, które mogą być finansowane z ich środków oraz zasady i kryteria, które będą obowiązywać przy wyborze zadań do realizacji.

Fundusze oprócz udzielania pożyczek i przyznawania dotacji, zgodnie z art. 411 ust. 1 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. – Prawo ochrony środowiska, mogą także:

- udzielać dopłat do oprocentowania preferencyjnych kredytów i pożyczek,
- wносить udziały spółek działających w kraju,
- nabywać obligacje, akcje i udziały spółek działających w kraju.

Ww. ustawa w dziale II rozdział 4 określa przeznaczenie środków finansowych funduszy gminnych, powiatowych i wojewódzkich.

Środki powiatowego funduszu mogą być wydatkowane na:

- edukację ekologiczną oraz propagowanie działań proekologicznych i zasady zrównoważonego rozwoju,
- wspomaganie realizacji zadań państwowego monitoringu środowiska,

- wspomaganie innych systemów kontrolnych i pomiarowych oraz badań stanu środowiska, a także systemów pomiarowych zużycia wody i ciepła,
- realizowanie zadań modernizacyjnych i inwestycyjnych, służących ochronie środowiska i gospodarce wodnej, w tym instalacji lub urządzeń ochrony przeciwpowodziowej i obiektów małej retencji wodnej,
- urządzenie i utrzymywanie terenów zieleni, zadrzewień, zakrzewień i parków,
- realizację przedsięwzięć związanych z gospodarką odpadami,
- wspieranie działań przeciwdziałających zanieczyszczeniom,
- profilaktykę zdrowotną dzieci na obszarach, na których występują przekroczenia standardów jakości środowiska,
- wspieranie wykorzystania lokalnych źródeł energii odnawialnej oraz pomoc dla wprowadzenia bardziej przyjaznych dla środowiska nośników energii,
- wspieranie ekologicznych form transportu,
- działania z zakresu rolnictwa ekologicznego bezpośrednio oddziałujące na stan gleby, powietrza i wód, w szczególności na prowadzenie gospodarstw rolnych produkujących metodami ekologicznymi położonych na obszarach szczególnie chronionych na podstawie przepisów ustawy o ochronie przyrody,
- inne zadania ustalone przez radę gminy, służące ochronie środowiska i gospodarce wodnej, wynikające z zasady zrównoważonego rozwoju, w tym na programy ochrony środowiska.

EkoFundusz

EkoFundusz jest fundacją powołaną w 1992 r. przez Ministra Finansów dla efektywnego zarządzania środkami finansowymi pochodzącymi z zamiany części zagranicznego długu na wspieranie przedsięwzięć z dziedziny ochrona środowiska (tzw. konwersja długu). Dotychczas decyzję o ekokonwersji polskiego długu podjęły Stany Zjednoczone, Francja, Szwajcaria, Włochy, Szwecja i Norwegia. Tak więc EkoFundusz zarządza środkami finansowymi pochodzącymi z ekokonwersji łącznie ponad 571 mln USD do wydatkowania w latach 1992-2010. EkoFundusz jest niezależną fundacją działającą według prawa polskiego, a w szczególności wg ustawy o fundacjach (Dz.U.Nr 46 z 1991r., poz. 203, z póź. zm.), a także Statutu. Obecnie Fundatorem jest Minister Skarbu Państwa.

Priorytetowymi dziedzinami EkoFunduszu są ochrona różnorodności biologicznej, gospodarka odpadami i rekultywacja gleb zanieczyszczonych, unieszkodliwianie odpadów komunalnych i niebezpiecznych, ograniczenie emisji gazów powodujących zmiany klimatu ziemi (ochrona klimatu), ograniczenie transgranicznego transportu dwutlenku siarki i tlenków azotu oraz eliminacja niskich źródeł ich emisji (ochrona powietrza). Dotacje mogą uzyskać projekty (niemniejsze niż 50tys) dotyczące inwestycji związanych bezpośrednio z ochroną środowiska (w ich fazie implementacyjnej), a w dziedzinie przyrody również projekty nie inwestycyjne, poza opracowaniami i dokumentacją techniczną (www.ekofundusz.org.pl).

EkoFundusz udziela wsparcia finansowego w formie bezzwrotnych dotacji, a także preferencyjnych pożyczek.

Programy Operacyjne na lata 2007 – 2013

Programy Operacyjne stanowią podstawowe narzędzia do osiągnięcia założonych w *Narodowych Strategicznych Ramach Odniesienia na lata 2007 – 2013* celów przy wykorzystaniu środków Funduszu Spójności i Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego.

Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko

Jednym z najważniejszych źródeł finansowania przedsięwzięć w ochronę środowiska w Polsce, w nowym okresie programowym na lata 2007-2013 będzie Program Operacyjny Infrastruktura i Środowisko (POIiŚ). Głównym celem Programu jest podniesienie atrakcyjności inwestycyjnej Polski i jej regionów poprzez rozwój infrastruktury technicznej przy równoczesnej ochronie i poprawie stanu środowiska, zdrowia, zachowaniu tożsamości kulturowej i rozwijaniu spójności terytorialnej.

Na realizację POIiŚ w latach 2007-2013 zostanie przeznaczonych ponad 36 mld euro. Ze środków Unii Europejskiej będzie pochodziło 27 848,3 mln euro (w tym ze środków Funduszu Spójności – 21 511,06 mln euro (77%) oraz Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego – 6 337,2 mln euro (23%). Program obejmie wsparciem takie dziedziny jak: transport, środowisko, energetykę, kulturę i dziedzictwo kulturowe, szkolnictwo wyższe, a także ochronę zdrowia.

W zakresie ochrony środowiska przewidziano dofinansowanie dla dużych inwestycji komunalnych, inwestycji ekologicznych w przedsiębiorstwach, projektów ochrony przyrody i bezpieczeństwa ekologicznego, a także edukacji ekologicznej. Wsparcie z Programu otrzymają zarówno samorządy i przedsiębiorcy, jak również m.in. organizacje pozarządowe, administracja parków narodowych i Lasów Państwowych.

Program Operacyjny Innowacyjna Gospodarka

Program ma na celu wspieranie projektów o dużym znaczeniu dla gospodarki, jak również wspieranie szeroko rozumianej innowacyjności. Wspierane będą działania z zakresu innowacji: produktowej, procesowej (usługowej) oraz organizacyjnej. Wspierana i promowana będzie innowacyjność na poziomie co najmniej krajowym i/lub międzynarodowym (określana, jako innowacyjność średnia i wysoka).

Cele szczegółowe PO IG:

- zwiększenie innowacyjności przedsiębiorstw,
- wzrost konkurencyjności polskiej nauki,
- zwiększenie roli nauki w rozwoju gospodarczym,
- zwiększenie udziału innowacyjnych, produktów polskiej gospodarki w rynku międzynarodowym,
- tworzenie trwałych i lepszych miejsc pracy.

Program Operacyjny Kapitał Ludzki

Celem głównym Programu jest: umożliwienie pełnego wykorzystania potencjału zasobów ludzkich, poprzez wzrost zatrudnienia i potencjału adaptacyjnego przedsiębiorstw i ich pracowników, podniesienie poziomu wykształcenia społeczeństwa, zmniejszenie obszarów wykluczenia społecznego oraz wsparcie dla budowy struktur administracyjnych państwa. Program składa się z 11 Priorytetów, realizowanych zarówno na poziomie centralnym jak i regionalnym.

Program Operacyjny Europejskiej Współpracy Terytorialnej

W latach 2007-2013 współpraca w wymiarze transgranicznym, transnarodowym i międzyregionalnym będzie realizowana w ramach odrębnego celu polityki spójności Unii Europejskiej – Europejska Współpraca Terytorialna (EWT).

Przewiduje się realizację następujących programów Europejskiej Współpracy Terytorialnej z udziałem Polski:

— współpraca transgraniczna:

- trzy dwustronne programy na granicy polsko-niemieckiej (z udziałem Meklemburgii, Brandenburgii i Saksonii),
- Polska – Republika Czeska,
- Polska – Słowacja,
- Polska – Litwa,
- Polska – Szwecja – Dania (Południowy Bałtyk).

— współpraca transnarodowa:

- Obszar Europy Środkowo-Wschodniej,
- Region Morza Bałtyckiego,

— program współpracy międzyregionalnej obejmujący całe terytorium UE.

Na granicach zewnętrznych UE współpraca transgraniczna z krajami partnerskimi będzie wspierana ze środków Europejskiego Instrumentu Sąsiedztwa i Partnerstwa. W ramach tego instrumentu z udziałem Polski realizowane będą programy współpracy transgranicznej z Ukrainą, Białorusią i Obwodem Kaliningradzkim Federacji Rosyjskiej.

Program Operacyjny Rozwój Polski Wschodniej

Celem głównym PO Rozwój Polski Wschodniej jest przyspieszenie tempa rozwoju społeczno – gospodarczego Polski Wschodniej (tj. województw: lubelskiego, podkarpackiego, podlaskiego, świętokrzyskiego i warmińsko – mazurskiego).

Cel ten nawiązuje do *Programu Rządu „Solidarne Państwo”* i wynika ze formułowanych w perspektywie średniookresowej celów Strategii Rozwoju Kraju 2007 – 2015 oraz jest zgodny z celem NSRO 2007 – 2013, którym jest „Tworzenie warunków dla wzrostu

konkurencyjności gospodarki polskiej opartej na wiedzy i przedsiębiorczości zapewniającej wzrost zatrudnienia oraz wzrost poziomu spójności społecznej, gospodarczej i przestrzennej.”

Program Rozwoju Obszarów Wiejskich

Siedmioletni Program Rozwoju Obszarów Wiejskich (PROW) ma przyczynić się do zapewnienia opłacalności produkcji rolnej, modernizacji gospodarstw i przetwórstwa artykułów rolnych, wspartych przez rozwój pozarolniczej działalności gospodarczej.

W ramach PROW zagadnienia środowiskowe realizowane będą w ramach następujących działań:

- wsparcie gospodarstw na obszarach górskich i innych obszarach o niekorzystnych warunkach gospodarowania (ONW),
- płatności dla obszarów Natura 2000 oraz związanych z wdrożeniem Ramowej Dyrektywy Wodnej,
- program rolnośrodowiskowy (płatności rolnośrodowiskowe),
- zalesienie gruntów rolnych oraz zalesienie gruntów innych niż rolne,
- odtwarzanie potencjału produkcji leśnej zniszczonego przez katastrofy i wprowadzenie instrumentów zapobiegawczych,
- różnicowanie w kierunku działalności nierolniczej,
- podstawowe usługi dla gospodarki i ludności wiejskiej:
 - gospodarka wodno-ściekowa w szczególności zaopatrzenie w wodę, odprowadzanie i oczyszczanie ścieków, w tym systemów kanalizacji sieciowej lub kanalizacji zagrodowej,
 - tworzenie systemu zbioru, segregacji, wywozu odpadów komunalnych,
 - wytwarzanie lub dystrybucja energii ze źródeł odnawialnych, w szczególności wiatru, wody, energii geotermalnej, słońca, biogazu albo biomasy,
 - poprawianie i rozwijanie infrastruktury związanej z rozwojem i dostosowaniem rolnictwa i leśnictwa (scalanie gruntów, gospodarowanie rolniczymi zasobami wodnymi).

Fundusz Spójności – okres programowania 2004 - 2006

Głównym celem strategii środowiskowej Funduszu Spójności jest wsparcie dla realizacji zadań inwestycyjnych władz publicznych w zakresie ochrony środowiska, wynikających z wdrożenia prawa Unii Europejskiej. Priorytety (tematyka) dla Funduszu Spójności w zakresie ochrony środowiska obejmuje między innymi racjonalizację gospodarki odpadami. Beneficjentami końcowymi mogą być jednostki samorządu terytorialnego (gminy, związki gmin, związki komunalne) i przedsiębiorstwa komunalne. Dofinansowane mogą być projekty o wartości kosztorysowej, co najmniej 10 mln euro. Korzystanie ze środków Funduszu Spójności w Polsce oparte są na Strategii Wykorzystania Funduszu Spójności. Zgodnie z obowiązującymi w zakresie polityki strukturalnej zasadami współfinansowania, pomoc z Funduszu Spójności na określony projekt będzie wynosić maksymalnie od 80% do 85 % kosztów kwalifikowanych. Pozostałe, co najmniej 15 % musi zostać zapewnione przez beneficjenta. Środki te mogą pochodzić np. z budżetu gminy, środków własnych przedsiębiorstw komunalnych, środków NFOSIGW (dotacji, kredytów), budżetu państwa,

innego niezależnego źródła (np. z Europejskiego Banku Inwestycyjnego, Europejskiego Banku Odbudowy i Rozwoju). W latach 2007-2013 projekt rozporządzenia unijnego w sprawie zmiany rozporządzenia o Utworzeniu Funduszu Spójności przewiduje w zakresie działań środowiskowych FS m.in. wsparcie dla tych działań, które wpisują się w priorytety wpisane do polityki środowiskowej Wspólnoty w programie działań na rzecz środowiska. Na przygotowanie dokumentacji do wniosku w ramach FS można uzyskać dotacje ze środków Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej.

Program Life+

LIFE+ jest kontynuacją Instrumentu Finansowego LIFE, utworzonego przez Komisję Europejską w 1992 roku. W trakcie trzech kolejnych edycji dofinansowano realizację łącznie ponad 2500 projektów we wszystkich krajach członkowskich. W latach 2004-2006 z tej formy dofinansowania skorzystała również Polska, na obszarze, której realizowano cztery projekty z zakresu ochrony środowiska i różnorodności biologicznej.

LIFE+ powinien bezpośrednio wspierać realizację priorytetów Programu Działania na Rzecz Środowiska (2002-2012), do których należą:

- ochrona przyrody i bioróżnorodności,
- przeciwdziałanie zmianom klimatu,
- zminimalizowanie negatywnych skutków wpływu zanieczyszczeń środowiska na zdrowie ludzi,
- zrównoważone wykorzystanie zasobów naturalnych i racjonalna gospodarka odpadami.

W ramach części budżetu LIFE+ będącego w dyspozycji Komisji Europejskiej ekologiczne organizacje pozarządowe, które działają minimum w trzech krajach UE, będą mogły ubiegać się o dotacje w wysokości 70% kosztów kwalifikowanych.

Norweski Mechanizm Finansowy i Mechanizm Finansowy Europejskiego Obszaru Gospodarczego

Rząd Polski w październiku 2004 r. podpisał dwie umowy, które umożliwiają korzystanie z dodatkowych, obok funduszy strukturalnych i Funduszu Spójności Unii Europejskiej, źródeł bezzwrotnej pomocy zagranicznej. Darczyńcami są 3 kraje EFTA (Europejskiego Stowarzyszenia Wolnego Handlu): Norwegia, Islandia i Lichtenstein.

Pomoc udzielana jest w ramach dwóch instrumentów finansowych: Norweskiego Mechanizmu Finansowego i Mechanizmu Finansowego Europejskiego Obszaru Gospodarczego (EOG). Przyznana Polsce kwota w wysokości 533,51 mln euro jest przeznaczona na lata 2004-2009.

Środki dostępne są m.in. na realizację projektów w ramach następujących obszarów tematycznych:

- ochrona środowiska, w tym środowiska ludzkiego, poprzez między innymi redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii,

- promowanie zrównoważonego rozwoju poprzez lepsze wykorzystanie i zarządzanie zasobami,
- ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i odnowa miast,
- ochrona środowiska, z uwzględnieniem
- administracyjnych zdolności wprowadzania w życie odpowiednich przepisów UE istotnych dla realizacji projektów inwestycyjnych,
- polityka regionalna i działania transgraniczne.

Zgodnie z Zasadami i Procedurami wdrażania Mechanizmu Finansowego EOG oraz Zasadami i Procedurami wdrażania Norweskiego Mechanizmu Finansowego o środki finansowe mogą ubiegać się wszystkie sektorowe instytucje publiczne i prywatne, jak również organizacje pozarządowe stanowiące osoby prawne w Polsce i działające w interesie społecznym – np. władze krajowe, regionalne lub lokalne, instytucje naukowe/badawcze, instytucje środowiskowe, organizacje społeczne i organizacje społecznego partnerstwa publiczno-prywatnego.

Trzeci (ostatni) nabór wniosków w ramach Mechanizmów Finansowych odbędzie się na przełomie 2007/2008 roku i będzie obejmował priorytety określone w *Programie Operacyjnym*, za wyjątkiem następujących obszarów priorytetowych: 2.1. „Ochrona środowiska, w tym w tym środowiska ludzkiego, poprzez m. in. Redukcję zanieczyszczeń i promowanie odnawialnych źródeł energii”, 2.3. „Ochrona kulturowego dziedzictwa europejskiego, w tym transport publiczny i ochrona miast” oraz 2.6 „Badania naukowe”.

Regionalny Program Operacyjny Województwa Śląskiego na lata 2007 – 2013

W październiku 2007 r. Komisja Europejska przyjęła program rozwoju regionalnego na okres 2007-2013, zatytułowany: „Program Operacyjny dla województwa śląskiego”. Program ten zakłada pomoc Wspólnoty dla województwa śląskiego w ramach celu Konwergencja. Całkowity budżet przeznaczony na program wynosi około 1,36 mld EUR, a pomoc Wspólnoty ze środków EFRR wynosi 1,16 mln EUR (1,66 % całej sumy przeznaczonej dla Polski w ramach polityki spójności na lata 2007-2013).

Cel i znaczenie inwestycji UE

Regionalny Program Operacyjny dla województwa śląskiego (RPO WŚ) jest pierwszym tego rodzaju programem rozwoju, na szeroką skalę, skoordynowanym, wieloletnim i finansowo stabilnym. Wskutek tego RPO WŚ stanie się najważniejszym instrumentem zmian w regionie. Będzie również istotnym narzędziem służącym zrealizowaniu celów odnowionej strategii lizbońskiej. Alokacja na cele dotyczące strategii lizbońskiej wynosi ponad 40,34 % całego budżetu programu. Strategicznym celem programu jest: „Podniesienie konkurencyjności regionu, co doprowadzi do przyspieszenia wzrostu gospodarczego

Oczekiwany wpływ inwestycji

Zgodnie z modelem planowania makroekonomicznego, program ma przynieść dodatkowy wzrost produktu krajowego brutto (PKB) o 2,2 % oraz około 7400 nowych miejsc pracy.

Cele priorytetowe

Szczegółowe cele programu to: - podniesienie konkurencyjności regionu, poprzez wspomaganie rozwoju nowoczesnych sektorów gospodarki i stymulowanie innowacyjności; - poprawa warunków inwestycji w województwie, przy zachowaniu zasady zrównoważonego rozwoju; - poprawa atrakcyjności regionu, jako miejsca zamieszkania, zatrudnienia i wypoczynku. Program jest oparty na następujących priorytetach:

Priorytet 1: Przedsiębiorczość i innowacje

Realizacja tego priorytetu obejmuje schematy pomocy dla przedsiębiorstw. Przyczyni się to do wzrostu konkurencyjności i innowacyjności przedsiębiorstw (zwłaszcza MŚP) działających i inwestujących na terenie województwa śląskiego. Dzięki udzielonemu wsparciu wzrośnie skala wykorzystania nowych technologii i rozwiązań stosowanych w nowoczesnej gospodarce, zarówno w sektorze produkcyjnym, jak i w sektorze usługowym. Wsparcie w ramach tego priorytetu przyczyni się do poprawy powiązań między światem nauki a sektorem przedsiębiorstw, a co za tym idzie do wykorzystywania osiągnięć naukowych w praktyce.

Priorytet 2: Infrastruktura gospodarcza

W ramach tego priorytetu zostaną poczynione inwestycje dla stworzenia otoczenia gospodarczego zapewniającego lepsze warunki wzrostu gospodarki regionalnej. Poprzez realizację działań priorytetu zostanie ułatwiony dostęp do zewnętrznych źródeł finansowania dla przedsiębiorstw (region rozważy stosowanie inicjatywy JEREMIE dla schematów odnawialnych), zwiększając wykorzystanie regionalnego potencjału instytucji szkolnictwa wyższego i jednostek naukowych dzięki nawiązaniu współpracy między sektorem badań i rozwoju i sektorem MŚP; wspierając instytucje otoczenia gospodarczego poprzez inwestycje i doradztwo. Innym działaniem będzie gospodarcza promocja przedsiębiorstw w województwie śląskim, w tym ułatwianie procesu współpracy i łączenia w sieci z innymi przedsiębiorstwami.

Priorytet 3: Atrakcyjność obszarów miejskich i tereny inwestycyjne

Celem priorytetu jest zajęcie się miejskim aspektem strategii regionalnej poprzez inwestycje w główne centra wzrostu regionu: miasta takie jak Lublin (miasto wojewódzkie), Biała Podlaska, Chełm, Zamość i Puławy. Obejme on zintegrowane podejście do rewitalizacji obszarów zdegradowanych i problemowych, rozmieszczając w nich różne formy aktywności gospodarczej i społecznej. Ponadto działania objęte priorytetem będą skoncentrowane na zwiększaniu atrakcyjności inwestycyjnej regionu poprzez zapewnienie obszarom inwestycyjnym koniecznej infrastruktury do rozpoczęcia i prowadzenia działalności gospodarczej.

Priorytet 4: Społeczeństwo informacyjne

Celem priorytetu jest poprawa korzystania z Internetu oraz jego upowszechnienie dzięki zapewnieniu odpowiedniej infrastruktury informatycznej (lokalne sieci szerokopasmowe, publiczne punkty dostępu, informatyzacja usług publicznych) oraz propagowanie koncepcji

społeczeństwa informatycznego, poprzez udostępnienie odpowiednich usług elektronicznych (np. w administracji, ochronie zdrowia, kształceniu, kulturze i sporcie).

Priorytet 5: Transport

Celem priorytetu jest poprawa wewnętrznej i zewnętrznej dostępności komunikacyjnej. Inwestycje drogowe skupią się głównie na poprawie strategicznych połączeń w regionie między centrami wzrostu i obejmą modernizację dróg i dostosowanie sieci drogowej regionu, co przyczyni się do poprawy bezpieczeństwa na drogach. W pobliżu Lublina zostanie zbudowany regionalny port lotniczy. Zostanie również ulepszony regionalny transport kolejowy oraz miejskie środki transportu publicznego.

Priorytet 6: Środowisko i czysta energia

Celem priorytetu jest poprawa stanu środowiska naturalnego, zachowanie różnorodności biologicznej oraz zapobieganie degradacji środowiska naturalnego. Inwestycje będą obejmować gospodarkę odpadami, infrastrukturę wodnokanalizacyjną, środki zapobiegania zagrożeniom, środki na rzecz różnorodności biologicznej wykorzystujące odnawialne źródła energii.

Priorytet 7: Kultura, turystyka i współpraca międzyregionalna

Celem priorytetu jest zwiększenie udziału sektorów kultury i turystyki w gospodarce województwa śląskiego oraz wzmocnienie powiązań międzynarodowych regionu. Zostanie on zrealizowany poprzez ułatwienie dostępu do obszarów atrakcyjnych turystycznie, poprzez promocję województwa jako jednego z ciekawszych turystycznie i kulturowo regionów oraz utworzenie skutecznych relacji partnerskich w ramach współpracy międzyregionalnej (systemy sieciowe i dwustronne, obejmujące inicjatywę „Regiony na rzecz zmian gospodarczych”).

Priorytet 8: Infrastruktura społeczna

Celem priorytetu jest poprawa warunków kształcenia oraz dostępu do wiedzy, usług medycznych i pomocy społecznej. Celem jest zapewnienie lepszej jakości kształcenia na każdym szczeblu edukacji oraz zwiększonej dostępności do infrastruktury edukacyjnej i sportowej dla mieszkańców regionu. W sektorze zdrowotnym szczególnie ważna jest poprawa jakości usług medycznych i pomocy społecznej oraz dostępności do nich.

Priorytet 9: Pomoc techniczna

W ramach tego priorytetu otrzymają wsparcie projekty na rzecz zarządzania RPO WL i procesu jego realizacji, reklamy i informacji oraz wsparcia procesu rozwoju projektów i ich realizacji.

Komercyjne kredyty bankowe

Komercyjne kredyty bankowe ze względu na duże koszty finansowe związane z oprocentowaniem, nie powinny być brane pod uwagę jako podstawowe źródła finansowania inwestycji, lecz jako uzupełnienie środków z pożyczek preferencyjnych.

Samorządy są obecnie postrzegane przez banki jako interesujący i wiarygodni klienci, stąd dostęp do kredytów jest coraz łatwiejszy. Niedostępność środków w odpowiedniej ilości zmusi samorządy do wyboru i realizacji zadań najpilniejszych.

Kredyty udzielane na preferencyjnych warunkach

Preferencyjne kredyty na inwestycje proekologiczne, udzielane są przez banki bez możliwości umorzeń. Kredytobiorca musi posiadać przynajmniej 50% własnych środków na sfinansowanie zadania.

13.3 Planowanie przestrzenne

Planowanie przestrzenne zapewnia warunki równowagi przyrodniczej w procesie organizacji przestrzeni dla potrzeb społeczności i prognozowania rozwoju gospodarczego. Kierunek ten jest zgodny z zasadniczymi celami polityki Unii Europejskiej zawartymi między innymi w dokumencie Europejskiej Perspektywy Rozwoju Przestrzennego. Krajowe przepisy dotyczące konieczności przedstawiania zagadnień dotyczących ochrony środowiska w planie zagospodarowania przestrzennego zawarte są w Ustawie z dnia 27.03.2003 r. *o planowaniu i zagospodarowaniu przestrzennym* (Dz.U. Nr 80, poz. 717 z późn. zm.), a także w ustawach ustanawiających samorządy poszczególnych szczebli i określających ich kompetencje, w tym w zakresie gospodarki przestrzennej tj. w ustawie z dnia 8.03.1990 *o samorządzie gminnym* (Dz.U. Nr 142 z 2001 r., poz. 1591 z późn. zm.).

13.4 Uwarunkowania społeczne

Główne uwarunkowania społeczne *Programu* to dostęp do informacji i sprawiedliwość rozstrzygnięć spraw z zakresu środowiska. Prawo do informacji i udziału obywateli jest zasadą konstytucyjną, zapewnioną w art. 74 Konstytucji RP. Polska podpisała także i jako jeden z pierwszych krajów ratyfikowała Konwencję o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska, tzw. Konwencję z Aarhus⁸. Nakazuje ona zagwarantowanie udziału społeczeństwa w przygotowaniu planów i programów mających znaczenie dla środowiska i określa podstawowe obowiązki organów państwowych w zakresie zapewnienia udziału społecznego w postępowaniach dotyczących środowiska. Są to w szczególności:

- ustalenia zakresu podmiotowego konsultacji,
- ustalenia rozsądnych norm czasowych na poszczególne etapy konsultacji,
- przeprowadzenie konsultacji odpowiednio wcześnie w toku procedury decyzyjnej, gdy wszystkie warianty są jeszcze możliwe, a udział społeczeństwa może być skuteczny,
- należyte uwzględnienie konsultacji społecznych przy wydawaniu decyzji.

Jednakże organy państwowe same podejmują decyzję co do szczegółowych sposobów powiadamiania społeczeństwa, metod zbierania uwag i wniosków oraz terminu i czasu trwania konsultacji społecznych.

⁸ Konwencja o dostępie do informacji, udziale społeczeństwa w podejmowaniu decyzji oraz dostępie do sprawiedliwości w sprawach dotyczących środowiska (Dz.U. Nr 78, poz. 706)

Zgodnie z założeniami realizacyjnymi *Programu* gminy powiatu częstochowskiego zostały zobligowane do uchwalenia w 2009 roku programów ochrony środowiska. Dokumenty te muszą być opracowane z udziałem szerokich konsultacji społecznych, przy uwzględnieniu głosów środowiska naukowego, gospodarczego, pracowniczego, kulturalnego i pozarządowego. Założenia do programów i projekty dokumentów powinny być przedstawione w Biuletynie Informacji Publicznej.

13.5 Uwarunkowania związane z integracją europejską

Ważnym czynnikiem realizacyjnym jest również akcesja Polski do Wspólnoty Europejskiej. Zgodnie z Układem Europejskim 16 grudnia 1991r. zobowiązała się do stopniowego dostosowania prawa polskiego do dokumentów obowiązujących we Wspólnocie Europejskiej, w tym również, a może nawet w szczególności, do prawa dotyczącego wykorzystania i ochrony środowiska. Stopniowo dostosowywane są regulacje w zakresie:

- ochrony przyrody,
- gospodarki odpadami,
- jakości wód,
- ograniczenia zanieczyszczeń przemysłowych i oceny ryzyka,
- zanieczyszczenia powietrza,
- hałasu z maszyn i urządzeń,
- substancji chemicznych i organizmów zmodyfikowanych genetycznie,
- bezpieczeństwa jądrowego i ochrony przed promieniowaniem.

Negocjacje przedakcesyjne w obszarze środowiska oficjalnie zamknięto 25 listopada 2002r. Komisja Europejska przyjęła wnioski o okresy przejściowe w odniesieniu do 9 aktów prawnych. Ustalenia stały się wiążące w dniu podpisania Traktatu Akcesyjnego 16 kwietnia 2003r. Ze względu na szeroki charakter regulacji prawnych, zgodnych z prawem wspólnotowym, administracja samorządowa musi podjąć różnorodne działania mające na celu wdrażanie nowych przepisów. Na szczególną uwagę zasługują następujące aspekty:

- udział społeczny i udzielanie informacji o stanie środowiska i jego ochronie,
- zmiany dotyczące gospodarki wodno-ściekowej,
- rozwiązywanie problemów ochrony przyrody,
- gospodarka odpadami.

Aspekty te zostały uwzględnione w *Programie*. Wdrażanie unijnych wymagań w zakresie ochrony środowiska, wiążące się ze znaczącymi kosztami wspomagane współfinansowany będzie ze środków Polityk Wspólnotowych i Funduszy Strukturalnych. Podstawowe korzyści, jakie odniesie Polska we wdrażaniu unijnych wymagań prawnych to poprawa międzynarodowego wizerunku Polski, ważna zwłaszcza dla samorządów. Przełoży się to na zainteresowanie inwestorów naszymi terenami, poprawę infrastruktury wodno-ściekowej, zapewnienie usług w zakresie gospodarowania odpadami, poprawę jakości powietrza. Wykorzystanie środków unijnych przyniesie poprawę sytuacji ekonomicznej mieszkańców, wyrażającą się zmniejszeniem kosztów uzdatniania wody i wymiany infrastruktury wodociągowej, kanalizacyjnej, zmniejszeniem kosztów produkcji w rolnictwie, uzyskaniem wyższych plonów o lepszej jakości, zwiększeniem atrakcyjności turystycznej terenów, nowymi miejscami pracy.

14 REALIZACJA I MONITORING PROGRAMU

14.1 Organizacja zarządzania środowiskiem

Zarządzanie środowiskiem odbywa się na kilku szczeblach. W powiecie zarządzanie dotyczy działań własnych (podejmowanych przez Powiat) oraz działań poszczególnych gmin, ważnych w skali Powiatu, a także jednostek organizacyjnych, obejmujących działania podejmowane przez podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska. Ponadto administracja publiczna województwa również w ramach swoich obowiązków i kompetencji realizuje zadania związane z zarządzaniem środowiskiem w powiecie.

Podmioty gospodarcze korzystające ze środowiska kierują się głównie efektami ekonomicznymi i zasadami konkurencji rynkowej, a od niedawna liczą się także z głosami opinii społecznej. Na tym szczeblu zarządzanie środowiskiem odbywa się przez:

- dotrzymanie wymagań stawianych przez przepisy prawa,
- porządkowanie technologii i reżimów obsługi urządzeń,
- modernizację technologii,
- eliminowanie technologii uciążliwych dla środowiska,
- instalowanie urządzeń ochrony środowiska,
- stałą kontrolę emisji zanieczyszczeń.

Institucje działające w ramach administracji odpowiedzialnych za wykonywanie i egzekwowanie prawa mają głównie na celu zapobieganie zanieczyszczeniu środowiska przez:

- racjonalne planowanie przestrzenne,
- kontrolowanie gospodarczego korzystania ze środowiska,
- porządkowanie działalności związanej z gospodarczym korzystaniem ze środowiska.

Podstawowymi organami wykonawczymi w dziedzinie ochrony środowiska są wojewoda, marszałek i starosta. Obowiązkiem organów wszystkich szczebli jest wzajemne informowanie się i uzgadnianie.

Przepisy przewidują tworzenie na wszystkich szczeblach administracji rozbudowanego systemu dokumentów planistycznych wytyczających generalne kierunki polityki rozwoju w kontekście ochrony środowiska i zagospodarowania przestrzennego.

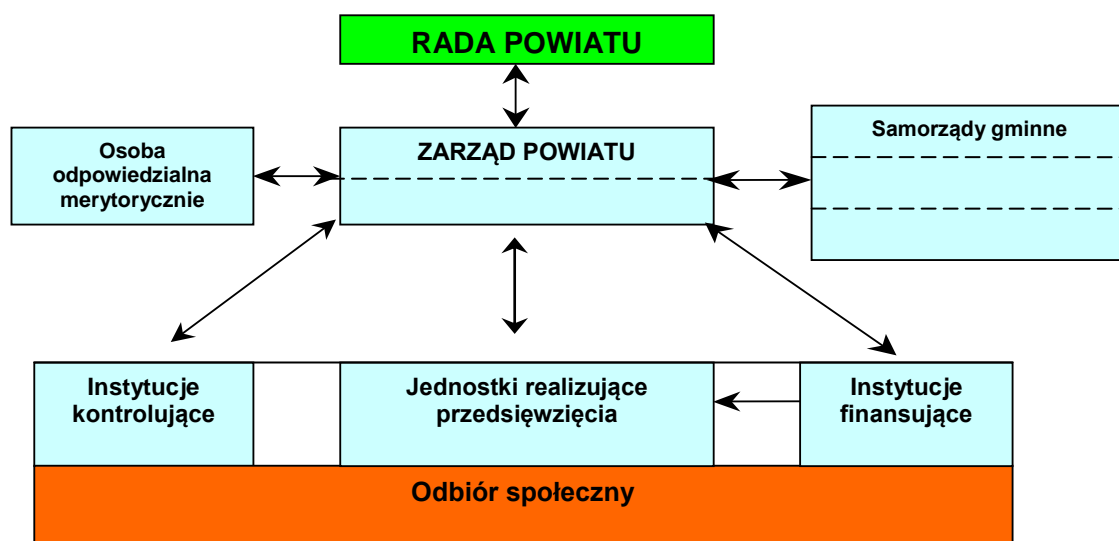
Zarządy województw, powiatów oraz wójtowie/burmistrzowie gmin sporządzają programy ochrony środowiska w celu realizacji polityki ekologicznej państwa. Dokumenty dotyczące zagospodarowania przestrzennego sporządza się na szczeblu wojewódzkim i gminnym, ale nie wszystkie mają jednakową moc prawną i rolę w całym systemie. Z punktu widzenia prawnego najmocniejszą pozycję w omawianej strukturze ma gmina, gdyż tylko miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, uchwalane przez gminy, mają rangę obowiązującego powszechnie przepisu prawa. Wszelkie programy, plany i strategie formułowane na różnych szczeblach mają tylko wtedy szansę realizacji, jeśli znajdą odzwierciedlenie w konkretnym miejscowym planie zagospodarowania przestrzennego.

Samorząd powiatowy określa również strategię rozwoju Powiatu, na którą składa się m.in. racjonalne korzystanie z zasobów przyrody oraz kształtowanie środowiska naturalnego zgodnie z zasadą zrównoważonego rozwoju.

14.2 Zarządzanie Programem Ochrony Środowiska

Wyróżnia się następujące grupy podmiotów uczestniczących w Programie:

- Podmioty uczestniczące w organizacji i zarządzaniu Programem
- Podmioty realizujące zadania Programu, w tym instytucje finansujące
- Podmioty kontrolujące przebieg realizacji i efekty Programu
- Społeczność powiatu jako główny podmiot odbierający wyniki działań Programu

Rysunek 15 Schemat zarządzania programem ochrony środowiska

Główna odpowiedzialność za realizację Programu spoczywa na Zarządzie Powiatu, który składa Radzie Powiatu raporty z wykonania Programu. Zarząd Powiatu winien współdziałać z organami administracji rządowej i samorządowej szczebla wojewódzkiego oraz samorządami gminnymi, które dysponują instrumentarium wynikającym z ich kompetencji. Wojewoda (oraz podległe mu służby zespolone) dysponuje instrumentarium prawnym umożliwiającym reglamentowanie korzystania ze środowiska. Natomiast w dyspozycji Zarządu Województwa znajdują się instrumenty finansowe na realizację zadań Programu.

Ponadto Zarząd Powiatu winien współdziałać z instytucjami administracji specjalnej, w dyspozycji których znajdują się instrumenty kontroli i monitoringu. Instytucje te kontrolują respektowanie prawa, prowadzą monitoring stanu środowiska (WIOŚ), prowadzą monitoring wód (RZGW).

Odbiorcą Programu są mieszkańcy powiatu, którzy subiektywnie oceniają efekty wdrożonych przedsięwzięć. Ocenę taką można uzyskać poprzez wprowadzenie odpowiednich mierników świadomości społecznej.

14.3 Monitoring wdrażania Programu

Zakres monitoringu

Wdrażanie Programu będzie podlegało regularnej ocenie w zakresie:

- określenia stopnia wykonania przedsięwzięć/działań,
- określenia stopnia realizacji przyjętych celów,
- oceny rozbieżności pomiędzy przyjętymi celami i działaniami, a ich wykonaniem,
- analizy przyczyn tych rozbieżności.

Zarząd Powiatu Częstochowskiego będzie, poprzez przygotowanie raportu, oceniał co dwa lata stopień wdrożenia Programu, będzie kontrolowany postęp w zakresie wykonania przedsięwzięć zdefiniowanych w Programie.

Pod koniec 2010 roku nastąpi ocena realizacji przedsięwzięć przewidzianych do realizacji w latach 2009 - 2012. Wyniki oceny będą stanowiły wkład dla nowej listy przedsięwzięć, obejmujących okres 2013 - 2016. Ten cykl będzie się powtarzał co dwa lata, co zapewni ciągły nadzór nad wykonaniem Programu.

W cyklach czteroletnich będzie oceniany stopień realizacji celów ekologicznych (określonych w tym dokumencie dla okresu do 2012 roku). Ocena ta będzie bazą do ewentualnej korekty celów i strategii ich realizacji. Taka procedura pozwoli na spełnienie wymagań zapisanych w ustawie Prawo ochrony środowiska, a dotyczących okresu na jaki jest przyjmowany program ochrony środowiska i systemu raportowania o stanie realizacji programu ochrony środowiska.

Zatem głównymi elementami monitoringu wdrażania Programu będą:

- ocena postępów we wdrażaniu programu ochrony środowiska, w tym przygotowanie raportu (co dwa lata),
- aktualizacja listy przedsięwzięć (co dwa lata),
- aktualizacja polityki ochrony środowiska, tj. celów ekologicznych i kierunków działań (co cztery lata).

14.3.1 Wskaźniki monitorowania efektywności Programu

Program ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012 jest narzędziem wdrażania polityki ochrony środowiska w powiecie. Oznacza to konieczność monitorowania zmian zachodzących w powiecie poprzez regularne ocenianie stopnia realizacji Programu w odniesieniu do stopnia realizacji założonych działań, przyjętych celów, a także ustalania rozbieżności pomiędzy założonymi celami i działaniami, a ich wykonaniem.

Ostatnim elementem tej analizy jest ustalenie przyczyn ujawnionych rozbieżności. Cykliczność oceny zakłada okres dwóch lat. Należy przyjąć, że aktualizacja polityki długookresowej odbywać się będzie co cztery lata.

Dla prawidłowej oceny realizacji Programu należy przyjąć uporządkowany system mierników jego efektywności. Mierniki te dzielą się na trzy zasadnicze grupy:

- mierniki ekonomiczne,
- ekologiczne,
- społeczne (świadomości społecznej).

Mierniki ekonomiczne związane są z procesem finansowania inwestycji ochrony środowiska przy założeniu, że punktem odniesienia są określone efekty ekologiczne. Należą do nich łączny i jednostkowy koszt uzyskania efektu ekologicznego oraz koszty uzyskania efektu w okresie eksploatacji, a także trwałość efektu w określonym czasie.

W grupie mierników ekologicznych znajdują się mierniki określające stan środowiska, stopień zmian w nim zachodzących oraz mierniki określające skutki zdrowotne dla populacji.

Miernikami będą:

- jakość wód powierzchniowych i podziemnych,
- długość sieci kanalizacyjnej,
- ilość odpadów komunalnych na 1 mieszkańca na rok,
- powierzchnia terenów objętych ochroną,
- poziom stężeń zanieczyszczeń w powietrzu atmosferycznym,
- poziom hałasu w środowisku,
- nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska.

Mierniki społeczne to:

- udział społeczeństwa w działaniach związanych z ochroną środowiska,
- stopień uspołecznienia procesów decyzyjnych (ilość i rodzaje interwencji społecznej),
- ilość i zróżnicowanie sposobów informacji i edukacji środowiskowej (akcje, kampanie, udział mediów lokalnych, zaangażowanie różnych grup/społeczności),
- ilość działań prawnych (procesów) odszkodowawczych związanych ze zniszczeniami środowiska.

Decyzja o przyjęciu liczby i rodzajach wskaźników jest decyzją ustalającą określony system oceny przyjętej polityki ochrony środowiska w powiecie. Oprócz ich doboru konieczne jest ustalenie sposobu ich agregacji, a następnie interpretacji.

Dla prawidłowej realizacji monitoringu wykonalności celów, priorytetów i zadań Programu ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 - 2012 niezbędna jest okresowa wymiana informacji pomiędzy starostwem i gminami, dotycząca stanu komponentów środowiska oraz stopnia zaawansowania realizacji poszczególnych zadań (w tym w szczególności zadań gmin). Przewiduje się wymianę ww. informacji w sposób zorganizowany – w ustalonej formie pisemnej lub elektronicznej (sprawozdawczość okresowa).

W tabeli nr 28 zaproponowano istotne wskaźniki, przyjmując że lista ta nie jest wyczerpująca i będzie sukcesywnie modyfikowana.

TABELA NR 29 Wskaźniki monitorowania programu.

Lp.	Wskaźnik	Stan wyjściowy
A. Wskaźniki stanu środowiska i zmiany presji na środowisko		
1.	Jakość wód powierzchniowych; udział wód pozaklasowych (wg oceny ogólnej)	III, IV klasa
2.	Jakość wód podziemnych; udział wód o bardzo dobrej i dobrej jakości (klasa Ia i Ib)	II, III klasa
3	Ilość wody zużywanej dla celów socjalnych (dam ³ /rok)	3534,2
4	% wskaźnik zwodociągowania Powiatu	82,2
5	% wskaźnik skanalizowania Powiatu	25,0
	Stosunek długości sieci kanalizacyjnej do sieci wodociągowej	27
6	Ilość mieszkańców korzystających z sieci gazowej (osob.)	23035
7	Ilość zebranych odpadów komunalnych/1 mieszkańca w roku	107,44kg/M/rok
8	Udział odpadów komunalnych pozyskiwanych ze zbiórki selektywnej (%)	34%
9	Wielkość emisji zanieczyszczeń gazowych do powietrza z zakładów objętych sprawozdawczością GUS (bez CO ₂)	3367 Mg
10	Jakość powietrza atmosferycznego (klasa)	A
11	Wskaźnik lesistości (%).	28,40
12	Powierzchnia terenów objętych ochroną prawną (ha)	34478,7
B. Wskaźniki ekonomiczne		
13	Nakłady inwestycyjne na ochronę środowiska (tys. zł)	1200,00

stan wyjściowy do wymienionych w tabeli wskaźników przyjęto z danych za 2007 r.,

Źródło: www.stat.gov.pl, Informacja o stanie środowiska na terenie powiatu częstochowskiego – WIOŚ Katowice 2007r.

ZALĄCZNIK NR 1 Wykaz Skrótów.

ARiMR –	Agencja Restrukturyzacji i Modernizacji Rolnictwa
BAT –	najlepsze dostępne technologie
DPS –	Dom Pomocy Społecznej
ERDF-	Europejski Fundusz Rozwoju Regionalnego
GIS -	Główny Inspektorat Sanitarny
GMO -	Organizmy Zmodyfikowane Genetycznie
jst -	jednostki samorządu terytorialnego
KZLP -	kategoria zagrożenia lasów pożarem
NFOŚiGW –	Narodowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
OSP-	Ochotnicza Straż Pożarna
PFOŚiGW –	Powiatowy Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
PROW -	Program Operacyjny Rozwój Obszarów Wiejskich
RLM –	równoważna liczba mieszkańców
RPO -	Regionalny Program Operacyjny
UE –	Unia Europejska
WFOŚiGW –	Wojewódzki Fundusz Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej
WIOŚ –	Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska
GUS –	Główny Urząd Statystyczny

ZALĄCZNIK NR 2 Wykaz aktów prawnych.

Program ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012 sporządzono zgodnie z obowiązującymi aktami prawnymi:

1. Prawo krajowe

- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (jednolity tekst z 2008r. Dz. U. Nr 25, poz. 150 z póź.zm.)
- Ustawa z dnia 27 lipca 2001 r. o wprowadzeniu ustawy Prawo ochrony środowiska, ustawy o odpadach oraz o zmianie niektórych ustaw. (Dz. U. z 2001 r. Nr 100 poz. 1085 z póź.zm.)
- Ustawa z dnia 16 kwietnia 2004 r. o ochronie przyrody (Dz. U. z 2004 r. Nr 92 poz. 880)
- Ustawa z dnia 20 lipca 1991 r. o Państwowej Inspekcji Ochrony Środowiska (Dz. U. z 2007 r. Nr 44 poz. 287)
- Ustawa z dnia 28 września 1991 r. o lasach (Dz. U. z 2005 r. Nr 45 poz. 435)
- Ustawa z dnia 3 lutego 1995 r. o ochronie gruntów rolnych i leśnych (Dz. U. z 2004 r. Nr 121 poz. 1266)
- Ustawa z dnia 13 września 1996 r. o utrzymaniu czystości i porządku w gminach (Dz. U. z 2005 Nr 236 poz. 2008)
- Ustawa z dnia 19 czerwca 1997 r. o zakazie stosowania wyrobów zawierających azbest. (tekst jednolity Dz. U. z 2004 r. Nr 3 poz. 20 z późniejszymi zmianami)
- Ustawa z dnia 10 kwietnia 1997 r. Prawo energetyczne (z 2006 r. Dz. U. Nr 89 poz.625)
- Ustawa z dnia 1 marca 1994 r. Prawo geologiczne i górnicze (tekst jednolity Dz. U. z 2005 r. Nr 228 poz. 1947)
- Ustawa z dnia 13 października 1995 r. Prawo łowieckie (tekst jednolity z 2005 r. Dz. U. Nr 127 poz. 1066)
- Ustawa z dnia 21 sierpnia 1997 r. o ochronie zwierząt (Dz. U. z 2003 r. Nr 106 poz. 1002)
- Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. o odpadach (Dz. U. z 2007 r. Nr 39 poz. 251)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o opakowaniach i odpadach opakowaniowych (Dz. U. z 2001 r. Nr 63 poz. 638)
- Ustawa z dnia 11 maja 2001 r. o obowiązkach przedsiębiorców w zakresie gospodarowania niektórymi odpadami oraz o opłacie produktowej i opłacie depozytowej (Dz. U. z 2007 r. Nr 90 poz. 607)
- Ustawa z dnia 29 czerwca 2007 r. o międzynarodowym przemieszczaniu odpadów (Dz. U. z 2007 r. Nr 124 poz. 859)
- Ustawa z dnia 7 czerwca 2001 r. o zbiorowym zaopatrzeniu w wodę i zbiorowym odprowadzaniu ścieków (t.j. Dz. U. z 2006 r. Nr 123 poz. 858)
- Ustawa z dnia 18 lipca 2001 r. Prawo wodne (y.j. Dz. U. z 2005 r. Nr 239 poz. 2019)
- Ustawa z dnia 28 października 2002 r. o przewozie drogowym towarów niebezpiecznych. (Dz. U. z 2002 r. Nr 199 poz. 1671)
- Ustawa z dnia 19 września 2003 r. o zmianie ustawy o warunkach dopuszczalności i nadzorowaniu pomocy publicznej dla przedsiębiorców (Dz. U. z 2003 r. Nr 189 poz. 1850)

- Ustawa z dnia 12 marca 2004 r. o krajowym systemie ekzarządzania i audytu (EMAS) - (Dz. U. z 2004 r. Nr 70 poz. 631)
- Ustawa z dnia 20 kwietnia 2004 r. o substancjach zubożających warstwę ozonową - (Dz. U. z 2004r. Nr 121 poz. 1263)
- Ustawa z dnia 22 grudnia 2004 r. o handlu uprawnieniami do emisji do powietrza gazów cieplarnianych i innych substancji (Dz. U. z 2004 r. Nr 281 poz. 2784)
- Ustawa z dnia 20 stycznia 2005 r. o recyklingu pojazdów wycofanych z eksploatacji (Dz. U. z 2005 r. Nr 25 poz. 202)
- Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o zużytym sprzęcie elektrycznym i elektronicznym (Dz. U. z 2005r. Nr 180 poz. 1495)
- Ustawa z dnia 13 kwietnia 2007 r. o zapobieganiu szkodom w środowisku i ich naprawie (Dz. U. z 2007 r. Nr 75 poz. 493)

2. Prawo Unii Europejskiej:

a) Dyrektywy horyzontalne

- Ocena skutków niektórych publicznych i prywatnych przedsięwzięć dla środowiska, 85/337/EWG, zmieniona przez 97/11/WE
- W sprawie swobodnego dostępu do informacji o środowisku, 90/313/EWG uchyla 2003/4/WE
- W sprawie sprawozdawczości, 91/692/EWG

b) Dyrektywy dotyczące jakości powietrza:

- Jakość powietrza, dyrektywa ramowa, 96/62/WE, włączająca 3 starsze dyrektywy, które mają być zastąpione przez nowe wymogi na podstawie dyrektywy ramowej SO₂ i cząstki zawieszane w powietrzu, 80/779/EWG, zmieniona przez 81/85/EWG, 89/427/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Ołów, 82/884/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Tlenek azotu 85/203/EWG zmieniona przez 85/580/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Zanieczyszczenie ozonem troposferycznym, 92/72/EWG
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych 70/220/EWG zmieniona przez 74/270/EWG, 77/102/EWG, 78/665/EWG, 83/351/EWG, 88/76/EWG, 88/436/EWG, 89/458/EWG, 89/491/EWG, 91/441/EWG, 93/59/EWG, 94/12/EWG, 96/44/EWG, 96/69/EWG, 2003/76/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla - sadza, 72/306/EWG zmieniona przez 89/491/EWG i 97/20/WE, 2005/21/WE
- Emisje zanieczyszczeń z silników Diesla 88/77/EWG zmieniona przez 91/542/EWG i 96/1/EWG, 2001/27/WE
- Emisje zanieczyszczeń z pojazdów silnikowych - testy przydatności pojazdów do warunków drogowych, 92/55/EWG
- Emisje lotnych związków organicznych z przechowywania i transportu benzyny, 94/63/WE
- Zawartość ołowiu w benzynie, 85/210/EWG zmieniona przez 85/581/EWG i 87/416/EWG
- Zawartość siarki w paliwach płynnych, 93/12/EWG zastępująca 75/716/EWG

c) Dyrektywy dotyczące gospodarki odpadami:

- Odpady z przemysłu dwutlenku tytanu, 78/176/EWG zmieniona przez 91/692/EWG i dyrektywy pokrewne: Procedury nadzoru w odniesieniu do odpadów pochodzących z przemysłu dwutlenku tytanu, 82/83/EWG Harmonizacja programów zmniejszenia zanieczyszczeń, 92/12/EWG
- Zapobieganie zanieczyszczeniu powietrza przez zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/429/EWG uchyla 2000/76/WE i przez nowe zakłady spalania odpadów komunalnych, 89/369/EWG uchyla 2000/76/WE
- Spalanie odpadów niebezpiecznych, 94/67/EWG uchyla 2000/76/WE
- Usuwanie olejów odpadowych, 75/439/EWG zmieniona przez 87/101/EWG i 91/692/EWG
- Ramowa dyrektywa w sprawie odpadów 75/442/EWG zmieniona przez 91/156/EWG i 91/692/EWG
- Usuwanie PCB i PCT, 76/403/EWG zastąpiona przez 96/59/WE
- Odpady niebezpieczne, 91/689/EWG zastępująca 78/319/EWG zmieniona przez 94/31/WE
- Osady ściekowe i gleba, 86/278/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Baterie, 91/157/EWG zmieniona przez 93/86/EWG
- Odpady z opakowań, 94/62/WE zmieniona przez 2005/20/WE

d) Dyrektywy dotyczące jakości wody:

- Ścieki komunalne, 91/271/EWG zmieniona przez 98/15/WE
- Azotany, 91/676/EWG
- Niebezpieczne substancje w środowisku wodnym, 76/464/EWG zmieniona przez 2000/60/WE
- 7 dyrektyw - "córka", wszystkie poprawione przez 90/656/EWG i 91/692/EWG Zrzuty rtęci z przemysłu elektrolizy chlorków metali alkalicznych 82/176/EWG Zrzuty kadmu, 83/513/EWG
- Zrzuty rtęci z sektorów innych niż przemysł elektrolizy chlorków metali alkalicznych, 84/156/EWG Zrzuty sześcioclorocykloheksanu, 84/491/EWG
- Dyrektywa 86/280/EWG w sprawie wartości dopuszczalne dla ścieków i wskaźników jakości wód w odniesieniu do zrzutów niektórych niebezpiecznych substancji objętych wykazem I załącznika do dyrektywy 76/464/EWG, zmieniona przez dyrektywy 88/347/EWG i 90/415/EWG
- Dyrektywa dotycząca jakości wody w kąpieliskach 76/160/EWG zmieniona przez 90/656/EWG
- Jakość wody przeznaczonej do spożycia przez ludzi, 80/778/EWG zmieniona przez 81/858/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG
- Jakość wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wód pitnej, 75/440/EWG zmieniona przez 79/869/EWG, 90/656/EWG i 91/692/EWG związana z nią decyzja 77/795/EWG w sprawie wspólnych procedur wymiany informacji
- Pomiary i pobieranie próbek wód powierzchniowych przeznaczonych do poboru wody pitnej, 79/869/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- Wody podziemne 80/68/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG

- Słodkie wody wymagające ochrony dla zachowania życia ryb, 78/659/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Jakość wody wymaganej dla bytowania skorupiaków i mięczaków, 79/923/EWG zmieniona przez 91/692/EWG
- e) Dyrektywy dotyczące ochrony przyrody:
- Siedliska, 92/43/EWG zmieniona przez 97/62/WE
 - Dzikie ptaki, 79/409/EWG zmieniona przez 81/84/EWG, 85/411/EWG, 86/122/EWG, 91/244/EWG i 94/24/WE
 - Skóry młodych fok, 83/129/EWG zmieniona przez 85/444/EWG, 89/370/EWG
- f) Dyrektywy dotyczące ograniczenia zanieczyszczenia przemysłowego i zarządzania ryzykiem:
- Ograniczenie zanieczyszczeń powietrza spowodowanych przez zakłady przemysłowe, 84/360/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 91/692/EWG
 - Ograniczenie emisji niektórych zanieczyszczeń do powietrza z dużych obiektów energetycznego spalania paliw, 88/609/EWG zmieniona przez 90/656/EWG i 94/66/WE
 - IPPC (zintegrowane zapobieganie i ograniczenie zanieczyszczeń), 96/61/WE zmieniona przez 2003/87/WE
 - Seveso - kontrola zagrożenia poważnymi awariami, 96/82/WE zastępująca 82/501/EWG, zmieniona przez 2003/105/WE
- g) Dyrektywy dotyczące chemikali i organizmów zmodyfikowanych genetycznie:
- Eksperymenty na zwierzętach, 86/609/EWG zmieniona przez 2003/65/WE
 - Dobra praktyka laboratoryjna, 87/18/EWG, zawiązana z nią dyrektywa 88/320/EWG w sprawie kontroli, zmieniona przez 99/12/WE
 - Kontrolowane wykorzystanie genetycznie zmodyfikowanych organizmów, 90/219/EWG zmieniona przez 94/51/WE, 98/81/WE
 - Azbest, 87/217/EWG zmieniona przez 91/692/WE
 - Klasyfikacja, pakowanie i etykietowanie substancji niebezpiecznych, 67/548/EWG zmieniona przez 69/81/EWG, 70/189/EWG/ 71/144/EWG, 73/146/EWG, 75/409/EWG, 76/907/EWG, 79/370/EWG, 79/831/EWG, 80/1189/EWG, 81/957/EWG, 82/232/EWG, 83/467/EWG, 84/449/EWG, 86/431/EWG, 87/432/EWG, 88/302/EWG, 88/490/EWG, 90/517/EWG, 91/325/EWG, 91/26/EWG/ 91/410/EWG, 91/632/EWG, 92/32/EWG 92/37/EWG, 92/69/EWG, 93/21/EWG, 93/67/EWG, 93/72/EWG, 93/90/EWG, 93/101/EWG, 93/105/EWG, 94/69/WE, 96/54/WE, 96/56/WE
 - Klasyfikacja, oznakowanie i pakowanie niebezpiecznych preparatów 88/379/EWG zmieniona przez 89/178/EWG, 90/492/EWG, 91/155/EWG, 93/18/EWG, 93/112/EWG, 91/442/EWG, 95/65/EWG, 2001/58/WE
 - Ograniczenie sprzedaży i stosowania niektórych niebezpiecznych substancji i preparatów, 76/69/EWG zmieniona przez 79/663/EWG, 82/806/EWG, 82/828/EWG, 83/478/EWG, 85/46/EWG, 85/610/EWG, 89/677/EWG, 89/678/EWG, 91/173/EWG,

91/338/EWG, 91/339/EWG, 91/659/EWG, 94/27/WE, 94/48/WE, 94/60/WE, 96/55/WE, 97/10/WE, 97/16/WE

- Zamierzone uwalnianie do środowiska genetycznie zmodyfikowanych organizmów 90/219/WE zmieniona przez 94/15/WE, 97/35/WE
- Detergenty, 73/404/EWG zmieniona przez 82/242/EWG i 86/94/EWG i związana z nią dyrektywa w sprawie testowania biodegradacji, 73/405/EWG zmieniona przez 82/243/EWG
- Transport drogowy niebezpiecznych towarów 94/55/WE zmieniona przez 2006/89/WE

h) Dyrektywy dotyczące hałasu:

- Pojazdy silnikowe 70/157/EWG zmieniona przez 73/350/EWG, 77/212/EWG, 81/334/EWG, 84/372/EWG, 84/424/EWG, 87/354/EWG, 89/491/EWG, 92/97/EWG i 96/20/WE
- Motocykle 78/1015/EWG zmieniona przez 87/56/EWG i 89/235/EWG
- Sprzęt budowlany (ramowa) 79/113/EWG zmieniona przez 81/1051/EWG i 85/405/EWG
- Samoloty poddźwiękowe, 80/51/EWG zmieniona przez 83/206/EWG
- Poddźwiękowe samoloty odrzutowe, 89/629/EWG
- Ograniczenie eksploatacji samolotów, 92/14/EWG zmieniona przez 99/28/WE
- W sprawie zbliżenia przepisów prawa państw członkowskich dotyczących dopuszczanie do eksploatacji sprzętu i maszyn budowlanych, 84/532/EWG
- Sprężarki, 84/533/EWG zmieniona przez 85/406/EWG
- Żurawie wieżowe, 84/534/EWG zmieniona przez 85/405/EWG
- Agregaty spawalnicze, 84/535/EWG zmieniona przez 85/407/EWG
- Agregaty prądotwórcze 84/536/EWG zmieniona przez 85/408/EWG
- Kruszątki betonu, 84/537/EWG zmieniona przez 85/409/EWG
- Kosiarki do trawy, 84/538/EWG zmieniona przez 87/252/EWG, 88/180/EWG i 88/181/EWG
- Koparki hydrauliczne, 86/662/EWG zmieniona przez 89/514/EWG i 95/2/WE
- Sprzęt gospodarstwa domowego, 86/594/EWG

i) Dyrektywy dotyczące bezpieczeństwa nuklearnego i ochrony przed promieniowaniem elektromagnetycznym:

- Ochrona społeczeństwa i pracowników przed promieniowaniem, 80/836/EURATOM zmieniona przez 84/467/EURATOM
- Ochrona przed promieniowaniem związanym z naświetleniami medycznymi, 97/43/EURATOM
- Wczesna wymiana informacji w przypadku zagrożenia radiologicznego, 87/600/EURATOM
- Informowanie społeczeństwa, 89/618/EURATOM
- Ochrona pracowników z zewnątrz przed promieniowaniem, 90/641/EURATOM
- Przesyłanie odpadów radioaktywnych, 92/3/EURATOM uzupełniona przez 93/552/EURATOM
- Podstawowe normy bezpieczeństwa, 96/29/EURATOM

— Przesyłanie substancji radioaktywnych, 93/1493/EURATOM

3. Dokumenty programowe:

- Polityka ekologiczna państwa (1991 r.) i II Polityka ekologiczna państwa (2001 r.),
- Program wykonawczy do II Polityki ekologicznej państwa na lata 2002 – 2010 (2002 r.),
- Polityka ekologiczna państwa na lata 2003 – 2006 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2007 – 2010,
- Polityka Ekologiczna Państwa na lata 2007-2010 z uwzględnieniem perspektywy na lata 2011-2014 (projekt),
- Polska 2025, długookresowa strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju,
- Krajowy Plan Gospodarki Odpadami,
- Krajowy Program Oczyszczania Ścieków Komunalnych,
- Agenda 21 – Ramowy Program Działań,
- Strategia zrównoważonego rozwoju Unii Europejskiej (2001 r.)
- Długotrwała strategia trwałego i zrównoważonego rozwoju – „Polska 2025”,
- Narodowa Strategia Edukacji Ekologicznej,
- Założenia polityki energetycznej Polski do 2020 r.,
- Strategia Rozwoju Energetyki Odnawialnej,
- Krajowy Plan Rozdziału Uprawnień Do Emisji CO₂ - pierwszy okres rozliczeniowy 2005 - 2007,
- Krajowy program zwiększania lesistości,
- Polityka leśna państwa,
- Strategia gospodarki wodnej wraz z harmonogramem zadań Gospodarki Wodnej do roku 2020,
- Program usuwania azbestu i wyrobów zawierających azbest stosowanych na terytorium Polski, przyjętym przez Radę Ministrów 14 maja 2002 r. - Strategią Zrównoważonego Rozwoju Polski do 2025 r.,
- Program Operacyjny "Infrastruktura i Środowisko" (projekt),
- Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego do roku 2020,
- Plan Zagospodarowania Przestrzennego Województwa Śląskiego , 2004r.,
- założenia Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Śląskiego na lata 2007- 2013,
- Projekt Uszczegółowienia Regionalnego Programu Operacyjnego dla województwa na lata 2007 – 2013,
- Plan Gospodarki Odpadami dla Województwa Śląskiego na lata 2003-2006 z perspektywą do 2015,
- Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004r. oraz cele długoterminowe do roku 2015,
- Program ochrony środowiska powiatu częstochowskiego do 2016r.,
- Powiatowy plan gospodarki odpadami powiatu częstochowskiego, 2003r,
- Strategia rozwoju powiatu częstochowskiego na lata 2007 – 2015
- Wieloletni Plan Inwestycyjny powiatu częstochowskiego na lata 2007-2013.

ZALĄCZNIK NR 3 Bibliografia.

- Bernaciak A., Gaczek W., Ekonomiczne aspekty ochrony środowiska, Akademia Ekonomiczna w Poznaniu, Poznań 2002,
- Błaszyk T., Górski J., Odpady a problemy zagrożenia i ochrony wód podziemnych, Państwowa Inspekcja Ochrony Środowiska, Warszawa 1996,
- *Geografia Polski : środowisko przyrodnicze*, red. nauk. L. Starkel, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 2004,
- Kistowski M., Staszek W., Poradnik do opracowania gminnego i powiatowego programu zrównoważonego rozwoju i ochrony środowiska, Gdańsk, Wydaw. DJ, 1999,
- Kondracki J., Geografia regionalna Polski, Wydawnictwo Naukowe PWN, Warszawa 2003,
- Bednarek R., Prusunkiewicz Z. Geografia gleb, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1997,
- Narodowy Program Przygotowania do członkostwa w UE, Rozdział 23 – Ochrona Środowiska; MOŚZNiL, 1999,
- Ochrona Środowiska 2005, GUS, Warszawa 2005,
- Piontek F., tom I, rozdział I Środowisko przyrodnicze w strategii wzrostu gospodarczego i w rozwoju zrównoważonym. Planowanie i wdrażanie polityki ochrony środowiska, poradnik, Warszawa, 2001.
- Poskrobko B., Zarządzanie środowiskiem, Polskie Wydawnictwo Ekonomiczne, Warszawa, 2006,
- Poskrobko B: Sterowanie ekorozwojem tom I i III Regionalne i gospodarcze aspekty ekorozwoju, Wydawnictwo Politechniki Białostockiej, Białystok, 1998,
- Program wykonawczy do Polityki Ekologicznej Państwa na lata 2009-2012 z perspektywa do roku 2016., Warszawa, listopad 2002,
- Śleszyński J., Ekonomiczne problemy ochrony środowiska, ARIES, Warszawa 2000,
- Woś A., Klimat Polski, Wyd. Naukowe PWN, Warszawa 1999,
- Raport o stanie środowiska województwa śląskiego w latach 2006-2007 – WIOŚ Katowice.
- Strona internetowa Wojewódzkiego Inspektoratu Ochrony Środowiska w Katowicach,
- Strona internetowa Głównego Urzędu Statystycznego,
- Strona internetowa Państwowej Straży Pożarnej,
- Strona internetowa Ministerstwa Środowiska,
- Strona internetowa Katowickiego Urzędu Wojewódzkiego,
- Strategia działania Wojewódzkiego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej w Katowicach na lata 2005 – 2008,
- Prognoza Rozwoju Województwa Śląskiego, 2009
- Program Ochrony Środowiska Województwa Śląskiego do 2004r. oraz cele długoterminowe do roku 2015,

ZALĄCZNIK NR 4 Proponowane kryteria pilności.

Proponowane kryteria pilności realizacji inwestycji z zakresu ochrony środowiska:

1. Kryteria ogólne:

- Gotowość zadania do realizacji (pozwolenie na budowę, decyzja środowiskowa itp.)
- Pozytywne oddziaływanie na środowisko, ROŚ
- Wkład własny realizującego projekt
- Poparcie społeczne dla inwestycji

2. Inwestycje drogowe:

- Położenie na ważnym, z punktu widzenia społecznego, odcinku komunikacyjnym
- Położenie w pobliżu istotnych obiektów publicznych
- Nadmierne natężenie ruchu
- Ochrona przed hałasem komunikacyjnym

3. Inwestycje z zakresu gospodarki wodno – ściekowej:

- Usytuowanie w pobliżu zbiorników zasobu wody pitnej
- Usytuowanie na obszarach chronionych
- Usytuowanie w pobliżu wód powierzchniowych

4. Inwestycje z zakresu gospodarki odpadami:

- Zgodność z Planem Gospodarki Odpadami Powiatu Częstochowskiego na lata 2009 – 2012

5. Inwestycje z zakresu gospodarki energetycznej:

- Inwestycje przy wykorzystaniu źródeł energii odnawialnej
- Inwestycje mające na celu oszczędzanie energii i obniżające emisję zanieczyszczeń do powietrza

ZALĄCZNIK NR 5 Wykaz ujęć wód podziemnych na terenie powiatu częstochowskiego.

Lp.	Nazwa punktu	Gmina
1.	Starcza	Starcza
2.	Aleksandria	Konopiska
3.	Częstochowa	Konopiska
4.	Błachownia	Błachownia
5.	Częstochowa-Mirów	Mstów
6.	Jaskrów	Mstów
7.	Mirów	Mstów
8.	Srocko	Mstów
9.	Sygontka źr.	Przyrów
10.	Sieraków	Przyrów
11.	Złoty Potok	Janów
12.	Złoty Potok	Janów
13.	Sygontka	Janów
14.	Wierzchowisko źr.	Mykanów
15.	Cykarzew	Mykanów
16.	Florków	Mykanów
17.	Rudniki	Rędziny
18.	Rudniki	Rędziny
19.	Olsztyn Lipówka	Olsztyn
20.	Kłomnice	Kłomnice
21.	Mełchów	Lelów

22.	Podlesie-1	Lelów
23.	Podlesie	Lelów
24.	Podlesie	Lelów
25.	Podlesie	Lelów
26.	Podlesie	Lelów
27.	Lelów	Lelów
28.	Konieczpol	Konieczpol
29.	Konieczpol	Konieczpol
30.	Konieczpol	Konieczpol

ZALĄCZNIK NR 6 Kompetencje starosty

Na podstawie Ustawy z dnia 16 kwietnia 2004r. Ochrona przyrody (Dz. U. z 2004r. Nr 92, poz 880 z póź. zmianami), kompetencje starosty to:

- a) wydawanie zezwoleń na usunięcie drzew lub krzewów z terenu nieruchomości będących własnością gminy,
- b) w odniesieniu do nieruchomości będących własnością gminy starosta wymierza administracyjną karę pieniężną za:
 - zniszczenie terenów zieleni albo drzew lub krzewów spowodowane niewłaściwym wykonywaniem robót ziemnych lub wykorzystaniem sprzętu mechanicznego albo urządzeń technicznych oraz zastosowaniem środków chemicznych w sposób szkodliwy dla roślinności;
 - usuwanie drzew lub krzewów bez wymaganego zezwolenia;
 - zniszczenie drzew, krzewów lub terenów zieleni spowodowane niewłaściwym wykonaniem zabiegów pielęgnacyjnych.

Na podstawie Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001r. Prawo ochrony środowiska (Tekst jednolity: Dz. U. z 2008r. Nr 25, poz. 150 z póź. zmianami), kompetencje starosty to:

- wydanie opinii w sprawie projektu uchwały programu ochrony powietrza;
- prowadzenie okresowych badań jakości gleby i ziemi;
- prowadzenie obserwacji terenów zagrożonych ruchami masowymi ziemi oraz terenów, na których występują te ruchy, a także rejestr zawierający informacje o tych terenach;
- wydawanie decyzji o dopuszczalnym poziomie hałasu w przypadku stwierdzenia, że poza zakładem, w wyniku jego działalności, przekroczone są dopuszczalne poziomy hałasu;
- sporządzanie co 5 lat map akustycznych, które niezwłocznie przekazuje zarządowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska i państwowemu wojewódzkiemu inspektorowi sanitarnemu;
- przekazywanie wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska programu ochrony środowiska przed hałasem niezwłocznie po uchwaleniu programu przez radę powiatu;
- ze względu na potrzebę zapewnienia systematycznej kontroli wielkości emisji lub innych warunków korzystania ze środowiska, sprawdzanie wyników pomiarów wielkości emisji i pomiarów ilości pobieranej wody;
- przyjmowanie zgłoszenia instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, a może negatywnie oddziaływać na środowisko;
- ustalanie w drodze decyzji wymagania w zakresie ochrony środowiska dotyczącego eksploatacji instalacji, z której emisja nie wymaga pozwolenia, o ile jest to uzasadnione koniecznością ochrony środowiska;
- w drodze decyzji nakładanie na zarządzającego drogą, linią kolejową, linią tramwajową, lotniskiem lub portem obowiązek prowadzenia w określonym czasie pomiarów poziomów substancji lub energii w środowisku wprowadzonych w związku z eksploatacją tych obiektów, jeżeli poziom substancji lub energii w środowisku;
- wydawanie, ograniczanie bądź też cofnięcie pozwolenia na:

- ✓ wprowadzanie gazów lub płynów do powietrza,
- ✓ wodno prawnego na wprowadzanie ścieków do wód i ziemi,
- ✓ na wytwarzanie odpadów;

- w razie stwierdzenia okoliczności wskazujących na możliwość negatywnego oddziaływania instalacji na środowisko, nałożenie zobowiązania, w drodze decyzji, prowadzącemu instalację podmiotu korzystającego ze środowiska do sporządzenia i przedłożenia przeglądu ekologicznego;
- nałożenie obowiązku w drodze decyzji:
- ograniczenia oddziaływania na środowisko i jego zagrożenia,
- przywrócenia środowiska do stanu właściwego,
- jeżeli podmiot korzystający ze środowiska negatywnie oddziałuje na środowisko;
- sprawowanie kontroli przestrzegania i stosowania przepisów o ochronie środowiska w zakresie objętym właściwością oraz wydaje upoważnienia pracownikom sobie podległym;
- nakładanie obowiązków dotyczących gospodarowania odpadami powstającymi w drodze wypadków przez wytwórcę, w tym obowiązek przekazania ich wskazanemu posiadaczowi odpadów, z tym że za wytwórcę odpadów z wypadków uważa się sprawcę wypadku;
- gospodarowanie odpadami z wypadków, jeżeli:

- ✓ nie można wszcząć postępowania egzekucyjnego dotyczącego obowiązku zagospodarowania odpadów z wypadków albo egzekucja okazała się bezskuteczna lub
- ✓ jest konieczne natychmiastowe zagospodarowanie tych odpadów ze względu na zagrożenie życia lub zdrowia ludzi lub możliwość zaistnienia nieodwracalnych szkód w środowisku;

- przekazanie kopii wydanego pozwolenia na wytwarzanie odpadów właściwemu ze względu na miejsce wytwarzania odpadów marszałkowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska oraz wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta;
- zatwierdzanie w drodze decyzji programu gospodarki odpadami niebezpiecznymi po zasięgnięciu opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwych ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska;
- przekazywanie kopii właściwemu ze względu na miejsce wytwarzania odpadów niebezpiecznych marszałkowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska oraz wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta;
- przedkładanie informacji o wytwarzanych odpadach oraz sposobach gospodarowania wytworzonymi odpadami dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska, właściwemu organowi w terminie 30 dni przed rozpoczęciem działalności powodującej powstawanie odpadów lub zmianą tej działalności wpływającą na ilość lub rodzaj wytwarzanych odpadów lub sposób gospodarowania nimi;
- zezwalanie na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska, nie dłuższy niż 10 lat;

- wydawanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów, po zasięgnięciu opinii wójta, burmistrza lub prezydenta miasta, właściwych ze względu na miejsce prowadzenia działalności w zakresie odzysku lub unieszkodliwiania odpadów;
- przekazanie kopii wydanej decyzji właściwemu ze względu na miejsce odzysku i unieszkodliwiania odpadów marszałkowi województwa, wojewódzkiemu inspektorowi ochrony środowiska oraz wójtowi, burmistrzowi lub prezydentowi miasta;
- wydawanie zezwolenia na prowadzenie działalności w zakresie lub transporcie odpadów;
- przekazywanie marszałkowi województwa łącznego zestawienia rejestrów, w terminie do końca pierwszego kwartału za poprzedni rok kalendarzowy;
- skreślenie z rejestru posiadacza odpadów lub prowadzącego działalność w zakresie transportu odpadów;
- zatwierdzenie instrukcji eksploatacji składowiska odpadów dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż tych, o których mowa w art. 378 ust.2a ustawy – Prawo ochrony środowiska;
- udzielenie zgody na zamknięcie składowiska odpadów lub jego wydzielonej części na wniosek zarządzającego składowiskiem dla przedsięwzięć lub instalacji innych niż w art. 378 ust.2a ustawy- Prawo ochrony środowiska po przeprowadzenie kontroli składowiska przez wojewódzkiego inspektora ochrony środowiska.

ZALĄCZNIK NR 7 Lista zamierzeń gmin powiatu częstochowskiego z zakresu ochrony środowiska

Lp.	Gmina	Jednostka odpowiedzialna	Nazwa zadania-inwestycji	Koszt ogółem w [tys.zł.]	Koszt realizacji w latach 2009-2012w [tys.]	Koszt realizacji w latach 2013-2016w [tys.]	Źródła finansowania
1.	Kamienica Polska	Gmina Kamienica Polska	Rozbudowa oczyszczalni ścieków w Kamienicy Polskiej	5.768,16	2.100,00		Srodki własne, EFRR
2.	Kamienica Polska	Gmina Kamienica Polska	Budowa kanalizacji sanitarnej- Wanaty, Zawada II, Zawisna	11.825,806	2.778,881		Srodki własne, EFRR
3.	Kłomnice	Gmina Kłomnice	Szkolenia pracowników oraz prelekcja dla uczniów związana z ochroną środowiska		7		Gmina Kłomnice
4.	Kłomnice	Gmina Kłomnice	Aktualizacja Programu Ochrony Środowiska i Planu Gospodarki Odpadami		15,6		Gmina Kłomnice
5.	Konopiska	UG Konopiska	Termomodernizacja budynku szkoły podstawowej w Jamkach-Korzonku	455.157	455.157		Budżet Gminy WFOŚiGW
6.	Konopiska	UG Konopiska	Budowa kanalizacji w gminie Konopiska	52.000	5.500,00	51.994,5	Budżet Gminy RPOliŚ
7.	Lelów	Wójt gminy Lelów	Budowa wodociągu Drochlin-Postoda, Lelów-Postoda, Biała wielka wraz z przebudowa istniejącego ujęcia wody w Lelowie	6.131.706,00	2.296.643,00	3.835.063,00	Śr. Własne-30% Inne-70%
8.	Mstów	Gmina Mstów	Urządzenie placów i terenów zielonych		100,00		Gminny Fundusz Ochrony Środowiska
9.	Mstów	Gmina Mstów	Zakup „Planu Gospodarki Odpadami”		10,00		Gminny Fundusz Ochrony Środowiska
10.	Mstów	Gmina Mstów	Gospodarka odpadami (wywóz odpadów)		45,00		Gminny Fundusz Ochrony Środowiska
11.	Mstów	Gmina Mstów	Zagospodarowanie terenu przełomu rzeki Warty		300,00		Gminny Fundusz Ochrony Środowiska
12.	Mstów	Gmina Mstów	Zagospodarowanie terenu przełomu rzeki Warty		85,00		Budżet Gminy

„Program ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012”

Lp.	Gmina	Jednostka odpowiedzialna	Nazwa zadania-inwestycji	Koszt ogółem w [tys.zł.]	Koszt realizacji w latach 2009-2012w [tys.]	Koszt realizacji w latach 2013-2016w [tys.]	Źródła finansowania
13.	Mstów	Gmina Mstów	Gospodarka odpadami (wywóz odpadów)		11,762		Gminny Fundusz Ochrony Środowiska
14.	Mstów	Gmina Mstów	GP ZON		12,102		Gminny Fundusz Ochrony Środowiska
15.	Janów	Gmina Konopiska	System selektywnej zbiórki odpadów komunalnych		121,00		85%- srodki z PRSP 15%- Środki Gminy
16.	Koniecpol	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	Utrzymanie zieleni		40,00		Budżet Gminy
17.	Koniecpol	Urząd Miasta i Gminy Koniecpol	Akcja sprzątanie Świata		3,00		WFOŚ
18.	Olsztyn	Referat Inwestycji Publicznych, Funduszy Pomocowych i współpracy z organizacjami pozarządowymi	Projekt budowy kanalizacji sanitarnej w Odrzykoniu		50,00		Budżet Gminy-100%
19.	Olsztyn	Referat Inwestycji Publicznych, Funduszy Pomocowych i współpracy z organizacjami pozarządowymi	Projekt budowy kanalizacji sanitarnej w Przymiłowicach		66,00		Budżet Gminy-100%
20.	Olsztyn	Referat Geodezji, Gospodarki Komunalnej i Przestrzennej	Projekt odwodnienia ul. Zielonej i Jodłowej w Olsztynie		10,980		Budżet Gminy-100%
21.	Olsztyn	Referat działalności Gospodarczej, Rolnictwa i	Dofinansowanie systemu modernizacji grzewczego na ekologiczne w budynkach mieszkalnych na terenie gminy		20,00		Budżet Gminy-100%

„Program ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012”

Lp.	Gmina	Jednostka odpowiedzialna	Nazwa zadania-inwestycji	Koszt ogółem w [tys.zł.]	Koszt realizacji w latach 2009-2012w [tys.]	Koszt realizacji w latach 2013-2016w [tys.]	Źródła finansowania
		ochrony Środowiska					
22.	Poczesna	Gmina Poczesna	Budowa kanalizacji sanitarnej w Brzezinach Nowych, Brzezinach Kolonii, Sobuczynie i Wrzosowej	30.389,00	30.352	-	Śr. Własne-12% Śr. UE-88%
23.	Poczesna	Gmina Poczesna	Budowa oczyszczalni ścieków w Słowiku	6.000,00	6.000	-	Śr. Własne-100%
24.	Poczesna	Gmina Poczesna	Regulacja stosunków wodnych na terenie gminy	325,00	250	-	Śr. Własne-100%
25.	Przyrów	Urząd Gminy Przyrów w porozumieniu z gminami Dąbrowa Zielona, Koniecpol	Zmniejszenie ilości zanieczyszczeń powietrza w dolinie rzeki Pilicy i Wiercicy-termomodernizacja i wymiana źródeł ciepła w obiektach użyteczności publicznej w gminach Dąbrowa Zielona, Koniecpol i Przyrów	705.561,00	705.561,00	-	Kredyt zaciągnięty na rynku krajowym-15%, Regionalny Program Operacyjny-85%
26.	Przyrów	Urząd Gminy Przyrów	Budowa kanalizacji sanitarnej z przyłączami w Wiercicy	3962,56	3962,56	-	Budżet Gminy -1%, Kredyt zaciągnięty na rynku krajowym-24%, PROW-75%
27.	Rędziny	Urząd Gminy Rędziny	Budowa kanalizacji sanitarnej i oczyszczalni ścieków	17.517,669	17.517,669	-	Śr. Własne-100%
28.	Błachownia	UM Błachownia	Wodociąg Trzepizury	860,00	860,00	-	Śr. Własne-100%
29.	Starcza	Gmina Starcza	Budowa punktu zbiórki odpadów w ramach systemu selektywnej zbiórki odpadów komunalnych	19,00	19,00	-	Śr. Własne-100%
30.	Dąbrowa Zielona	Urząd Gminy	Kanalizacja Św. Anna	1.107,00	1.107,00	-	Śr. Własne-300.000zł, dotacja-807.000zł.
31.	Dąbrowa Zielona	Urząd Gminy	Oczyszczalnie przydomowe	1.931,00	1.931,00	-	Śr. Własne-745.000zł, dotacja-1.186.000zł.

„Program ochrony środowiska dla powiatu częstochowskiego na lata 2009 – 2012”

Lp.	Gmina	Jednostka odpowiedzialna	Nazwa zadania-inwestycji	Koszt ogółem w [tys.zł.]	Koszt realizacji w latach 2009-2012w [tys.]	Koszt realizacji w latach 2013-2016w [tys.]	Źródła finansowania
32.	Dąbrowa Zielona	Urząd Gminy	Termomodernizacja szkół	1.164,00	1.164,00	-	Śr. Własne-196.000zł, dotacja-968.000zł.
33.	Dąbrowa Zielona	Urząd Gminy	Dokumentacja kanalizacji i oczyszczalni	5.500,00	5.500,00	-	Śr. Własne-825.000zł, dotacja-4.675.000zł.
34.	Mykanów	Urząd Gminy Mykanów	Oczyszczanie miast i wsi	477,22	203,04	204,08	Budżet Urzędu Gminy Mykanów,
35.	Mykanów	Leader Gminy Konopiska	Gospodarka odpadami- system selektywnej zbiórki odpadów	2.083.047,52	2.083.047,52	-	Fundusz PRSP wraz z budżetem Gminy Mykanów
36.	Przyrów	Urząd Gminy Przyrów	Rekultywacji składowiska odpadów w m. Zarębice	433 802,00	433 802,00	-	UE – 277 302,00, Środki własne – 156 500,00